I 19435

26

11 IUL 25

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

1 IUN 2014
IAN 2022

L
1979

32653
32653.

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PÂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara). TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), NICOLAE PĂUNESCU (Reșița), STERIE RĂDOI (Iași), NICOLAE SAFTU, GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ, OANA UDREANU, G. G. URSU

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor șef

Revista LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de științe filologice, cod 848866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector VII, București, cod 70738, tel 15. 17. 92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector VI, Calea Victoriei, nr. 7, București.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scinteii" București

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL V (VIII), NR. 1 (IANUARIE—MARTIE), BUCUREŞTI, 1979

21—27
Lipsă pag. 27-28

Lipsă pag 20-29

Sumar

Cuvînt înainte 3

Gramatică, vocabular

IORGU IORDAN — Expresii : „Vorbeşti de lup, şi lupul la uşă" 5
VALERIA GUŢU ROMALO — Exprimare îngrijită (I) 6
CONSTANŢA BÂRBOI — Cum vorbim, cum scriem româneşte ? 8
LUIZA SECHE — Terminologie lingvistică şi literară 10

Stil, compoziţie

ŞTEFAN MUNTEANU — Stilistica funcţională 13
CONSTANTIN PARFENE — Comentariul unei maxime 16
MIHAI BORDEIANU — Structura ritmică a elegiei *Mai am un singur dor* . . 19
* * * Sfaturi utile în viaţă . . Lipsă 22

Analize, sinteze

CORNEL MORARU, GABRIEL ANGELESCU — Mihail Sadoveanu : *Neamul Şoimăreştilor* (fragmente) . . Lipsă 22
LIVIU GRĂSOIU — Vasile Voiculescu : *Imn muncii* . . . Lipsă pag. 27-28 25

Miscellanea

JEAN LIVESCU — Lessing : la 250 ani de la naştere 28
OVIDIU BÎRLEA — Dumitru Caracostea 30
PAVEL RUXĂNDOIU — Proverbe : „Nu lăsa lucrul de azi pe mîine" . . . 33
MARIUS POP — Ion Agârbiceanu, elev la Blaj 34
IULIAN NEGRILĂ — Lucian Blaga — debutul poetic şi filozofic 35

Concursuri, examene

DAN SIMONESCU — Concursul „Cea mai bună bibliotecă școlară“ 39
EUGENIA RĂDUCANU — Unele recomandări privind concursul de admitere în treapta a II-a de liceu 41

Cenacluri, reviste

ION N. DINCĂ — Creația originală a elevilor în cenaclul literar 43
Cenaclul „Floare-albastră“ din Motru (C. B.) 45
IOSIF MARIA BÂTA — Teatrul pedagogic 46
TUDOR OPRIȘ — Cronica revistelor școlare 47

De la corespondenții noștri 50

Tinere talente

ANCA FLORINA BOGLEA — *Statornicia gîndului* 54
ANDA-CRISTINA TĂTARU — *Cîntec de menestrel* 54

Debut

MIHAELA BĂDESCU — *Istorie* 55
TATIANA ȚICHELEA — *Dați-vă mîinile, pămînteni* 55
IOAN BOTEZATU — *Cînd diminețile...* 55
ELVIRA BOBOCEA — *Gînduri despre un început* 56

Însemnări pe marginea cărților

ION ROMAN, *Vorbiți mai bine, scrieți mai bine românește* (Gina Constantin) ; MARIN BEȘTELIU, *Imaginația scriitorilor romantici* (Toma Grigorie); MIHAIL SADOVEANU, *Frații Jderi* (G. G. Ursu) ; AL. PIRU, *Introducere în opera lui Vasile Alecsandri* (Petre Anghel) 58

VASILE POENARU — Curier 63

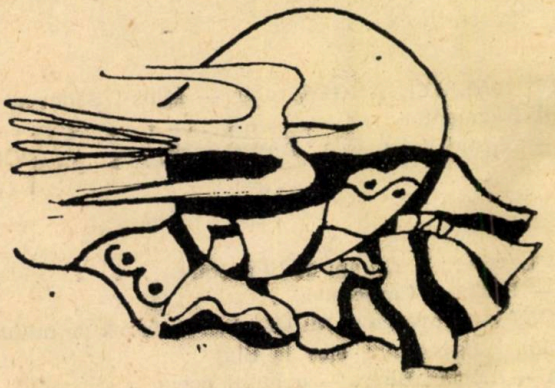

Cuvînt înainte

Revista Limba și literatura română *păşeşte, cu numărul de faţă, pragul celui de-al optulea an de apariţie neîntreruptă* [1].

De la un modest volum de debut, editat de Societatea de ştiinţe filologice din R. S. România în 1972, într-un tiraj experimental de 10.000 de exemplare, difuzate cu sprijinul filialelor şi subfilialelor, publicaţia a devenit în 1974, prin grija conducerii superioare de partid şi de stat, revistă trimestrială pentru elevi. În anii următori, revista a cunoscut o largă răspîndire în şcoli generale, gimnazii, licee şi facultăţi filologice din întreaga ţară, înregistrînd, în 1978, peste 80.000 de abonaţi din rîndul elevilor şi studenţilor, învăţătorilor şi profesorilor.

În vederea creşterii contribuţiei Societăţii de ştiinţe filologice din R. S. România la modernizarea învăţămîntului filologic de toate gradele, Biroul Consiliului de conducere a organizat, în noiembrie 1978, la Alba Iulia, şedinţe de analiză a conţinutului publicaţiilor editate de Societate. Pe baza observaţiilor şi propunerilor colectivelor de elevi şi profesori, ţinînd seama de schimbările intervenite în structura învăţămîntului românesc în general şi în special de prevederile Legii educaţiei şi învăţămîntului — „obligaţia de a asigura studierea şi stăpînirea temeinică de către elevi şi studenţi a limbii române, cunoaşterea literaturii, istoriei şi geografiei patriei, cultivarea dragostei pentru tradiţiile înaintate ale culturii poporului, lărgirea orizontului de cultură generală“ —, *colegiul de redacţie al revistei* Limba şi literatura română *consideră că programul ei rămîne, în linii mari, cel schiţat în 1972 şi amplificat în lumina documentelor de partid şi de stat : indicaţia dată la Congresul Educaţiei Politice şi al Culturii Socialiste de către tovarăşul* Nicolae Ceauşescu, *secretarul general al P.C.R., preşedintele R. S. România, de a se acorda „mai multă grijă istoriei, literaturii, limbii române, creaţiei poporului nostru“ şi prevederile art. 112 al* Legii educaţiei şi învăţămîntului *din care am citat mai sus.*

Revista va cultiva, aşadar, în continuare, dragostea şi interesul pentru studiul limbii române — obiect de cea dintîi însemnătate în instruirea şi educarea tinerei generaţii —, va contribui la formarea gustului elevilor pentru cunoaşterea celor mai valoroase opere ale literaturii naţionale şi universale, va acorda sprijin elevilor în însuşirea şi folosirea corectă a limbii române, îndatorire cetăţenească şi patriotică a celor ce muncesc şi trăiesc pe aceste meleaguri, va încuraja tinerele talente aflate pe băncile şcolii, atrăgîndu-le atenţia, totuşi, că „meseria de poet“ nu există în nomenclator, va stimula participarea elevilor din gimnazii şi licee la Concursul de limbă şi literatură „M. Eminescu“, va realiza, în mai mare măsură, un dialog cu cititorii în cadrul rubricilor Cenacluri, reviste, De la corespondenţii noştri *şi* Curier.

În ceea ce priveşte structura revistei, redacţia propune cititorilor unele modificări. Rubricile Gramatică, vocabular *şi* Stil, compoziţie *sînt urmate de altele două cu profil mai bine definit :* Analize, sinteze *şi* Miscellanea. *La rubrica* Analize, sinteze *vor fi incluse articole de analiză a unei opere literare (vechiul* Caiet de analize) *şi, uneori, articole de sinteză (epoci, şcoli, curente, direcţii şi orientări), iar la rubrica* Miscellanea, *articole despre aniversări şi comemorări, despre personalităţi ale ştiinţei,*

[1] În anii 1972—1974, publicaţia a apărut cu titlul *Limbă şi literatură pentru elevi*, culegere de articole ; din 1975, revista apare cu titlul actual.

artei și culturii naționale și universale, debuturi ale unor mari scriitori, interviuri cu scriitori și oameni de știință și alte materiale necesare lărgirii orizontului de cultură generală al elevilor.

În cadrul rubricii Gramatică, vocabular se va continua publicarea de articole de interes școlar general privind descrierea morfologiei, sintaxei și vocabularului, fără a neglija fonetica, ortografia, ortoepia și punctuația. Accentul se va deplasa de la articole cu caracter teoretic spre cele cu caracter aplicativ, practic, care pot constitui îndrumări pentru analize gramaticale și lexicale, realizate în școală. Vor fi publicate, cu prioritate, articole de tip normativ, acordîndu-se o atenție sporită aspectelor de cultivare a limbii române. Cum scopul rubricii Gramatică, vocabular este formarea la elevi, în mod conștient, a deprinderilor de exprimare corectă din punct de vedere gramatical și lexical, se înțelege că vor fi incluse articole care urmăresc tendințele manifestate în morfologia, sintaxa și lexicul limbii române contemporane și abaterile de la reguli, ca reflex al manifestării acestor tendințe.

Rubrica Stil, compoziție urmează firesc după cea de gramatică și vocabular, obiectul ei fundamental fiind comunicarea dincolo de marginile la care se oprește gramatica. Revista va continua, în atingerea acestui scop, direcțiile mari pe care a mers și pînă acum. Vor fi publicate articole care să-i orienteze pe elevi în special asupra modului de pregătire și de redactare a unei compuneri în raport cu tema și cu scopul comunicării. Se va acorda atenție tratării, în compuneri, a aspectelor de interes social și național, comportamentelor și atitudinilor omului în relațiile cu colectivul din care face parte. Redacția va fi preocupată, în aceeași măsură, de rigoarea exprimării în compuneri și în orice comunicare verbală de oarecare întindere. Vor fi publicate articole care să demonstreze necesitatea corectitudinii rezultînd nu numai din respectarea normelor limbii literare, ci și din adecvarea exprimării la împrejurările de viață în care se face comunicarea și la aspectele conținute în ea. Revista îi va sprijini pe elevi să-și însușească arta compoziției, care este rezultatul unei activități intelectuale organizate și îndrumate cu competență.

Prin rubricile Concursuri, examene, Cenacluri, reviste, De la corespondenții noștri, Tinere talente, Debut, Însemnări pe marginea cărților, Curier, destinate, în general, prezentării, în paginile revistei, a activităților și colaborării elevilor, vor fi cultivate, în continuare, spiritul de creație științifică și inventivitatea elevilor, pasiunea lor pentru cercetarea științifică și tehnică și pentru pregătirea profesională ; va fi stimulată, în același timp, participarea largă a elevilor la cercurile științifice și literare, la concursuri și la alte manifestări în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României".

Paginile revistei vor fi completate cu maxime, cugetări, proverbe, ghicitori, epigrame, anecdote din viața scriitorilor și alte materiale cu caracter atractiv, instructiv și educativ.

Obiectivele revistei nu vor putea fi atinse fără ajutorul colaboratorilor și al abonaților — elevi, studenți, învățători și profesori din întreaga țară —, cărora le adresăm cele mai calde mulțumiri pentru sprijinul acordat și le solicităm, în continuare, articole, observații și propuneri de materiale. Revenim, cu acest prilej, asupra apelului adresat comitetelor de redacție ale revistelor școlare de a ne trimite exemplare pentru cronici și republicări de creații (versuri-proză) ale elevilor.

Acestea ne sînt gîndurile și cu ele pornim din nou la drum.

Expresii: „Vorbeşti de lup, şi lupul la uşă"

Acad. IORGU IORDAN

Se spune, cum se ştie, mai ales în glumă, cînd, în convorbirea dintre două sau mai multe persoane, fiind pomenit numele unui cunoscut comun, acesta apare pe neaşteptate şi se alătură celor prezenţi. Echivalentul latinesc al acestei zicale este *lupus in fabula.* Trebuie să arăt că ultimul cuvînt însemnează nu „fabulă", adică specia literară devenită, de multă vreme, clasică, graţie lui... Esop, ci „vorbă", mai ales „vorbărie". (Acesta este sensul originar al lat. *fabula.* De aceea verbul, care aparţine aceleiaşi familii, *fabulare,* s-a transmis limbii spaniole cu sensul „a vorbi" : *hablar.)*

Pînă aici, situaţia se prezintă clar. Cum s-a ajuns însă la zicalele amintite mai sus, care, foarte probabil, continuă altele, asemănătoare sau chiar identice (toate, desigur, cu numele lupului) ? Explicaţia trebuie căutată în timpuri îndepărtate, cînd omul (cel primitiv) gîndea în metafore, vreau să spun că avea o gîndire nu raţională, ci afectivă. El era atunci aproape total dezarmat, din cauza slabei sale dezvoltări mintale. Vedea peste tot în jurul lui duşmani, şi duşmani primejdioşi, care îi puteau face mult rău. Mijloacele sale de apărare contra lor erau puţine şi rudimentare. Mai cu seamă animalele din lumea înconjurătoare îl înspăimîntau, nu numai cînd le vedea, ci şi cînd se gîndea la ele şi, eventual, trebuia să vorbească despre ele cu semenii săi. Incapacitatea lui de a judeca în sensul de mai tîrziu al acestui termen îl făcea să creadă că, rostind numele unui animal oarecare, acesta apare imediat, dacă nu totdeauna în carne şi oase, cel puţin prin puterea lui de a-i face rău. Şi atunci, îi evita numele propriu-zis, folosînd o „metaforă". Diverse limbi păstrează pînă astăzi astfel de numiri, de pildă, în rusește ursul este „mîncătorul de miere" *(medved),* în alte limbi, şarpele este „cel care se tîrăşte" etc. Lingviştii, bazîndu-se pe cercetările antropologilor, numesc astfel de cuvinte *tabu.* (De fapt, nu cuvintele însele, ci procesul psihologic care le-a dat naştere.)

Omul modern nu se mai teme de ... libelulă sau de nevăstuică — şi aceste fiinţe, frumoase şi graţioase, au nume metaforice în unele limbi — dar nici de urs sau de lup. Vorba de pe vremuri s-a păstrat totuşi şi este folosită, cum nu se putea altfel, în glumă, ca în cazul de faţă.

P.S. Un cititor al nostru din Ploieşti (tov. Iscovici) ne atrage atenţia asupra sensului pe care îl are în Moldova subst. *mălai.* (L-a cunoscut în împrejurări foarte dureroase pentru d-sa, ca şi pentru o întreagă categorie de cetăţeni, în epoca de tristă amintire, a legionarilor ajunşi la putere.) Ca moldovean, cunosc foarte bine acest sens, pe care îl explic aici, ca să scutesc pe numeroşi lectori ai revistei noastre de a-l căuta în dicţionare : „un fel de prăjitură (ţărănească, firească), preparată din făină de porumb, muiată în apă, amestecată cu lapte dulce, şi coaptă la cuptor într-o tavă. Cînd dovleacul este matur, se adaugă fragmente mici fierte în acest aluat, spre a-i spori gustul". Pregătită cum trebuie, această „prăjitură" e foarte gustoasă. În articolul meu despre *vrabie...* etc., nu m-am gîndit la acest înţeles al lui mălai, fiindcă nu era cazul : vrabia trăieşte în aer liber, unde nu poate găsi, cînd e... norocoasă, decît planta numită astfel (în Moldova) şi *mei* în alte regiuni ale ţării.

Exprimare îngrijită (I)

VALERIA GUȚU ROMALO
Universitatea din București

Cultivarea limbii, dezvoltarea și perfecționarea posibilităților de comunicare lingvistică, corectitudinea exprimării constituie o preocupare constantă a școlii, dar și a diverselor publicații, a radioului și televiziunii, o problemă căreia i se acordă, în ultimele decenii, tot mai multă importanță.

Și în cazul problemei cultivării limbii, ca și în atîtea altele, o bună și temeinică rezolvare presupune o abordare conștientă, o activitate orientată către un scop clar. O asemenea abordare presupune totdeauna ca punct de plecare un *de ce*. „De ce să vorbim și să scriem corect ? De ce e bine, important, util să ne exprimăm corect ?"

Răspunsul la această întrebare implică factori diverși, care se presupun și se completează. Unul dintre ei, poate cel mai important și mai evident, este acela că limba, în cele două realizări ale sale, vorbirea și scrierea, reprezintă principala cale de înțelegere și de comunicare între oameni, iar transmiterea de informații este cu atît mai bună cu cît ideea pe care vrem să o comunicăm este formulată mai clar și mai corect, îmbracă deci forma lingvistică cea mai adecvată. O formulare greșită, nepotrivită, stîngace stînjenește comunicarea unei idei tot așa cum un defect tehnic, un pîrîit, o audiție defectuoasă îngreuiază transmisia unui mesaj telefonic.

Oricăruia dintre noi i s-a întîmplat să nu fie înțeles sau să nu fie bine înțeles, pentru că a folosit un termen în locul altuia, pentru că nu a întrebuințat construcția adecvată sau din pricină că a recurs la cuvinte sau expresii pe care interlocutorul, persoana căreia i se adresează nu le cunoaște.

În primul caz, avem a face cu o greșeală lingvistică în sensul cel mai strict : dacă cineva vorbește, de pildă, despre *un atelier lucrativ* cu intenția de a comunica informația că e „un atelier în care se lucrează", are toate șansele de a nu-și atinge scopul, pentru că foarte mulți vorbitori de limbă română vor înțelege că este vorba despre „un atelier rentabil, care aduce un venit mare", căci acesta este sensul corect al adjectivului *lucrativ*.

În cel de al doilea caz, avem a face cu o eroare psihologică sau socială: cum nu folosim, dacă vrem să fim înțeleși, o limbă străină pe care cel căruia ne adresăm nu o cunoaște, tot astfel nu e bine să recurgem, de exemplu, la termeni tehnici, de uz profesional restrîns, cînd ne adresăm unor persoane de altă specialitate, căci riscăm să nu ne înțeleagă.

Vorbirea și scrierea corectă presupun temeinica cunoaștere a unei limbi în diversele ei realizări. În epoca noastră, de o deosebită importanță este ceea ce numim limbă literară : ipostaza cea mai îngrijită a limbii întregului popor, care are un caracter unitar și unic pentru tot teritoriul în limitele căruia se întrebuințează limba dată. Rezultat al unui îndelungat proces istoric de triere și selectare a bogăției lingvistice a unui popor, limba literară se opune exprimării regionale. Ea reflectă și este purtătoarea culturii naționale, este limba pe care o învățăm în școală, pe care ne străduim să o cunoaștem cît mai bine și mai nuanțat, la utilizarea căreia ne obligă tot mai mult implicarea noastră ca participanți activi în viața publică.

O exprimare îngrijită presupune în primul rînd o bună cunoaștere a limbii literare. De aceea acțiunea de cultivare a limbii are în vedere în mod special acest aspect al limbii. Observațiile, explicațiile, recomandările care se formulează în acest sens urmăresc în general nu numai transmiterea unor cunoștințe, pavăză împotriva greșelilor de toate felurile, ci și stimularea atenției și interesului pentru exprimarea proprie și a altora, transformarea exprimării orale și scrise într-o manifestare conștientă în care limba devine un material docil, pe care îl putem modela după tiparul gîndului nostru, îmbrăcînd ideea în forma cea mai potrivită.

O cale de perfecționare a cunoașterii limbii și de dezvoltare a înțelegerii utilizării ei cît mai eficace o constituie punerea în evidență a greșelilor mai des întîlnite, a capcanelor lingvistice, de care ne putem feri mai ușor, cum se întîmplă în cazul oricărui pericol, dacă sîntem preveniți. Abaterile curente și frecvente de la normele limbii literare sînt foarte variate, afectînd pronunțarea sau scrierea, folosirea cuvintelor sau regulile gramaticale. Unele sînt mai evidente și prin aceasta mai supărătoare, dar și mai ușor de evitat, altele, mai subtile, mai puțin izbitoare sînt, poate, mai periculoase. Atenția la modul de exprimare ne ajută să le evităm pe cele cunoscute și să descoperim altele, ferindu-ne de ele.

Cauza comună a diverselor greșeli o reprezintă insuficienta cunoaștere a normelor limbii literare. Condițiile care favorizează răspîndirea unor abateri sînt însă foarte variate.

Astfel, una dintre greșelile foarte răspîndite în vorbirea actuală este ezitarea între [e] și [ie] la începutul cuvintelor sau în interiorul lor, la început de silabă. Pronunțări defectuoase ca : [ie̯popeie], [ie̯sențial], [ie̯lement], [ie̯rou], [poie̯t] și multe altele, în locul celor cu *e*, recomandate de normele limbii literare (deci *epopee, esențial, element, erou, poet)* sînt foarte răspîndite. Se întîlnește, însă, destul de frecvent în ultimii ani, și fenomenul invers : se pronunță greșit [el] în loc de [ie̯l], [ești[1]], [este], [eram] pentru [ie̯ști[1]], [ie̯ste], [ie̯ram].

În acest ultim caz, răspîndirea erorii se explică prin influența formei scrise asupra rostirii : pronunțarea cu *e-* apare din respect pentru textul scris și pentru că vorbitorul a uitat (sau nu a știut) că în ortografierea cuvintelor mai înainte înșirate acționează principiul tradițional (etimologic), nu cel fonetic : scriem *el, este, eram* nu pentru că le pronunțăm astfel, ci pentru că există o veche tradiție în acest sens. Pronunțarea corectă este și rămîne, însă, pentru vorbirea îngrijită, literară, ca și pentru celelalte variante, cu *ie-* la inițială, deci [ie̯u], [ie̯l], [ie̯ste], [ie̯ram].

Abaterile de tip [ie̯legie], [ie̯sență] etc. au o explicație mai complicată, dar extinderea lor de la un moment dat nu este străină de discrepanța dintre scriere și pronunțare amintită mai sus și care derivă din combinarea principiului fonetic cu cel tradițional. Cel care știe că scrie *el*, dar pronunță [ie̯l] va fi tentat să procedeze la fel în cazul unor cuvinte ca *elegie, esență* etc., cu atît mai mult cu cît cuvintele de acest fel sînt, de cele mai multe ori, termeni neologici pe care îi întîlnim mai des în scris, decît în exprimarea orală. Extrapolarea este însă greșită : în cazul cuvintelor de acest fel ortografia și pronunțarea coincid. Putem spune că, de cîte ori un cuvînt se scrie cu *e* la inițială, se și pronunță cu *e*, deci *erou, element, ele-*

gie, esență, epopee etc. Excepții reprezintă numai unele forme ale pronumelui personal — *eu, el, ele* — și ale verbului *a fi* — *este, eram* etc. —, care se scriu cu *e-*, dar se pronunță cu [ie-]. Litera *e* mai notează grupul fonetic [ie] și în interiorul cuvintelor și anume cînd urmează după *i* : scriem deci *arie, scrie*, deși pronunțăm [ariie], [scriie]. (O convenție grafică asemănătoare — litera *a* reprezintă valoarea fonică *ia* cînd urmează după *i* — explică ortografia *familia, întîrzia*, deși cuvintele se pronunță [familiia], [întîrziia].)

Forma ortografică nu are însă nici o vină în apariția și răspîndirea unei alte greșeli în pronunțarea lui *e*, greșeală care constă în rostirea foarte deschisă, însoțită de o deplasare a locului de articulare, ceea ce face ca [e] să se apropie, să semene mai mult cu [ă] : [Mîncăm mere], [Bem bere], de exemplu. Avem a face cu o pronunțare neliterară, de dată destul de recentă, dar destul de răspîndită mai ales în rîndul tineretului. Mulți elevi și studenți pronunță astfel. Prezența acestui *e* foarte deschis dă rostirii un aspect neglijent, neîngrijit și e recomandabil să ne supraveghem și să-l evităm.

Cum vorbim, cum scriem românește?

CONSTANȚA BÂRBOI
Ministerul Educației și Învățămîntului

În interviul acordat *Revistei noastre* — editată de Liceul „Unirea" din Focșani — publicație cu frumoase tradiții, recent premiată cu cea mai înaltă distincție la Concursul național al revistelor școlare, academicianul Iorgu Iordan spunea, pe drept cuvînt : *„O limbă corectă și* [...] *frumoasă* [...] *se învață, în primul rînd, din lecturi literare"*. Cuvintele au o semnificație cu atît mai mare cu cît un număr însemnat de ani din cei 90 sărbătoriți de reputatul om de știință au fost dedicați studiilor lingvistice.

De vorbirea și scrierea corectă și limpede în limba română copilul „se leagă" pe toată viața, indiferent de profesia pe care o va îmbrățișa. Vorbirea și scrierea — unelte de bază ale întregii vieți și activități — ne ajută, la început, să deprindem noțiunile elementare, iar mai tîrziu să înțelegem tainele științei, tehnicii și culturii. Ele ne vor fi de mare folos cînd vom pătrunde în universul cărților de specialitate și de cultură generală din domenii foarte diferite : *istoria neamului, chimie, fizică, matematică, biologie, geografie, mecanică, electronică* etc. și, de asemenea, cînd ne vom exprima gîndurile despre realitatea înconjurătoare. Limba și literatura română se înscrie între obiectele „de cea dintîi însemnătate" pe care școala le folosește pentru educarea patriotică, revoluționară a tineretului, pentru determinarea unui comportament corect în ce privește comunicarea între membrii societății noastre.

Avînd în vedere înalta misiune pe care o are școala, misiune definită strălucit de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii, ca fiind principal instrument de cultură și civilizație, de educare patriotică, se accentuează tot mai mult importanța deosebită pe care o are învățarea corectă a limbii române, pentru că, între toate materiile cîte se învață și care conduc la educarea și formarea pentru viață a tineretului, știința limbii și literaturii române are semnificații deosebite, ea fiind, de fapt, principalul mijloc de transmitere și de însușire a ideilor.

Citățm pentru sublinierea celor de mai sus observațiile lui Timotei Cipariu din *Arhivul pentru filologie și istorie* : „[...] limba românească, studiată în mod științific și în legătură cu istoria, poate lămuri trecutul românesc și nici nu poate fi altfel, pentru că limba poporului român, în genere a oricărui popor, se naște odată cu el, crește și se vestejește, îmbătrînește și moare odată cu poporul ! Toate evenimentele cîte trec prin viața unui popor, toate îmbunătățirile, calamitățile ce întîmpină o națiune, toate fazele prin care trece se revarsă asupra limbii acelui popor, acelei națiuni". Respectul și dragostea pentru ceea ce au creat înaintașii în domeniul limbii și literaturii, dorința și datoria de a contribui la păstrarea și îmbogățirea valorosului patrimoniu lingvistic, literar și etic trebuie să definească astăzi profilul fiecărui elev, începînd cu cei mai mici școlari.

Studiul limbii și literaturii române în școală, societățile, cercurile și cenaclurile literare, festivalurile de poezie patriotică, concursurile de literatură „Mihai Eminescu", cele de creație literară „Tinere condeie" și „Pentru sănătate și umanitate", sesiunile de referate și comunicări, presa școlară (inclusiv revista noastră) dovedesc existența unor condiții organizatorice și a unui climat propice cultivării limbii și literaturii române. Tocmai de aceea se impune o creștere considerabilă a interesului pentru vorbirea și scrierea corectă românească de către toți elevii, realizîndu-se, în felul acesta, creșterea posibilităților intelectuale de receptare a cunoștințelor teoretice și practice, păstrarea patrimoniului lingvistic, slujirea limbii române, străvechi monument de atestare a ființei noastre naționale.

Am făcut la începutul acestor gînduri apel la cuvintele deosebit de instructive ale academicianului Iorgu Iordan cu gîndul de a invita toți elevii din învățămîntul gimnazial și, mai ales, liceal la o activitate mai susținută pentru însușirea limbii și literaturii române, pentru citirea și însușirea corectă și cursivă a textelor de poezie și de proză, pentru folosirea, în mai mare măsură, a manualelor școlare, a cărților din bibliotecă, a dicționarelor ca mijloace de îmbogățire a vocabularului, în scopul formării unei exprimări cît mai exacte și mai nuanțate.

Grija pentru o scriere și exprimare corectă trebuie să-l preocupe pe elev la toate disciplinele de învățămînt ; deprinderea de scriere și vorbire corectă, plăcerea lecturii reprezintă cea mai completă intrare în viață și un act patriotic de adeziune și responsabilitate pentru păstrarea și transmiterea tradițiilor limbii românești generațiilor viitoare.

Terminologie lingvistică şi literară

LUIZA SECHE
Institutul de lingvistică, Bucureşti

Fără să ne propunem o organizare alfabetică sau tematică a materialului pe care îl prezentăm şi în dorinţa de a lăsa cale liberă situaţiilor neprevăzute sau „neîncadrabile" într-un sistem sau altul, vom deschide seria notelor noastre lexicale cu termeni din domeniul limbii şi al literaturii.

I. LIMBĂ

l e x i c, s. n. (<fr. *lexique,* cf. gr. *lexikon* „vocabular"), „totalitatea cuvintelor existente într-o limbă ; vocabular". Lexicul nu constituie o masă compactă, omogenă, nediferenţiată, ci el este alcătuit dintr-un nucleu — *fondul principal de cuvinte* sau *fondul principal lexical, vocabularul de bază, vocabularul fundamental,* din care fac parte mai puţine cuvinte, dar de importanţă esenţială, şi din *masa vocabularului,* alcătuită dintr-un număr mai mare de cuvinte, dar de mai mică importanţă şi mai rar folosite. Între cele două părţi ale lexicului nu se pot stabili graniţe fixe, iar raporturile dintre ele se pot schimba, unele cuvinte putînd pătrunde în nucleu, altele — dimpotrivă, pierzîndu-şi, din diverse motive, însemnătatea, ies din el şi se varsă în masa vocabularului. Ceea ce trebuie reţinut este faptul că aceste schimbări se petrec foarte încet şi că una dintre caracteristicile vocabularului fundamental este tocmai stabilitatea lui, stabilitate care asigură comunicarea dintre oameni de-a lungul timpului. Prin *lexic* sau *vocabular* (<fr. *vocabulaire,* lat. *vocabularium)* se mai înţelege „totalitatea cuvintelor caracteristice limbii unei epoci *(lexicul din secolul al XVI-lea),* a unei regiuni *(lexicul moldovenesc),* a unui scriitor *(lexicul eminescian),* a unui domeniu de activitate *(lexicul medical),* a unui stil *(lexicul criticii literare)* etc." După frecvenţa cuvintelor, lexicul mai poate fi împărţit în : *lexic* (sau *vocabular) activ,* „totalitatea cuvintelor folosite în mod efectiv de cineva în exprimare şi care variază de la o categorie de vorbitori la alta" şi *lexic* (sau *vocabular) pasiv,* „ansamblul cuvintelor specifice unei limbi pe care vorbitorii le înţeleg, dar nu le utilizează în mod curent".

Din aceeaşi familie de cuvinte fac parte şi alţi termeni ca :

l e x i c a l, -ă, adj. (<fr. *lexical,* germ. *lexikalisch),* „care aparţine lexicului, privitor la lexic". *Formaţiile lexicale. Nuanţe lexicale. Variante lexicale ;*

l e x i c o g r a f i e, s. f. (<fr. *lexicographie* <gr. *lexikon* „lexic", *graphein* „a scrie"), „disciplină a lingvisticii care se ocupă cu stabilirea principiilor şi metodelor practice de întocmire a dicţionarelor". *Lexicografia românească actuală.* Prin *lexicografie* se mai înţelege „totalitatea dicţionarelor dintr-o ţară, dintr-o epocă, dintr-un domeniu etc." *Lexicografia franceză are o veche şi strălucită tradiţie ;*

l e x i c o l o g i e, s. f. (<fr. *lexicologie* <gr. *lexis* „cuvînt" şi *logos* „studiu"), „disciplină a lingvisticii care se ocupă cu studiul lexicului". *Lexicologia românească a luat o mare amploare în perioada actuală ;*

l e x i c o n, s. n. (<lat. *lexicon),* „operă lexicografică ce cuprinde cuvintele unei limbi, ale unui dialect, ale unui domeniu de activitate, ale unui scriitor etc., organizate într-o anumită ordine (de obicei alfabetică) şi explicate în aceeaşi limbă *(român-român)* sau traduse într-o limbă străină *(român-francez)". Lexiconul de la Buda. Lexicon* mai poate însemna „dicţio-

nar tehnic sau enciclopedic, de obicei în mai multe volume, cuprinzînd cunoştinţe de orientare din anumite domenii". *Lexiconul tehnic român* [1] ;

dicţionar, s. n. (<fr. *dictionnaire*, cf. lat. *dictionarium*), „lucrare lexicografică cuprinzînd cuvintele unei limbi sau ale operei unui scriitor, aşezate, de obicei, în ordine alfabetică şi explicate în aceeaşi limbă sau traduse în altă limbă." Cuvintele pot fi urmate de definiţii *(dicţionar explicativ)*, de indicaţii asupra originii lor *(dicţionar etimologic)*, de traducerea în una sau în mai multe limbi *(dicţionar bilingv* sau *dicţionar plurilingv)*. Există, de asemenea, *dicţionare enciclopedice* sau *lexicoane*, care cuprind date informative din toate domeniile ştiinţei şi culturii sau numai dintr-un singur domeniu de specialitate *(dicţionar medical, dicţionar politic, dicţionar filozofic, dicţionar de chimie etc.)*. Primele dicţionare au fost întocmite în Grecia antică ; au urmat Roma, China, India, după care, odată cu inventarea tiparului, tehnica întocmirii de dicţionare s-a dezvoltat în toate ţările lumii civilizate. Cele dintîi dicţionare româneşti au fost glosare bilingve (slavo-române), dintre care, cele mai vechi datează din secolul al XVI-lea. Prima lucrare lexicografică bilingvă din ţara noastră este un dicţionar român-latin, care datează din jurul anului 1700 şi care a fost redactat de un bănăţean rămas necunoscut *(Anonymus Caransebesiensis)*. Primul dicţionar al limbii române a fost *Dicţionarul limbii române*, elaborat de A. T. Laurian şi I. C. Massim (3 vol., 1871—1877), lucrare care păcătuieşte prin latinism exagerat. Sarcina elaborării dicţionarului Academiei revine lui B. P. Hasdeu, care, însă, în al său *Etymologicum Magnum Romaniae* (3 vol., 1886—1893), nu cuprinde decît literele A şi B parţial. Redactarea Dicţionarului este preluată de Al. Philippide, apoi de S. Puşcariu în timpul căruia, între 1906—1944, apar literele A—C şi F—L din *Dicţionarul Academiei*, lucrare cu caracter istoric, etimologic, explicativ şi normativ. După reorganizarea Academiei, au fost editate *Dicţionarul limbii române literare contemporane* (4 vol., 1955—1957), *Dicţionarul limbii române moderne* (1958), *Dicţionar enciclopedic român* (4 vol., 1962—1966), *Dicţionarul limbii poetice a lui Eminescu* (1968), *Mic dicţionar enciclopedic* (1972),*Dicţionarul limbii române* (M, N, O, P, R, Ş ; 1965—1978), *Dicţionarul explicativ al limbii române* (DEX) (1975) şi altele ;

glosar, s. n. (<fr. *glossaire*, lat. *glossarium* <gr. *glossa* „limbă"), „listă de cuvinte, de obicei puţin cunoscute (arhaisme, regionalisme etc.), întîlnite într-un text sau culese dintr-o regiune, şi explicate, fie în aceeaşi limbă, fie într-o limbă străină". *Glosar din Valea Jiului ;*

enciclopedie, s. f. (<fr. *encyclopédie* <gr. *en* „în", *kyklos* „cerc" şi *paideia* „educaţie, învăţămînt"), „tip de lucrare lexicografică, de obicei de mari proporţii, care cuprinde cunoştinţe omeneşti amănunţite, sistematizate, fie în ordine alfabetică, fie pe probleme sau pe ramuri de ştiinţă". *Enciclopedia* dă explicaţia termenilor de bază (nume comune şi proprii) din toate domeniile de activitate umană *(enciclopedie universală)* sau dintr-un singur domeniu *(enciclopedie de specialitate*, de exemplu, *Enciclopedia veterinară, Enciclopedia tehnică)*. Lucrări cu caracter enciclopedic au existat încă din antichitate, la egipteni, chinezi, greci, romani, arabi. O mare circulaţie au cunoscut *Dicţionarul istoric şi critic* (2 vol., 1695—

[1] Cu titlu de curiozitate mai semnalăm existenţa unor termeni de strictă specialitate, aparţinînd acestei discipline :

lexem, s.n. <fr. *lexème)*, „cuvînt sau parte de cuvînt, unitate lexicală". *Lingvistica modernă operează cu lexeme ;*

lexico- (<fr. *lexico-*), „element de compunere a cuvintelor cu sensul „lexical, referitor la vorbire, de lexic." *Lexicostatistica sau statistica lexicală se ocupă cu aplicarea metodelor statistice în studierea vocabularului.*

1697) al lui P. Bayle, *Lexicon tehnic* sau *Dicţionar universal al artelor şi ştiinţelor* (1704) al lui Harris şi *Cyclopaedia* sau *Dicţionar al artelor şi ştiinţelor* (1728) al lui E. Chambers. După modelul acestuia din urmă, învăţaţii francezi Diderot şi D'Alembert au redactat, între 1751—1772, *Enciclopedie* sau *Dicţionar raţional al ştiinţelor, artelor şi meşteşugurilor.* Pe baza acestor tradiţii, au început să fie întocmite diverse enciclopedii cu caracter universal [2].

Prima încercare de enciclopedie românească aparţine unei societăţi literare din Iaşi condusă de Gh. Asachi, care a publicat, în 1842, o fasciculă dintr-un *Lexicon de conversaţie.* Cea mai veche enciclopedie românească completă este *Enciclopedia* română, tipărită la Sibiu, sub auspiciile Astrei *(Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român),* 1898—1904.

II. LITERATURĂ

antiteză, s.f. (<fr. *antithèse,* cf. lat., gr. *antithesis* „opoziţie" <gr. *anti-* „contra" şi *thesis* „poziţie"), „opoziţia dialectică dintre două fenomene, idei, judecăţi etc." *(ideal — real, bine — rău, viaţă — moarte, suflet — materie, cer — pământ).* În filozofia lui Kant, prin *antiteză* (denumită şi *negaţie* sau *opoziţie)* se înţelege o judecată opusă unei alte judecăţi, numită *teză,* iar în filozofia lui Hegel constituie treapta a doua a triadei *teză — antiteză — sinteză.* În literatură, *antiteza* este figura de stil bazată pe opoziţia dintre două idei, fenomene, situaţii, personaje, expresii etc. cu sensuri contrarii, care se pun reciproc în lumină cu scopul de a sublinia mai mult opoziţia dintre ele. Poeţii şi gînditorii romantici utilizau cu predilecţie antiteza, pe care o considerau expresia unui principiu universal de dualitate (Hugo, Lamartine, Schiller, Novalis, Puşkin). La noi, Eminescu foloseşte antiteza ca procedeu de structurare a unor poeme *(Venere şi Madonă, Împărat şi proletar, Înger şi demon* — marcarea apărînd chiar în titlurile respectivelor poeme) sau ca figură de stil propriu-zisă: „*Ea* un înger ce se roagă — *El* un demon ce visează ; / *Ea* o inimă de aur — *El* un suflet apostat ; / *El* în umbra lui fatală, stă-ndărătnic rezemat — / La picioarele Madonei, tristă, sfîntă *Ea* veghează" *(Înger şi demon)* sau „Voi, pierduţi în gînduri sînte, convorbeaţi cu idealuri ; / Noi cîrpim cerul cu stele, noi mînjim marea cu valuri" *(Epigonii).* „În noi totul e spoială, totu-i lustru fără bază ; / Voi credeaţi în scrisul vostru, noi nu credem în nimic" *(idem)* ; tot aşa, Arghezi utilizează cu deosebită măiestrie acest procedeu stilistic bazat pe contrastul dintre două idei care se pun în relief una pe cealaltă : „Eu veneam de sus, tu veneai de jos, / Tu soseai din vieţi, eu veneam din morţi" (*Morgenstimmung*) ;

antinomie, s.f. (<fr. *antinomie,* cf. lat., gr. *antinomia* <gr. *anti-* „contra" şi *nomos* „lege"), „categorie care exprimă contradicţii aparent de neînlăturat între două idei, două legi, două teze sau două principii (filozofice), care se exclud reciproc şi care totuşi pot fi demonstrate, fiecare în parte, la fel de logic şi de convingător". Kant a folosit noţiunea de *antinomie* pentru a fundamenta teza de bază a filozofiei sale, potrivit căreia,

[2] *Enciclopedia britanică* (1768—1771), *Konservations — Lexikon,* prima enciclopedie germană, editată de Brockhaus (1808—1811), monumentala enciclopedie germană, neterminată, a lui Ersch şi Gruber (161 vol., 1818—1890), *Meyers Konversations—Lexikon* (46 vol., 1840—1852), *Grand dictionnaire universel du XIX-e siècle,* editată de Pierre Larousse (17 vol., 1866—1888), *La Grande encyclopédie* (31 vol., 1885—1902), *Dicţionarul enciclopedic,* tipărit la Petersburg, 1890—1907, în 82 vol., *Nuova enciclopedia italiana* a lui Gerolemo Boccardo (25 vol., 1875—1888), *Marea enciclopedie sovietică* (66 vol., 1925—1947), *Mica enciclopedie sovietică* (10 vol., 1961) etc.

rațiunea, neputînd depăși limitele experienței senzoriale, nu poate cunoaște „lucrul în sine". Orice încercare de a depăși aceste limite duce rațiunea la contradicții, adică face posibilă fundamentarea atît a tezei, cît și a antitezei. În mod curent, antinomiile se împart în *paradoxe formale* (enunțuri contradictorii, apărute în ciuda respectării corectitudinii logice a raționamentului, dar, în același timp, demonstrabile, păreri contrare adevărului unanim recunoscut) și *antinomii semantice* (de sens). Se face adesea greșeala de a se confunda substantivul *antinomie* cu paronimul său *antonimie* (<fr. *antonymie* <gr. *anti-* „contra" și *onyma* „nume"), „corelație între două cuvinte cu sens opus" *(frumos — urît, mare — mic, sus — jos)* ;

o x i m o r o n, s. n. (<fr. *oxymoron*, cf. lat. *oxymoron* <gr. *oxys* „ascuțit" și *moros* „stupid, nebun"), „figură de stil care constă în îmbinarea a două cuvinte, în aparență contradictorii, incompatibile, cu scopul de a da expresiei un caracter neașteptat." În literatura de specialitate se mai numește *alianță de cuvinte (alliance des mots). Tăcere grăitoare. Liniște elocventă. Crud ajutor.* Eminescu folosește frecvent acest procedeu prin care exprimă asocierea voluptății cu suferința pricinuită de iubire : *dureros de dulce* („Cînd deodată tu răsărișI în cale-mi, / Suferință, tu, dureros de dulce"), *fioros de dulce* („Ah ! ce fioros de dulce de pe buza ta cuvîntu-i"), *dulce turbare* („Și eu am iubit ...cunosc din tinerețe aceasta dulce turbare"), *dulce jele* (Și cînd inima ne crește de un dor, de-o dulce jele), *dulce și fermecătoare jale* („Și, înveninat de-o dulce și fermecătoare jale, / Ai vedea în ea crăiasa lumii gîndurilor tale"), *durere dulce* („Și cînd inima ne crește de un dor, / În brațu-mi vino, / Și durerea mea cea dulce cu durerea ta alin-o"). Întîlnim acest procedeu, într-o formulă originală, și la Arghezi în poezia *Născocitorul :* „Și *harnicul nimica,* vioi ca o lăcustă, / Se-nghesuie și-aleargă pe marginea îngustă", și, de asemenea, la Gheorghe Tomozei : „Și pentru o clipă-n sînge *ninge cald*". Figură de stil dublă, oximoronul asociază doi termeni paradoxali (de obicei, un substantiv și un adjectiv, sau un substitut al acestuia), deși, pe plan logic, există o incompatibilitate între determinat (substantiv) și determinantul său (adjectiv) : *ghețuri fierbinți, zăpadă care arde.*

STIL, COMPOZIȚIE

Stilistica funcțională

ȘTEFAN MUNTEANU
Universitatea din Timișoara

Multă vreme s-a înțeles prin stilistică o disciplină cu un caracter mai mult sau mai puțin practic sau, mai exact, didactic, avînd ca obiect cunoașterea așa-numitelor figuri de stil, în vederea însușirii și utilizării de către elevi a unei exprimări corecte, cultivate și „frumoase". În această accepție — care a rezistat, în bună măsură, cel puțin în amintire, și astăzi — stilistica apărea drept moștenitoarea și deci continuatoarea unei bune părți a principiilor vechii retorici, a cărei denumire a și purtat-o secole de-a rîndul.

La începutul secolului nostru, unii învățați au socotit că este necesar să se facă deosebirea între „stilistică" și „stil". Astfel, lingvistul elvețian

Charles Bally a definit domeniul stilisticii ca fiind studiul mijloacelor expresive ale unei limbi, motivate de reacţiile afective ale vorbitorilor. Spre deosebire de faptele stilistice, socotite ca produse spontane în actele de vorbire ale unei întregi colectivităţi, stilul ar fi, în schimb, potrivit concepţiei aceluiaşi lingvist, o formă de manifestare individuală, caracteristică unui scriitor care foloseşte limba şi procedeele figurate de exprimare în scopuri estetice. Stilistica ar fi deci o disciplină lingvistică, deoarece îşi propune să studieze limba în ansamblu, dar dintr-un unghi particular, al atitudinii şi sensibilităţii vorbitorului. În *Stilistica limbii române*, acad. Iorgu Iordan a exprimat acest punct de vedere teoretic, ilustrîndu-l prin numeroase fapte ce pun în evidenţă sistemul de mijloace expresive, proprii limbii române. Pe de altă parte, stilul, întrucît ţine de arta literară, adică de originalitatea de expresie a unuia sau altuia dintre scriitori, ar intra într-o altă ramură a stilisticii, care a fost numită stilistica literară. Tudor Vianu a teoretizat şi reprezentat în stilistica noastră această direcţie prin numeroasele analize consacrate stilului (artei) scriitorilor români.

Deosebirea dintre cele două direcţii ale cercetării stilistice nu a găsit prea mulţi apărători. Dintre argumentele invocate, ţintind spre abolirea celor două zone, sînt şi următoarele : nu numai vorbitorul comun, ci şi scriitorul face apel la resursele întregii limbi naţionale ; scriitorul foloseşte limba, ca şi vorbitorul obişnuit, exprimîndu-şi şi el atitudinea individuală faţă de conţinutul comunicării, faţă de mesaj. Deosebiri între unul şi celălalt există, dar ele sînt deosebiri de grad, adică de ordin calitativ : mijloacele întrebuinţate diferă ca distribuţie şi valoare potrivit cu specificul comunicării, uzuale sau artistice.

Acum o jumătate de secol, un grup de lingvişti, constituiţi în ceea ce s-a numit Şcoala de la Praga, au mers şi mai departe, constatînd că aceeaşi limbă naţională, unitară sub aspectul normelor, apare sub forme variate în întrebuinţarea concretă a vorbitorilor dintr-o anumită societate. Această varietate se explică prin diversitatea categoriilor de vorbitori, diferenţiaţi din punctul de vedere al specificului activităţii pe care o desfăşoară. Prin urmare, limba unei comunităţi de vorbitori, ai cărei membri aparţin, prin profesiunea ce o exercită, diferitelor sectoare, teoretice sau practice, ale vieţii sociale, nu este şi nu poate fi uniformă decît la nivelul exprimării normate, literare. În întrebuinţarea ei, de fapt, limba se prezintă sub forma unor stiluri sau limbaje, potrivit funcţiei dominante pe care ei şi-o asumă în unul sau altul dintre compartimentele activităţii profesionale, în sensul larg al cuvîntului. Ţinînd seama de această funcţie sau de scopul cu care este utilizată de categoriile de vorbitori, limba se diversifică, în stiluri (limbaje), numite *stiluri funcţionale*. După natura funcţiilor cărora le răspund, stilurile se pot grupa în două categorii mari : stilul popular (al limbii vorbite şi al limbii creaţiilor folclorice) şi stilul cult. Acesta din urmă, aparţinînd limbii literare, se divide la rîndul lui în stil *ştiinţific, stil oficial (administrativ), stil publicistic* şi *stil artistic* sau al literaturii culte (scrise).

Lăsînd la o parte alte subdiviziuni posibile, să ne ocupăm de principalele stiluri ale variantei literare a limbii.

Stilul ştiinţific răspunde funcţiei de exprimare a judecăţilor şi raţionamentelor exprimate în scrierile ştiinţifice. Sub aspectul vocabularului, el se caracterizează prin utilizarea unei terminologii proprii, care diferă după genul lucrărilor ştiinţifice. Din punct de vedere sintactic, el face apel la propoziţiile expozitive, pentru demonstrarea unei teorii, la propoziţiile cauzale, pentru argumentare, dar şi la propoziţii conclusive, prin care se

formulează generalizările deduse din premisele şi argumentele expuse. Exprimarea concisă şi clară a ideilor — condiţie esenţială a acestui stil — impune folosirea formulelor şi a simbolurilor. Să ne gîndim la limbajul folosit de autorul unui tratat de matematică sau de fizică, la stilul „neutru", obiectiv, din aceste texte, la utilizarea lexicului cu sens propriu, la formularea exactă a raţionamentelor prin propoziţii, în general simple, pentru a ne face o imagine despre specificul acestui stil.

O altă structură stilistică prezintă textele oficiale (administrative, juridice, financiare) emanate de autorităţile sau instituţiile de stat. Un text de lege, o ordonanţă emisă de consiliul popular al unui oraş sau o dispoziţie financiară etc. se caracterizează printr-un limbaj cuprinzînd formule convenţionale, stereotipe, un loc larg deţinînd formele verbale impersonale, cele de viitor la diateza reflexivă („se aduce la cunoştinţă", „se vor lua măsuri..." etc.). Procedeele la care recurge acest stil sînt în mare măsură fixe şi, prin urmare, supuse destul de puţin variaţiei în timp.

Stilul publicistic — al presei cotidiene, al emisiunilor de radio şi televiziune — deţine un loc important în răspîndirea informaţiilor, a ideilor noi şi a schimbului de valori în diversele şi complexele sectoare ale vieţii moderne. Se pot deosebi mai multe variante ale acestui stil, după cum avem în vedere informaţiile transmise de agenţiile de presă, anunţurile publicitare, reportajele diverse pe teme din realitatea imediată, articolele de popularizare adresate maselor largi etc. Dată fiind răspîndirea presei, stilul acesteia contribuie într-o largă măsură nu numai la cunoaşterea noţiunilor noi şi a realizărilor din viaţa economică şi culturală, ci şi la însuşirea exprimării îngrijite, cu condiţia ca înşişi ziariştii să utilizeze un astfel de limbaj. Abaterile de la normele corecte ale exprimării în presă au făcut obiectul, cum se ştie, al satirei lui Caragiale în secolul trecut. În stilul presei de astăzi îşi fac loc unele tendinţe de aglomerare sintactică şi, mai ales, de eliminare a conjuncţiei copulative, care ar trebui să lege ultima parte a propoziţiei de elementele ei anterioare (de ex. : „au luat parte reprezentanţi ai presei, un numeros public" — în loc de *şi* sau *precum şi* un numeros public). Această modalitate de construcţie nu este specifică limbii române şi ar trebui evitată.

Într-o situaţie aparte se află stilul artistic, ale cărui trăsături pot fi subsumate mai greu unei formule unice. În general, stilul artistic — numit din cauza complexităţii lui şi limba artistică — se caracterizează prin utilizarea unor mijloace luate din toate straturile limbii, prin inovaţii semantice şi morfosintactice, adecvate funcţiei de comunicare poetică. Prin aceste trăsături, stilul artistic se opune „stilului" vorbirii comune, adică al exprimării curente. A defini „stilul" unui scriitor înseamnă a ţine seama de principalele particularităţi de expresie — fonetice, gramaticale, lexicale — ale operei lui, prin care scrisul său dobîndeşte individualitate, aşadar originalitate artistică.

Dar noţiunea de „stil general" al unui scriitor acoperă deseori numai în parte variantele sub care apare expresia lui artistică, manifestată verbal. „Stilul" lui Caragiale, de exemplu, este foarte divers ca realizare concretă, de vreme ce comediile, schiţele şi momentele scriitorului aparţin stilului satiric, nuvelele, stilului psihologic-analitic, unele scrieri au ca trăsătură dominantă stilul fantastic, altele, stilul expunerii teoretice iar altele, stilul polemic etc. Acelaşi lucru se poate spune despre stilul lui Eminescu : în elegii poetul uzează de alte mijloace de expresie decît în *Scrisori*, dar şi în acestea din urmă putem deosebi mai multe „stiluri". De pildă, în *Scrisoarea III* tonalitatea stilistică se modifică după cum este

vorba despre tabloul unei evocări istorice exotice, de evocarea istoriei naţionale, de atitudinea satirică etc. Explicaţia trebuie căutată în faptul că operele literare, chiar şi ale unui singur scriitor, nu se pot confunda în general unele cu altele, ele fiind individualităţi, *unicate,* ale căror mijloace de realizare sînt în bună parte şi în mod firesc diferenţiate, deşi aparţin aceluiaşi autor. Pe scurt, stilul artistic nu este şi nu poate fi în general unitar, el cuprinde *variante stilistice* sau, dacă acceptăm denumirea de *limbă artistică,* atunci putem spune că, în sfera ei, intră o mare diversitate de *stiluri* ce pot fi clasificate după criterii diferite, mergînd de la curentul literar şi pînă la genul, specia şi tema cu aspectele particulare ale uneia sau alteia dintre operele unui scriitor.

De aici nu rezultă că nu se poate vorbi despre stilul unui scriitor, cu deosebire atunci cînd se are în vedere viziunea sa implicată în mesaj şi dedusă din structura mijloacelor ce exprimă această viziune, la un nivel superior de generalizare, ca ansamblu al realizărilor estetice proprii scriitorului.

În orice caz, noţiunile de stilistică şi stil presupun astăzi luarea în considerare a conceptului de funcţie, determinată de scopul comunicării şi, în consecinţă, de utilizarea concretă a unor mijloace diferenţiate de exprimare în diversele tipuri de comunicare. Această împrejurare impune o tratare nuanţată a faptelor, în conformitate cu realitatea lingvistică, variată, la rîndul ei, şi variabilă, de asemenea, şi în timp.

Comentariul unei maxime

CONSTANTIN PARFENE
I.C.P.P.D., Iaşi

Printre diversele tipuri de compoziţii practicabile în şcoală, se numără şi acelea destinate dezbaterii unor probleme privind lumea şi viaţa, relaţia omului cu semenii săi, atitudinea lui în faţa vieţii. Problematica unor astfel de compoziţii cuprinde o vastă arie de teme : *intelectuale* (cu subiecte privind lectura, cultura, tehnica etc.) ; *morale* (cu subiecte referitoare la spiritul de sacrificiu, eroism, fericire etc.) ; *sociale* (implicînd subiecte despre profesii, clase sociale, patriotism, lupta pentru îmbunătăţirea structurii societăţii, pentru progres, civilizaţie etc.) ; *estetice* (presupunînd subiecte care se referă la locul artei în viaţa omului şi a societăţii, la relaţia dintre artă şi realitate, la rolul artistului, la legătura dintre estetică şi relaţiile interumane etc.).

În categoria compoziţiilor care tratează probleme despre lume şi viaţă, se poate încadra şi *comentariul* sau dizertaţia *pe marginea unor maxime (cugetări), proverbe, zicători,* care, cum se ştie, sintetizează, în formulări lapidare, înţelepciunea umanităţii.

Maxima, împreună cu *sentinţa, aforismul* şi *apoftegma* sînt variante ale expresiei concise. Tudor Vianu arată, cu claritate, sensul specific al termenilor menţionaţi : „Cuvîntul *maximă* este folosit uneori numai pentru principiile supreme ale acţiunii, pentru regulile de viaţă. În *sentinţe,* accentul este pus pe concizia şi limpezimea formulării, capabile să le asigure întipărirea uşoară în mintea cititorilor şi circulaţia întinsă, ca a unui

proverb“ [1]. Folosim aici cuvîntul *maximă* pentru a numi toate speciile expresiei concise. Aşadar, în accepţiunea cea mai generală a termenului, prin *maximă înţelegem un gînd formulat limpede şi concis, condensînd concluzii ale experienţei milenare a omenirii.* Comentariul unei maxime sau al unui citat presupune pătrunderea în mecanismul intim al cugetării (raţionamentului), pentru a-i surprinde esenţa şi nuanţele, a-i intui legăturile posibile cu lumea, cu universul existenţei noastre (experienţă de viaţă, idei, preferinţe) şi a pleda pro sau contra valabilităţii sale.

Un asemenea comentariu implică mai multe operaţii : *explicarea* (care înseamnă a arăta pe ce fapte şi observaţii s-a sprijinit autorul) ; *interpretarea* (adică dezvăluirea sensului, prin reconstituirea seriei de propoziţii condensate) ; *comentarea propriu-zisă* (validarea sau invalidarea sensului, prin raportarea la dialectica intimă a vieţii). Maxima este expresia condensată a unor răspunsuri la o serie de întrebări pe care omul şi le-a pus în relaţie cu lumea şi existenţa. Comentariul ei cere transpunerea în situaţiile care au dus la elaborarea răspunsului formulat în expresia sa lapidară. Dar pentru a surprinde circumstanţele care au determinat-o sau care îi asigură valabilitatea, comentatorului i se cer anumite cunoştinţe, o anumită experienţă de viaţă.

În cele ce urmează, consemnăm cum putem pregăti un comentariu pornind de la maxima lui Fr. Bacon : *Cititul îl face pe om deplin ; vorbirea îl face prompt ; iar scrisul îl face exact.*

Începem pregătirea pentru comentarea maximei prin cîntărirea atentă şi fără grabă a cuvintelor care fac parte din enunţ, pentru a înţelege bine sensul lui. La o asemenea cercetare a relaţiilor dintre cuvinte, constatăm că unele din ele *(cititul, deplin ; vorbire, prompt ; scrisul, exact)* au o încărcătură de sens mai mare şi se grupează două cîte două. Ne edificăm, în continuare, asupra sensului acestor cuvinte în context, plecînd, se înţelege, iniţial, de la înţelesul lor obişnuit, atestat de dicţionar. Cuvîntul *cititul* se referă la *lectura continuă ; deplin* are, în context, sensul de *armonios dezvoltat ; vorbirea* — sensul de *exersare continuă a exprimării orale ; prompt — spontan ; scrisul* — accepţiunea de *exersare a scrierii* (a exprimării scrise) ; *exact* — ceea ce este *în deplină concordanţă cu intenţiile,* ideile ce se cer comunicate.

După cercetarea cuvintelor maximei în relaţiile lor contextuale, sîntem în măsură să descoperim aspectele existenţei umane supuse observaţiei filozofului ; cu alte cuvinte, putem *explica,* arăta pe ce s-a sprijinit gînditorul în formula cugetării sale. Este vorba despre *lectură, vorbire* şi *scriere* şi *rolul lor* în formarea omului.

Pe parcursul concentrării asupra termenilor şi rolului lor în enunţ, am văzut că unele cuvinte poartă o mai mare încărcătură de sens. Ele vor concentra atenţia noastră, constituind obiectul comentariilor. Atenţi la aceste cuvinte, putem dezvălui, adică *interpreta,* în continuare, sensul maximei, prin reconstituirea seriei de propoziţii condensate în formularea ei concisă : *Lectura, vorbirea şi scrierea au un rol determinant în formarea omului. Devenite deprinderi, activităţi obişnuite, cotidiene, prima îl face pe om complet, a doua îl ajută să se exprime cu uşurinţă, iar ultima, să se exprime precis, clar şi coerent.*

Dezvăluirea sensului sau interpretarea lui ne pune în situaţia de a trece la *comentarea propriu-zisă* a maximei, adică la operaţia de confir-

[1] Tudor Vianu, *Dicţionar de maxime comentat,* Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1962, p. 5—6.

mare sau de corectare a valabilității sensului ei, din perspectiva zilelor noastre și a experienței personale. În această etapă a pregătirii pentru compoziție, efectuăm, pe rînd, operațiile de căutare a faptelor și a ideilor necesare comentariului (adică *invenţiunea),* de organizare a lor într-un plan *(dispoziţiunea)* și de redactare *(elocuţiunea).*

Preocupîndu-ne de realizarea invenţiunii, notăm pe fișe observațiile privind rolul lecturii în formarea orizontului nostru de gîndire și de cunoștințe, cît și în formarea celor din jurul nostru. Putem reține ideile : *lectura ajută să observăm mediul înconjurător ; ea ne învață să gîndim ; lectura ne îmbogățește cunoștințele despre natură, lume și viață ; ea ne cultivă sensibilitatea și imaginația ; lectura modelează caracterele ; ea contribuie la educația moral-cetățenească a omului ; lectura îl ajută pe om în aspirațiile sale spre autodepășire.* Toate aceste idei (eventual cu exemple) le consemnăm pe fișa nr. 1, cu argumente care subliniază valabilitatea cugetării lui Fr. Bacon. Pe o altă fișă (nr. 2), cu argumente care sînt menite să limiteze valabilitatea maximei, notăm idei ca : *lectura singură nu-l poate face pe om deplin ; ea contribuie, în foarte mare măsură, la formarea multilaterală a omului, alături de munca productivă, de excursii și călătorii, de educație în general.* Procedăm la fel cînd căutăm argumentele pentru sublinierea adevărurilor că vorbirea îl face pe om prompt, spontan, iar scrierea — să se exprime precis și clar, consemnînd pe fișa nr. 3 idei ca : *exprimarea orală cultivă atenția ; ea alertează gîndirea, menținînd-o vie, în contact cu replicile interlocutorului ; dezvoltă spiritul de observație și atitudinea polemică ; stimulează spontaneitatea replicilor,* iar pe fișa nr. 4, ideile : *exprimarea scrisă cultivă răbdarea ; solicită un mai mare efort de clarificare a gîndurilor ; impune mai multă atenție în formularea ideilor pentru că acestea nu mai pot fi sugerate prin ton, debit verbal, accente, gesturi și mimică ; scrisul disciplinează gîndirea.*

Trecînd la alcătuirea planului, stabilim mai întîi felul în care vom intra în subiect, apoi dispunerea părților comentariului propriu-zis și, în fine, concluzia. Iată un plan pentru comentarea maximei lui Fr. Bacon :

a. *Introducere* (intrarea în subiect)

— *Omul și posibilitățile sale de a se autodepăși — motiv de meditație pentru filozofi și moraliști* (ideea încadrează subiectul într-un context de preocupări umane) ;

— *Lectura, vorbirea, scrierea și rolul lor deosebit în formarea personalității omului* (ceea ce înseamnă formularea problemei de comentat, identică, în esență, cu sensul maximei) ;

b. *Tratare* (dezvoltarea subiectului)

1. *Valabilitatea adevărului maximei :*

— *importanța lecturii,* fișa nr. 1 (lectura și observația mediului înconjurător ; lectura și dezvoltarea gîndirii ; lectura și sensibilitatea, lectura și modelarea caracterelor ; lectura și educația morală etc.) ;

— *rolul vorbirii,* fișa nr. 3 (exprimarea orală și atenția, gîndirea, spiritul polemic, spontaneitatea replicilor) ;

— *însemnătatea exersării scrisului,* fișa nr. 4 (scrisul și gîndirea, atenția, concordanța cu ideile de exprimat).

2. *Limitele adevărului implicat în maximă,* fișa nr. 2 (lectura nu e unica activitate care împlinește personalitatea umană ; alte activități cu rol formativ : munca productivă, călătoriile, educația în general).

c. *Încheiere* (concluzie)

— Omul care nu citeşte are blocată o fereastră însemnată a existenţei sale, ceea ce înseamnă : gîndire limitată, sensibilitate nefinisată, orizont cultural restrîns şi, implicit, exprimare deficitară orală şi scrisă.

— Maxima lui Bacon exprimă un adevăr cu valabilitate eternă în timp şi spaţiu.

Ultima etapă a elaborării comentariului este dezvoltarea ideilor din plan (sau elocuţiunea) sub forma unei înlănţuiri logice de propoziţii şi fraze, care, în final, alcătuiesc un *text* coerent, unitar, cu alte cuvinte, o compoziţie. Cristalizarea ideilor din plan în cuvinte, propoziţii, fraze se poate înfăptui în două feluri : oral sau în scris. În ambele cazuri, se impune respectarea unor cerinţe de bază precum : folosirea unui vocabular adecvat şi punerea de acord cu regulile gramaticale.

La capătul acestor rînduri, reţinem ideea că a comenta o maximă sau un citat oarecare este o operaţie care nu poate fi redusă la un singur comentariu (model). În cazul maximei luate de noi ca exemplu, pot fi atîtea comentarii cîţi comentatori, există însă un traseu general, ale cărui elemente am încercat să le notăm, dar a cărui valoare nu trebuie să fie decît *orientativă*.

Adresăm cititorilor noştri invitaţia de a pregăti, plecînd de la sugestiile de mai sus, punînd însă la contribuţie cunoştinţele, experienţa de viaţă şi inventivitatea lor, comentariul următoarelor maxime :

1. *Munca este condiţia vieţii, scopul îi este înţelepciunea şi fericirea, răsplata* (Fr. Schiller) ;

2. *Multe bunuri are omul / Dar virtutea cea mai mare / E să nu se ţie mîndru / Cu virtuţile ce are*" (G. Coşbuc).

Notă : Redacţia revistei primeşte spre publicare lucrări întocmite de elevi : comentariul unei maxime, lucrări susţinute în cercul literar, însemnări pe marginea cărţilor citite.

Structura ritmică a elegiei *Mai am un singur dor*

MIHAI BORDEIANU
Biblioteca „Mihai Eminescu", Iaşi

După toate cele ce s-au scris pînă acum despre elegia *Mai am un singur dor* [1], s-ar părea că nimic nu mai este de spus în legătură cu acest subiect. Şi totuşi, poezia eminesciană va invita în permanenţă la noi interpretări.

Rezumînd ceea ce s-a scris în legătură cu ritmul şi metrul acestei poezii, vom reţine opinia generală (G. Călinescu, Ladislau Gáldi etc.) după

[1] Vezi la Perpessicius, Mihai Eminescu, *Opere*, vol. III, p. 229—231, o cuprinzătoare bibliografie a chestiunii ; cf. şi studiul separat al lui Ladislau Gáldi : *Ultima elegie : „Mai am un singur dor"*, în volumul *Stilul poetic al lui Mihai Eminescu*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1964, p. 399—424.

care elegia ar fi scrisă în *ritm iambic*. Nimic, însă, nu este mai inexact decît această opinie [2].

Eminescu însuşi, cu vastele-i cunoştinţe de teoria versului şi cu inegalatul său simţ al limbii, a notat schema ritmică din *Mai am un singur dor* : v — / vv / — / v[3], unde, desigur, nu poate fi vorba de iambi, ci de un peon II şi un troheu.

Pentru cei care nu cunosc în amănunt problemele de prozodie vom nota aici că în versul românesc savant există şase unităţi sau măsuri ritmice : *troheu* — avînd o silabă accentuată (prima) şi a doua neaccentuată, notată schematic — / v ; *iamb* — tot de două silabe, prima neaccentuată, a doua purtînd accent ritmic : v — / (acestea două formează *ritmul binar)* ; *ritmul ternar* apare în patru ipostaze : *dactilic* : — / v v (prima silabă accentuată, celelalte două neaccentuate) ; *anapestic*, inversul dactilului (primele două silabe nu au accent, cea de a treia purtînd accentul ritmic) ; ritmul *amfibrahic* : v — / v, avînd silaba de la mijloc accentuată, iar iniţiala şi finala neaccentuată, şi *ritmul cretic* : — / v — /, inversul amfibrahului, cu silaba de la mijloc neaccentuată şi cu celelalte două (iniţială şi finală) accentuate ; *ritmul cvaternar* poate fi : *coriambic* : — / vv — / (ca şi cum ar fi format dintr-un troheu şi un iamb), avînd silaba primă şi silaba a patra sub accent ritmic, iar cele două silabe de la mijloc neaccentuate ; *ritmul peonic*, cu patru ipostaze : peon I : — / vvv ; peon II : v — / vv ; peon III : vv — / v ; şi peon IV : vvv — / ; *ritmul cvinar* conţine o singură măsură ritmică de cinci silabe de tipul : vvv — / v, căruia noi i-am spus *mesomacru* şi *ritmul senar* (de şase silabe), cinci neaccentuate şi una accentuată, de tipul vvv — / vv, numită *hipermesomacru*.

Contrar unor opinii ale înaintaşilor, am mai arătat şi altădată că ritmul specific al lui Eminescu este peonul [4], în toate cele patru ipostaze ale sale.

Despre *ritmul peonic* vorbeşte Eminescu în poema *Cum negustorii din Constantinopol* şi îl caracterizează drept ritm de diamant :

Dactilu-i cit şi iambele sunt stambe
Şi-i diamant *peonul* îndrăzneţul [5].

Dintre cele 38 de variante ale elegiei vom alege pe una concretizată în strofa de 12 versuri, unică în literatura universală prin originalitatea structurii sale ritmice, metrice şi strofice, pentru a arăta, împreună cu Eminescu, inconsistenţa părerii că ritmul acestei elegii ar fi iambic :

Mai am un singur dor	v — / v / — / v — [6]	(amfibrah + cretic)
În liniştea serii	v — / vv / — / v	(peon II + troheu)
Să mă lăsaţi să mor	vvv — / v —	(peon IV + iamb)
La marginea mării ;	v — / vv / — / v	(peon II + troheu)

[2] Studiile apărute la noi asupra versificaţiei, plecînd de la modele şi realităţi străine de limba şi specificul versului nostru, au considerat foarte adesea ritmul românesc ca fiind binar (iambic sau trohaic), accentuînd silabe care nu poartă accentul natural şi lăsînd fără accent silabele accentuate în limba vie. O lectură a versului românesc în această manieră este de-a dreptul rizibilă. În versul românesc silaba accentuată poartă şi *accent ritmic*, iar cea neaccentuată nu poate primi *niciodată* accent ritmic.

[3] Vezi *Opere*, vol. III, ediţia Perpessicius, p. 250.

[4] Mihai Bordeianu, *Versificaţia românească*, Iaşi, Editura Junimea, 1974, p. 110 şi urm.

[5] Sublinierea noastră. Vezi M. Eminescu, *Opere*, vol. IV, ediţia Perpessicius, p. 205.

[6] Eminescu însuşi notează această schemă ritmică : v — / — v — (Vezi *Opere*, vol. III, p. 251, ediţia Perpessicius).

Lessing consideră că regăsește nu o respectare exterioară a regulelor aristotelice, ci „legea interioară" a tragediei grecești *(Scrisori privind literatura actuală,* 1759—1765 ; *Dramaturgia hamburgheză,* 1767—1769). Predilecția pentru dramă, în care Lessing vede genul literar cel mai reprezentativ, se face simțită și în importanta lucrare de estetică *Laocoon sau asupra limitelor picturii și poeziei* (1766). Combătînd vechea concepție a identității dintre arte (Horațiu : *ut pictura poesis),* studiul lui Lessing, bazat pe o erudită documentare asupra operelor de artă ale antichității, demonstrează că arta plastică poate să fixeze, prin mijloacele ce-i sînt specifice, un moment de fabulație în spațiu, că, în schimb, pentru poezie (identificată de Lessing cu genul epic și cu cel dramatic), care are ca mijloc de expresie cuvîntul, este caracteristică desfășurarea în timp, cu alte cuvinte prezentarea de acțiuni, nu de descrieri. Deși unilaterală (pentru că neglija lirica) și destul de rigidă, argumentarea lui Lessing, susținută cu remarcabile procedee lingvistice, într-un stil elocvent, plin de eleganță, a exercitat o puternică influență asupra literaturii timpului, pînă tîrziu spre perioada clasicismului (poemul *Hermann și Dorotheea* al lui Goethe).

Ca literat, Lessing a început să scrie poezie anacreontică, epigrame, mai ales fabule, domeniul său principal de activitate rămînînd însă teatrul. Prima sa comedie, *Tînărul savant,* pledoarie împotriva pedantismului rupt de viață, scrisă la vîrsta de numai 19 ani, a intrat în repertoriul unei renumite trupe teatrale a timpului, ceea ce l-a încurajat să realizeze și alte piese, dintre care unele *(Evreii, Liber-cugetătorul)* dovedesc serioase preocupări pentru statutul social și etic al omului.

Seria marilor opere de teatru se deschide cu *Miss Sara Sampson* (1755), prima „tragedie burgheză", specie dramatică continuată, în literatura germană, de Schiller *(Intrigă și iubire)* și Hebbel *(Maria Magdalena).* Noutatea pentru epocă se datorește mai ales conceperii personajelor în valoarea lor umană, în afara apartenenței la clasele sociale suprapuse, precum și amestecului de elemente tragice și comice, care dau caracterelor mai mult realism. Din punctul de vedere al formei, elementul nou îl constituie renunțarea la versificația alexandrină în favoarea prozei. Revelarea talentului dramatic și a intențiilor militante ale lui Lessing le aduc însă piesele următoare : comedia *Minna von Barnhelm* (1767), tragedia *Emilia Galotti* (1772), poemul dramatic *Nathan cel Înțelept* (1779). Primele două s-au bucurat de un frumos succes de scenă datorită valorii lor dramatice și actualității de problematică. *Minna* tratează un subiect contemporan : soarta vitregă a unui militar din Prusia, participant la războiul de șapte ani, îndrăgostit de o tînără din Saxonia. Deznodămîntul fericit al intrigii ilustrează optimismul lui Lessing și viziunea sa istorică asupra victoriei conștiinței naționale germane. *Emilia Galotti,* prima dramă germană cu caracter politic, anticipînd pe Schiller, deși îmbracă haina străină a unui mic principat italian, este un puternic act de acuzare împotriva arbitrariului și abuzurilor, chiar a crimelor de care se făceau vinovați despoții locali din stătulețele germane. Motivul antic al Virginiei, transmis de Tit Liviu, servește lui Lessing pentru a biciui viciile contemporanilor săi.

Ultima operă de anvergură a scriitorului, *Nathan cel Înțelept,* capătă, în condițiile în care a fost scrisă, caracter de testament literar și filozofic. Lessing apelează la teatru („vechiul meu amvon") pentru a propovădui ideile militante împotriva dogmatismului religios, după ce polemica inițială cu pastorul Goetze i-a fost interzisă de autorități. Construcțiile și procedeele clasicizante folosite de Lessing corespund conținutului poemului, orientat mai puțin spre acțiune, spre fapte care să conducă spre deznodă-

mînt, cît spre demonstrarea de atitudini etice şi caracterologice. Ca formă, Lessing foloseşte pentru prima dată pentametrul iambic fără rimă, un model de versificaţie foarte utilizat în engleză şi care va fi preluat ulterior de numeroşi dramaturgi germani, începînd cu clasicii. Ca moment al acţiunii, autorul utilizează un „loc istoric", Ierusalimul din perioada cruciadelor, ceea ce-i permite să imagineze o întîlnire între reprezentanţii a trei religii : iudaismul, islamul, creştinismul. Argumentul îi este oferit de parabola, găsită la Boccaccio, a celor trei inele lăsate moştenire de un prinţ celor trei fii ai săi, pe care-i iubea la fel de mult. Inelul original are însuşirea miraculoasă de a face pe purtătorul lui „plăcut şi oamenilor, şi lui dumnezeu". Copiile sînt însă atît de fidele, încît nu mai pot fi distinse de original. În această situaţie, singura modalitate de a activa aceste calităţi rezidă în virtuţile subiective pe care le manifestă posesorii inelelor. Nu există deci între religii unele care să fie mai autentice decît altele, cum pretinde dogma protestantă. În generosul său mesaj Lessing arată că oamenii sînt egali, că au obligaţia primă de a se respecta şi iubi, că fraternitatea şi toleranţa trebuie să caracterizeze adevărata umanitate.

În istoria culturii germane, Lessing rămîne ca o personalitate puternică, curajoasă, pătrunsă de un profund spirit de responsabilitate civică, cu contribuţii esenţiale la dezvoltarea literaturii şi esteticii. Prestigiul de care s-a bucurat se reflectă şi în numeroasele traduceri în limbi străine. În româneşte, pe lîngă Al. Odobescu şi T. Vianu, care dovedesc o bună cunoaştere a lui Lessing, preocupările pentru receptarea operei acestuia au dus la repetate traduceri, dintre care menţionăm ca deosebit de reuşite pe cele realizate de Lucian Blaga.

Dumitru Caracostea

OVIDIU BÎRLEA

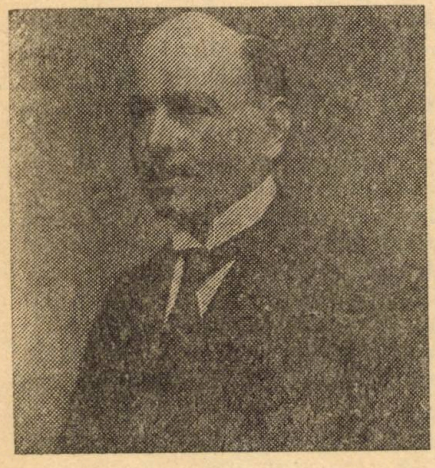

La 10 martie 1979 se împlineşte un veac de la naşterea lui D. Caracostea, profesor la Universitatea din Bucureşti şi membru activ al Academiei Române. Descendent dintr-o familie de aromîni stabiliţi în ţară către sfîrşitul secolului al XVIII-lea, D. Caracostea se naşte în oraşul Slatina, unde tatăl său era judecător. La început elev al liceului din oraşul natal, îşi continuă apoi studiile la Liceul „Sf. Sava" (azi „Nicolae Bălcescu") din Bucureşti, iar în 1900 după examenul de bacalaureat, devine student al Facultăţii de filozofie şi litere din Capitală. Rămîne profesor la unele şcoli din Bucureşti pînă în 1909 cînd obţine o bursă de trei ani pentru specializare în filologie romanică la Universitatea din Viena pe lîngă renumitul romanist de origine elveţiană, Wilhelm Meyer-Lübke. Acesta îl reţine în continuare ca lector, însărcinîndu-l să predea cursuri de limba şi literatura română la Institutul de limba şi literatura română, înfiinţat pe lîngă catedra lui W. Meyer-Lübke cu sprijinul lui Titu Maiorescu, în primul

rînd, pentru numeroşii români din fosta monarhie habsburgică. Izbucnind războiul mondial, D. Caracostea este silit să se întoarcă în ţară şi între 1914 şi 1925 funcţionează ca profesor de română la Liceul „Gh. Lazăr" din Capitală, unde are ca elevi pe Tudor Vianu şi George Călinescu. În 1920 devine prin concurs docent la catedra de istoria literaturii române a lui Ion Bianu, fostul său profesor de română în cursul superior al liceului. În 1923 este promovat conferenţiar, iar în 1930, prin scindarea catedrei, devine profesorul titular al catedrei de istoria literaturii române moderne şi folclor, pe care o va deţine pînă la pensionare, în 1 octombrie 1944. Între 1931 şi 1940 este concomitent şi conferenţiar de limba română la Academia de înalte studii comerciale şi industriale. În 1932, înfiinţează pe lîngă catedră *Institutul de istorie literară şi folclor*, cu scopul de a promova cercetările literare, publicînd o serie de monografii şi bibliografii. În cadrul Institutului organizează şi o seamă de mărturisiri literare destinate a ilumina cercetarea genetică a operei literare. Astfel, în anii 1932—1933, cei mai de seamă scriitori contemporani — Octavian Goga, Ioan Al. Brătescu-Voineşti, Cincinat Pavelescu, Jean Bart, Gala Galaction, Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, Ion Minulescu, Ion Agârbiceanu, Liviu Rebreanu, Nicolae Davidescu, Ion Pillat, Ion Barbu, Cezar Petrescu ş.a. — au făcut confesiuni despre creaţiile lor, slujindu-se de un îndreptar cu vreo 30 de puncte orientative, trimis în prealabil de D. Caracostea. Cele mai multe au fost publicate prin revistele vremii, reunite apoi în volumul postum, *Mărturisiri literare* (1971), precedate de *Cîteva lămuriri* ale profesorului organizator. În 1939, D. Caracostea este ales membru activ al Academiei Române în fotoliul lăsat vacant de fostul său profesor Ion Bianu. Va înceta din viaţă în 2 iunie 1964, fiind înmormîntat la cimitirul Bellu.

D. Caracostea este, se pare, ultimul care continuă tradiţia pluridisciplinară, enciclopedică, inaugurată la noi de B. P. Hasdeu şi continuată strălucit de O. Densusianu. Ca şi înaintaşii săi, D. Caracostea va îmbina istoria literară cu lingvistica şi cu folcloristica, cercetarea de la hotarele de întretăiere a acestora relevîndu-i-se drept cea mai fructuoasă. În teza sa de doctorat, *Wortgeographisches und Wortgeschichtliches vom Standpunkte der Homonymität (Geografia şi istoria cuvîntului din punctul de vedere al omonimiei*, 1914), el pune în lumină importanţa ariei de răspîndire a unor cuvinte din graiurile româneşti pentru a elucida cu ajutorul ei istoricul lor, împreună cu temeiurile de evoluţie spre formele de azi. Metoda o va aplica şi în studiile sale de folclor, începînd cu *Mioriţa* (1915) şi continuînd cu *Lenore* (1929), adaptînd-o la condiţiile specifice ale creaţiei orale. Pornind de la cele două studii monografice ale lui B. P. Hasdeu, *Povestea numerelor* şi balada *Cucul şi turturica* (1879), D. Caracostea adînceşte metoda numită istorico-geografică, conturîndu-i jaloanele metodologice în forma în care se practică şi astăzi şi subsumînd-o criteriului estetic, ceea ce îi conferă nota specifică faţă de variantele străine, îndeosebi de cea finlandeză, mai cunoscută peste hotare. După cîteva studii critice asupra scriitorilor *Gala Galaction* (1914) şi *I. Al. Brătescu-Voineşti* (1921), la care caută să surprindă trăsăturile dominante în latura lor specifică, D. Caracostea se va opri îndelung asupra poeziei lui M. Eminescu. După ce va înfăţişa la cursurile facultăţii opera celui mai mare poet român, va publica volumul *Arta cuvîntului la Eminescu* (1938), în care se va strădui să acorde primatul expresiei literare, îmbinînd stilistica cu literatura comparată a formelor, ca ramuri ale lingvisticii şi istoriei literare. Cercetarea a fost adîncită considerabil în *Creativitatea eminesciană* (1943),

studiul limitîndu-se la *Luceafărul,* cu intenţia de a dezvălui etapele creaţiei de la variantele fragmentare pînă la cea aleasă de poet pentru a fi publicată în 1883. Amîndouă studiile au fost retipărite în vremea din urmă în volumul *Studii eminesciene* (1975). Preocupările îngemănate de lingvistică şi estetică literară au dus la elaborarea lucrării *Expresivitatea limbii române* (1942), care a suscitat discuţii şi mai cu seamă rezerve printre unii lingvişti. D. Caracostea voia să arate că limba oferă virtualităţi estetice, ea constituind un stil supraindividual, pe care scriitorii îl modelează pe măsura posibilităţilor lor de creaţie. Intenţia mărturisită „de a deschide prin colaborarea dintre literatură şi lingvistică o nouă cale de cercetări" se va dovedi fructuoasă prin cercetările contemporane de stilistică, tot mai numeroase în anii din urmă.

Spre sfîrşitul vieţii, D. Caracostea va reveni la studiile asupra folclorului, cu intenţia de a rotunji lucrurile despre balada populară, îndeosebi *Miorița,* şi de a lămuri geneza liricii populare în studiul despre *Doină* (1956), toate publicate în cele două volume postume, *Poezia tradiţională română* (1969).

D. Caracostea a continuat preocupările bibliografice ale predecesorului său la catedră şi la Academie, I. Bianu, creatorul Bibliotecii Academiei Române şi coautorul volumelor de *Bibliografie românească veche.* În cadrul Institutului de istorie literară şi folclor, el a iniţiat seria *Bibliografii,* în care au apărut cele două volume ale lui B. Theodorescu despre toată opera lui N. Iorga pînă în 1934. Ca preşedinte al Secţiei literare a Academiei Române, Caracostea a continuat bibliografia literaturii române de la anul 1830, unde o lăsase I. Bianu, instituind un colectiv (N. Lupu, O. Papadima, N. Camariano ş.a.) care a întocmit bibliografia analitică a periodicelor româneşti pînă la 1858. În acelaşi timp, a continuat şi preocupările folclorice ale lui I. Bianu, iniţiatorul seriei *Din viaţa poporului român* (40 volume, între 1908—1931), dar pe o bază ştiinţifică nouă, în concordanţă cu exigenţele disciplinei, proiectînd acel vast *Corpus Carminum Romaniae,* menit să cuprindă toate tipurile poeziei populare cu bibliografia variantelor aferente. Realizarea lui a început cu corpus-ul baladelor populare, întocmit de D. Caracostea în colaborare cu Arhiva de Folclor din Cluj a Academiei Române, nepublicat şi rămas cu bibliografia variantelor orînduită provizoriu.

O ultimă privire de ansamblu a cercetărilor de literatură şi folclor a încercat-o D. Caracostea în lucrarea *Problemele tipologiei folclorice* (1959), publicată postum (1971), în care pune bazele unui nou sistem de clasificare, bazat pe relaţiile sociale, menit să poată fi aplicat deopotrivă creaţiilor folclorice şi operelor literare, un instrument ideal de cercetare de la care să poată porni tot felul de studii. Elaborată la cei 80 de ani împliniţi, ca un fel de datorie supremă faţă de cultura românească, ea e rodul unei experienţe ştiinţifice de o viaţă şi în acelaşi timp ultima ei sinteză de natură organizatorică.

Din Discursul de recepţie la Academia Română

Din cîte cunosc, cu greu s-ar putea găsi în istoria oricărei Academii o figură asemănătoare cu a lui I. Bianu, tipul gospodarului întru cele cărturăreşti... El va rămînea icoana celui care, timp de şase decenii, urcînd treptele de la simplu „scriitor — arhivar — bibliotecar" pînă la preşedintele acestei instituţii, şi-a închinat viaţa pentru a aduna, inventaria şi gos-

podări avutul sufletesc al neamului păstrat în scrisul nostru... De pe piedestalul acestei opere s-a înălțat autoritatea lui I. Bianu, reprezentînd în Academia Română spiritul de continuitate între generația de la 1870 : Hasdeu — Odobescu — Ghica — Sturdza, sub care s-a format el, și generația care începe să se afirme de la 1900 înainte.

D. CARACOSTEA

Proverbe: „Nu lăsa lucrul de azi pe mîine"

PAVEL RUXĂNDOIU
Universitatea din București

În concepția populară, calitatea și, mai ales, rezultatele muncii sînt determinate în mare măsură de hărnicie și stăruință. De aceea, atitudinile de delăsare, prolog al leneviei, sînt combătute în proverbe cu multă înverșunare. Expresia cea mai adecvată acestui scop este sfatul formulat în tonuri imperative și devenit, în intenția colectivă, normă de comportament. Am semnalat, prin aceste gînduri, esența unuia din cele mai cunoscute proverbe românești : „Nu lăsa lucrul de azi pe mîine", a cărui funcție educativă nu poate fi limitată în timp sau în spațiu. Așa se și explică faptul că acest proverb se regăsește în forme similare în folclorul multor popoare : „Ce poți face azi nu lăsa pe mîine", spun francezii ; aproape la fel spun însă, în limba lor, și englezii : „Nu lăsa pînă mîine ce poți face azi". În folclorul german, aceluiași sens îi este consacrată o expresie mai ironică, reprobatoare : „Mîine, mîine, numai nu azi / spun toți oamenii leneși". Vechii latini au acordat aceeași valoare unei reguli legate de muncile agrare : „Recolta coaptă nu trebuie amînată".

Larga circulație internațională, cu consemnarea aceleiași opoziții temporale = azi/mîine, și combaterea aceluiași comportament negativ, amînarea lucrării, nu ne permite să presupunem originea acestui proverb în folclorul unui popor și pătrunderea lui ulterioară în cultura celorlalte popoare care îl cunosc. Sensul exprimat și implicațiile lui sînt atît de general-umane, încît fiecare popor a putut ajunge prin propria lui experiență la înțelegerea acestor adevăruri, fenomenele de similaritate fiind determinate și de comunicarea culturală reciprocă. De asemenea, nu se poate afirma că în aceste condiții un proverb este lipsit de specificitate în raport cu cultura în care circulă. În conștiința fiecărui popor, proverbul de largă circulație își creează un climat cultural propriu, corelîndu-se cu alte valori culturale și determinîndu-și motivații specifice, devenind astfel productiv.

Proverbul pe care îl comentăm apare în unele variante cu completări care îl motivează, întărindu-i autoritatea și valoarea de normă : „Nu lăsa lucrul de azi pe mîine / că nu mai nojești (aduni) pîine". Surplusul de autoritate, în această formulă, este implicat și de apropierea mai pregnantă a proverbului de mentalitatea țăranului legat de munca cîmpului, pentru care pîinea devine simbol al existenței, consemnat în expresii ca „a-și cîștiga pîinea".

Sensul normativ pe care proverbul îl pune în valoare se corelează apoi cu constatări care îl motivează, subliniind consecințele dezastruoase

ale delăsării, ale amînării lucrului de azi pe mîine. În felul acesta, în jurul unei idei sau atitudini generale, care funcționează ca un nucleu, se concentrează un număr mai mare sau mai mic de proverbe apropiate ca sens, dar diferențiate prin elementele de experiență concretă la care apelează. Iată, de exemplu, cîteva proverbe românești care explică de ce nu e bine să lași lucrul de azi pe mîine : „Lași vreun lucru pe mîine / Vezi că tot așa rămîne" (aici fiind subliniată, deci, stagnarea) ; „Zăbava / strică treaba" — subliniază un pericol mai mare, pentru că și ceea ce ai apucat să faci se deteriorează prin lipsă de stăruință ; „Cu cît le lași / Cu atît te lasă" (pericolul cel mai mare, pentru că amînarea repetată devine obișnuință și deformează însuși caracterul omului).

Norma morală pe care proverbul o propune și sfaturile corelate cu această normă își mențin valabilitatea în zilele noastre. Consecvența și promptitudinea sînt și azi norme de conduită de care depind bunele rezultate ale muncii noastre de zi cu zi.

Ion Agârbiceanu, elev la Blaj

Prof. MARIUS POP
Liceul industrial, Mizil

Anii de școală ai lui Ion Agârbiceanu, petrecuți la Blaj, înscriu un moment biografic însemnat în formația scriitorului. Aici, în orășelul de pe malurile Tîrnavei, în care mai străluceau tradițiile de cultură ale trecutului, inaugurate de cărturarii Școlii ardelene și continuate de G. Barițiu și Timotei Cipariu, Agârbiceanu urmează clasa a IV-a primară și studiile liceale între anii 1891—1900.

În toamna anului școlar 1892—1893, Agârbiceanu este elev în clasa I a Gimnaziului superior din Blaj. Locuiește „în cvartir" la baci Simion György, de meserie cojocar, unde, în ceasurile libere, citește multă literatură română (Ispirescu, Creangă, Caragiale, Gane) [1]. Îl atrage, de asemenea, poezia lui Eminescu, Vlahuță, Coșbuc [2], și tot acum îi descoperă pe Horațiu, Ovidiu, Goethe, Uhland, Petőfi. Originar din comuna Cenade, comitatul Alba Inferioară, elevul Agârbiceanu are înclinații deosebite pentru studiul istoriei naturale, al geografiei și chiar al matematicii, la care primește calificativul „eminent". În anul școlar 1895—1896, Agârbiceanu obține, la majoritatea obiectelor de învățămînt, același calificativ, iar în anul școlar următor este premiant.

Din acești ani datează primele încercări literare, apreciate și încurajate de profesorul Gavril Precup. I. Agârbiceanu își amintește că, fiind elev în clasa a V-a liceală, a realizat o foarte bună compoziție la limba română, atrăgîndu-și prin aceasta stima și prețuirea profesorului său, care-i va stimula, în continuare, în mod activ, preocupările : „După ce și-au cetit mai mulți lucrarea fără ca să-l satisfacă, un coleg, care o văzuse pe a mea,

[1] I. Agârbiceanu, *Confesiune*, în vol. *Meditație de septembrie*, Cluj, Editura Dacia, 1971, p. 74.
[2] *Ibidem*, p. 75.

se ridică în bancă şi spuse că eu am o lucrare reuşită. Provocat, o cetii şi-i plăcu profesorului" *(Ibidem).*

Elevul Ion Agârbiceanu se distinge, în ultimii ani de studiu, printr-o aleasă ţinută intelectuală, apreciată de colegi şi de corpul profesoral, prin purtările sale distinse, şi, în special, prin delicatele sale însuşiri sufleteşti. Debutează în paginile publicaţiei *Unirea* din Blaj, cu versuri semnate *Alfius,* pseudonim inspirat de titlul unei ode de Horaţiu, publicînd apoi, în *Sămănătorul* din 1902 şi 1903, *Cîntec* şi *Legendă slavă,* pentru ca, ulterior, să se dedice prozei. În aceşti ani se conturează fondul realist al povestirilor sale.

Amintirile despre cei peste 10 ani petrecuţi la Blaj vor reveni mai tîrziu în episoade din romanele *Legea trupului, Legea minţii* şi *Licean odinioară,* în care autorul reconstituie unele momente din viaţa „studenţimii" de la Blaj.

Studiile universitare la Budapesta vor lărgi şi vor adînci sfera preocupărilor scriitorului, orientîndu-l definitiv spre domeniul prozei.

Lucian Blaga – debutul poetic şi filozofic

Prof. IULIAN NEGRILĂ
Şcoala generală nr. 6, Arad

Începuturile poetice şi filozofice ale lui Lucian Blaga au fost timpurii, la vîrsta de 15 ani, mai întîi în ziarele *Tribuna* (1910) şi *Românul* (1914) din Arad, după care a urmat debutul editorial cu volumul *Poemele luminii* (1919).

Rămas orfan de tată, elev în clasa a III-a la Liceul „A. Şaguna" din Braşov, Blaga îşi încerca în 1908 „darul poetic", după ce, cu un an înainte, se îndeletnicise „cîteva săptămîni prin genul fabulei". Scria versuri „pe măsura acelora ce apăreau pe atunci în revista *Luceafărul*" [1], transferată în 1906 de la Budapesta la Sibiu şi condusă de poetul Octavian Goga.

După doi ani, în primăvara anului 1910, este „luat de un nou val poetic". Trimite o încercare revistei *Luceafărul,* semnată Lulu Popii, cu care ocazie, deşi i se reproşează „păcatul de a scrie versuri fără rimă", este îndemnat să continue *(Hronicul...,* p. 94).

Elevul Lucian Blaga debutează în ziarul *Tribuna* din Arad, an. XIV, nr. 57 din 13/26 martie 1910, cu poezia *Pe ţărm...* (vezi facsimilul), semnată cu iniţialele numelui.

Cea de a doua poezie, *Noapte,* apare tot în *Tribuna* arădeană, în nr. 89 din 25 aprilie/8 mai 1910. Poezia este semnată cu numele complet.

În poezia *Pe ţărm...* autorul dă glas căutărilor, degajînd o melancolie filozofică, cauzată de stingerea primei iubiri, faţă de care natura nu rămîne indiferentă. Poetul nu întrevede ieşirea şi tot ce s-a strîns în „piepturi zdrobite" se dizolvă în „marea uitării", pentru ca în *Noapte* să declare, nu

[1] Lucian Blaga, *Hronicul şi cîntecul vîrstelor,* ediţia a II-a, îngrijită de G. Ivaşcu, Bucureşti, 1973, p. 91. În continuare, trimiterile se fac în text.

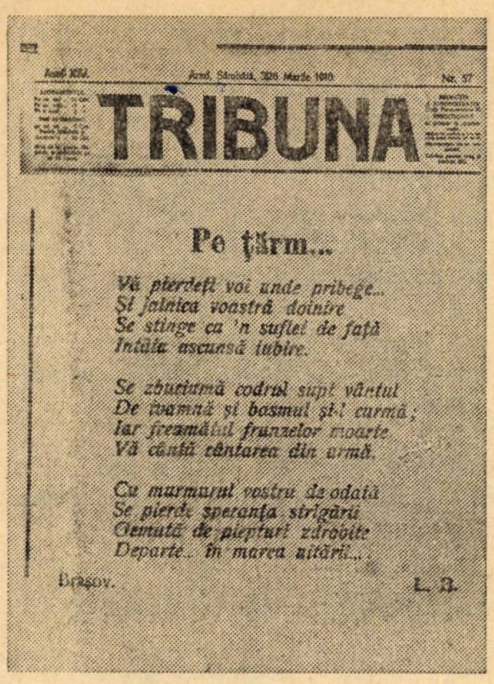

TRIBUNA

Pe țărm...

Vă pierdeți voi unde pribegе...
Și jalnica voastră doinire
Se stinge ca 'n suflet de față
Intâia ascunsă iubire.

Se zbuciumă codrul supt vântul
De ivamă și basmul și-l curmă;
Iar freamătul frunzelor moarte
Vă cântă cântarea din urmă.

Cu murmurul vostru de odată
Se pierde speranța strigări
Oftată de piepturi zdrobite
Departe.. în marea uitări...

Brașov. L. B.

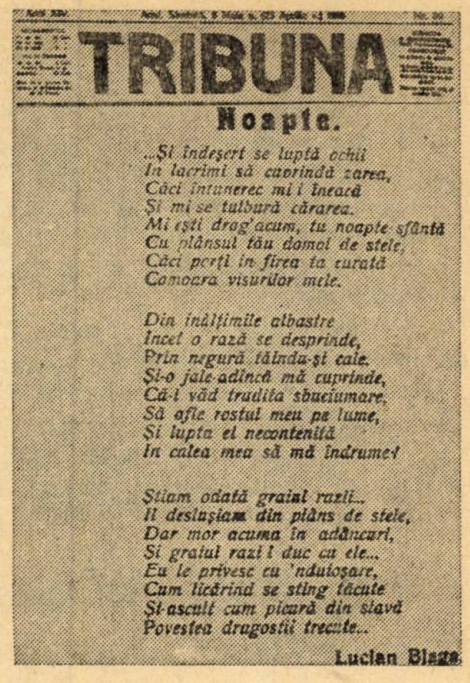

TRIBUNA

Noapte.

...Și îndeșert se luptă ochii
În lacrimi să cuprindă zarea,
Căci întunerec mi i îneacă
Și mi se tulbură cărarea.
Mi ești drag'acum, tu noapte sfântă
Cu plânsul tău domol de stele,
Căci porți în firea ta curată
Comoara viselor mele.

Din înălțimile albastre
Încet o rază se desprinde,
Prin negură tăinda-și cale.
Și-o jale adâncă mă cuprinde,
Că-l văd trădita sbuciumare,
Să afle rostul meu pe lume,
Și lupta el necontenită
În calea mea să mă îndrumeț

Știam odată graiul razii...
Îl deslușiam din plâns de stele,
Dar mor acuma în adâncuri,
Și graiul razii l duc cu ele...
Eu le privesc cu 'ndulșoșare,
Cum licărind se sting tăcute
Și-ascult cum picură din slavă
Povestea dragostii trecute..

Lucian Blaga.

fără regret, că se simte cununat cu întunericul în care își îneacă privirile. Glasul razei ce i se iveşte în cale îi este necunoscut, el rămînînd înduioşat să asculte „cum picură din slavă / Povestea dragostei trecute“ [2].

Atras din ce în ce mai mult de lecturi filozofice, Lucian Blaga nu mai scrie versuri, deoarece nu-l mai mulţumeau şi dorea „o lărgire a rariştei“.

„Exerciţiile mele poetice rămăseseră undeva în urmă. Versuri — nu mai scriam, iar cele ce le pusesem pe hîrtie nu mă mai mulţumeau. Ceea ce nu vreau să spun că aş fi pus distanţa dezinteresului între mine şi poezie. Din contră, năzuiam spre o lărgire a rariştei“ *(Hronicul...*, p. 97).

Primul său foileton filozofic, *Despre intuiţie în filozofia lui Bergson,* a apărut în ziarul *Românul* din Arad, nr. 57 din 12/25 martie 1914, semnat : Ion Albu. Pentru „a vedea scrisul înflorind pe litera tiparului“, a folosit o mistificare, dîndu-l drept traducere după un autor oarecare *(Hronic...*, p. 129). A doua lucrare de acelaşi gen, referitoare la conceptele de „materie“ şi „energie“ în economia inteligenţei umane, a fost publicată în *Convorbiri literare* (1916).

[2] Ambele poezii au fost reproduse de Ov. S. Crohmălniceanu în studiul *Lucian Blaga,* Bucureşti, 1963, p. 17—18. Precizăm că Blaga a debutat ca poet în ziarul *Tribuna* din Arad şi ca filozof în ziarul *Românul* din Arad şi că *Tribuna* fuzionase în 1912 cu *Românul,* care devenise, cum se exprima Blaga în *Hronic...*, „cel mai important cotidian al românilor din Transilvania“. Acesta este motivul pentru care Blaga nu şi-a mai amintit exact în 1946, după 36 de ani, titlul ziarului şi al primei poezii (din *Tribuna),* scriind în *Hronic...* că *Românul* i-a publicat „prima poezie, *Noapte*“. În cele două ediţii ale *Hronicului...* (1965 şi 1973) şi în lucrarea *Lucian Blaga — filozoful poet, poetul filozof,* Bucureşti, 1977, p. 7, de Al. Tănase, nu se fac precizările de rigoare.

La Arad, tînărul Blaga continuă să publice articole filozofice în revista *Pagini literare* (1916). Primul eseu se intitulează *Mit şi cunoştinţă*, cuprinzînd crezul său filozofic : „fracţiunea cea mai intimă a cunoaşterii omeneşti a fost şi este şi astăzi mitul". La baza cunoaşterii Blaga aşază intuiţia, cu ajutorul căreia se construiesc diferite tipuri de fenomene, iar „aceste fenomene originare considerate ca feţi ai minţii creatoare sunt miturile", care au rostul de a organiza „haosul impresiilor". În opoziţie cu mitul, „dogma e păcatul mortal al cunoştinţei". Pentru tînărul filozof „teoria cunoaşterii" nu este o simplă teorie, ci „începutul strălucit sau dezastruos al unei adînci sau nemărginite concepţii despre lume" [3].

Blaga publică, în mai multe numere din *Românul* şi în *Pagini literare*, cugetări, care-l recomandă ca un spirit pătrunzător şi lucid, capabil să sintetizeze, în cuvinte puţine, adevăruri solide, idei reieşite dintr-o profundă gîndire, capabilă să prindă elementele esenţiale ale fenomenelor sociale, istorice şi sufleteşti din timpul său, multe din ele rămînînd valabile şi astăzi.

Numele lui Blaga se înscrie în lirica românească de la primul său volum de versuri, *Poemele luminii*, din 1919, după ce impresionase, în toamna anului 1918, cînd monarhia austro-ungară îşi trăia ultimele zile, cu manuscrisul unui volum de versuri trimis redacţiei revistei *Glasul Bucovinei*. Sextil Puşcariu mărturisea că la a patra poezie ştia că are înaintea lui „opera unui mare talent, a unui spirit de o originalitate deosebită".

La apariţia volumului *Poemele luminii*, N. Iorga îşi încheia articolul *Rînduri pentru un tînăr* din *Neamul românesc* (1 mai 1919) : „În rîndurile, rărite îngrijorător, ale cîntăreţilor simţirii noastre de astăzi, fii binevenit, tinere ardelean !", iar Ion Agârbiceanu scria în ziarul *Patria* din 15 mai 1919 : „Înainte cu trei ani am citit uimit în *Românul* din Arad cîteva cugetări, iscălite Lucian Blaga. Profunzimea, seninătatea şi adevărul lor m-au impresionat adînc şi o rară bucurie mi-a umplut sufletul. Mi-am zis : iată un om nou în Ardeal, unul care va deschide drumuri noi în mişcarea noastră culturală". Şi, într-adevăr, creaţia lui Blaga a deschis drumuri noi în lirica posteminesciană.

Citate, cugetări, maxime

„Nu, acest neam nu trebuie să piară ; îl păzeşte un trecut şi îl chiamă un viitor ; nu, lăsaţi torentul să-şi adune şuviţele resfirate."

(D. Cantemir)

„Noi, românii, nu vom putea fi puternici pînă cînd nu ne vom uni cu toţii într-unul şi acelaşi corp politic. Să ne concentrăm toată puterea, toate voinţele într-un singur popor, într-o singură voinţă."

(N. Bălcescu, 1949)

„Cum să nu te simţi mîndru că eşti român, şi cum să nu rămîi uimit de tăria neamului tău şi să nu-l slăveşti... N-a fost pe lume un neam mai încercat ca al

[3] Lucian Blaga, *Mit şi cunoştinţă*, în *Pagini literare*, nr. 2, 15 martie 1916, p. 40—41.

nostru. N-a fost popor care să fi plătit mai scump dreptul de a trăi în țara lui și în legea lui, popor care să fi împins la jertfe mai mari adînca dragoste de moșie și dorul de neatîrnare."

(Al. Vlahuță)

„Eu nu văd decît două sentimente: sentimentul artei și al patriotismului."

(Lev Tolstoi)

„Libertatea și progresul constituie nu numai țelul artei, dar și al întregii vieți."

(Ludwig van Beethoven)

„Trei monștri turbură pacea, liniștea și buna înțelegere între oameni: ignoranța, calomnia și netoleranța. Le voi combate pînă la moartea mea."

(Voltaire)

„Știința și pacea vor birui ignoranța și războiul. Popoarele se vor înțelege între ele, nu de a se distruge, ci pentru a clădi. Viitorul va aparține acelora care au contribuit mai mult pentru alinarea omenirei suferinde."

(L. Pasteur)

„Pacea nu va putea fi asigurată decît atunci cînd toate națiunile vor fi călăuzite de principiul de cinste, moralitate și sinceritate în raporturile lor cu celelalte națiuni care le înconjoară. Viitorul este, ca și în viață, al națiunilor cinstite care pot privi în jurul lor cu capul sus."

(G. Enescu)

„Artiștii lumii sînt niște apostoli ai păcii... Fiecare artist contribuie cu talentul său, cu munca sa, la cultivarea frumosului care este menit să dea un impuls pornirilor mai nobile ale sufletului omenesc."

(G. Enescu)

Anecdote din lumea scriitorilor

Vasile Alecsandri, fiind student la Paris și avînd nevoie de bani, trimise pe portar la „tanti", adică la Muntele de pietate, cu șuba, să i-o amaneteze. Dărui apoi recipisa portarului, care răscumpără blana pentru 200 franci, crezînd-o de un preț fabulos. Cînd, însă, portarul o scoase, mai tîrziu, din ladă, o găsi mîncată de molii. Aflînd pățania, Alecsandri îi trimise din țară cei 200 de franci. După această întîmplare neprevăzută, portarul le spunea concetățenilor: *Blănile românești nu sînt trainice, dar cinstea lui Alecsandri e tare ca granitul.*

*

B. P. Hasdeu, servind masa la restaurantul gării Ploiești, al cărui patron era C. Dobrogeanu-Gherea, găsește că salata era pregătită excelent: E mai presus de orice *critică!* — explică el malițios criticului.

(Din *Jurnalul literar*, 1939, Iași;
culese de prof. N. Antonescu)

Activităţi în cadrul Festivalului Naţional „Cîntarea României"

Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului a organizat, în anii 1977—1978, ediţia a doua a concursului republican „Cea mai bună bibliotecă şcolară". La festivitatea de premiere, la care au participat delegaţi ai celor peste 10 000 de biblioteci şcolare din întreaga ţară, au rostit alocuţiuni tovarăşii : prof. univ. dr. *Lörincz Ladislau*, secretar de stat în Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului, şi prof. univ. dr. doc. *Dan Simonescu*, preşedintele Comisiei republicane a concursului şi a juriului pentru decernarea premiilor. Publicăm scurte fragmente din alocuţiunea preşedintelui comisiei şi lista premiilor I, II şi III.

Concursul „Cea mai bună bibliotecă şcolară"

DAN SIMONESCU

Concursul bibliotecilor a avut loc, la prima ediţie (1972), cu prilejul „Anului internaţional al cărţii" (UNESCO). Ediţia actuală, a doua, reprezintă o manifestare dedicată „Anului internaţional al copilului", acţiune organizată, în anii 1977 şi 1978, sub auspiciile UNESCO de „Federaţia Internaţională a Femeii". În aprecierea activităţii bibliotecilor trebuie să ţinem seama, în primul rînd, de un element nou, şi anume de antrenarea elevilor în practica de bibliotecă. Ca profesor de ştiinţe bibliologice, îmi dau seama de ce real folos este participarea controlată şi bine orientată a elevilor, în activitatea practică a lucrătorilor din domeniul biblioteconomiei. Munca în bibliotecă contribuie la dezvoltarea unor înclinaţii latente ale elevilor. Astfel, înregistrarea titlurilor îi informează despre bogăţia cărţilor, le dezvoltă dorinţa documentării şi informării la zi. Aşezarea sistematică a cărţilor în rafturi le insuflă spiritul de ordine a muncii planificate pe teme, diviziuni şi subdiviziuni prioritare. Elevii care lucrează la serviciul bibliografic şi al cataloagelor pot deveni factori principali în alcătuirea colecţiilor de publicaţii cît mai adecvate profilului şcolii, procesului instructiv şi respectiv muncii politico-educative în şcoală. Aceste activităţi pot contribui la trezirea interesului — care va deveni pasiune — pentru viitorii cercetători ştiinţifici.

Nu poate trece neevidenţiată constatarea referitoare la popularizarea cărţilor în rîndurile elevilor. Dacă la ediţia întîia a concursului, opţiunile se îndreptau spre cartea beletristică, de data aceasta preferinţele cititorilor converg către cartea de ştiinţă şi tehnică. Faptul este explicabil, dat fiind că unităţile de învăţămînt industrial şi agroindustrial ocupă un loc important în sistemul şcolii noastre. Este vorba de liceele industriale, de matematică şi fizică, de chimie, de cele agroindustriale. S-a observat că, într-un

timp relativ scurt, aceste şcoli au reuşit să-şi creeze biblioteci specifice pe profilul disciplinelor de specialitate.

Altă noutate, constatată de juriul Comisiei republicane, este ponderea sporită a cărţilor de informare şi referinţă, adică a enciclopediilor generale tematice, biografice, a dicţionarelor lingvistice, a lucrărilor bibliografice, a gramaticilor diferitelor limbi. Bibliologia numeşte această categorie de publicaţii „instrumente de lucru", avînd un rol de largă dimensiune socială. Literatura de referinţă deprinde pe elevi să cunoască tehnica muncii intelectuale. Bibliotecile şcolare contribuie, tot mai mult, la iniţiativele care pornesc din mediul şcolar. La multe biblioteci s-a observat prezenţa lucrărilor de referinţă, dar a excelat în mod surprinzător Şcoala generală nr. 1 din Dărmăneşti-Bacău.

Premiile (în total 90) au fost acordate de Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului, Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist, Consiliul Naţional al Pionierilor, Uniunea Sindicatelor din Învăţămînt, Ştiinţă şi Cultură, Editurile Albatros, Ion Creangă, Didactică şi Pedagogică, Politică, Militară, Junimea, Dacia, Minerva, Univers, Editura Academiei, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Tehnică, Muzicală, Ceres, Criterion, Sport-Turism, precum şi Bibliotecile Universităţilor din Bucureşti, Cluj-Napoca, Iaşi, Centrală pedagogică din Bucureşti.

În numele Comisiei republicane şi a juriului felicităm călduros, şi cu acest prilej, pe cei premiaţi, exprimîndu-ne convingerea că toate bibliotecile şcolare vor desfăşura o activitate exemplară, în conformitate cu Regulamentul de organizare şi funcţionare a bibliotecii şcolare aprobat prin ordinul Ministerului Educaţiei şi Învăţămîntului nr. 1557/1977.

Premiile Ministerului Educaţiei şi Învăţămîntului

PREMIUL I

1) Biblioteca Şcolii generale nr. 7 din municipiul Roman, judeţul *Neamţ* (Bibliotecară : *Curelescu Corina*).

2) Biblioteca Liceului de filologie-istorie „Ady-Şincai" din municipiul *Cluj-Napoca* (Bibliotecară : *Bacalu Georgeta*).

PREMIUL II

1) Biblioteca Liceului pedagogic „Iosif Vulcan" din municipiul *Oradea* (Bibliotecară : *Moldovan Elena*).

2) Biblioteca Şcolii generale nr. 1 din municipiul *Satu Mare* (Bibliotecară : *Foriş Aurica*).

PREMIUL III

1) Biblioteca Liceului industrial „Victoria" din municipiul *Iaşi* (Bibliotecară : *Sîrbu Georgeta*).

2) Biblioteca Liceului industrial din municipiul Turnu Măgurele, judeţul *Teleorman* (Bibliotecară : *Delcea Lucia Eugenia*).

3) Biblioteca Liceului pedagogic din municipiul Arad, judeţul *Arad* (Bibliotecar : *Lucaci Ioan*).

Unele recomandări privind concursul de admitere în treapta a II-a de liceu

Prof. EUGENIA RĂDUCANU
Liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia", Bucureşti

Tinerii care se îndreaptă spre liceele de filologie nu vor face acest pas înainte de a-şi fi descoperit aptitudini pentru studiul limbilor şi al literaturilor.

Opţiunea se face, desigur, nu pentru că tinerilor nu le place matematica sau că nu au talent la ştiinţele exacte, ci în funcţie de interesul şi de pasiunea pentru studiul filologiei.

Dragostea pentru limba şi literatura română, setea de cultură traduse în plăcerea de a citi, curiozitatea intelectuală, spiritul critic sînt atributele vocaţiei celui care se hotărăşte să candideze la un liceu cu un asemenea profil.

Candidaţii sînt obligaţi să susţină două probe scrise, dintre care una la limba română. Această probă presupune o temeinică pregătire şi o justă orientare. Iată de ce socotim necesar să formulăm cîteva recomandări.

Candidaţilor li se cere :

— un larg orizont cultural şi o bogată informaţie de specialitate, realizată prin studiu atent şi bine dirijat ;

— cunoaşterea integrală a operelor literare prevăzute în programa de concurs, opere citite cu atenţie, cu spirit de discernămînt, analizate şi interpretate atît din punctul de vedere al conţinutului, cît şi al formei.

Plăcerea de a citi opere literare trebuie îmbinată cu pasiunea cercetătorului. Pentru aceasta este necesară *reluarea lecturii operelor* în vederea unei atente investigări şi aprofundări, căci a învăţa înseamnă a fi profund.

Lipsa unei solide informaţii, cunoaşterea superficială a textului duc la denaturarea lui sau la o analiză incompletă, neconvingătoare. Atragem în mod deosebit atenţia asupra *noţiunilor de teorie literară* pe care elevii sînt obligaţi să şi le însuşească din manualele pentru clasele V—VIII, deoarece ele condiţionează înţelegerea procesului de creaţie, constituind baza analizei literare. Este necesar să se reţină că literatura este o ramură a artei, şi anume este *arta cuvîntului*. Candidaţii la concurs trebuie să înţeleagă specificul procesului de creaţie, raportul dintre conţinutul şi forma operei literare, faptul că între ele există o legătură indisolubilă, că în artă forma şi conţinutul alcătuiesc un tot şi că separarea conţinutului de formă se face numai din motive didactice. Dacă s-ar cunoaşte această interdependenţă nu s-ar repeta adesea eroarea de a adăuga la sfîrşitul unei analize literare un inventar al mijloacelor artistice sau o simplă semnalare a acestora.

„Orice poezie, întrucît există ca atare, trebuie să apară ca o structură... în care părţile se supun întregului... Mai importantă decît limba este în roman compoziţia cu ritmica ei interioară care comandă şi limbii" (G. Călinescu). Este adevărat că mulţi concurenţi dovedesc sensibilitate, talent, o solidă documentare, maturitate în abordarea fenomenului literar, mobilitate şi flexibilitate a gîndirii, creativitate, stăpînind o adevărată tehnică compoziţională, iar unii realizează lucrări remarcabile, care constituie, pentru examinator, o adevărată delectare spirituală. Există însă alţii care, citind o operă literară, urmăresc mai ales firul epic, sînt atenţi doar la conţinutul ei, la *ceea ce* comunică scriitorul, neglijînd problemele artei literare — *cum* comunică scriitorul şi din această cauză ei *nu realizează compuneri literare*, ci aride şi plate lucrări de istorie, geografie etc. Se impune, aşadar, evitarea excesului de istorism, a vulgarizării literaturii.

Subiectele la examenul de admitere se compun, de obicei, din două sau trei probleme, acordîndu-se pentru fiecare un anumit punctaj : o compunere — cu caracter de analiză sau de sinteză — notată cu 5—6 puncte ; comentarea unor versuri ; tema, mesajul sau conflictul unei opere literare studiate — notate cu 5—4 puncte.

Mulți elevi întîmpină dificultăți în realizarea compunerilor, deoarece nu sînt obișnuiți să gîndească, nu au *deprinderea de a întocmi un plan*, de a-și ordona ideile. Or, se știe că lipsa planului duce la o defectuoasă structură a lucrării, adesea lipsită de coeziune și unitate. Se constată, în general, o greșeală frecventă : *neîncadrarea în subiect*, deficiență ce se datorează lipsei spiritului de sinteză, a unei discipline a gîndirii. Elevii scriu tot ce au învățat, fără să se ridice la esență, fără să se întrebe dacă răspund exact la subiect. De obicei expun fără să argumenteze, fără să facă asocieri sau să tragă concluzii. Și, mai ales, fără să se refere la probleme de compoziție, la arta realizării personajului, la mijloacele de expresie, la originalitatea stilului, uitînd că scriitorul este un artist al cuvîntului, că stilul este „meșteșugul de a da cuvintelor duritate, relief, culoare și însuflețire" (T. Arghezi). De aici, lucrări stufoase, neconcludente, întocmite fără discernămînt, fără spirit de selecție. Unii realizează adevărate „performanțe", declarîndu-se cu satisfacție și infatuare „campioni de cursă lungă". Obișnuita întrebare „tu cîte pagini ai scris ?" este concludentă pentru opinia eronată a elevului alarmat de „știința" colegului său care va obține în mod sigur — crede el — un punctaj mai mare.

Alții, socotindu-se „înzestrați", îi privesc cu superioritate pe „tocilari". Ei nu învață, căci se bizuie pe calități native : har poetic, inteligență, ingeniozitate și de aceea recurg la impresii de moment sau la speculații, improvizează și fac adesea afirmații gratuite, hazardate. De obicei asemenea lucrări nu sînt argumentate și suferă de prolixitate.

O concluzie se impune la cele spuse : nu toți elevii au deprinderea de a realiza compuneri, pentru că adesea recurg la compilații cînd li se propune la școală o asemenea temă, iar compilațiile îi scutesc de orice efort de gîndire. Elevul obișnuit să realizeze lucrări „originale", copiind fără jenă și fără semnele citării pasaje întregi din diferite articole și studii de specialitate, descoperindu-și o adevărată virtuozitate în a le combina fără a fi descoperit de ochiul celui mai sever dintre profesori, nu va fi în stare să alcătuiască o lucrare proprie, închegată, unitară, armonioasă și la obiect. Frazele luate de-a gata sînt cel mai bun somnifer al gîndirii, favorizează inerția cugetării.

Deficiențe numeroase se întîlnesc mai ales în *comentarea unui grupaj de versuri*. Și aici se constată adesea aceeași greșită orientare. Unii candidați se referă la întreaga poezie, reliefînd pe deasupra și personalitatea poetului, în schimb se opresc fugitiv asupra versurilor propuse pentru comentariu, fapt care atrage după sine neacordarea punctajului. Alții reproduc cu fidelitate versuri în proză, uneori chiar prin repetarea acelorași cuvinte, vulgarizînd și masacrînd textul poetic, cu convingerea că au realizat un comentariu literar.

Lucrările trimestriale dovedesc că elevii *nu acordă atenția cuvenită punctajului stabilit* pentru fiecare problemă din care se compune subiectul și de aceea nu-și dozează bine timpul pe care-l au la dispoziție. Acest fenomen s-a observat și la Concursul de literatură „M. Eminescu".

Credem că nu sînt lipsite de interes cîteva recomandări privitoare la *forma lucrărilor*. Există în această privință exemple pozitive, dar și negative.

Se întîlnesc uneori lucrări care frapează prin sărăcie sau imprecizia vocabularului, prin stereotipia sau platitudinea exprimării, lucrări ce denotă o lipsă de cultură și de maturitate de gîndire de-a dreptul stînjenitoare. Altele, în schimb, excelează prin afectare, prețiozitate, bombasticism, prolixitate. În scopul evitării acestor deficiențe se impune *cunoașterea calităților generale ale stilului*, care sînt : claritatea, corectitudinea, proprietatea (folosirea cuvîntului care exprimă exact și pe de-

plin ideea), preciziunea și conciziunea. Lipsa de claritate duce la stilul obscur (vezi schițele și piesele lui I. L. Caragiale, cu celebre nonsensuri și echivocuri), lipsa de proprietate — la stilul impropriu, lipsa conciziunii — la prolixitate.

Elevii sînt datori să manifeste o permanentă *grijă pentru cultivarea exprimării*, consultînd dicționarul ca să-și precizeze sensurile cuvintelor și zăbovind îndelung asupra alegerii celui mai potrivit termen. Memorabilă și pilduitoare rămîne în acest sens afirmația lui T. Arghezi, caracterizată prin excepționala forță de plasticizare definitorie stilului acestui mare artist al verbului românesc: „Cuvîntul îmi vine greu în condei. Îl șterg de zece ori și tot nu l-am găsit. Mă sîngeră fraza, mă doare". Pentru a se ajunge la o compoziție acceptabilă, elevii care se gîndesc la filologie sînt datori să depună un efort conștient și deliberat pentru a-și spori bogăția lexicului și expresivitatea comunicării, folosind un limbaj propriu, variat, nuanțat, plastic. Ei vor găsi în operele literare modele desăvîrșite de limbă și stil. Li se cere doar să fie receptivi la expresivitatea limbajului, atenți la mijloacele folosite pentru a pune în relief latura emoțională a comunicării, acțiunea faptelor de limbă asupra sensibilității cititorului.

„Există o artă literară — *spunea T. Vianu* — pentru că există un element artistic în vorbirea tuturor oamenilor și există artiști literari pentru că în anumite condiții și pînă la un punct, toți oamenii pot fi artiști atunci cînd vorbesc". Despre ortografie și punctuație nu mai atragem atenția candidaților care se pregătesc pentru concurs. E timpul ca elevii să manifeste exigență față de orice greșeală de exprimare, să fie convinși că orice cetățean, dar mai ales tînărul căruia i se pun la dispoziție în școală atîtea mijloace de informare și formare are înalta datorie patriotică să vegheze la cultivarea limbii, să nu întîneze frumusețea graiului străbun.

Cei care se dovedesc iubitori de limbă și literatură trebuie să-și justifice preferințele și aptitudinile printr-o activitate laborioasă. Pentru a-și împlini aspirațiile și a se realiza în domeniul filologiei li se recomandă să urmeze îndemnul pe care Gala Galaction îl adresa tînărului scriitor:

„Muncind vei învăța să scrii corect, conform gramaticii, conform sintaxei. Muncind vei învăța cum să legeni o frază pe arcuri moi. Muncind vei învăța cum să faci să treacă prin norii rîndurilor tale, argintie și tremurătoare, luna imaginii frumoase. Muncind vei învăța gîndul să se miște pe hîrtie, cum ți-este voia: la pas, la trap ori vijelios ca El-Zorab.

Muncind vei izbuti să arăți... că ai talent".

CENACLURI, REVISTE

Creația originală a elevilor în cenaclul literar

Prof. ION N. DINCĂ
Liceul de filologie-istorie,
Craiova

În organizarea cenaclului literar din liceul nostru, am avut în vedere opțiunile elevilor, aptitudinile lor creatoare, înclinațiile artistice spre proză sau poezie și ne-am străduit să realizăm forme diferențiate de activitate cu elevii dotați, mijloc de stimulare a personalității lor.

Încercînd să integrăm activitatea desfășurată cu elevii în cadrul cercurilor de creație literară în unul din tipurile de compuneri cunoscute din metodicile de specialitate, subliniem că aceasta se încadrează în rîndul compunerilor libere, creatoare.

Se afirmă, pe bună dreptate, că dezvoltarea deprinderilor de muncă independentă în cadrul compunerilor constituie o continuare a activității profesorului, desfășurată atît în orele de gramatică, cît și de lectură literară. Formarea deprinderilor și aptitudinilor creatoare, respectiv a talentului, depinde de cultura generală acumulată de către elevi, de lectura lor și chiar de însușirea unor cunoștințe de specialitate. De aceea, în afara studiului individual, s-au organizat, în ședințele cercului, dezbateri colective axate pe trăsăturile literaturii moderne, pentru informarea membrilor cercului cu noțiuni de versificație modernă (vers alb, vers liber, ritm interior, muzicalitate a versului etc.), deoarece de la primele încercări unii urmăresc numai elementele de prozodie (rimă, ritm), rămînînd tributari prozodiei clasice, fără să comunice un sentiment autentic. Ne-au preocupat, de asemenea, unele probleme de compoziție, limbă și stil, pe baza unor capitole din lucrări ca : *Versificația modernă* de Vladimir Streinu și *Teoria literaturii* de René Wellek și Austin Warren.

Se știe că o formă a compunerii creatoare la clasă, în învățămîntul gimnazial, o constituie compunerea după un model dat, după o lectură literară, după cum cunoscut este faptul că elevii, în activitatea lor creatoare, pornesc și ei de la un „model", de la un poet sau scriitor preferat. De aceea am urmărit cu răbdare și perseverență ca în activitatea de creație elevii să se desprindă treptat de aceste „modele", afirmîndu-și originalitatea.

În afara problemelor de compoziție și stil, de ordonare a ideilor — ceea ce presupune disciplină și logică în gîndire, alături de inițiativă și independență — discuțiile în cadrul ședinței trebuie să vizeze limba, calitățile ei, cunoscînd că eforturilor de gîndire și imaginație în actul creator trebuie să li se adauge „grija pentru precizia termenilor, pentru corectitudine, acuratețea și expresivitatea limbajului, pentru respectarea strictă a normelor gramaticale, ortografice și de punctuație" [1]. În acest sens, am avut de combătut manifestări ce se fac simțite la vîrsta adolescenței : sărăcia vocabularului, stilul declarativ și declamator (în creații ocazionate de anumite evenimente istorice sau politice), unele înclinații spre teribilism (în proza de factură științifico-fantastică), caracterul „abscons" al limbajului și expresiei poetice, care generează ermetism și suprarealism formal. Luînd atitudine împotriva acestor tendințe de abstractizare a limbajului poetic, nu trebuie să tolerăm nici goana cu orice preț a elevilor după metafore adeseori șocante, după „găselnițe" stilistice menite să pună, cu orice preț, în evidență originalitatea autorului. Alți elevi copiază stilul unor poeți consacrați, cum ar fi Marin Sorescu, Nichita Stănescu sau Ioan Alexandru. Combătînd pastișa ca pe o expresie a lipsei de personalitate, am pus față în față, ori de cîte ori s-a ivit ocazia, creațiile mimetice și modelele lor, conducîndu-i pe elevi prin analize comparate la concluzia că imitațiile sînt formale și fără valoare. În cazul analizei unor texte cu stîngăcii și imperfecțiuni, se cere profesorului îndrumător al cercului răbdare și mult tact pedagogic pentru a nu răni sensibilitatea elevilor, pentru a nu-i descuraja și înstrăina de cenaclu.

O altă formă de compunere creatoare specifică cercului de creație este creația individuală pe baza „documentării" colective. Acest tip de activitate implică etape metodologice deosebite față de compunerile (creațiile) analizate anterior, printre care documentarea (vizite sau excursia colectivă). Astfel, în elaborarea acestor creații, „se face apel la izvoare de informare din domenii foarte diferite : experiența de viață a școlarilor, literatură, artă, știință, tehnică, unde e cazul. Apoi alegerea, prelucrarea și organizarea materialului impun exersarea în măsură mai mare decît la celelalte categorii de compuneri a operațiilor de analiză, de compunere, de selectare și sinteză, spre a se extrage din multitudinea de cunoștințe și impresii ce asaltează memoria ele-

[1] Cecilia Caroni, Vera Frimu-Popovici, *Metode și procedee pentru creșterea eficienței lecțiilor de compunere liberă în școala generală*, București, E.D.P., 1968, p. 5.

vului pe cele mai importante şi semnificative pentru tema abordată şi eventualul mesaj ce i se conferă" [2].

Etapa de informare, să zicem, pe tema farmecului peisajului natural dintr-o anumită zonă geografică a ţării, a naturii în plină transformare sub impulsul muncii şi minţii creatoare a omului, a freamătului muncii dintr-o uzină, de pe un şantier sau de pe ogoare, ori a evocării unor locuri istorice, care vorbesc despre trecutul patriei şi poporului nostru — etapă ce se realizează printr-o excursie sau vizită cu toţi membrii cercului de creaţie, îşi poate atinge scopul dacă atenţia elevilor va fi dirijată de către profesor sau de către „ghizi", de cele mai multe ori aleşi din rîndul elevilor, care s-au informat în prealabil asupra aspectelor esenţiale de pe „teren". Trebuie să lăsăm fiecărui membru al cercului posibilitatea de a surprinde ceea ce sensibilitatea şi personalitatea sa poate să distingă şi să descopere în plus.

Documentarea presupune consemnarea observaţiilor şi impresiilor elevilor în „caiete de însemnări", „caiete de impresii" sau „de reporter". Deşi materialul de viaţă este acelaşi, redactarea impresiilor personale reflectă în mod diferenţiat aspectele care l-au atras pe fiecare elev. Dintre diferitele forme de exprimare apreciem că reportajul literar se potriveşte cel mai bine acestei modalităţi de lucru, aşa cum, de altfel, o ilustrează şi ultimul număr al revistei liceului nostru.

Reţinem, aşadar, că există două tipuri de compuneri creatoare ce-şi găsesc locul în activitatea cercului de creaţie :

a. creaţiile individuale realizate pe baza informaţiilor, impresiilor şi trăirilor personale ale elevilor ;

b. creaţiile individuale realizate printr-o „documentare colectivă".

Etapele acestor „compoziţii" se deosebesc, dar se şi interferează şi ele rămîn, în esenţă, cu toată intervenţia profesorului îndrumător şi a membrilor cercului în dezbaterile din cerc, creaţii individuale.

Comparativ cu etapele metodice ale compunerilor libere, creatoare, desfăşurate în clasă, în activitatea cercului de creaţie se amplifică rolul elevilor — deziderat al şcolii moderne — ca urmare a „materialului" cu care se lucrează.

Cenaclul „Floare-albastră" din Motru

În puternicul centru muncitoresc din Motru-Gorjului, majoritatea locuitorilor sînt tineri. Numai la Grupul şcolar minier învaţă la cursurile de zi şi serale ale învăţămîntului liceal şi profesional peste 1 600 de elevi, fii şi fiice ai harnicilor mineri din această frumoasă aşezare, unde parcă natura în strălucirea şi perfecţiunea ei s-a armonizat şi mai bine cu tinereţea oraşului, cu îndrăzneala gîndurilor de înnoire.

Şi elevii Grupului şcolar de la Motru, însufleţiţi de dascălii lor de limba şi literatura română, de limbi străine şi-au îndreptat preocupările spre o activitate care să-i apropie de limba şi cultura românească, să le întărească încrederea în ceea ce ei trebuie să devină pentru ziua de mîine. Peste 900 de elevi sînt cititori ai bibliotecii şcolare.

Cenaclul literar „Floare-albastră", constituit de doi ani, în afară de îndrumarea creaţiilor originale ale elevilor, pregăteşte numere ale revistelor şcolare, organizează seri de poezie şi alte acţiuni cu caracter artistic-literar, înscrise în Festivalul naţional „Cîntarea României".

În cadrul cenaclului se dezbat probleme de critică şi creaţie literară, de compoziţie şi stil, prin care elevii deprind şi îşi desăvîrşesc tehnica scrisului.

Sperăm ca însemnările noastre despre activitatea cenaclului „Floare-albastră" să fie de bun augur şi, cu sprijinul conducerii Grupului şcolar, al organizaţiei U.T.C.,

[2] Cecilia Caroni, Vera Frimu-Popovici, *op. cit.*, p. 5.

sub conducerea organelor de partid, a inspectoratului școlar județean și a Comitetului județean U.T.C., studiul limbii și literaturii române, cultivarea talentului elevilor să cuprindă cît mai variate și mai substanțiale forme de manifestare.

C. B.

Teatrul pedagogic*

IOSIF MARIA BÂTA
Teatrul de stat, Arad

Vom avea noi puterea de muncă, priceperea și sprijinul necesar să onorăm, la cota cea mai înaltă, inițiativa noastră ? Vom putea, oare, să dăm relief acestei inițiative, cuprinse în cuvintele „teatru pedagogic" ?

Este cunoscut faptul că teatrul cuprinde în sine noțiunea de pedagogie, instrucție, educație. Ne amintim că Vasile Alecsandri a făcut din teatru un mijloc de îndreptare a moravurilor sociale ale vremii sale.

În condițiile de azi, teatrul poate disciplina impetuosul ritm al generației pe care o creștem ? Vorbim despre ritm ca valoare psihologică și socială, ca mod spontan și individual de a ne manifesta, de a prinde sensul vieții moderne și de a ne integra acestui sens colectiv. Și care din multiplele forme ale artei ar corespunde mai bine ritmului în care trăim ? și cum am aduna același ritm în aceeași cadență de la cît mai mulți, nu numai pentru a împlini o datorie de dascăl, ci pentru a impulsiona fenomenul artistic între zidurile căruia se afirmă ?

Căci trebuie să fie vorba de un beneficiu reciproc. Cine știe, e nevoie poate de o vrajă — și vraja este trăirea noastră în artă. Ne putem explica astfel nemaiîntîlnita amploare, larga participare a sutelor de mii de artiști amatori și profesioniști care urcă pe scenă în competițiile Festivalului național „Cîntarea României".

Militäm de mai mulți ani pentru ideea ca teatrul școlar să devină o realitate, ca unele activități artistice sau cu caracter artistic dintr-o școală, sat, oraș, să se concentreze, în ultimă instanță, în spectacolul de teatru. Trebuie să depășim stadiul serbărilor școlare, rutina, să corelăm și să sincronizăm în spectacole mari energiile, ritmurile, ideile epocii noastre socialiste.

Este aproape surprinzător să constați, și să fii din ce în ce mai convins, că majoritatea elevilor dețin, fără o școală anume, alfabetul artelor, al conversației, alfabetul opiniei. Datoria noastră, a profesorilor și a oamenilor de teatru, este de a stimula talentele elevilor, de a le canaliza energiile în direcția unei activități utile și instructive. Nu vrem să-i transformăm pe elevi în actori. Nu avem talent, spun unii dintre elevii noștri. Elevii au înclinații pentru teatru și vrem să le cultivăm talentul, dar nu pentru a deveni neapărat actori.

Pornind de la convingerea că dramaturgia are foarte mult de învățat de la proză, vrem să urcăm proza pe scenă, să-i demonstrăm teatralitatea, fie adaptînd-o pentru cele mai diferite formule de spectacol, fie rostind-o pur și simplu, cultivînd în acest mod arta cuvîntului, reînviind „arta povestitului", frumosul obicei din bătrîni ; pe cît posibil, textele să fie acelea pe care noi le studiem la școală. Fiind con-

* Prin acest articol popularizăm experiența colectivului de elevi ai Școlii generale nr. 5 din Arad, care, sub îndrumarea regizorului Iosif Maria Bâta, a prezentat, în ziua de 9 aprilie 1978, spectacolul *Stele pe maidan*, dramatizare după *Cartea cu ochii albaștri* de Octav Pancu-Iași. Participanții la dezbatere — cei peste 300 de elevi cîștigători ai etapei județene a concursului de literatură — au apreciat inițiativa, răspunzînd apelului de a duce mesajul teatrului pedagogic în școli și de a stimula creația de piese pentru această formă de spectacole.

vinși că cel mai bun exercițiu pentru viitorii creatori este dramatizarea, vom iniția un concurs de adaptări pentru scena noastră pedagogică, preferințele mergînd către I. Budai-Deleanu, Al. Odobescu, Cezar Petrescu, M. Sadoveanu.

Impunîndu-ne să cultivăm cu grijă cuvîntul rostit, pentru frumusețea și muzicalitatea lui, vom organiza spectacole de limbă veche românească, „declamînd" textele lui Varlaam, *Învățăturile lui Neagoe* etc. Pentru aceleași considerente vom încerca să reînviem arta elocinței, rostind discursurile marilor oratori : Kogălniceanu, Delavrancea, Nicolae Titulescu, Nicolae Iorga, George Călinescu. Nu vom uita nici pe Cicero sau pe Demostene. Vom recita balade, și le vom însoți de părți cîntate, de recitativ coral. Vom încuraja pe cîntăreții de balade, de fapt poeți ai cuvîntului rostit, și vom interpreta balade în grupuri la șezătorile din parcuri, pe scenele publice.

Teatrul pedagogic este mult mai mult decît am spus noi. Cheia lui, șansele de a deveni ceea ce merită se află mai întîi în fiecare din cei care slujesc școala. În încheiere, transcriem cîteva dintre opiniile exprimate de participanții la Concursul de literatură „Mihai Eminescu", ediția 1978, după vizionarea spectacolului amintit.

„Spectacolul demonstrează marea dorință a copiilor de a juca teatru, dezvăluie simțul umorului la interpreți" (un elev din jud. Bihor).

„Dacă acești copii au putut juca așa de bine alături de actori consacrați, asta înseamnă că ei au înțeles un asemenea teatru" (Baia Mare).

„Teatrul pedagogic, prin conținut și prin ce și-a propus, se adresează deopotrivă elevilor și cadrelor didactice. Un pedagog învață foarte multe de la elevi, dacă vrea acest lucru. Așa ceva aș vrea să fac și eu cînd voi fi dascăl. Să cunosc elevii și să-i învăț cum să trăiască un rol" (Focșani).

„Corespondența dintre actor și elev-actor a fost perfectă. Mesajul piesei ne-a mers la inimă. Mulțumesc pentru replica : «Cine n-a ținut mătura în mînă, nu poate ține nici mistria, nici condeiul, nici harta lumii»" (Dolj).

„Propun inițierea în arta teatrului în școală. Acești copii mici au fost actori mari" (Argeș).

„Formula de teatru propusă este rezultatul colaborării dintre : regizor, școală, profesori. Propun ca la concursul «Tinere condeie» să fie incluse și astfel de piese" (Iași).

Cronica revistelor școlare

Prof. TUDOR OPRIȘ
Liceul „Gh. Lazăr", București

Pentru început, vom semnala noile apariții. *Ritmuri incandescente*, revista Liceului de filologie-istorie din Oradea, reprezintă o reluare a mai vechii *Ritmuri* (1969—1973). Publicația își onorează prin sumar și, pe alocuri, prin valoarea colaborărilor, calitatea de organ de presă al unui liceu de filologie. Sectorul beletristic primează. Alături de producțiile cîtorva absolvenți dotați, întîlnim creațiile unor elevi ai școlii, precum Adrian Budai, Marilena Chebeleu, Dana Glăjaru, Delia Kondor, Niculina Sferle (poezia *Menire*), Gabriel Costea (bun tehnician al versului, însă insuficient de personal în expresie). *Sonetele în proză*, semnate Grethy Martin, sînt în realitate delicate... poeme în proză.

Reținem, de asemenea, corespondența inedită a lui Panait Istrati — prețios document de istorie literară, paginile consacrate marilor romantici englezi, izbutitele traduceri din lirica franceză contemporană.

În ansamblu, *Ritmuri incandescente* este o valoroasă revistă şcolară ; îi urăm să-şi realizeze programul exprimat într-o strofă din poezia care deschide numărul inaugural :

„Să scriem deci cu mintea şi cu braţul,
nu capodopere neapărat,
ci să aşternem harnici pe hîrtie
simţirile ce-n inimi ni se zbat."

Recent a apărut revista *Idealuri* a Şcolii generale nr. 7 din Bucureşti — al treilea titlu de revistă pionierească tipărit în Capitala ţării, în anul 1978, anunţînd revirimentul presei şcolare a purtătorilor de cravată roşie cu tricolor. Îndrumătorul revistei, profesorul Vasile Ţolea, ajutat de un inimos colegiu de redacţie, a realizat o revistă destul de atrăgătoare. Întîlnim, printre altele, versuri de Mariana Smarandache (nota 10 pentru *Firicelul de iarbă)* sau Carmen Burlacu care îşi invită colegii să scrie, deoarece : „S-ar putea şi-n şcoala noastră / Să răsară un talent !" Exemplul îl oferă Rodica Zafiu, eminentă studentă la filologie, fostă elevă a şcolii, laureata unor concursuri, invitată de redacţie să deschidă această tînără publicaţie.

Începutul este într-adevăr promiţător. Aşteptăm pagini mai dense, preocupări mai variate, care să situeze *Idealuri* cît mai aproape de idealul unei foarte bune reviste pionereşti.

Consiliul municipal Bucureşti al organizaţiei pionierilor şi şoimilor patriei a reuşit să impulsioneze apariţia mult aşteptatei antologii, *Fîntîna Mioriţei,* cuprinzînd creaţiile premiate în anul 1976. De o aleasă ţinută grafică, florilegiul reliefează cîteva talente preluate în ultimii doi ani de cenaclul „Săgetătorul" al liceenilor bucureşteni : Irina Airinei, Cristian Popa, Iulian Tudorancea, Manuela Covaliu şi alţii.

Şi în municipiul Galaţi se simte o înviorare a presei pioniereşti. Începutul l-a făcut şcoala generală nr. 11, cu *Vîrsta fericită,* revista cenaclului literar al pionierilor, semnalată în cronica precedentă. Iată că şi o altă şcoală generală gălăţeană se manifestă publicistic. E vorba de *Petale de lumină,* editată de Şcoala generală nr. 29 sub forma unui ziar cu patru pagini. Profilată pe beletristică, destul de densă, revista propune o serie de rubrici, printre care citäm *Cadran liric, Pe-un picior de plai* (folclor local), o excelentă *Vitrină a cărţii,* unde surprinde receptivitatea şi siguranţa limbajului critic al pionierilor Emil Manolache (un nume care merită a fi reţinut), Daniela Drăgan, Maria Goga. Pionierii sînt invitaţi să scrie interviuri, reportaje, consemnări, traduceri şi trebuie să recunoaştem că o fac destul de bine (interviul şi consemnările depăşesc, prin calitate şi seriozitate, nivelul unei reviste pioniereşti). Urăm *Petalelor de lumină* să-şi păstreze frăgezimea şi să dureze cît mai îndelung.

Vom zăbovi şi într-un alt colţ al ţării, reprezentat prin două reviste şcolare, active în anul 1978. E vorba de Constanţa, de unde ne-au sosit revistele *Lyceum* (nr. 7—8), a Liceului „Mihai Eminescu" şi *Ecouri* (nr. 14—15), a Liceului pedagogic şi de arte.

Lyceum se deschide cu un cald salut transmis de Amza Pelea, Ana Blandiana şi Petre Ghelmez elevilor şcolii, îndemn stimulativ pentru creşterea calităţii revistei, care, în acest număr, îşi organizează mai bine materialul, îşi lărgeşte aria preocupărilor şi oferă cititorilor articole interesante. Unele articole deşi implică o documentare temeinică şi un anumit grad de experienţă scriitoricească (de exemplu, *Reviste culturale în Dobrogea, Un marinar român pe urmele lui Bălcescu, Trophaeum Traianis-redivivus* etc.) sînt încredinţate nu profesorilor, cum se întîmplă în multe reviste şcolare, ci elevilor.

Remarcăm, între colaboratori, pe Dan Mihăescu, Mariana Bălan, Gabriel Mihai, Camelia Ercu, Mihaela Penencea, Diana Meliu, Florin Deleanu şi alţii.

O notă bună a revistei constănţene este ambiţia de a deveni o publicaţie reprezentativă pentru Dobrogea, reflectîndu-i realizările prezente şi evocîndu-i trecutul.

Rubrici precum *În amfiteatrul producției, Școala—laborator de studiu, cercetare și creație, Elevii întreabă — specialiștii răspund* plasează revista în actualitate. Interesul pentru revistă ar spori dacă cititorii ar găsi pagini științifice mai atrăgătoare, dezbateri etice, care definesc atît de pregnant profilul moral al tinerei generații.

Deși mai școlărească prin structură și formă de redactare, revista *Ecouri* se aliniază printre reușitele reviste școlare editate de liceele pedagogice. Cel mai bine reprezentate sînt preocupările literare. Parcurgînd paginile de versuri avem bucuria să felicităm un talent de excepție : Maria Butnaru și să semnalăm o tînără speranță : Veronica Pitirici. O relatare a celei de a șasea sesiuni de comunicări și referate a elevilor unde, în cele 5 secțiuni, au fost prezentate 26 de lucrări, reflectă fidel interesul pentru munca de cercetare în domeniul psihopedagogiei, educației estetice și pentru muncă, al științelor sociale, folclorului și literaturii clasice. Merită să fie reliefat, de asemenea, faptul că una din modalitățile de sporire a calității muncii profesionale, și anume schimbul de experiență cu alte licee pedagogice din țară (cum ar fi cel din Ploiești) nu scapă cronicarilor revistei, care îl consemnează cu pricepere.

Semnalăm sosirea la redacție a nr. 6 (14), 1978 din revista *Pagini noi* a Liceului pedagogic din Timișoara și a nr. 23, iunie 1978, al revistei *Năzuințe*, editată de Liceul pedagogic din Craiova. Noul număr din *Pagini noi*, apărut în preajma aniversării a 200 de ani de învățămînt pedagogic românesc în Timișoara, ilustrează o frumoasă activitate creatoare în diversele cercuri ale școlii. Am reținut înființarea unui cerc nou : cercul de folclor și etnografie, organizat cu statut de funcționare, carnete de membru, aparatură și materiale adecvate, acțiuni incluse în Festivalul Național „Cîntarea României". Se dau publicității îndrumări privind culegerea de materiale folclorice și etnografice din zona bănățeană. Membrii cercului s-au deplasat în județul Caraș-Severin pentru a asista la „Lunea cornilor", fiind martorii unui străvechi obicei : teatrul de stradă. Au realizat numeroase fotografii (în parte reproduse în revistă), schițe, au fișat și sistematizat materialul, pregătind o amplă lucrare colectivă. Îi felicităm pentru valoroasa inițiativă.

Năzuințe, organ al Societății științifico-literare „Ștefan Velovan", reușește, în acest număr, să-și organizeze mai bine materialul. Evidențiem cele două articole de metodologie pedagogică, „notele de lector", studiul de folclor intitulat *Dorul în poezia populară din Oltenia* și reactualizăm felicitările pentru ideea (unică în lumea presei noastre școlare) de a edita un supliment al revistei, închinat unui talent deosebit al școlii. Adriana Grosan, căreia i se consacră ultimul supliment, îl merită din plin poate nu atît ca poetă, cît din rațiunea de a fi o elevă strălucită și o viitoare învățătoare cu un generos și multilateral orizont de cultură.

Ajunsă la nr. 11, revista literară și științifică *Axa*, editată de Liceul industrial Negrești-Vaslui, demonstrează că, într-un tînăr orășel de provincie, pot înflori preocupări publicistice atunci cînd există un animator ca profesorul Mircea Ciubotaru și un colegiu de redacție la fel de inimos. Cele 56 de pagini cu format de carte sînt consacrate cu precădere preocupărilor umaniste *(Orphica, Proză, Dialoguri școlare* — în fond o cronică de revistă — *Dicționar filozofic, Historia magistris vitae, Mult e dulce și frumoasă)*. Reținem trei talente în plină evoluție : Vladimir Codiță, Mihaela Haciu și Mioara Hapău care duc mai departe flacăra poeziei aprinsă acum cîțiva ani de Elena Leuștean. Pentru a deveni o și mai bună revistă școlară, *Axa* va trebui să antreneze mai mulți colaboratori, să-și lărgească sfera preocupărilor și să reflecte mai viu viața școlii și a orașului Negrești, care, în acest an, își serbează un deceniu de existență.

Numărul din octombrie 1978 al revistei *Răsunetul*, periodic al grupului școlar „Andrei Mureșanu" din orașul Dej, apare îmbunătățit. Revista e condusă în exclusivitate de elevi. Colegiul de redacție, condus de elevul Sorin Miclăuș, se străduiește

să asigure un sumar cît mai variat, de la editorial pînă la curiozităţi, cuvinte încrucişate şi „perle", fără a neglija invitaţia făcută unor profesori pensionari de a evoca pagini din trecutul şcolii şi al acestui minunat ţinut românesc. Sumarul cuprinde discuţii, dezbateri, interviuri, note de călătorie (de Dan Mîndru), file de monografie (scrise cu pricepere de Mihaela Mureşan), aspecte din viaţa de organizaţie cuprinzînd excelenta iniţiativă a Comitetului U.T.C. al şcolii de a decerna premii „celui mai bun elev" la „activitate şcolară şi de organizaţie" etc. şi o pagină de magazin. Salutăm iniţiativa de a deschide paginile revistei colegilor din ţară. Alegerea lui George Irimaşi de la Liceul „Ady-Şincai" din Cluj-Napoca ni se pare inspirată.

Ne oprim aici. Reamintim colectivelor de redacţie ale revistelor şcolare invitaţia de a-şi pregăti cu grijă şi din timp numerele din acest an cu care vor participa la noua ediţie a concursului naţional şi de a trimite exemplare redacţiei revistei noastre pentru cronici şi selecţia unor texte.

DE LA CORESPONDENŢII NOŞTRI

BORŞA

Cenaclul literar „Mihai Beniuc" al elevilor de la Liceul industrial minier Borşa a avut, de-a lungul celor 14 ani de existenţă (înfiinţat la 20 noiembrie 1964), o activitate bogată şi variată, care a contribuit atît la îmbogăţirea informaţiei în domeniul literaturii, cît şi la îndrumarea tinerelor talente.

Membrii cenaclului participă nu numai la şedinţele obişnuite de lucru, ci şi la alte activităţi organizate : excursii literare, întîlniri cu reprezentanţi ai cenacluri-lor din judeţ şi din ţară, vizite de documentare în diverse unităţi de producţie, întîlniri cu scriitori, critici şi istorici literari, culegeri de folclor. În colaborare cu formaţia „Folk grup '74", cenaclul „Mihai Beniuc" a realizat reuşite spectacole de muzică şi poezie, dintre care amintim *Cîntare Ţării Maramureşului* şi *Un tărîm numit Poezie*.

Cele mai bune creaţii originale au fost publicate în presa judeţeană şi centrală. În acest fel, am reuşit să lansăm mai multe nume care au fost impuse atenţiei cititorilor prin publicaţii literare şi cultural-artistice (*Tribuna, Maramureş, Familia, Flacăra, Echinox, Cronica, Amfiteatru*). Menţionăm în acest sens pe cîţiva dintre membrii cenaclului nostru care au obţinut diverse distincţii acordate de reviste şi edituri : Ioana Ileana Steţco, Ileana Zubaşcu, Ion Zubaşcu. Dintre cenacliştii care sînt în prezent elevi, putem aminti pe Georgeta Chiş, Toader Danci, Alexandru Cotoz, Vasilea Timiş, Valentina Danci, Mariana Cicioc, care au debutat în presa judeţeană sau în emisiunile literare de la radio şi televiziune.

Orientată astfel, activitatea cenaclului nostru devine o activitate permanentă, în cadrul căreia îi formăm pe elevi să înţeleagă şi să îndrăgească literatura, să fie sensibili la frumos, să ştie să discearnă ceea ce este valoros şi viabil atît în faptele cotidiene, cît şi în marile opere ale culturii naţionale şi universale.

Prof. CORNELIU IUREŞ
îndrumătorul Cenaclului „Mihai Beniuc"

BUZĂU

În cadrul celei de-a doua ediții a Festivalului național „Cîntarea României", activitatea literară și cea de presă din liceele buzoiene cunosc o puternică efervescență. Liceul de filologie-istorie „M. Eminescu" își pregătește un nou număr din revistă pentru concursul presei școlare, ediția 1979. Liceul „B. P. Hasdeu" va relua apariția cunoscutei sale publicații *Muncă și talent*, întreruptă o perioadă de vreme. De asemenea, stimulați de schimburile de experiență din tabăra de la Ciric-Iași, unde au participat și reprezentanți ai județului nostru, ne-am străduit să organizăm, cu concursul comitetului U.T.C. Buzău, cenaclul municipal „Năzuințe". S-a format un nucleu al cenaclului care cuprinde 20 de membri din toate școlile orașului. Sub îndrumarea tov. prof. N. Catrina, cenaclul și-a început activitatea în luna noiembrie 1978.

Printre acțiunile prevăzute în agenda de lucru a cenaclului menționăm: excursii de documentare, participarea la toate fazele concursului „Tinere condeie" din cadrul ediției a II-a a Festivalului național „Cîntarea României", întîlnirea bilaterală cu colegii noștri bucureșteni, membri ai cunoscutului cenaclu „Săgetătorul", întocmirea unei antologii de versuri și proză în cinstea aniversării anului internațional al copilului.

SORINA MAN
Liceul „M. Eminescu", Buzău

CONSTANȚA

Între manifestările desfășurate în cadrul Festivalului național „Cîntarea României" menționăm: dialogurile scriitorilor cu muncitorii Întreprinderii de morărit și panificație „Dobrogea" *(Omul muncii — personajul literaturii noastre)*, Întreprinderii „Munca" — Ovidiu *(Spiritul revoluționar în literatura română contemporană)* și Întreprinderii mecanice navale; Colocviul *Dobrogea în literatura română și străină*. Cenaclurile „Poesis" (Constanța) și „Dintre sute de catarge" (Mangalia) au susținut la Mangalia montajul *Patriei, inima și versul*, iar la Medgidia cenaclul „Poesis", împreună cu cercurile literare locale, recitalul *Omagiu Dobrogei natale*. Tinerii, cei mai mulți debutanți în poezie, au realizat montajul *„La marginea mării"*, prezentat la Casa de cultură a tineretului din Constanța. Cenaclurile constănțene au și anunțat apropiatele lor întîlniri cu iubitorii literaturii. Este ecoul *„Ponticii '78"*, care a cucerit oamenii, făcîndu-i să vibreze în fața artei.

MĂDĂLINA CIUREA
Liceul de filologie-istorie „Mihai Eminescu",
Constanța

LUGOJ

Evoluția formațiilor școlare lugojene, prilejuită de a doua ediție a Festivalului național „Cîntarea României", s-a remarcat prin nota de prospețime, autenticitate și prin diversificarea pe genuri, constituind un moment de real interes. Organizată sub patronajul Consiliului municipal al pionierilor, Comitetului municipal U.T.C. și Inspectoratului școlar, actuala competiție a elevilor artiști a înregistrat o creștere spectaculoasă a numărului de formații participante. În acest sens, remarcabilă a fost prezența corurilor, român și german, ale Școlii generale nr. 6, a colectivului de montaj literar al Școlii generale nr. 5, a dansurilor populare de la Școlile generale nr. 4, 5 și 6,

a numeroaselor orchestre de muzică populară la care s-a adăugat prezența unor soliști vocali și instrumentiști cu certe calități.

O bogată participare a avut, în actuala întrecere, Casa pionierilor. Prezentă în concurs cu formații aparținînd diverselor genuri artistice, cărora li s-a adăugat activitatea desfășurată în cercurile de creație : pictură, sculptură, artizanat, foto, precum și binecunoscutul cerc de creație tehnico-aplicativă, Casa pionierilor a devenit în actuala ediție a festivalului un însemnat centru metodic pentru formațiile școlare din oraș. Rămîne ca, în continuare, coordonatorii activității cultural-artistice ai Casei de cultură să stăruie și mai mult asupra calității manifestărilor.

Evidențiind toate acestea, nu putem fi de acord cu absența unor formații, a căror prezență pe scenă ar fi adus ineditul și specificul colectivelor pe care le reprezentau : corul Școlii generale din Măguri sau cel al Casei copiilor școlari din Lugoj.

La scurt interval după trecerea în revistă a formațiilor artistice aparținînd claselor I—VIII, Lugojul a urmărit evoluția formațiilor elevilor-artiști din licee. S-a remarcat, și la acestea, creșterea numărului de formații și, adeseori, o sensibilă sporire a calității artistice. Se cuvine să evidențiem preocupările profesorilor-dirijori ai formațiilor corale, manifestate atît în abordarea unui repertoriu adecvat cerințelor și posibilităților tehnice și interpretative ale elevilor, cît și în atragerea unui număr cît mai mare de băieți, în special la compartimentele de tenor și bas. În mod deosebit, s-au impus, în concurs, formațiile de dansuri populare. Cu rezolvări izbutite, atît în ceea ce privește valorificarea bogatului material folcloric românesc, cît și al naționalităților conlocuitoare, s-au remarcat numeroase colective. În fruntea acestora se situează formația instruită de prof. Mircea Popescu și Simion Imbroane. S-au impus, totodată, ca un gen de largă popularitate și audiență la public, brigăzile artistice. Menționăm evoluția brigăzii artistice a Liceului agro-industrial cu programul : *Așa-i la noi*, instructor prof. Georgeta Olaru ; o impresie bună au lăsat și componenții grupului satiric de la Liceul industrial „C. Brediceanu", precum și colectivele literar-muzicale aparținînd liceelor agro-industrial și industrial „Textila".

Cu toate că muzica ușoară se adresează cu precădere tinerilor, evoluția formațiilor școlilor lugojene nu a fost pe măsura așteptărilor. Se impune, pentru viitor, o mai atentă selectare a textelor și o mai mare grijă pentru includerea pieselor originale. S-au evidențiat formațiile de dans modern, dans stilizat și gimnastică artistică (prezentate de liceele industrial nr. 1 și agro-industrial).

Trecerea în revistă a formațiilor artistice ale elevilor din municipiul Lugoj a demonstrat existența unui fond artistic bogat pe care conducerile școlilor vor trebui să-l valorifice pe un plan superior în scopul realizării unor manifestări cultural-artistice atît pe scenele unităților școlare, cît și ale instituțiilor de cultură din oraș.

Prof. GHEORGHE LUCHESCU

SUCEAVA

La Liceul „Ștefan cel Mare" din bătrîna urbe a cetății de scaun a Moldovei își desfășoară activitatea cenaclul literar artistic „Simeon Florea Marian". Sub îndrumarea tovarășului profesor Diogene Gafița, elevii pasionați de arta cuvîntului, grafică și muzică dezbat în ședințele de lucru ale cenaclului diverse probleme referitoare la artă sau comentează creații originale. Dintre cei care s-au evidențiat în această activitate amintim pe George Catafi, Mihaela Robin, Dana Locuțar, Silvia Cojocar, Radu Oică, Carmina Niculaiciuc, Anne-Marie Vigh, Tudor Moroșan, Doru Mateiciuc. În

cadrul cenaclului se analizează și materiale propuse pentru a fi publicate în *Sinteze*, revista liceului, publicație care a fost distinsă în acest an cu premiul al II-lea la concursul revistelor școlare.

Dintre activitățile organizate de noi, prezintă mult interes întîlnirile cu scriitori suceveni (care au loc, conform tradiției, în fiecare vacanță de iarnă), precum și spectacole de muzică și poezie prezentate la Institutul de învățămînt superior sau la alte licee din localitate și din județ.

Adresăm pe această cale tuturor cenaclurilor și cercurilor literare ale elevilor din țară invitația de a colabora cu noi, cu intenția de a ne întîlni pentru un schimb de experiență în decorul muzicii și poeziei.

DAN BODNAR
Liceul „Ștefan cel Mare", Suceava

TURNU MĂGURELE

Conștienți de misiunea nobilă ce le va fi încredințată la finele școlii, elevii liceului nostru desfășoară o activitate responsabilă, de pregătire permanentă, dar și de formare a unei personalități complete, pentru a ne însuși acum, pe băncile școlii, tehnica de a-i pregăti pe alții. În acest scop, colectivul de elevi al școlii nu-și reduce activitatea la simpla participare și pregătire a orelor de clasă, ci este prezent la toate formele de activitate ce au menirea de a cultiva sentimentul patriotic, gustul pentru frumos, formarea unei concepții înaintate despre lume și a unei conduite civilizate în relațiile cu cei din jur. În acest spirit, în colaborare cu conducerea școlii, colectivul de cadre didactice și organizația de tineret au urmărit stimularea elevilor cu aptitudini literare și muzicale, mai ales în cadrul cenaclului literar și al cercului „Prietenii muzicii". La ședințele reunite ale celor două cercuri literar și muzical s-au organizat întîlniri cu muzicieni (D. D. Stancu, Gheorghe Firca și Octavian Lazăr Cosma) și critici literari (Eugen Simion și Pompiliu Marcea).

„Prietenii muzicii" se ocupă și de culegerea folclorului literar și muzical din zona Teleormanului. La culegerea de cîntece populare *Pe deal pe Teleormănel* (autor D. D. Stancu) au colaborat și membrii cercului nostru, care au cules poezii și cîntece din toate colțurile județului. Activitatea de culegere a folclorului literar continuă, iar o parte din creațiile culese vor apărea în *Culegerea de folclor teleormănean.*

Din activitatea cercurilor de literatură și muzică mai amintim : simpozionul „Folclor teleormănean", realizarea filmului de televiziune *La izvoarele cîntecului teleormănean ;* montajele literar-muzicale *Ne cheamă țara* și *Eroi au fost, eroi sînt încă,* precum și participarea grupului vocal folcloric și a grupului folk la emisiuni de radio și televiziune.

Menționăm cu acest prilej și activitatea cercului de limbă, care a efectuat cercetarea toponimică și onomastică din comunele învecinate orașului Turnu Măgurele. Materialele culese și înregistrate au constituit baze de discuție și temele unor lucrări în cadrul simpozionului organizat la finele anului școlar trecut și al schimbului de experiență cu elevii Liceului pedagogic din Cîmpulung și Craiova.

Ne vom strădui ca, și în viitor, noi, elevii Liceului pedagogic să fim animatori ai mișcării cultural-artistice și literare din orașul și județul nostru.

CORINA CHIREA
Liceul pedagogic, Turnu Măgurele

Anca-Florina Boglea

S-a născut la 11 aprilie 1962 la București. Este elevă a Liceului de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia" din Capitală.

Statornicia gîndului

Învăţasem să ne jucăm de-a păsările
Şi ne desfăceam aripile ca două jumătăţi
de fruct
Pînă cînd văzduhul nu mai avea taine şi graniţe
Devenind noi înşine polen albastru.
Învăţasem să ne jucăm de-a lumina:
Ţie un soare înalt cît să cuprindă ochii,
Mie un soare rotund pentru flori senine de
castani.
Învăţasem să ne jucăm de-a culorile
Şi alergînd pe pajiştea curcubeului :
Ţie o felie de cîntec verde ca să nu-ţi moară
speranţele
Mie o felie de galben ca să nu uit să rîd.
Ştii ce circ minunat se poate face din culoarea
galben ? !
Dar tot gîndindu-ne de-a toţi şi toate
N-am observat că am prins rădăcini,
Rădăcini adînci şi pure
Sincer împlîntate în liniştea ţărînii
Şi că pe braţe ne crescuseră stele...

Anda-Cristina Tătaru

S-a născut în anul 1962, la Cluj. Este elevă în clasa a X-a la Liceul de filologie-istorie „Ady-Şincai" din Cluj-Napoca.

Cîntec de menestrel

Messere, îţi voi descînta-n lăută
Să-mi dai tainul unui colţ de herb.
Messere, îţi voi descînta-n lăută
şi paşii limbii cald or să s-audă
în guldenii bătuţi cu chip de cerb.

Messere, redeşteaptă-ţi cupa verde
Şi-adapă-i coapsa cu-amiros de vin.
Messere, redeşteaptă-ţi cupa verde
şi cheamă-ţi doamna mîndră ce se pierde
în largi brocarturi revărsînd venin.

Messere, am să-ţi plîng în seara asta
un cîntec vechi ce urcă în copaci.
Messere, am să-ţi plîng în seara asta
şi de-nflori-va glezna nopţii, casta,
s-aprinzi în trepiede odagaci.

Messere, cînd se naşte aprig soare
Genunchii nopţii sărutînd cu fum,
Messere, cînd se naşte aprig soare
şi gîndu-ţi din răşini o să coboare
eu voi fi fost demult, demult la drum.

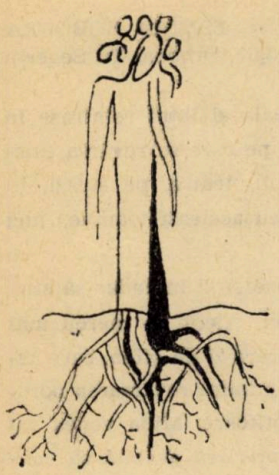

Istorie

MIHAELA BĂDESCU
Liceul agroindustrial „T. Arghezi",
Tg. Cărbunești, jud. Gorj

Mai există vînturi ce spală
Șindrila tăcută din case bătrîne
Trăirea lor dreaptă, egală
Există, păstrează, rămîne.

Mai există stîlpi nepătați
De asprimea culorii amare
Ei poartă pe umerii lor încrustați
Strălucirea stelei polare.
Ca-ntr-o lungă istorie rămasă
Noi vorbim azi prin stîlpii de casă.

Dați-vă mîinile, pămînteni

TATIANA ȚICHELEA
Liceul industrial nr. 1, Tg. Jiu

Popoare !
Nu vă-nsemnați hotarele cu
Acizi tari
Lăsați pămîntul —
Nu-i otrăviți sîngele !
Crestați-i mai bine venele cu
Pluguri
Să iasă din ele
Lanuri de grîu și de flori
Oameni !
Nu vă închideți cu garduri
Masive de fier
Lăsați pămîntul să respire soare —
Nu-l ucideți cu umbră
Trimiteți mai bine copiii
Să-i pieptene barba de nisip
Cu jocul lor
Dați-vă mîinile pămînteni
Și-mbrățișați pămîntul !

Cînd dimineţile

IOAN BOTEZATU
Oituz, jud. Bacău

Cînd dimineţile au început să soarbă
soarele tolănit în pridvor,
aerul zgîria prin iarbă
gîndurile ce mă neliniștesc și mă dor.

O liniște pe umeri mi s-a-nzăpezit
din ochiul fîntînii mut și subțire
se scutură izvorul repezit
și arborii pentru o adîncă iubire.

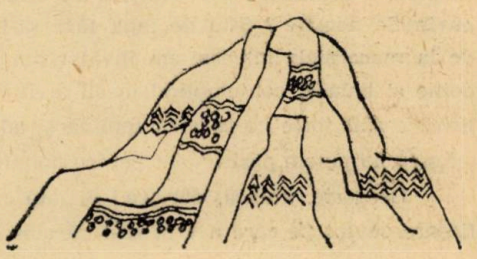

Gînduri despre un început

ELVIRA BOBOCEA
Liceul pedagogic, Drobeta Tr. Severin

Toate drumurile vacanței luaseră sfîrșit. Începuse școala și totul reintrase în ritmul cotidian. Orașul era același : cu străzi largi și drepte pe care se revărsa tinerețea. Pentru tinerețe toamna înseamnă începuturi. În școli, teatre, pe străzi, în parcuri : debuturi ! E doar toamnă ! Și cum toamnele-s mereu aceleași toamne, nici aceasta nu putea fi altfel.

Vîntul desprindea într-una frunze din castani și tei, încercînd în zadar să știrbească frumusețea bătrînului parc, poleit de soarele toamnei. Aleile — mereu mai desfrunzite, mai arămii și mai tăcute — erau străbătute în fiecare zi de Mida, care asculta ceasuri întregi marea de șoapte din foșnetul ierbii, sau admira revărsarea odihnitoare a fluviului desfăcut în două brațe puternice și ocrotitoare. Mida venea cu exactitatea unui ceasornic, cu pași mărunți, dar siguri, cu privirea grăbită să contemple, să îmbrățișeze totul deodată. Și astfel frunzele mureau și alunecau ușor peste atîtea altele. Totuși, într-o zi, deși era cald și soarele dăruia ultima îmbrățișare în drumul lui spre lumea de dincolo de orizont, Mida nu-și făcuse apariția ca de obicei.

O veste ! O veste și... toate preocupările au fost uitate pentru o clipă. A trecut peste ea lăsînd-o dezorientată așa cum rămîn vrăbiile după fiecare pală de vînt, întrebîndu-se speriate : „aduce iar, aduce soarele ?“ Dar cum nu pot răspunde ele, nici Mida n-a descifrat mai mult din mesajul care o anunța că s-a petrecut totuși o schimbare.

Și astfel, fără să știe prea multe despre cele întîmplate acolo unde oamenii mari cîntăresc talentul, a pornit-o spre inima țării.

De o parte și de cealaltă a cîmpiei fără margini, plutea așteptarea. Peste fîșii de ogoare dreptunghiulare sau patrate, înșirate de-a lungul drumului de fier, pămîntul aștepta ca pe un miracol soarele care avea să urce cerul boltit deasupra lumii, imens necuprins și ametitor prin adîncimile lui neexplorabile.

Din Cluj-Napoca, din Sibiu, de la Dunăre sau din munții de miazăzi, urmașii marilor condeie, tineri cu ochi mari visînd la zborul lui Icar, soseau să culeagă fructul rotund al împlinirilor.

Răsărea soarele dînd dimensiuni noi cîmpiei. Poate că nu era singura care în febrilitatea așteptării privea răsăritul și-și zăgăzuia noianul de gînduri ce se rostogoleau ca o avalanșă : „Și totuși, unde am găsit puritatea și prospețimea cuprinsă în cuvintele noastre ? Știu de fapt, fără să-i fi întrebat pe ceilalți, că noi am învățat de la macaralele imense, am învățat din jertfa Meșterului Manole, din răscolitoare doine și balade, contemplînd macii arzînd în mări de galben, am învățat că viețile noastre sînt torțe ce revarsă lumină și adevăr peste întuneric de veacuri, și-am înțeles că nu putem păstra doar pentru noi atîta frumusețe“.

Dragoste, muncă, dăruire ! Și iată că dragostea și munca pe care o pusese în fiecare cuvînt pe care a vrut să-l dăruiască oamenilor era răsplătită.

În urmă cu trei luni, lăsase un București toropit de căldura toridă a verii și regăsea acum un oraș plin de viață, unde totul trebuie să se miște, să aștepte, să caute, să găsească.

Dar, pentru că nu avea timp să-i admire forfota străzilor, zorită de propriile-i gînduri, a străbătut orașul nebăgînd de seamă aproape, oprindu-se doar pe treptele unei impunătoare clădiri, în fața coloanelor albe de la intrare. La ce se gîndea ? Nu știm. Poate la ce lăsase în urmă, sau, poate pur și simplu, urmărea fluviul de oameni și mașini ca pe un perpetuum mobile al vieții.

Și pentru că nu putea să aștepte la infinit, a pășit încet dincolo. Îi treceau prin fața ochilor imagini cu repeziciune nemăsurată. Tineri, foarte mulți tineri. Frumoși așa cum numai ei pot să fie. Cuvinte calde și frumoase purtate în cele patru colțuri ale sălii. Cuvinte calde... Frumoase cuvinte însoțite de pașii încrezători ce înaintau printre rînduri, iar zgomotul le era înăbușit de aplauze. Era atîta solemnitate și atîta candoare în strîngerile de mînă, de parcă trecea un mesaj de la o generație la altă generație. Generația de la tribună le lăsa dreptul și datoria de a le urma drumul. Se rosteau mereu alte nume și alte chipuri radiau bucuria.

Mida aștepta cu emoție și nerăbdare o anume clipă, dar pentru că se simțea stingherită, și-a aruncat un moment privirea prin ferestrele mari. Afară, copaci bătrîni își dăruiau ca un joc de artificii picăturile de clorofilă, dar trecătorii pășeau nepăsători peste ele, nebănuind că frunzele se joacă doar pentru ea.

Deodată a tresărit smulsă din starea de vis, auzindu-și numele rostit ca o chemare. În dreapta și în stînga, tovarăși și prieteni, cunoscuți și necunoscuți, au încurajat-o parcă din priviri. Cîțiva pași încă, doi, unul... Și mîini tremurătoare de bucuria împlinirii strîngeau în palme certitudinea. Cuvintele sînt uneori neputincioase și înșelătoare așa cum ar fi dacă ar trebui să spună ce-a simțit atunci, copleșită de însemnătatea clipei pentru ea. Pentru ea și numai pentru ea — aceasta a însemnat începutul unui drum, și începuturile nu se uită...

Se cerneau încet zilele toamnei. S-a întors Mida în orașul în care o așteptau șantierele alături de cetăți romane, unde o așteptau porțile luminii și o aștepta viața. Parcul gătit în voaluri de un verde șters, roșii — liliachii ori arămii, a fremătat cînd i-a trecut din nou pragul. Și, fiindcă ea părea absorbită de gînduri, nu a îndrăznit s-o tulbure.

„În fața mea se desfac drumurile vieții pline de necunoscut. Va trebui să aleg doar unul ; și pentru că în viață nu sînt drumuri de-a gata, în zbaterea devenirii, eu și numai eu va trebui să am puterea alegerii. De dincolo de timp, mă privește Mida, omul de mîine, mulțumind nu drumului ales, ci doar puterii care a învrednicit-o să poată urca."

ION ROMAN

Vorbiți mai bine, scrieți mai bine românește

București, Editura Ion Creangă, 1978, 198 p.

„Destinată tuturor celor ce nu sînt oameni de litere și nu se ocupă anume cu problemele de limbă, adică cercurilor celor mai largi", cartea lui Ion Roman, apărută în colecția „Biblioteca școlarului", se impune, printr-o serie de calități, ca o contribuție valoroasă în domeniul cultivării limbii române.

Se cuvine să remarcăm, în primul rînd, diversitatea problemelor abordate. În primele două capitole, dedicate lexicului, se prezintă bogăția vocabularului, sinonimia, aspectele limbii literare, raportul dintre aceasta și graiuri, neologismele (cu o binevenită listă de expresii și locuțiuni străine uzuale, explicîndu-se semnificația), arhaismele, argoul, sensul cuvintelor, etimologia, pleonasmele, expresiile idiomatice, pronunțarea corectă. Capitolul al treilea aduce în discuție o serie de dificultăți ale morfologiei și sintaxei românești (flexiunea, acordul, construcția frazei etc.). Următoarele două capitole conțin probleme de stilistică și o serie de noțiuni elementare de compoziție, importante în realizarea dezideratului de a vorbi și a scrie mai bine românește ; autorul face recomandări prețioase referitoare la expunere, discurs, luare de cuvînt, redactarea unei scrisori, a unui referat, articol, interviu, reportaj. Nu sînt uitați nici scriitorii începători și amatori, pentru care sînt abordate cîteva probleme esențiale ale creației literare. Ultimul capitol este dedicat lecturii literare, „mijloc foarte eficient pentru dezvoltarea deprinderii de a vorbi și a scrie bine și expresiv".

Prezentarea problemelor tratate în capitolele lucrării de față — deși din unele puncte de vedere aride pentru elevi și pentru un public mai larg — are totuși darul de a atrage pe cititori. Realizate sub forma unei plăcute convorbiri cu lectorul, cele două sute de pagini stîrnesc interesul, răspund unor curiozități mai vechi sau ivite chiar în timpul lecturii, reușind să îmbine aspectele teoretice cu datele concrete ; păstrînd buna măsură și recurgînd la pagini consacrate din literatura noastră, autorul face recomandări cu discreție și tact, propunînd exerciții utile și plăcute care nu arareori stîrnesc hazul cu cîte o glumă de efect.

Folosind asemenea mijloace, Ion Roman reușește să impună atenției publicului cititor o problemă, corectitudinea limbii și, ceea ce ni se pare mai important, să facă din această chestiune un subiect de meditație.

GINA CONSTANTIN

MARIN BEȘTELIU

Imaginația scriitorilor romantici

Craiova, Editura Scrisul românesc, 1978, 282 p.

În efortul susținut al istoricilor noștri literari de a stabili o periodizare justă a literaturii române se înscrie și cartea lui Marin Beșteliu, consacrată generațiilor de scriitori romantici. Astfel, pînă la Eminescu, în opera căruia se relevează „sinteza și plenitudinea", autorul grupează scriitorii pe trei mari generații : *Precursorii, Generația mesianică, Generația de tranziție.* Spre deosebire de D. Popovici care, în *Ro-*

mantismul românesc, include pe Gh. Asachi și Iancu Văcărescu în literatura de tranziție, M. Beșteliu îi cuprinde pe aceștia în generația precursorilor, adăugîndu-l și pe C. Stamati, creația acestuia fiind analizată mai pe larg în intenția de a i se stabili un loc mai bine definit în literatura română.

Generația mesianicilor îi înglobează pe fruntașii pașoptiști : Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu și Vasile Alecsandri. Cei care lipsesc nu întrunesc, desigur, condițiile subiectului tratat. În acest capitol se reliefează caracterul militant al literaturii pașoptiste, particularitate specifică romantismului românesc.

Este clarificată, de asemenea, în mod argumentat, problema aspectelor preromantice care nu excelează în literatura română, „nu concentrează în jurul lor nuclee poetice veritabile, apărînd ca adăugiri fortuite pe un fundal incolor". Într-un subcapitol distinct, intitulat *Nesiguranța prozei romantice*, autorul semnalează obiectiv decalajul existent între proza și poezia epocii, proza fiind deficitară datorită introducerii mai tardive, prin traduceri, a modelelor europene. Este amendat acut gustul naiv al traducătorilor care lucrează la întîmplare, fără simțul real al valorilor.

Generația de tranziție (I. Catina, Al. Z. Sihleanu, Al. Depărățeanu, M. Zamphirescu, R. Ionescu, G. Baronzi, V. Alexandrescu-Urechia, Pantazi Ghica, C. D. Aricescu, Gr. H. Grandea, I. Pop Florantin) este apreciată în raport cu contribuția sa la „consolidarea formelor lirice acceptate", fiind constituită și plasată „ca un fundal al realizărilor proeminente ale generației pașoptiste".

Capitolul *Eminescu — sinteză și plenitudine*, cel mai consistent și mai cuprinzător, cum era de altfel de așteptat, este un studiu amplu, pe spațiul a 132 de pagini, subîmpărțit în 5 secțiuni, care constituie o periodizare personală a vîrstelor de creație ale poetului : *O estetică a imaginației, Îngerul blond din cîmpul speranțelor, Mitologia ideilor, Vizionarul, Orizont platonic.*

Autorul subliniază că M. Eminescu nu este numai o personalitate de sinteză a spiritului junimist, ci a întregii literaturi romantice anterioare. Pe lîngă o analiză atentă a operei literare eminesciene, cu o bogată reprezentare a antumelor, postumelor, variantelor poetice, prozelor literare etc., Marin Beșteliu pune în valoare și gîndirea estetică de tip romantic a poetului, alegînd citate edificatoare, precum este acesta din scrisoarea lui Eminescu către Iacob Negruzzi, care însoțește poemul *Epigonii* : „Numai drept vorbind, mama imaginilor, fantezia, mie-mi pare a fi o condițiune esențială a poeziei, pe cînd reflecțiunea nu e decît scheletul, care-n opera de artă nu se vede... Unirea amîndurora e perfecțiunea, purtătorul lor, geniul".

Cartea se încheie cu cîteva pagini dedicate lui Al. Macedonski, privit, de asemenea, din unghiul imaginației romantice. După ce sînt analizate elementele romantice din poezia și proza macedonskiană (mesianicul, nocturnul, misterul, fantasticul macabru etc.) și sînt enunțate diferitele apropieri de literatura universală, autorul conchide definitoriu că poetul român „este mult mai consecvent în detașarea de mijloace romantice și prevestește marile mutații prin care tradiția imaginarului romantic se demitizează".

Trebuie subliniat efortul lui M. Beșteliu, vizibil pe întreg parcursul cărții, de a utiliza o bibliografie cît mai completă, de a opera cu toate ideile exprimate anterior despre subiectul abordat, preluîndu-le însă în mod critic, alăturîndu-le sau suprapunîndu-le o viziune personală.

TOMA GRIGORIE

MIHAIL SADOVEANU

Fraţii Jderi

Bucureşti, Editura Cartea românească, 1978, 784 p.

Într-o ediţie de masă a apărut la „Cartea Românească", sub îngrijirea lui Cornel Popescu, romanul epopeic *Fraţii Jderi* al lui Mihail Sadoveanu.

Indiscutabil că romanul se situează printre capodoperele universului sadovenian. Reuşita artistică de excepţie se datoreşte marelui talent de evocare istorică, faptului esenţial că Sadoveanu a putut realiza o fuziune desăvîrşită între lirism şi epos, între observaţia realistă şi legendă, conform cu vocaţia lui adîncă. Tudor Vianu era îndreptăţit să numească „vizionar" romanul istoric al lui Sadoveanu. Într-adevăr, documentul precis se îmbină cu legenda, realitatea se transformă în mit şi e colorată cu mirajul poeziei.

Sadoveanu a păstrat un cult faţă de figura lui Ştefan cel Mare, cult ce datează din copilărie. Avea 10 ani, în şcoala primară din Paşcani, cînd a uimit pe învăţătorul Busuioc prin povestirea bătăliei de la Războieni, avînd la bază lectura sintezelor istorice ale lui Xenopol şi Tocilescu.

Rod al unei temeinice documentări, apare în 1934 o monografie : *Viaţa lui Ştefan cel Mare. Fraţii Jderi* este ficţiunea poetică în care se integrează documentul istoric ; personajele fictive abundă în acest roman, faţă de cronica de dinainte.

Trilogia *Fraţii Jderi* are proporţii de epopee, întrucît reprezintă o gigantică, impunătoare construcţie epică, lirismul sadovenian se topeşte într-o naraţiune enormă. Al. Piru a arătat cum tehnica din epopeea clasică se uneşte în *Fraţii Jderi* cu tehnica romanului de aventuri de tipul *Cei trei muşchetari* de Alexandre Dumas père. Lupte, expediţii, victoria de la Podul Înalt, evocarea unei epoci strălucite din istoria statului moldovenesc cînd, între 1469 şi 1475, domnia lui Ştefan cel Mare asigurase libertatea ţării sale, toate dau densitate epică unui roman istoric cu amplă desfăşurare.

Dar, aşa cum se ştie, Sadoveanu pe lîngă forţa de creaţie a eposului avea imaginaţie lirică, forţa de a plăsmui simboluri poetice. Cel mai sugestiv simbol poetic din epopeea *Fraţii Jderi* îl găsim în capitolul *Vînătoare domnească şi bourul cel tare de la Izvorul alb*. Ştefan cel Mare în fruntea oamenilor lui de încredere pleacă la Izvorul alb în căutarea unui pustnic legendar, aparţinînd monahilor care erau din seminţie domnească şi aveau o înţelepciune şi o ştiinţă mai veche decît creştinismul. Izvorul alb este simbolul legăturii dintre Ştefan cel Mare şi tradiţiile străvechi, neprihănite ale pămîntului. Eroul sadovenian făcea legătura cu ştiinţa magilor din străvechea Dacie a lui Chesarion Breb din *Creanga de aur*.

Ionuţ e un personaj epic, definit în acţiune, aventuros la început, capabil de mari nebunii, tot mai mult dominat de raţiune, ca toate personajele dragi lui Sadoveanu în epoca de maturitate. O materie epică densă dă pregnanţă transformării lui Ionuţ în Comisul Onu. Dar Ionuţ, cu zburdălnicia firească a vîrstei, e caracterizat prin formulări sugestive, lirice, metaforice : „Era fluture, flacără, schimbător ca un pui de demon". De asemenea, el e văzut într-o proiecţie folclorică : el este mezinul din basme, i se spune „Făt-Frumos". Invenţia sadoveniană selectează din baladele populare şi din basme conturul personajului. Ştefan cel Mare este un strateg iscusit, un diplomat abil ce se înconjoară de sfetnici cu simţ politic deosebit, ca arhimandritul Amfilohie Şendrea, un om cu preocupări căr-

turărești și artistice. Ștefan ascultă cu înfiorare psalmii, călăuzește pe meșterii care-i lucrează bisericile, vorbește cu italienii în limba lor.

Limba în care e scrisă această capodoperă are ritmuri de melopee, este bogată și nuanțată. Universul sadovenian e în proporție copleșitoare sonor și ne face să vibrăm mai ales prin muzicalitatea frazei.

Frații Jderi este o epopee ce preamărește acele virtuți morale care constituie zestrea esențială a poporului român, în lupta lui istorică pentru a-și cuceri dreptul de a exista sub soare.

G. G. URSU

AL. PIRU

Introducere în opera lui Vasile Alecsandri
București, Editura Minerva, 1978, 224 p.

Cea mai recentă apariție din seria „Introducere în opera lui..." a Editurii Minerva este dedicată operei lui V. Alecsandri, comentată integral, în spațiul limitat al colecției, de prestigiosul critic și istoric literar Al. Piru. Cele cinci capitole dense ale cărții prezintă în ordine : poezia, teatrul, proza, însemnările de călătorie, articolele de critică și corespondența. Comentariul operei este strîns legat de datele biografice ale poetului, de fenomenul literar românesc, de evenimentele politice ale timpului și de contextul literar universal.

Primul și cel mai întins capitol se ocupă de opera poetică, de la primele încercări literare în franțuzește, 1838 și pînă la ultima poezie, *Pe vîrful visurilor nalte*, 1889. Rodul poetic al celor cinci decenii de activitate necontenită este imens. Multe piese s-au perimat și misiunea valorificatoare a criticului și istoricului literar este dificilă și delicată. Pentru aceasta Al. Piru pune în funcțiune toate instrumentele criticului și istoricului literar de vocație. Într-un stil sobru și lapidar, de o claritate remarcabilă, Al. Piru îl conduce pe cititor, cu siguranță și pricepere, pe itinerariul cronologic și tematic al volumelor. Poeziile volumului *Doine și lăcrămioare* (Paris, 1853) sînt grupate în patru categorii. Unele exprimă un număr de dorinți „în formula ce va fi reținută de M. Eminescu" și care „vor face mare carieră în literatura română de la Eminescu pînă la Blaga, cîntărețul dorului dor". Altele împrumută din folclor credințe și ființe fantastice, așa de bine realizate încît „au detașat producția lui Alecsandri de producția curentă". A treia grupă, doinele, cuprinde compunerile în care apare figura haiducului. În ultima categorie sînt grupate legendele. Ciclul *Lăcrămioare*, ce conține poezii erotice în lauda Elenei Negri, prilejuiește criticului o pertinentă pledoarie în apărarea poeziei de dragoste a lui Alecsandri, desolidarizîndu-se net de G. Călinescu și Șerban Cioculescu. *Steluța*, osîndită aspru de G. Călinescu și Șerban Cioculescu, e apărată în termenii următori : „Poezia lui Alecsandri nu are numai o valoare istorică, e și cea mai bună poezie românească de la mijlocul secolului trecut și o poezie modernă, prețuită și cultivată și azi, surprinzător de actuală uneori". În 1853, ține să precizeze criticul, „Alecsandri era nu numai cel mai mare, dar și cel mai popular și reputat poet român în țară și peste hotare". Activitatea poetului este intensă și volumul *Doine și lăcrămioare*, reeditat în 1863 la Iași, cuprinde un nou ciclu, *Mărgăritărele*, din care, printre altele, criticul remarcă *Deșteptarea României*, marșul mișcării revoluționare din Moldova de la 1848, „Marseillaise"-a lui Alecsandri, și *Sentinela Română*, „cu versuri bune de

exclamat la serbările școlare, zic comentatorii, însă cu adevărat bune cît timp vor exista (probabil întotdeauna) asemenea serbări", conchide semnificativ Al. Piru. Actul reparator continuă și prin exemplificări copioase. Al. Piru spulberă categoric ideea, ce nu se întemeiază pe nimic, că între 1863—1868 Alecsandri ar fi trecut printr-o perioadă de criză din punct de vedere liric. *Pastelurile* sînt declarate, în consens cu T. Maiorescu, „cea mai rezistentă parte a poeziei sale lirice". Comentariul, făcut cu mare virtuozitate, e edificator. Celor care au imputat lui Alecsandri că idealizează viața și nu vede suferința și revolta împotriva posesorilor de pămînt, le replică : „Se critică însă mai mult ceea ce nu e decît ceea ce e în Alecsandri, boier cu largi vederi democratice și om de mare omenie, cum a rămas în amintirea țăranilor din Mircești". Cu o rafinată știință a interpretării sînt analizate poeziile din ciclurile *Legendele* și *Ostașii noștri,* din care unele, datorită perpetuării în manualele școlare, au devenit imune la orice critică, iar *Dumbrava roșie* e considerată „cel mai important fragment de epopee din literatura română".

Dramaturgul e tot atît de interesant și viabil și autoaprecierea : „Nu știu dacă am creat teatrul național, dar știu că i-am adus un mare concurs" cu care debutează capitolul al II-lea, este integral aprobată și demonstrată de critic. Opera dramatică este întinsă : peste 50 de piese de teatru, totalizînd 2000 de pagini. Multe din piese se reprezintă încă. Pe toate criticul le-a citit atent și analiza fidelă a textului evidențiază izvoarele, tema și semnificațiile fiecărei piese, influențele, izbînzile, ca și eșecurile și succesele.

Opiniei susținute de Ibrăileanu și Călinescu, că Alecsandri prozatorul este superior poetului și dramaturgului, Al. Piru, corectînd iarăși, îi dă următoarea explicație : „Adevărul este că nu găsim în proza lui Alecsandri nici o calitate și nici un defect pe care să nu le aflăm și în opera sa poetică ori dramatică, încît impresia de preeminență a prozei poate să fie produsă de faptul că, cel puțin în literatura noastră, poezia îndeosebi s-a înnoit mai repede și mai mult ca proza". Al. Piru distinge caracteristicile prozei ce „se desfășoară pe cele două direcții ale epocii în care a scris (1840—1880) : romantismul și clasicismul". În nuvela de debut *Buchetiera de la Florența* sînt depistate aproape toate coordonatele prozei lui Alecsandri : „observația naturii exterioare, gustul pentru senzațional sau anecdotă, darul povestirii, dar și lipsa invenției epice, sentimentalismul unit cu ironia și umorul, predilecția pentru pitoresc și exotic, aspectul general memorialistic, de jurnal etc." În numai 26 de pagini remarcabilul analist și sintetizator reface riguros întregul univers al poeziei lui Alecsandri.

Capitolul al III-lea este dedicat scrierilor cu caracter documentar : impresii dintr-o călătorie la Constantinopol și un *Estract din istoria misiilor mele politice,* unde se remarcă pe lîngă aspectul documentar, valoarea literară a multora dintre pagini. Ultimul capitol, al V-lea, se ocupă de articolele de critică și de corespondență, din care se încheagă, prin decupaje și precizări necesare, un savuros și subtil portret moral.

Ca și antecedentele cărți ale profesorului ce tratau subiectele pînă la epuizare, recenta *Introducere în opera lui Alecsandri* se impune ca cea mai serioasă și comprehensivă cercetare a operei „bardului de la Mircești", unul dintre fondatorii literaturii române moderne.

PETRE ANGHEL

Curier

Asistăm de la începutul secolului nostru la o spectaculoasă și în același timp profundă reîmprospătare a conținutului și a mijloacelor de expresie ale tuturor artelor, pe toate meridianele globului ; acest fenomen, deși pregătit încă din secolul al XIX-lea, a fost resimțit atît de public, cît și, în felul ei, de critică, drept o revoluție bruscă și fără precedent, drept o distrugere violentă a tradiției ; critica s-a redresat oarecum repede, dar publicul larg încă nu a reușit să se sincronizeze cu fenomenul, majoritatea capodoperelor nou create rămînînd încă neasimilate, neînțelese. Situația aceasta are cauze multiple și nu tocmai ușor de găsit, însă credem că nu greșim prea tare dacă afirmăm că o vină destul de mare o poartă școala, care nu se ocupă decît sporadic, nesistematic și fără mijloacele adecvate de noua artă, lăsîndu-ne cam cu impresia că de la marii noștri clasici încoace nu s-au mai creat opere care să le egaleze în valoare pe ale acestora. Or, nimeni nu se mai poate acum lipsi de noile achiziții ale artei, de experiența nou acumulată și care a creat o nouă tradiție, infinit mai nuanțată, mai apropiată de însuși modul nostru de a trăi și reflecta fenomenele sociale contemporane. Mai ales cel care simte nevoia să-și exprime gîndurile și trăirile prin artă nu poate ignora creațiile artistice ale secolului său, după cum nu le poate ignora pe cele ale marilor clasici. Iată de ce, cînd unii dintre dumneavoastră își exprimă „nedumerirea" lor asupra faptului că, deși au citit și citesc în continuu poeziile lui Eminescu, Coșbuc, Goga, tot nu reușesc să scrie versuri pe care să le putem publica în revistă, noi le putem răspunde că nu au asimilat încă îndeajuns de multă cultură pentru a-și putea crea un fel personal de a reflecta și reconstrui poetic lumea. Acest răspuns rămîne valabil pentru toți corespondenții noștri, evident cu nuanțările de rigoare.

Ioana Dicuț — Caracal, *Florina Păun* — București, *Mariana Guță* — Giurgiu, *Petru Bucan* — Pașcani, *P. C.* — Urzica, Olt, *Lavinia Tincău* — Tîrgoviște, *Ion Grozovici* — Oțelu Roșu, *Anca Romașcanu* — Alexandria, *Maria Bălănean* — Zalău (poeziile din scrisoarea precedentă parcă erau ceva mai interesante — cf. răspunsul din numărul 4/1978 al revistei), *S. Edith* — Lupeni, *Camelia Dideață* — Constanța, *Vlăduț Vasilan* — Constanța, *Silvia-Mirela Stan* — Drobeta-Turnu Severin (nici un progres !), *Costel Tufănescu* — București, *Doina Poloșan* — Blaj, *Valentina Cotîrlan* — Focșani, *Pal Ciocănescu* — Brașov, *Lidia Tofan* — Fălticeni, *Dorina Novleanu* — Turnu Măgurele, *Alina-Gabriela George* — Timișoara, *Eleonora Stănică* — Timișoara, *Claudia Dinu* — București, *Rodica Bucevschi* — Siret, Suceava, *Cornelia Simescu* — Slatina, *Mihaela Stuparu* — Zimnicea, *Lucian Mihai Vancea* — Craiova : îndemnul nostru, exprimat în mai multe numere ale revistei și în cele cîteva rînduri cu care se deschide această serie de răspunsuri la scrisori, acela de a citi și reflecta asupra cît mai multor opere literare clasice și contemporane, vi se adresează în primul rînd dumneavoastră. Din păcate, nu putem descoperi în poeziile trimise decît semnele unor lecturi superficiale, nesistematice, care nu pot duce la formarea unei culturi serioase ; pe deasupra, în scrisorile multora dintre dumneavoastră s-au strecurat (desigur, nu întîmplător !) o sumedenie de greșeli de ortografie, dintre cele mai neașteptate.

Mariana Chicoș — Galați : eforturile dumneavoastră merită să fie continuate ; desigur, scăderile ce se descoperă în versurile dumneavoastră, uneori, sînt încă explicabile prin vîrsta pe care o aveți.

Alina Ungureanu — Craiova : este indiscutabil faptul că aveți talent ; totuși, un anume manierism instaurat prea de timpuriu vă împiedică să mențineți o atmosferă de prospețime și vioiciune de-a lungul fiecăruia dintre poemele trimise. De asemenea, prea multe rime facile, exterioare textului (de ce nu renunțați pur și simplu la ele, de vreme ce mai mult vă împiedică decît vă ajută în realizarea poeziei ?). Vă așteptăm cu noi poezii.

Liliana Ciornei — Cîmpulung-Moldovenesc : versurile dumneavoastră dovedesc o emoție sinceră, dar nu reușesc să ajungă la impersonalitatea și autonomia necesare oricărei opere de artă. Vă rugăm să luați în considerare și cele spuse la începutul acestei rubrici.

Carmen-Nicoleta Holubaș — Rădăuți : vi se poate reține spre publicare poezia *Tu*. Celelalte nu prezintă aceeași concizie și tensiune lirică.

Ioan Botezatu — Oituz, Bacău : poemele trimise ni s-au părut foarte interesante mai ales sub aspectul capacității pe care o aveți de a crea imagini puternice, concret-evocatoare. Nu toate poemele sînt unitare ; poezia *Pasărea nopții* debutează frumos (*„Pasărea ce-a ucis tăcerea/ ne-a privit o clipă/ apoi s-a aruncat în noapte / despicînd aerul / prin care stelele mi se așezau ușor pe pleoape...“*), pentru a se termina prea repede și prozaic. Publicăm o poezie și vă așteptăm în continuare cu creații încă mai interesante.

Elvira Androne — Breaza, Prahova : prea multe metafore — devenind inutile, ducînd la manierism, atîta vreme cît nu sînt organic integrate sensului poemului. Se pot reține versuri disparate (*„Cînd stelele tăcerii cad din cer“*, *„E frig — un mod de a visa“*, *„Lumina plutește-n privire“*, *„Frunzele vorbărețe ale copacilor“*), dar nici un poem în întregime.

Simona Antoaneta Martin — Sibiu : elanul poetic al dumneavoastră se simte a fi sincer, profund. O mai mare concentrare a tensiunii lirice ar avea efecte binefăcătoare asupra întregului. Încercați să vă autodominați. Citățm : *„Noaptea/ (...)/ e pleoapa obosită a Pămîntului/ căzută peste vetre de lumină“* ; *„Să am ca măsuri doar bătăile inimii/ Și ele să nu facă parte din timp“* etc.

Marian Giurea — Vaslui (ușoare progrese față de poemele trimise anterior), *Ileana Grünwald* — București, *Constantin Cristian* — Ploiești, *Daniela Popa* — Urziceni, *Ana Ileana Trușcă* — Pîrșcoveni, Olt, *Carmen Șchiopu* — Bacău, *Tudor Iosifaru* — Rîmnicu-Vîlcea, *Medina Mihăilă* — Rădăuți, *Aura Stanciu* — Ploiești, *Indiana Ilarie* — Petroșani, Hunedoara, *Diana Tofan* — Roman, *Cornel Cristescu* — Giurgiu, *Cati Georgeta Gheorghe* — Slobozia (versuri scrise în aceeași manieră ca și mai înainte, fără nici un progres evident) : stîngăciile începutului, afirmațiile naive apar deseori în versurile dumneavoastră ; uneori se observă chiar o oboseală, o pretimpurie lipsă de flexibilitate a expresiei ; cu toate acestea, merită să continuați, pentru că în spatele poeziilor dumneavoastră așteaptă, înfiorîndu-ne, marea, încă nescrisa, Poezie.

VASILE POENARU

Taxele poștale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/7249/1978

BIBLIOTECA „ASTRA“ SIBIU

Calendar literar-cultural 1979

15 ianuarie — 100 de ani de la nașterea lui Ștefan Gheorghiu, militant de frunte al mișcării muncitorești.

24 ianuarie — 120 de ani de la Unirea Principatelor Române.

2 februarie — 30 de ani de la moartea scriitorului N. D. Cocea (1880—1949).

24 februarie — 75 de ani de la nașterea scriitorului Nagy István (1904—1976).

28 februarie — 225 de ani de la nașterea istoricului și filologului Gh. Șincai (1754—1816).

11 martie — 100 de ani de la nașterea profesorului D. Caracostea.

14 martie — 125 de ani de la nașterea poetului Al. Macedonski (1854—1920).

25 martie — 25 de ani de la moartea poetului Emil Isac (1886—1954).

8 aprilie — 150 de ani de la apariția, la București, a *Curierului românesc* condus de Ion Heliade Rădulescu.

16 aprilie — 100 de ani de la nașterea nuvelistului și romancierului Gala Galaction (1879—1961).

31 mai — 200 de ani de la tipărirea, cu litere latine, a primei cărți a Școlii ardelene.

1 iunie — 150 de ani de la apariția, la Iași, a *Albinei românești*, condusă de Gh. Asachi..

5 iunie — 200 de ani de la nașterea lui Gh. Lazăr (1779—1823), fondatorul școlii românești de la Sf. Sava.

9 iunie — 30 de ani de la înființarea Societății de științe istorice, filologice și folclor.

15 iunie — 90 de ani de la moartea poetului național M. Eminescu (1850—1889).

19 iunie — 80 de ani de la nașterea lui G. Călinescu (1899—1965).

13 august — 25 de ani de la moartea publicistului și scriitorului Gaál Gábor (1891—1954).

23 August — 35 de ani de la Eliberarea României de sub dominația fascistă, sărbătoarea națională a R. S. România.

17 septembrie — 300 de ani de la moartea cronicarului transilvan Georg Kraus.

17 octombrie — 75 de ani de la moartea poetului muncitor D. Th. Neculuță (1859—1904).

19 octombrie — 50 de ani de la moartea dramaturgului Al. Davila (1862—1929).

21 octombrie — 225 de ani de la deschiderea primelor școli românești din Blaj (1754).

2 noiembrie — 125 de ani de la moartea lui Anton Pann (1796—1854).

5 noiembrie — 100 de ani de la nașterea profesorului P. V. Haneș.

31 decembrie — 90 de ani de la moartea marelui povestitor Ion Creangă.

Corespondenţii revistei „Limba şi literatura română“

ALBA — Carmen Maria Popovici, Liceul economic, Alba Iulia
ARAD — Otilia Hedeşan, Liceul pedagogic, Arad
ARGEŞ — Luminiţa Olteanu, Liceul „Zinca Golescu“, Piteşti
BACĂU — Mirela Mahu, Liceul „Vasile Alecsandri“, Bacău
BISTRIŢA-NĂSĂUD — Doina Botezatu, Liceul „Liviu Rebreanu“, Bistriţa
BOTOŞANI — Camelia Avădănoaie, Liceul „August Treboniu Laurian“, Botoşani
BRAŞOV — Gabriela Gheorghe, Liceul nr. 1 de matematică-fizică, Braşov
BRĂILA — Lăcrămioara Munteniţă, Liceul „Nicolae Bălcescu“, Brăila
BUZĂU — Sorina Man, Liceul „Mihai Eminescu“, Buzău
CARAŞ-SEVERIN — Adela Naum, Liceul de matematică-fizică, Reşiţa
CLUJ — Anda-Cristina Tătaru, Liceul de filologie-istorie „Ady-Şincai“, Cluj-Napoca
CONSTANŢA — Corina Apostolescu, Liceul „Mihai Eminescu“, Constanţa
COVASNA — Oprea Bigiu, Liceul industrial nr. 2, Sf. Gheorghe
DÎMBOVIŢA — Gabriela Lupea, Liceul „I. Văcărescu“, Tîrgovişte
DOLJ — Alexandru Panea, Liceul de filologie-istorie, Craiova
GALAŢI — Marinela Capăt, Liceul „Vasile Alecsandri“, Galaţi
GORJ — Camelia Petre, Liceul „Tudor Vladimirescu“, Tg. Jiu
HUNEDOARA — Monica Fodor, Liceul nr. 1, Hunedoara
IALOMIŢA — Georgeta Ene, Liceul de matematică-fizică, Slobozia
IAŞI — Irina Căruntu, Liceul „Naţional“, Iaşi
ILFOV — Daniela Popa, Liceul de matematică-fizică, Urziceni
MARAMUREŞ — Adelina-Maria Groşan, Liceul pedagogic, Baia Mare; Georgeta Chiş, Liceul industrial minier, Borşa
MEHEDINŢI — Maria Miruţiu, Liceul „Traian“, Drobeta Tr. Severin
MUREŞ — Felicia Ionescu, Liceul pedagogic, Tg. Mureş
NEAMŢ — Lia Saiu, Liceul „Calistrat Hogaş“, Piatra Neamţ
OLT — Zanaita Damian, Liceul „I. Minulescu“, Slatina
PRAHOVA — Domniţa Palii, Liceul „C. Dobrogeanu-Gherea“, Ploieşti
SATU MARE — Doina Ciula, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare
SĂLAJ — Ana Cornelia Pop, Liceul pedagogic, Zalău
SIBIU — Carmen Negulei, Liceul „Octavian Goga“, Sibiu
SUCEAVA — Dan Bodnar, Liceul „Ştefan cel Mare“, Suceava
TELEORMAN — Iuliana Ghiţă, Liceul de matematică-fizică, Alexandria, Corina Chirea, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele
TIMIŞ — Dana Marian, Liceul de filologie-istorie, Timişoara
VASLUI — Svetlana Nimirschi, Liceul „Gh. Roşca-Codreanu“, Bîrlad
VÎLCEA — Gheorghiţa Dumitrescu, Liceul energetic, Rm. Vîlcea
BUCUREŞTI — Irina Airinei, Liceul de filologie-istorie nr. 1

Lei 4

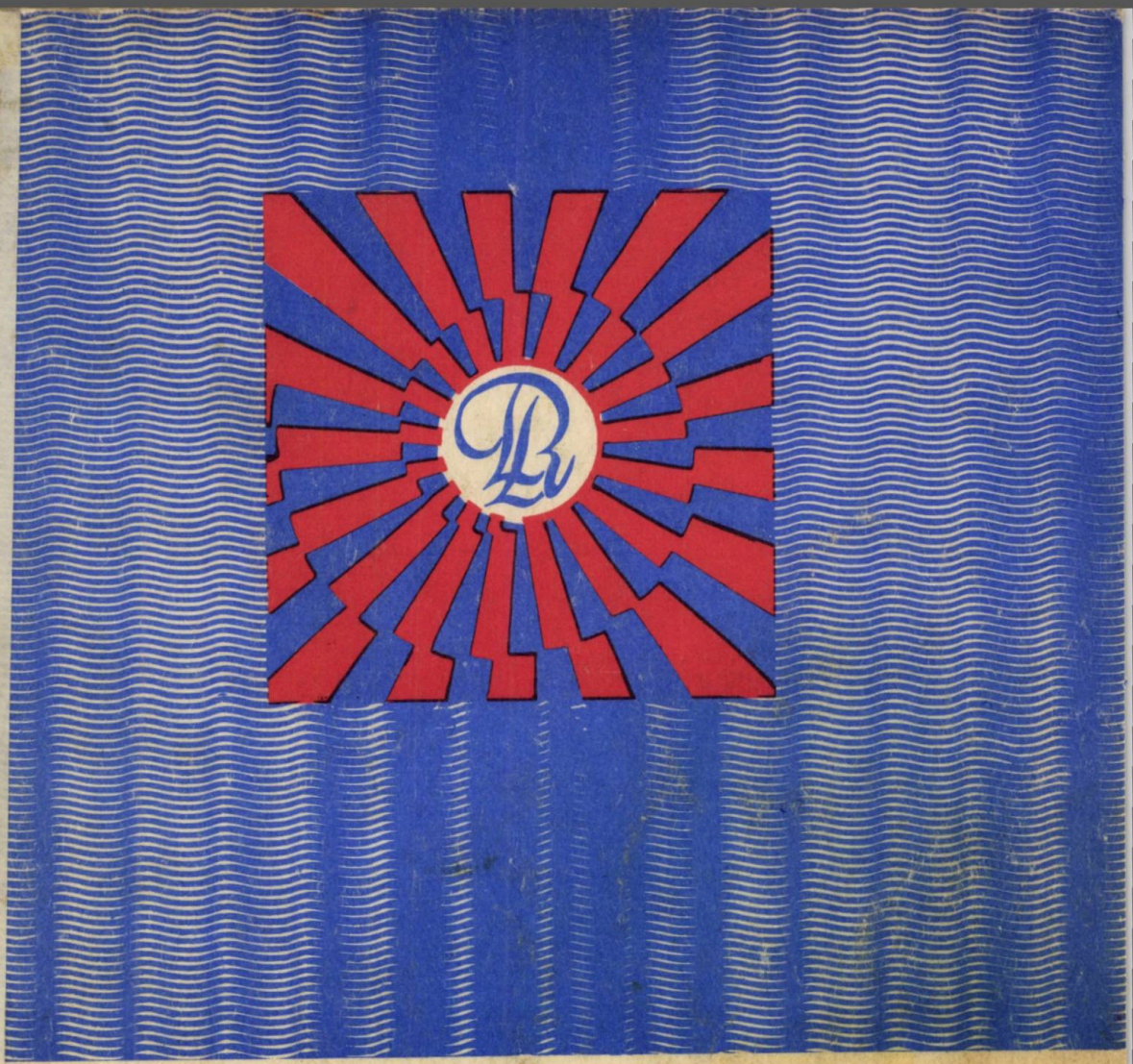

I 19435

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

2

1979

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PÂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara). TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), NICOLAE PĂUNESCU (Reșița), STERIE RĂDOI (Iași), NICOLAE SAFTU, GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ, OANA UDREANU, G. G. URSU

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor șef

Revista LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de științe filologice, cod 848866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector VII, București, cod 70738, tel 15. 17. 92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector VI, Calea Victoriei, nr. 7, București.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scinteii" București

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL V (VIII), NR. 2 (APRILIE—IUNIE), BUCUREŞTI, 1979

Sumar

Gramatică, vocabular

AL. GRAUR — Vocabularul profesional 3
VALERIA GUŢU ROMALO — Exprimare corectă (II) 5
TEODOR CAPOTĂ — Stereotipia lingvistică 7

Stil, compoziţie

ILEANA OANCEA — Despre „adecvare" în comunicare 9
G. BELDESCU — Compunere, compoziţie, stil 11
EMIL GIURGIU — Calităţile generale ale stilului 14
AUREL SCOROBETE — Comentarea operelor literare 17
GH. VĂRZARU — Resursele stilistice ale antonimiei 18

Analize, sinteze

AL. PIRU — Poeţii Tîrgovişteі 20
PAVEL RUXĂNDOIU — Valorificarea folclorului în creaţia generaţiei de la 1848 23
VALERIA MIHAI ŞTEFAN — Zaharia Stancu : *Patria* 26

Miscellanea

Aniversări — comemorări : Şh. Şincai, Gala Galaction, Emil Isac, Mihai Eminescu 28
B. CAZACU — Gheorghe Lazăr — întemeietor al învăţămîntului modern în limba română 31
PAUL CORNEA — Un secol şi jumătate de la apariţia primelor gazete româneşti 33
MIRCEA ANGHELESCU — Alexandru Macedonski 36

Concursuri, examene

CONSTANȚA BĂRBOI — Să trecem cu succes examenele 39
Înscrierea în clasa a IX-a (treapta întîi) de liceu 40
Concursul de limba și literatura română „M. Eminescu". Etapa județeană : 25 februarie 1979
Subiecte 41
Elevii care au obținut la etapa județeană note de 10 și 9 42

Cenacluri, reviste

DAN CRUCERU, TUDOR OPRIȘ — Cerințe actuale ale revistelor școlare . 50
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare 52
EUGENIA MUREȘAN — Din experiența cercului literar 54

De la corespondenții noștri 55

Tinere talente

VIORICA GHEORGHIȚĂ — *Patriei* 58
NARCISA RADU — *Noi* 58
LUDMILA NEICU — *Metamorfoză* 59
DANIELA STAN — *Pasăre albă* 59

Însemnări pe marginea cărților

GHEORGHE ȘINCAI, *Cronica românilor*. Ediție îngrijită de FLOREA FUGARIU. Prefață, tabel cronologic și note de MANOLE NEAGOE (Augustin Macarie) ; *Mult iscusita vremii slovă. Poeții transilvăneni cîntă Independența și Unirea*. Antologie și prefață de GEORGE TOGAN (Ion Buzași) ; ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, *Alfabet poetic* (G. G. Ursu) 60

VASILE POENARU — Curier 63

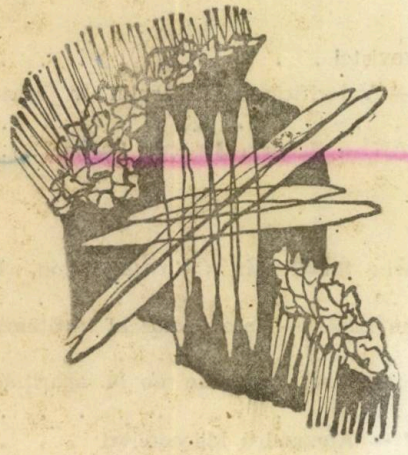

Vocabularul profesional

Acad. AL. GRAUR

În afara cuvintelor pe care le folosește oricine în conversațiile obișnuite, vocabularul mai cuprinde un număr din ce în ce mai mare de termeni creați pentru a denumi noțiuni specifice unei anumite ocupații. Pe măsură ce se adîncește și se diversifică activitatea de cercetare, se creează specialități noi și se ajunge la situația ca nimeni să nu mai fie în stare să cuprindă în întregime cu mintea toate ramurile științei și tehnicii, ba se poate spune chiar mai mult : astăzi nu există om de știință care să cunoască în toate amănuntele întregul domeniu pe care și l-a ales.

În aceste condiții, pe de o parte vocabularul primește necontenit unități noi, pe de altă parte multe dintre achizițiile recente sînt necunoscute marii majorități a vorbitorilor. O dovadă simplă a primei afirmații ne-o aduce *Dicționarul de neologisme*. A apărut în ediția a II-a, în 1966, însumînd 766 de pagini, într-un format relativ mic ; ediția a III-a, publicată în 1978, cuprinde 1168 de pagini, într-un format mult mai mare. Nu încape nici o îndoială că ediția a IV-a, atunci cînd va fi elaborată, va mai crește. Unul dintre principalele motive care fac necesară existența unui astfel de dicționar este tocmai faptul că nimeni nu poate cunoaște toți termenii profesionali, astfel că, atunci cînd întîmplarea te pune în fața unuia dintre ei, se simte nevoia unui instrument de informare.

În tot evul mediu, în Europa apuseană, singura limbă utilizată în știință era latina, astfel că s-a creat deprinderea ca toată terminologia nouă, indiferent în ce ramură a științei, să fie formată în latinește, urmînd ca fiecare limbă vorbită să-și adapteze, după convenienta ei, cuvintele noi. Metoda se continuă și azi. Ce e drept, latina, la rîndul ei, făcuse încă din antichitate apel la împrumuturi din grecește, iar științele nu puteau să nu țină seamă de aceasta. Astfel, multe cuvinte tehnice medievale au fost organizate din elemente grecești, dar aranjate așa cum le-ar fi adoptat romanii dacă le-ar fi preluat în antichitate. Metoda aceasta este și astăzi în uz, astfel că nu totdeauna este clar de la prima vedere dacă un termen de origine greacă veche, folosit într-o limbă actuală, a fost împrumutat în antichitate în latinește, sau dacă, dimpotrivă, a fost preluat de-abia în timpul din urmă. În orice caz, și pe acestea putem să le socotim latinești.

Rezultă din cele arătate că termenii profesionali care se răspîndesc astăzi pe întreaga noastră planetă sînt, în imensa lor majoritate, de origine latină. Se știe că în momentul de față limba engleză este vorbită din ce în ce mai mult în toate părțile lumii. Dar cuvintele pe care le transportă pretutindeni vorbitorii de limbă engleză sînt numai în mică măsură de origine germanică : în evul mediu engleza a fost puternic influențată de franceză, apoi, pînă azi, de vocabularul latin. Cînd am ajuns aici cu redactarea prezentului text, am făcut un sondaj într-o carte englezească, deschisă la întîmplare : dînd la o parte cuvintele cu valoare gramaticală (conjuncții, prepoziții, verbe auxiliare), am numărat în prima frază întîlnită 30 de cuvinte de origine latină și 8 originare englezești. Pe măsură ce trece timpul, proporția continuă să crească în favoarea lexicului de origine latină.

La fel se întîmplă peste tot. Aceasta face ca încă de pe acum specialiștii într-o ramură a științei să poată citi, fără mare efort, o carte de specialitate scrisă într-o limbă cu care nu au mai avut de-a face înainte. Am avut ocazia să văd scrisori adresate unor români de colegi străini, concepute cam în felul următor : „Am primit cartea d-voastră și, spre marea mea mirare, am constatat că pot să o citesc, deși pînă acum n-am mai luat niciodată în mînă un text scris în românește". Aș putea zice că o carte de strictă specialitate, în românește, e mai greu de citit pentru cineva care vorbește în mod obișnuit limba română, dar nu cunoaște meseria.

Trebuie totuși să ținem seamă de faptul că vocabularele speciale nu sînt complet izolate de restul limbii : în primul rînd, multe dintre elementele lor sînt însușite de elevii școlilor medii și chiar de ai școlilor elementare (ce e drept, nu toate, iar unele dintre ele sînt uitate apoi de absolvenți, care sînt siliți să se limiteze în continuare la o singură ramură de activitate) ; în al doilea rînd, chiar cei care au terminat de multă vreme școala au adesea ocazia să întîlnească termeni apăruți acum în diverse profesiuni : fie că știm amănunte sau nu, oricare din noi are de-a face cu noțiuni recente de felul lui *cosmodrom* sau *transplant*. Nu mai vorbesc de faptul că unele expresii sînt împrumutate de la o profesiune la alta, chiar dacă cu nuanțe aparte (de exemplu criticii literari au luat de la chimiști cuvîntul *valență*).

Cele spuse pînă aici ne duc la concluzia optimistă că, peste nu prea multă vreme, limbile se vor unifica pe tot globul. Aceasta va constitui un imens progres, căci, după cum e ușor de văzut, nu e indiferent dacă, peste tot unde te duci, te poți face înțeles în limba ta maternă și nu ai nevoie nici de interpret, nici de învățarea unei limbi străine. Pentru noi, românii, lucrul e cu atît mai îmbucurător, cu cît vocabularul va fi cel latin, foarte apropiat de cel cu care sîntem deprinși de multă vreme.

Este totuși un mic neajuns în faptul că astăzi nu se mai învață în școală latina, nici la noi, nici în cele mai multe țări străine, și astfel oamenii de știință care creează termenii noi din elemente latine fac uneori greșeli supărătoare. Iată un singur exemplu : în latinește se zicea *postumus* unui copil născut după moartea tatălui său ; este o formație normală de la *post* „după". În franțuzește, crezîndu-se că sfîrșitul cuvîntului (sufixul latin *-umus*) este substantivul *humus* „pămînt", deci *postum* ar însemna „după îngropare", adică „după moarte", s-a fabricat un antonim (cu *ante* „înainte") *anthume*, preluat și de noi sub forma *antum* și cu înțelesul „publicat înainte de moarte".

În fond, dacă noul termen, așa greșit cum e, se răspîndește în toate limbile, paguba nu va fi prea mare, căci important este ca oamenii să se înțeleagă în vorbă, nu să respecte întocmai valoarea primitivă a formațiilor. Dar greșelile care rămîn într-o singură limbă pun piedici unificării pe scară mondială. Voi da un singur exemplu de felul acesta : nu demult s-a răspîndit în diverse științe neologismul *dihotomie*, care înseamnă „despărțire în două" ; e format din elementele grecești *dikha* „în două" (pe care îl aveam dinainte în *dihonie*, compus cu gr. *noos* „minte") și *tome* „tăiere" (cunoscut, de exemplu, din *anatomie*). Pînă aici nimic rău. Dar unii au vrut să vorbească de „despărțire în trei" și au creat termenul *trihotomie*, fără să știe că nici în grecește, nici în altă limbă, nu există o formă de numeral *triha* ; în schimb, grecii aveau substantivul *thrix* (cu tema *trikho-*) care însemna „păr", deci *trihotomie* n-ar putea însemna altceva decît „tăierea părului". Este ușor de văzut că un străin care citește cuvîntul în românește îl înțelege greșit.

Concluzia la care am vrut să ajung este că trebuie necontenit perfecționate lucrările de cultivare a limbii, iar publicul trebuie să facă mereu apel la ele, nu numai ca să evite de a se arăta incult, ci mai ales ca să nu pună bețe în roate acțiunii care va face ca o limbă foarte apropiată de a noastră să devină unică pe tot globul.

Exprimare corectă (II)

VALERIA GUȚU ROMALO
Universitatea din București

O formulă pînă nu demult curentă, încercînd să exprime într-un mod cît mai accesibil intuitiv ideea organizării complexe a limbajului, recurgea la comparația acestuia cu o clădire. În cadrul comparației, gramatica corespundea structurii, proporțiilor clădirii, iar cuvintele erau asemuite cu materialul de construcție, mai precis cu cărămizile. Analogia avea rolul de a explicita un fenomen complex și abstract prin concretizare, dar era, în mod evident și aproape inevitabil, simplificatoare și prin aceasta deformantă. Comparația cuvintelor cu cărămizile, de pildă, este de natură să creeze o imagine falsă despre cuvinte, mascînd caracterul lor individual, specificitatea lor. Spre deosebire de cărămizi, care au în general, într-o epocă dată, aceleași dimensiuni și o formă unică sau forme puțin numeroase, putînd fi folosite aproape fără restricții una în locul alteia, cuvintele (care sînt, într-un fel, unități lingvistice servind ca material de construcție, căci nu putem alcătui o frază, un enunț fără să folosim cuvinte) sînt însă unități de construcție avînd fiecare *individualitatea* sa *specifică*, de care vorbitorul trebuie să țină seamă dacă vrea să fie înțeles, dacă ține să-și comunice gîndul exact și clar. Înlocuirea unui termen cu altul nu e posibilă decît în condiții foarte limitate.

O condiție importantă în realizarea exprimării corecte este întrebuințarea adecvată a termenilor, alegerea lor în așa fel încît să fie potriviți cu ce vrem să exprimăm și cu condițiile în care formulăm o anumită comunicare. Alegerea cuvîntului potrivit presupune în primul rînd cunoașterea cît mai exactă a sensului său.

Cuvintele importante, cu circulația largă și frecvență mare, ca *om, frate, pîine, grîu, tren, gînd, ziar* și nenumărate altele, sînt bine cunoscute, iar vorbitorii nu greșesc în utilizarea lor.

Ezitările, erorile apar în folosirea cuvintelor de uz mai restrîns, fie că e vorba de neologisme, de cuvinte mai vechi, din fondul pasiv, sau de termeni regionali cu care nu sîntem destul de bine familiarizați. Niciodată nu ajungem să cunoaștem chiar toate cuvintele limbii pe care o folosim. Și este o particularitate a acestei forme de activitate umană care este manifestarea lingvistică faptul că orice om își îmbogățește continuu, conștient sau nu, printr-o preocupare voită sau involuntar, bagajul de cuvinte pe care îl folosește.

Cuvintele noi ni le însușim în cele mai multe cazuri nu descoperindu-le în dicționar, ci preluîndu-le de la alții, de la cei cu care vorbim, pe care îi ascultăm, din textele pe care le citim. Termenul necunoscut se impune atenției noastre ca un ansamblu de sunete sau ca o succesiune de litere, ca o reprezentare grafică. Forma fonetică sau grafică (uneori deformată, din cauze diverse) ni se transmite direct. Semnificația acestei forme

nu o descoperim însă decît indirect, desprinzînd-o din contextele în care întîlnim folosit termenul nou.

Descoperirea sensului cuvîntului nou presupune deci o operație mai complicată de confruntare a diverselor contexte în care îl întîlnim și dintre care numai unele ne ajută indicînd cu destulă claritate semnificația termenului necunoscut. Astfel, dacă nu cunoaștem dinainte cuvîntul *bomfaier* și auzim sau citim o propoziție ca *Are un bomfaier nou.*, nu putem să deducem aproape nimic despre sensul lui, iar dacă propoziția apare într-un context mai larg de felul *Are el bomfaier nou, palton ce-i mai trebuie !*, putem să ne închipuim că *bomfaier* e un fel de haină. Dimpotrivă, dacă ne întîlnim cu acest termen într-un context ca *A tăiat tabla pentru acoperiș cu bomfaierul.*, ne dăm seama clar că e vorba despre „un instrument pentru tăiat metale", mai exact, cum aflăm din dicționare, „ferăstrău de mînă pentru tăiat metale".

Se întîmplă însă ca unele cuvinte să apară frecvent în contexte insuficient de relevante, de clare, ceea ce poate face pe vorbitori să le interpreteze greșit, atribuindu-le alt sens decît cel real.

O interpretare eronată, foarte răspîndită astăzi, o constatăm în folosirea adjectivului *ambiant*, al cărui sens este „înconjurător" : cînd vorbim de *poluarea mediului ambiant* avem în vedere „mediul înconjurător" ; același sens îl are și în grupările *atmosferă ambiantă, temperatură ambiantă* etc. Sînt însă și vorbitori ai limbii române care cred, greșind, că *ambiant* înseamnă „plăcut". Eroarea se datorește deducerii semnificației cuvîntului din contexte necaracteristice de felul *La cenaclu a vorbit foarte frumos încurajat de atmosfera ambiantă entuziastă.* Nu este exclus ca în interpretarea semantică greșită a termenului să fi intervenit asocierea lui cu alte adjective ca *agreabil*, eventual *amabil*, care ar fi putut fi folosite (dar cu altă intenție, exprimînd altceva) în același context și cu care vorbitorii sînt mai bine familiarizați sau, mai probabil încă, cum sugera prof. Iorgu Iordan, interpretarea greșită s-ar datora apropierii de vechiul și bine cunoscutul verb *a îmbia.* (Raportarea corectă la substantivul *ambianță*, „mediu material, social sau moral în care trăiește cineva sau se află ceva", ne trimite la sensul real, corect al adjectivului *ambiant.*)

Folosirea incorectă a adjectivului ambiant duce la formulări caragialești de felul : *Ce seară frumoasă, ce temperatură ambiantă !*, la fraze defectuoase ca : *Se fac mari eforturi să se creeze un mediu cît mai ambiant în școală.* (Ultima frază a constituit obiectul unui test propus unor elevi din cursul gimnazial ; cei mai mulți nu au identificat greșeala.)

O greșită asociere și o interpretare semantică care neglijează nuanțele stau la baza utilizării destul de des întîlnite în limba actuală a substantivului *amplitudine* în locul (și cu sensul) lui *amploare* în formulări ca : *Au fost copleșiți de amplitudinea evenimentelor., Amplitudinea epică a romanelor sale este covîrșitoare.* În ambele propoziții, corect și potrivit ar fi fost *amploare*, substantiv care corespunde adjectivului *amplu* (e vorba de *evenimente ample*, deci de *amploarea evenimentelor). Amplitudine*, dimpotrivă, implică o mișcare oscilatorie și nu se potrivește în contextele de mai sus.

O confuzie destul de frecventă, provocată de asemănarea fonică și de necunoașterea sensului cuvintelor, este și cea dintre *stringent* („imperios, care nu suferă amînare, de care nu se poate să nu se țină seamă") și *astringent* („care face să se contracteze țesuturile organismului"). Spunem deci : *Trebuie să avem în vedere, în primul rînd, necesitățile stringente.* și *Sucul*

de lămîie este astringent. Se întîmplă însă să auzim vorbindu-se şi de *necesităţi astringente.*

O eroare destul de veche şi de persistentă, care derivă tot din nerespectarea semanticii termenilor o constituie şi bine cunoscutele (şi mult discutatele) combinaţii : *aport adus, a(-şi) aduce aportul (Aportul adus de participanţi ; Şi-au adus cu toţii aportul* etc.). Combinarea celor două cuvinte are defectul de a fi pleonastică, conţinutul semantic al substantivului *aport* („contribuţie materială, intelectuală... a d u s ă de cineva într-o acţiune, realizare comună") implică şi semnificaţia pe care o au *a aduce, adus.* Tot pleonastică şi, ca atare, nerecomandabilă este şi folosirea la superlativ a adjectivului *optim (cele mai optime condiţii,* de exemplu), folosire care nu ţine seamă de faptul că sensul acestui adjectiv implică ideea de superlativ : *optim* nu înseamnă „bun, favorabil", ci „cel mai bun, cel mai favorabil" (aşa cum *maxim* înseamnă „cel mai mare"). Spunem deci, întrebuinţînd corect cuvîntul, *Avem condiţii optime de lucru, de învăţat* etc., înţelegînd că e vorba de condiţii extrem de bune, favorabile în cel mai înalt grad.

Situaţii de felul celor discutate impun concluzia că însuşindu-ne un termen nou e bine să nu ne bazăm numai pe intuiţia noastră lingvistică, ci să verificăm, cel puţin în unele cazuri, deducţiile noastre cu ajutorul dicţionarelor, care îşi formulează explicaţiile avînd în vedere un material mult mai bogat decît cel pe care ni-l poate oferi propria noastră experienţă lingvistică.

Stereotipia lingvistică

Prof. TEODOR CAPOTĂ
Liceul de artă, Cluj-Napoca

O exprimare corectă din punct de vedere ortografic, ortoepic, gramatical, sintactic, lexical sau al semnelor de punctuaţie nu este totdeauna corectă şi sub aspectul stilului. Unul dintre fenomenele negative cu repercusiuni grave asupra expresivităţii exprimării este cel de „stereotipie [1] lingvistică", însoţit adesea de abateri de la normă.

Fiecare varietate stilistică a limbii presupune o terminologie specifică, de care se face uz cu preponderenţă, şi unele particularităţi sintactice, în funcţie de scopul şi modalitatea comunicării. Între stilul administrativ, care utilizează frecvent tipare precum : Subsemnatul ... domiciliat în ... vă rog să binevoiţi ... Vă facem cunoscut ... Proces-verbal încheiat azi ... Ca răspuns la cererea dvs. ... şi stilul beletristic, care evită „locurile comune", îmbinările de cuvinte cu prea mare frecvenţă, există o netă diferenţă. Chiar şi stilul ştiinţific cunoaşte formule stereotipe *(din cele de mai sus, din cele discutate, din faptele menţionate, decurg / reies, se impun următoarele concluzii/constatări ...),* cerute de rigoarea demonstraţiei care face obiectul dezbaterii.

Dacă aceste exemple de „stereotipie", numite şi „construcţii fixe" [2], sînt impuse de unele necesităţi interne ale comunicării în cadrul variantelor stilistice în discuţie, alte îmbinări de cuvinte cu caracter fix, repetîn-

[1] Stereotipie = „Faptul de a se repeta ceva, de a fi mereu acelaşi" *(Dicţionarul explicativ al limbii române,* Bucureşti, 1975, p. 891).
[2] *Limba română corectă,* Bucureşti, 1973, p. 223—240.

du-se exagerat în virtutea unei mode, afectări [3] sau comodități de gîndire, duc la formulări inexpresive, monotone, adeseori rizibile. Aceste construcții, numite în lucrările de cultivare a limbii „clișee lingvistice", au fost adeseori semnalate și discutate în lucrările cu caracter normativ [4].

Fenomenul de stereotipie se manifestă la nivel *a)* morfologic, *b)* sintactic, *c)* lexical prin repetarea prea frecventă *1)* a unui timp verbal sau grad de comparație (de exemplu folosirea abuzivă a perfectului simplu, a imperfectului etc. sau a superlativului absolut cu adverbul *foarte*), *2)* a aceluiași model de construcție sintactică (de exemplu, în limbajul elevilor, mai ales în lucrările scrise, întîlnim frecvent formulări de tipul : *Autorul ne arată în această lucrare... Scriitorul zugrăvește în această operă... Poetul ne descrie în această poezie...*) sau *3)* a acelorași cuvinte sau îmbinări de cuvinte care, după cum s-a văzut, devin „clișee".

Sfera „clișeelor lingvistice" este largă și variată, cuprinzînd domenii și stiluri diferite ca, de exemplu, limbajul popular (uzual), școlar, cazon, sportiv etc. sau stilul administrativ, științific, epistolar, beletristic chiar. Unele „clișee", avîndu-și originea într-un anume stil al limbii, s-au extins apoi în vorbirea uzuală sau în alte stiluri, fiind folosite în contexte inadecvate sau chiar pleonastice. (De exemplu *la ora aceasta* [5], o expresie din limbajul gazetăresc însemnînd „ora transmiterii informației", devenită „clișeu" prin repetare nejustificată, a pătruns și în limbajul criticii de artă : *„La ora aceasta* obsesiei constructive i s-a adăugat una tematică" ; *Săptămîna*, 1969, nr. 41 [355], p. 1, revenind de mai multe ori în același articol.)

„Clișeu lingvistic" poate deveni un segment al expresiei de mărime variabilă, de la un singur cuvînt pînă la sintagme și îmbinări de sintagme. Chiar și prefixele sînt folosite cîteodată prea frecvent : „Și fiindcă anterior vorbeam de *cvasi*monopolul IEFS-ul în acest domeniu, înțelegem că acestea sînt condițiile în care se desfășoară *cvasi*totalitatea cercetării științifice" (*Viața studențească*, 1978, XXII, nr. 1, p. 12).

Unitățile lexicale devenite „clișee" sînt destul de numeroase : *major (cu sensul „important"), a se axa, nivel, valență, a grăi, a vieții, drumeție, ospeție, înalt, fericit, punct, omonim, lauri, exclusiv, tonic, jalon, activitate, privind, a referi, problemă* (de exemplu, *major* [6] are o întrebuințare excesivă în limbajul criticii literare : „problemele *majore* ale literaturii", „răspunderea *majoră* a criticului", „teme *majore* de mare actualitate", „funcția *majoră a poeziei*" etc., uneori chiar pleonastic : „o temă *majoră* de mare importanță"), alături de care pot fi amintite și *a descrie, prezintă, a zugrăvi, evident, bunăoară, realmente* etc.

Combinațiile devenite „clișee" sînt destul de numeroase : *în cadrul, în principal, pe parcurs, în timp, pe mai departe, pe cale de, a fi în măsură, creator de frumos, Luceafărul poeziei noastre, Ceahlăul literaturii, în contextul, în exclusivitate, la modul, la rece, la întîmplare, pe undeva, de calitate, în această (altă) ordine de idei, din punct de vedere, voi fi scurt, scor confortabil, dominare copioasă, șuturi bombă* (clișeul *Luceafărul poeziei noastre*, de exemplu, este foarte frecvent în lucrările elevilor, în arti-

[3] Efortul de exprimare cît mai „literară" numit *cultism* (Valeria Guțu Romalo, *Corectitudine și greșeală*, București, 1972, p. 158 — 182).

[4] Vezi, în special, Valeria Guțu Romalo, *op. cit.* ; N. Mihăescu, *Abateri de la exprimarea corectă*, București, 1963.

[5] Vezi exemplele din *Limba română corectă*.

[6] Vezi I. Dănăilă, *Cîteva clișee lingvistice*, în *Limba română*, IX, 1960, nr. 5, p. 79 — 84.

colele de critică literară, în emisiunile radio : „La orele 20,30... pe programul I continuă să ofere o antologie vorbită a operei *Luceafărului poeziei noastre (Săptămîna*, 1969, nr. 44 [355], p. 3). La acestea s-ar mai putea adăuga : *trecere în revistă, a pune în lumină, adevăratul înțeles al cuvîntului, de regulă, în asentimentul, la concret* etc., întîlnite în vorbirea zilnică.

Această sumară discuție despre „stereotipia lingvistică" nu are pretenția de a fi exhaustivă. Intenția este de a-i avertiza pe elevi asupra pericolului pe care îl prezintă „șablonizarea" expresiei, reducerea și chiar anularea valorilor plastice ale limbajului.

STIL, COMPOZIȚIE

Despre „adecvare" în comunicare

ILEANA OANCEA
Universitatea din Timișoara

Încadrarea limbii într-un program pedagogic pe baze lingvistice presupune nu numai dezvoltarea competenței lingvistice, ci, deopotrivă, și a competenței sociolingvistice, cea care garantează *adecvarea* în sensul deplin al termenului. Altfel spus, cunoașterea reală a limbii este strîns legată de cunoașterea convențiilor (deci a variațiilor organizate) care fixează utilizarea acesteia în împrejurări „standardizate", ca și a dialecticii subtile dintre libertate și constrîngere. Desprinderea atentă și sistematică a nivelelor de limbă (limba literară, îngrijită, în primul rînd, ea fiind principalul element de referință, dar și limba populară, exprimarea dialectală, argotică etc.), care trebuie făcută atît în cadrul analizei textului literar, cît și în cadrul predării limbii române, ar putea determina la elevi acea atitudine *activă* față de exprimare prin orientarea conștientă a performanței lingvistice în raport cu scopul comunicării. În același timp s-ar realiza fundalul necesar sesizării „conflictului" dintre norme, care stă deopotrivă la baza unor formulări necorespunzătoare, ca și al efectelor stilistice realizate de scriitori prin încălcarea deliberată a constrîngerilor și interferența registrelor de expresie. „Abaterea" ca sursă de erori, dar și ca generatoare a faptului de stil (inclusiv raportul dintre *inadecvare*, în primul caz, și *adecvarea* superioară, creatoare, în cel de-al doilea), este unul dintre fenomenele în care însușirea limbii și a varietății ei interne are neapărată nevoie să se sprijine pe studiul unor texte literare potrivit alese.

Considerăm, deci, studiul limbii și al literaturii ca un proces unitar care nu ar trebui întrerupt, ci dimpotrivă, amplificat, tocmai pentru că avem de a face cu două materii de învățămînt complementare. Corelarea lor de lungă durată printr-o „colaborare" organică și progresivă este importantă, pentru că facilitează — odată cu pătrunderea în esența literaturii ca fenomen lingvistic sui-generis, deci ca *artă a cuvîntului* — mînuirea adecvată, suplă și expresivă a instrumentului lingvistic.

În cele ce urmează încercăm să sugerăm, pe baza cîtorva exemple, o astfel de simbioză. Ne oprim la cîteva situații dintre cele mai obișnuite, pentru că vizează „compunerea" de mesaje mai puțin pretențioase în care

constrîngerea este maximă, afectînd toate compartimentele limbii. Astfel, redactarea unor acte verbale simple, cum ar fi *cererea* (şi aici am putea introduce şi alte subclase ca, de exemplu : *procesul-verbal, telegrama, felicitarea),* realizînd o primă însuşire a noţiunii de situaţie lingvistică de comunicare, ar putea fi însoţită de texte literare reflectînd fie adaptarea exprimării în funcţie de varietatea registrelor limbii (din trecut şi de azi), fie abaterile de la normă, cu atît mai evidente în scrierile cu finalitate artistică. Pentru efectuarea unor enunţuri corecte în acest sens este necesară, de la început, desprinderea celor cîteva reguli fundamentale pe care ele se bazează : excluderea particularităţilor fonetice regionale, a termenilor dialectali, de argou sau aparţinînd exprimării familiare, a construcţiilor specifice limbii vorbite ; respectarea inventarului de cuvinte şi a construcţiilor stereotipe care organizează sintaxa textului este menită să asigure un maximum de concizie care să nu întunece însă claritatea... Altfel spus, codificare strictă, exprimare „şablonizată", neutră, deci, libertate de alegere tinzînd spre zero. Analizarea cu această ocazie a unor texte literare cum ar fi schiţele lui Caragiale *Telegrame, Urgent, Proces verbal* ar oferi, credem, tocmai prin ilustrarea negativă a acestor trăsături, adică prin încălcarea lor sistematică, cel mai bun prilej de detectare a „erorilor", şi, ceea ce este cu adevărat important, cel mai bun prilej de descifrare a unora din mecanismele cele mai intime ale faptului stilistic. Descoperirea „motivării" lor, deci a funcţionalităţii lor specific literare, care întrupează viziunea ironică a scriitorului despre „eroii" săi, ar putea evidenţia mişcarea dialectică, inerentă literaturii, prin care *inadecvarea* lingvistică se converteşte în *adecvare* stilistică, libertatea scriitorului de a nesocoti regulile fiind supusă funcţiei „mimetice" [1] a literaturii. În felul acesta putem dezvolta la elevi ceea ce Tudor Vianu numea o „atitudine stilistică", deosebit de relevantă mai ales în cazul exemplelor amintite, a căror savoare este de natură pur lingvistică.

Raportarea la unele greşeli tipice făcute de cei care nu au ajuns să stăpînească îndeajuns de bine diversele aspecte ale limbii ar fi astfel stimulatoare în dublul sens care ne-a interesat (lingvistic şi literar).

Ilustrăm efectele umoristice, satirice realizate de Caragiale prin amestecul dintre registre : cel al stilului administrativ, al actelor oficiale, convenţional, rigid, neutru, al „gradului zero" de expresivitate cu cel fals erudit (de provenienţă latinist-eliadistă), care apare în declaraţia de dragoste — este vorba deci de un „moment" subiectiv prin excelenţă — făcută Veţei de Rică Venturiano (adevărat model lingvistic de discordanţă situaţională), o „capodoperă" de „inadecvare" profund sugestivă în planul literaturii : „Angel radios ! precum am avut onoarea a vă comunica în precedenta mea epistolă (să se remarce construcţiile stereotipe, la persoana a II-a pl.) de cînd te-am văzut întîiaşi dată pentru prima oară mi-am pierdut uzul raţiunii..." (schimbare de persoană şi de „ton", în sens retoric [2]).

Un alt act verbal simplu, *salutul,* ar putea fi studiat avîndu-se în vedere nivelele de limbă : exprimarea familiară, argotică, populară, limba veche etc., evidenţiindu-se cu această ocazie şi numărul mare de formule de adresare existent în română. Transmutînd problema în planul literaturii, am putea realiza o comparaţie instructivă între Sadoveanu şi Caragiale.

[1] Întrebuinţăm termenul în accepţiunea lui Erich Auerbach, *Mimesis.* Reprezentarea realităţii în literatura occidentală, Bucureşti, Editura Univers, 1967.

[2] Cf. analizele din articolul lui Ştefan Munteanu, *Stilurile limbii în pastişa lui I. L. Caragiale,* în *Orizont,* XVII (1966), nr. 3.

Dacă în cazul lui Sadoveanu utilizarea unor astfel de formule are drept scop inserarea discretă a vorbirii eroilor săi în istorie prin sugerarea fără ostentație a atmosferei medievale și a relațiilor ceremonioase dintre personaje, expresie a autenticității, dar, în egală măsură, a „politeții" și a acelui rafinament caracteristic lumii personajelor sale, la Caragiale ne întîmpină încălcarea deliberată a regulilor riguros stabilite pentru fiecare situație și relație socială. Formulele de adresare îndeplinesc deci o altă funcție *stilistică* și, implicit, au un alt statut sociolingvistic la Caragiale, în comparație cu utilizarea lor de către marele prozator moldovean. Amestecul formulelor de adresare, rezultat din nepotrivirea de situații și din insuficienta stăpînire a stilului protocolar, poate fi urmărit în schița *25 de minute* [3], după cum adresarea diferențiată a profesorului din *Un pedagog de școală nouă* față de „mahalagioaice" în comparație cu aceea față de mama „tînărului Ftiriadi" este profund revelatoare pentru funcția critică a limbajului în literatură. Regulile de folosire corectă a registrelor limbii în funcție de o anumită situație de comunicare și devierile semnificative (unele le-am amintit succint aici) devin elemente care motivează opțiunile noastre, după cum ele dirijează în vorbirea curentă transformarea adecvată a ceea ce vrem să comunicăm din posibilitate în realitate. Conștiința normei însă este necesară pentru descoperirea abaterilor.

Eliminarea acestora pornind de la răspunderea ce ne revine în orice împrejurare reprezintă o modalitate importantă a integrării sociale. Apelul la texte literare judicios selecționate este menit să dezvolte la elevi spiritul de observație al faptelor de limbă și, paralel, capacitatea de analiză a literaturii dintr-o perspectivă „intrinsecă", așa cum se face cu tot mai multă insistență astăzi. Competența lingvistică ar putea fi în cele din urmă dublată de o „competență stilistică". Predarea limbii și a literaturii în școală ar avea mult de profitat dacă s-ar ține seama în mai mare măsură de progresul acelor discipline a căror substanță o constituie tocmai medierea dintre studiul limbii și cel al literaturii.

Compunere, compoziție, stil

G. BELDESCU
I.C.P.P.D., București

1. Sînt cuvinte care pot numi atît a c ț i u n e a, cît și r e z u l t a t u l ei ; de exemplu : *clasificare* și *corectare*, *copiere* și *încheiere*, *expunere* și *scriere*, *împlinire* și *zugrăvire*. Din categoria lor face parte și termenul *c o m p u n e r e*. El desemnează, cu una dintre valorile lui, pe de o parte ansamblul operațiilor prin care se pregătește și se elaborează în școală o comunicare verbală asupra unui subiect (= lecție de *compunere*), pe de alta comunicarea astfel realizată (= *compunerea* lui Ionescu).

În prima accepțiune admisă, noțiunea de compunere se integrează într-o clasă de activități prin care școala formează și dezvoltă deprinderi, abilități — exercițiul. Compunerea este deci, mai întîi, un *e x e r c i ț i u*, căruia o programă școlară de acum cincizeci de ani îi fixa „menirea de a ajuta pe școlari să se deprindă a scrie cu îngrijire, corect din punctul de vedere al formelor limbii și al punctuației, clar și precis în ce privește înțe-

[3] Vezi, în acest sens, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Normele sociolingvistice și analiza stilistică*, în *Limbă și literatură*, 1978, vol. IV, p. 510.

lesul și valoarea termenilor, ordonat și logic în desfășurarea cugetării". Rezultă că priceperea de a compune, care înseamnă în esență a ști ce să spui și cum să spui despre un subiect într-o situație dată, este educabilă prin exercițiu. În procesul elaborării unei compuneri, punem într-adevăr în acțiune o întreagă pregătire generală (în care se cuprind puterea de a observa, de a simți și a gîndi, experiența socială, morală și culturală, resursele limbii stăpînite pînă atunci), împreună cu o pregătire specială, dată anume de școală (în care intră tehnicile învățate de așezare a unui text în pagină, de alcătuire a unui plan, de elaborare diferențiată a unor tipuri variate de compunere, de adaptare a exprimării la subiect și la situație etc.). Exercițiul de compunere poate viza una sau alta (unele sau altele) dintre formele pregătirii generale ori ale pregătirii speciale, fie că ne dăm seama de aceasta, fie că nu.

În consecință, compunerea ca exercițiu confruntă pe elevi cu știința lor despre subiectul dat, cu puterile lor sufletești și intelectuale în legătură cu subiectul dat și cu posibilitățile lor de a comunica și de a se comunica într-o împrejurare ca cea dată. În același timp, ea pune în acțiune forțele amintite din unghiul unor exigențe mereu noi, cu urmări în dezvoltarea puterilor și posibilităților angajate. De aceea, măsura onestității cu care se efectuează exercițiul de compunere dă măsura respectului față de propria persoană, ca și față de interlocutor — de colectivitatea în care trăiești.

În cealaltă accepțiune admisă, termenul compunere numește comunicarea verbală a unui subiect elaborată după anumite rigori. Vreme îndelungată, școala a gîndit compunerile ca lucrări scrise, alături de copieri și de dictări, deosebindu-le de acestea din urmă prin caracterul personal al textului realizat. Astăzi se vorbește și despre compuneri „orale", termen prin care se înțelege în general ceea ce altădată purta numele, poate mai potrivit, de expuneri orale.

Familia compunerilor școlare este întinsă. Un elev ajunge să intre, treptat, în mai toate intimitățile ei, să-și dea seama, de pildă, că școala are orgoliul marilor modele — beletristice îndeosebi, dar și științifice, publicistice ori administrative — către care orientează progresul continuu al acțiunilor de educare a comunicării : de la relatarea simplă a unei întîmplări, la ambiția de creație poate chiar literară ; de la rezumat, la comentariul critic pretențios ; de la răspunsul spontan de un minut, două, la disertația amplă și mai mult sau mai puțin solemnă ; de la descrierea sălii de clasă, la reportajul documentat — sever sau vibrant ; de la cererea stereotipă, la dări de seamă sau rapoarte complicate. Dar mișcarea îndelungată în aceeași sferă de preocupări și de prescripții, proprii acelorași împrejurări școlare, poate să ducă la reprezentări despre compunere nu totdeauna corespunzătoare cu rostul adevărat al acesteia. Cîți nu credem că o compunere pretinde o activitate ceremonioasă, concretizată într-un text cu aură poetică, deci o situație și cerințe de comunicare excepționale, caracteristice doar pentru orele de limba și (mai ales) de literatura română și irepetabile la alte obiecte și în viața de toate zilele ? Este drept că la limba și literatura română acțiunile de disciplinare a gîndirii, de angajare a forțelor sufletești și a experienței de cunoaștere a elevilor, precum și cele de adecvare a exprimării la subiect și la împrejurare au caracter deliberat cunosc forme mai organizate și mai insistente. Dar, din punctul de vedere al importanței pentru educarea comunicării, priceperea de a descrie cu rigoare felul în care se prepară o substanță chimică, în care se rezolvă o ecuație cu două necunoscute sau în care se pregătește o echipă

pentru o întrecere sportivă nu poate fi opusă depreciativ capacității de a descrie poetizant un peisaj sau de a rescrie după notițe și izvoare o analiză literară. Credința în superioritatea de drept a unei compuneri „literare" care tratează frunza ca pe o ființă cu un destin dramatic, față de o compunere „neliterară" în care frunza e văzută ca laborator de fotosinteză, este cu totul arbitrară.

Așadar, din unghiul comunicării realizate, compunerile școlare focalizează tot ce au agonisit elevii pînă atunci la limba și literatura română — și nu numai la ele — oferindu-le măsura în care s-au integrat în pregătirea lor experiențele, percepțiile și deprinderile programate de școală. Ele cristalizează pentru elevi cîteva tipuri de comunicări verbale în modele pentru toate obiectele de învățămînt și pentru diverse împrejurări ale vieții.

2. Termenul *compunere* în accepțiunile de mai sus este sinonim cu *compoziție*. Actele oficiale din țara noastră au folosit cînd pe primul, cînd pe al doilea. În programa școlară din 1864, de pildă, se vorbea de „exerciții de compunere", în cea din 1874, de „compoziții", în 1876 tot de „compoziții" la o clasă, dar de „compuneri" la altele, iar programa din 1934 își intitula capitolul de îndrumări generale „Compozițiile", pentru ca rubricii cu indicații concrete din fiecare clasă să-i spună „Compunerile" ș.a.m.d.

Alte sensuri ale acelorași cuvinte nu interesează discuția noastră.

3. Relațiile dintre elev și problemele de *stil* diferă după cum primul este receptor sau emițător de mesaje verbale.

În prima postură, de receptor, elevul primește și interpretează mesaje venite de la diverse surse de informare, de la diverși emițători. Mesajul este o comunicare verbală coerentă, cu început și sfîrșit, care concretizează un stil — adică o varietate de exprimare dată de adecvarea mijloacelor limbii la subiect și la situație și de felul particular al acestei adecvări propriu emițătorului (I. Coteanu). În școală, elevul interpretează deliberat și organizat („analizează") îndeosebi mesaje beletristice, opere literare. Lucrul este explicabil, deoarece restul mesajelor pe care le primește el în școală, de natură științifică în genere, se caracterizează prin *uniformitatea* exprimării, inteligibilă fără nevoia unei educări speciale a receptării, care devine necesară tocmai în cazul marii *varietăți* a mesajelor literare (deci și a stilurilor particulare concretizate în ele) și al multiplelor posibilități și dificultăți de a interpreta un text literar.

În cealaltă postură, de emițător, elevul construiește mesaje — de la răspunsuri spontane pînă la compuneri complexe. Așadar, compunerea școlară este un mesaj în sensul arătat, de comunicare verbală coerentă, cu început și sfîrșit, concretizînd un stil. Cum stilul este o problemă de exprimare a unui conținut, asupra lui se exercită firesc normele generale ale limbii (fonetice, lexicale, gramaticale, ortografice), care asigură integrarea mesajelor în limba comună (I. Coteanu). Cînd un elev scrie : „Hanu-Ancuței este un *local* în care *consumatorii își fac autobiografia*" (exemplu citat de Mioara Avram), spunem că exprimarea este greșită, deși normele generale ale limbii sînt satisfăcute, greșeala venind din faptul că mesajul (aici, un simplu enunț) nu este integrat în timpul și în mediul lui adecvat, adică nu respectă norma stilistică a adecvării exprimării la obiect și la situație. Varietățile exprimării se pot specializa în redarea unor conținuturi de idei delimitate după sferele mari de activitate umană — socială, culturală etc. ; așa au luat naștere stilul

științific, publicistic, oficial și beletristic[1]. Această realitate impune compunerilor școlare noi rigori, un regim de restricții de care elevii nu sînt totdeauna conștienți, ca în exemplul următor : „Cu aceste gînduri m-am întors din livadă crezînd că am reușit să descopăr misterul, finalul nuvelei, și o dîră de melancolie mi-a săgetat sufletul. Să fie din cauza nuvelei sau a primăverii care-mi oferă la fiecare pas frumusețile ei de basm ?“ (exemplu citat de acad. I. Coteanu). Inadecvarea stilistică[2] se manifestă aici altfel decît în cazul anterior. Cine ar putea bănui că pasajul reprodus face parte dintr-o „analiză literară“ și că opera „analizată“ astfel este nuvela *Două loturi* de I. L. Caragiale ? Transformînd interpretarea textului literar (operație ce ține de domeniul științei) în reverie melancolică (stare proprie poeziei), înlocuind rigoarea demonstrației cu visul, elevul autor a substituit implicit și stilul științific printr-o deșartă tentativă de limbaj poetic, dovedind încă o dată că a scrie „frumos“ este mai ușor decît a scrie exact.

Calitățile generale ale stilului

Prof. EMIL GIURGIU
Liceul industrial nr. 2, Sighișoara

Uneori, un tînăr studios, cu sensibilitate și talent poetic, se exprimă greoi, confuz, nu găsește cuvîntul exact sau expresia cea mai potrivită pentru a-și comunica ideile și sentimentele.

Este firesc ca o exprimare modernă, sau numai considerată „modernă“, să atragă mai ales tineretul. Rău este faptul că se împrumută un mod de exprimare care nu are o temelie solidă. E ca și cînd ai vrea să culegi fructe dintr-un pom fără rădăcină și fără trunchi. Nu poți să realizezi o pictură nonfigurativă — de exemplu : gen Picasso din perioada cubistă sau abstractă — fără să stăpînești mai întîi meșteșugul desenului, arta culorii și a compoziției. Sau, cum spune Arghezi, nu este suficientă „slova de foc“ (inspirația), e nevoie, în egală măsură, de „slova făurită“ (de meșteșugul scriitorului). Unii elevi care n-au deprins încă metoda de a învăța, adică de a-și însuși cunoștințe noi la diferite obiecte, afirmă în necunoștință de cauză : „Știu, dar nu mă pot exprima“. Adevărul este că ei n-au ajuns încă să-și limpezească ideile și să găsească forme adecvate. O lectură bogată și variată, o înțelegere a textului citit contribuie la formarea modului de exprimare, a unui stil personal. Iată de ce trebuie să fie cunoscute elementele de bază ale exprimării și în primul rînd *calitățile generale și particulare ale stilului.*

Cuvîntul *stil* (din grecescul *stylos* = *condei*, dar și *mod de a scrie, de a vorbi)* este deseori folosit în școală : vorbim de stilul cutărui scriitor, de stil clasic, romantic, naturalist, de stil epic, liric sau oratoric (de fapt aceste clasificări se referă la curente, genuri și specii), de stil personal ca „expresie a unei individualități“ (T. Vianu), de *stil științific, beletristic, publicistic* și *administrativ*. Operele științifice sau literare, textele publicistice și administrative îndeplinesc anumite cerințe privind *corectitudinea, claritatea, proprietatea, preciziunea și puritatea.* Acestea sînt, de fapt, calitățile

[1] Vezi Ștefan Munteanu, *Stilistica funcțională*, în *Limba și literatura română*, V (VIII), 1979, nr. 1, p. 13—16.

[2] Pentru problema adecvării stilistice vezi mai sus articolul semnat de Ileana Oancea.

generale ale stilului, la care ne vom referi în cele ce urmează ; despre calităţile particulare, între care : *concizia, simplitatea, naturaleţea, armonia,* într-un articol viitor.

Corectitudinea stilului însemnează respectarea, cu stricteţe, a normelor gramaticale pe care le învăţăm la şcoală. În vorbirea celor care nu cunosc gramatica limbii române sînt frecvente greşelile de acord : al subiectului cu predicatul *(vine maşinile, este mulţi),* al substantivului cu adjectivul sau articolul *(cărţi citită, om a muncii).* Observăm că în unele opere literare create în secolul trecut ca, de exemplu, cele aparţinînd lui I. H. Rădulescu, Gr. Alexandrescu şi chiar lui V. Alecsandri, se întîlnesc în unele cazuri abateri de la normele gramaticale actuale care se explică prin stadiul de evoluţie a limbii literare moderne. Abaterea justificată de la norma gramaticală, justificată de anumite constrîngeri prozodice, poartă numele de *solecism.*

Claritatea stilului constă în folosirea cuvintelor şi expresiilor uşor de înţeles, cu sensuri bine cunoscute, generalizate. Claritatea exprimării impune evitarea termenilor vagi, obscuri, contradictorii — ca şi formulări sintactice confuze, inversiuni forţate. Un stil limpede, cristalin, indică un mare scriitor, un exemplu concludent în acest sens fiind, de pildă, stilul operei lui M. Sadoveanu. Recitiţi *Hanu-Ancuţei* sau *În pădurea Petrişorului* pentru a vedea cu cîtă grijă sînt alese cuvintele, cu cîtă limpezime sînt exprimate ideile şi sentimentele. Ai impresia că limba curge asemenea unui pîrîu de munte. Dar în spatele acestei claritaţi stă o migăloasă muncă de căutare şi de meşteşugire a cuvintelor.

Nu întotdeauna expresia, formularea stilistică, ţîşneşte de la sine luminoasă şi clară. Adesea, tinerii învăţăcei trebuie să caute atent şi cu răbdare cuvîntul potrivit. În acest sens, un mare critic literar spunea despre Topârceanu că *„scria greu versuri uşoare“.* Un corolar al claritaţii stilului este *expresivitatea poetică.* Un stil clar este şi expresiv. Cele mai frecvente abateri de la claritatea stilului sînt : *obscuritatea, echivocul* şi *non-sensul.* Le găsim folosite, cu intenţii artistice, mai ales la personajele create de marele maestru al cuvîntului I. L. Caragiale.

Obscuritatea stilului provine din necunoaşterea sensului cuvintelor. În schiţa *Urgent* de I. L. Caragiale, citim că, într-o sală de clasă, există „o temperatură *incapabilă* de a putea fi suferită“. Din păcate sînt şi astăzi unii elevi care se exprimă la fel de obscur : „Otilia *profesează* şiretlicuri“ şi *„îşi consumă* fiorii dragostei“ ; „Romanul este *impregnat* cu multe descrieri“ etc. Personajul Nae Caţavencu din comedia *O scrisoare pierdută* vrea să spună că este primul dintre fruntaşii politici într-un oraş de provincie. Dar el se exprimă astfel : *„...în oraşul ăsta de gogomani, unde sunt cel d-întîi ...între fruntaşii politici“,* înţelegîndu-se că el este primul gogoman ; în altă parte, acelaşi personaj afirmă că nu recunoaşte epitropia (autoritatea) „capitaliştilor“ (în loc de „a acelor din Capitală“). În aceste cazuri, stilul este voit *echivoc.* Farfuridi din aceeaşi comedie a lui I. L. Caragiale vrea : „Din două una, daţi-mi voie : *ori să se revizuiască,* primesc, dar să nu se schimbe nimica, *ori să nu se revizuiască,* primesc, *dar atunci să se schimbe pe ici pe colo, şi anume în punctele... esenţiale.* Din această dilemă nu puteţi ieşi... Am zis“. Avem, în acest mod de exprimare, un *non-sens.*

Proprietatea stilului constă în folosirea cuvîntului celui mai potrivit, a construcţiei sintactice celei mai indicate pentru a comunica *nuanţat* ideile şi sentimentele. Avem o limbă deosebit de bogată în cuvinte şi construcţii sinonimice. Trebuie ales cuvîntul propriu comunicării. *Cuvînt* şi

vorbă par a spune același lucru, dar, preciza regretatul prof. I. Dumitrescu, se spune „pe cuvînt de onoare" nu și pe „vorbă de onoare" ; „se dă unui orator cuvîntul", dar nu i „se dă vorba". Gîndiți-vă la sensul *propriu* al cuvintelor *timp — vreme, timpuri — vremuri,* la deosebirea dintre *în primul rînd* și *în principal* etc. [1].

Preciziunea cere întrebuințarea cuvintelor strict necesare comunicării. „Beția de cuvinte" de care vorbea Titu Maiorescu în secolul trecut duce la stilul *prolix, difuz, bombastic.* Aglomerarea inutilă de cuvinte nu face decît să acopere sărăcia de idei, să răpească comunicării claritatea. Între altele, discursul lui Farfuridi e un model de prolixitate. Preciziune înseamnă înlăturarea a tot ce e de prisos, fără a fi excluse podoabele stilistice care contribuie la expresivitatea limbii. O aglomerare de epitete nu aduce adeseori nimic nou, dar cînd Delavrancea spune : „Casele *vechi, nespoite, dărîmate, fără garduri* mărturisesc că sărăcia s-a încuibat în locul belșugului de odinioară", fiecare din cele patru determinări își are rostul în potențarea unei impresii dezolante.

Necunoașterea limbii sau insuficienta atenție în folosirea cuvintelor duce la pleonasm : *babă bătrînă, avansați înainte, se urcă în sus, coboară în jos.* Cînd pleonasmul este voit, poate avea funcție stilistică expresivă : „*Cobori în jos,* luceafăr blînd...". Avem o *licență poetică. Tautologia* este o greșeală de limbă care constă în repetarea inutilă a *aceleiași idei,* cu *alte cuvinte:* Rică Venturiano din *O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale spune: „Angel radios, precum am avut onoarea a vă comunica în precedenta mea epistolă, de cînd *te-am văzut întîiași dată pentru prima oară* mi-am pierdut uzul rațiunii..."

Puritatea stilului e supusă, în zilele noastre, la grele încercări. *Puritatea* stilului constă în folosirea cuvintelor consacrate prin uz, înțelese de toți cei care vorbesc aceeași limbă, utilizarea a ceea ce se cheamă „limbă standard". În mod greșit, unii tineri cred că limba română, înțeleasă de toți, e prea științată, și atunci recurg la „inovații" : expresii bombastice, stridente, barbarisme, abuz de neologisme, arhaisme sau provincialisme. Desigur, intenția de a te exprima într-o formă aleasă, personală, nu e de condamnat — numai că exprimarea trebuie să-și aibă rostul și măsura ei.

O altă cauză a lipsei de puritate a stilului se găsește în lectura insuficientă a unor tineri și în vocabularul lor sărac. Din acest motiv, ei introduc în compoziții expresii familiare, ca de exemplu : *Ion o atrage în plasă pe Ana și i-o suflă lui George* — ca să nu mai vorbim de o serie de exprimări care trebuie combătute : *Hai să te fac un film ; A făcut mișto de mine* etc.

Este adevărat că puritatea stilului rămîne o normă, deci o noțiune abstractă, spre respectarea căreia năzuiesc toți vorbitorii cu bun-simț și, mai ales, marii scriitori. În comunicarea concretă, cerințe literar-artistice pot impune cuvinte și expresii mai rare, uneori formulări ce ni se par ermetice sau chiar inovații lexicale. Acestea măresc expresivitatea stilului poetic. În acest sens, amintesc de prospețimea și marea încărcătură semantică a cuvîntului *izvorniță* din *Mirabila sămînță,* creat de L. Blaga prin derivare din cuvîntul *izvor.*

Operele literare de o mare puritate a stilului, în care aproape toate cuvintele fac parte din fondul principal al lexicului — deci cu o mare putere de circulație și cunoscute de toți vorbitorii — aparțin marilor noștri scriitori, pe care îi numim clasici.

[1] Vezi *Limba și literatura română,* 1975, nr. 2, p. 14.

Comentarea operelor literare

AUREL SCOROBETE
I.C.P.P.D., Timişoara

În ultimii ani s-a pus un accent mai mare pe contactul direct cu textul literar. Fenomenul se explică prin tendinţa de a stimula procesul cunoaşterii literaturii pe latura lui formativă. Este important pentru tinerii studioşi nu numai să ştie mult despre autori sau despre opere, ca informaţie, dar să aibă format gustul estetic, să înţeleagă principalele etape din dezvoltarea literaturii şi să ştie să aprecieze o carte citită, un spectacol sau un film vizionat. Contactul direct cu operele prevăzute în programe şi manuale şcolare, comentarea unor texte literare în clasă, în cercuri şi în cenacluri contribuie la formarea cititorului avizat, care, perseverînd, poate ajunge să se bucure de frumuseţi ascunse şi nebănuite cu mijloace proprii, adică fără a fi nevoit să recurgă la interpretările existente în studii de istorie sau critică literară. Este de dorit ca elevii de azi, indiferent ce meserie îşi vor alege, să rămînă pentru toată viaţa statornici cititori ai literaturii de valoare, nu pentru amuzament, ci pentru permanenta înnobilare şi împrospătare spirituală cu bunuri culturale de preţ.

Statisticile arată că absolvenţii liceelor rămîn cu deprinderile de a citi şi de a aprecia o operă literară dobîndite în şcoală. De aceea, se insistă în prezent asupra necesităţii ca elevii să se iniţieze în descoperirea „pe cont propriu" a scrierilor literare. Dat fiind faptul că aceste scrieri sînt diverse, în funcţie de epocă, de autor şi de alţi factori, comentariile ar trebui să fie şi ele diferite, adică adecvate obiectului supus atenţiei. Dar cum operele — mai ales cele moderne — sînt „deschise", autorii aşteptînd „colaborarea" cititorului la descifrarea semnificaţiilor ascunse, se înţelege că şi pe marginea aceleiaşi creaţii se pot face comentarii diferite, în funcţie de scopul urmărit, de pregătirea şi de gustul comentatorului. Totuşi despre o creaţie nu se poate spune orice, la întîmplare. Încercăm să formulăm, în continuare, cîteva cerinţe generale ale comentariilor de text, atrăgînd, totodată, atenţia asupra pericolului de a absolutiza un model şi de a-l şablona. Oricît de „practice" ar părea, acele şabloane care se potrivesc peste tot trebuie respinse, pentru că îngrădesc în mod nepermis spiritul creator.

Este necesar ca, pe cît posibil, afirmaţiile să se întemeieze pe elementele oferite de text. Altfel, se poate exagera importanţa unei scrieri mai modeste prin prisma însemnătăţii acordate autorului şi operei sale în ansamblu. Sau, invers, se poate reduce importanţa unei scrieri excepţionale pentru că autorul ei nu este unul de prim rang. Aşa stau lucrurile şi în privinţa relaţiei între o scriere şi părţile ei.

Se ştie că, din motive pedagogice, nu toate creaţiile studiate în şcoală sînt capodopere. De aceea, prin comentariu urmărim să evidenţiem valoarea textului. Spre deosebire de alte operaţii analitice — de exemplu, cele de la ştiinţele biologice — comentariile de text sînt menite să stabilească ierarhii axiologice (de valoare).

Pentru evaluarea operelor se cer conjugate aprecierile asupra a cît mai multe elemente alcătuitoare, pentru a evita concluziile pripite şi impresiile superficiale. Să se compare părerile diferite la care se ajunge uneori prin recitirea aceleiaşi scrieri. Aprecierile rezistă şi se impun mai cu seamă graţie argumentaţiei. Faptele de limbă sînt de cele mai multe ori argumente importante, dacă se apelează la ele în mod corect. Raportarea

la uzul lingvistic ne ferește de eroarea „descoperirii" unor valori inexistente sau de eroarea ignorării unor valori reale. Astfel, unele arhaisme au fost folosite în trecut nu pentru raritatea lor, ci tocmai pentru că erau curente, adică fără intenții speciale.

Faptele de stil apar și în limba comună, dar ele se cultivă cu predilecție în limbajul poetic. Este însă o simplificare nejustificată evaluarea operei numai pe baza elementelor de stil. Pe de altă parte, este greșit să se înțeleagă stilul doar ca sumă a figurilor de stil. Un anume stil are și proza lui Rebreanu, care evită ornamentația stilistică, iar proza lui Ionel Teodoreanu are o valoare mai scăzută, cu toate că abundă în „flori" stilistice. Tot așa, în prezent, se poate compara proza lui Marin Preda cu cea a lui Fănuș Neagu.

Observațiile asupra limbajului pot fi valorificate în concluziile comentariilor. Este evident, de pildă, că frecvența unor cuvinte la G. Bacovia trădează obsesiile autorului. În astfel de situații vorbim de „cuvinte-cheie", prin care parcă pătrundem în lumea poetică, cercetată. Atragem însă atenția asupra faptului că datele statistice devin relevante numai în unele cazuri și numai dacă sînt interpretate adecvat. Poemul *Belșug* de Tudor Arghezi este un imn închinat țăranului, dar cuvîntul *țăran* nu apare niciodată și nu apar nici altele, sinonime sau din această sferă semantică.

Se înțelege că și comentariul de text, oral sau în scris, pretinde o expunere logică, coerentă și clară, astfel încît să fie inteligibilă și convingătoare pentru alții. Un comentariu nu trebuie să fie neapărat „nou", el trebuie să fie acceptabil pentru ceilalți. Poate fi original prin chiar modul de expunere. Este firesc ca unele puncte de vedere să coincidă cu ale altora, de vreme ce ne referim la aceeași scriere, dar, în cazul că ne bazăm pe observații citabile, este absolut obligatoriu să menționăm acest lucru.

Resursele stilistice ale antonimiei

Prof. GH. VÂRZARU
Școala generală nr. 88, București

O deficiență a gramaticii și a practicii didactice este predarea prea teoretică și prea abstractă a noțiunilor. Avem, însă, posibilități suficiente să realizăm o varietate în lecții, să stabilim legături permanente cu limba concretă, să atenuăm din caracterul abstract, dacă recurgem la virtuțile stilistice ale noțiunilor predate. Antonimia, la care ne referim, este domeniul în care aprecierile de natură stilistică antrenează la o participare sufletească a elevilor, asigurîndu-se, astfel, aprofundarea noțiunii și utilizarea ei în scopuri stilistice. După lămurirea noțiunii de „antonimie", de obicei recurgem (și manualele le recomandă) la exemple serbede, neintegrate în text, de tipul : cald — rece, mic — mare, departe — aproape, zi — noapte, vorbește — tace. La acestea s-ar putea adăuga unele antonime oferite de disciplinele științifice, cum ar fi perechile : zenit — nadir, apogeu — perigeu (geogr.) ; centrifug — centripet, inerție — mobilitate, recepție — emisie (fiz.) sau antonime din seria neologismelor : știință — ignoranță, modestie — orgoliu, subiectiv — obiectiv, optimism — pesimism, real — iluzoriu, rural — urban, ateism — misticism, teorie — practică, concordanță — discordanță și multe altele. În clasa a VII-a, după însușirea noțiunii de derivare, putem sesiza posibilitatea realizării antonimiei (de

fapt, a negației) cu prefixele *ne-:* —recomandat, —stins; *in(m)-:* —sensibil, —calculabil, —solubil, —dubitabil, —posibil ; *i- :* —real, —rațional, —legal, —responsabil ; *a- :* —moral, —normal, —ton ; *des(z)- :* —califica, —doi ; —umaniza ; *re- :* —flux, —tur ; *de- :* —șira, —zice, —saliniza, —masca ; *di(s)- :* —socia, —culpa, —plăcea, —prețui ; *răs- :* popi.

Treapta superioară în cunoașterea antonimelor constă în surprinderea opoziției expresive realizate prin antonime. O putem exemplifica la început printr-un procedeu simplu, amintind titluri de cărți, cum ar fi *Întuneric și lumină* de I. Al. Brătescu-Voinești, ori *Negru pe alb* de C. Negruzzi, *Prinț și cerșetor* de M. Twain — recomandate ca lectură suplimentară. Elevii vor veni imediat ei înșiși cu exemple de titluri de filme : *Om bogat, om sărac, În alb și negru, Albul Bim — ureche neagră,* sau cu alte titluri de cărți : *Marea bătălie de la Iazul Mic* de O. Pancu-Iași, *Ciocoii vechi și noi* de N. Filimon.

Din vorbirea curentă putem aminti expresii de tipul : *a găsi (aduce) pe cineva viu sau mort, bilet dus-întors, a face din țînțar armăsar.*

Numeroase situații de antonimie oferă zicătorile, proverbele, dictoanele. Numărul lor mare îngăduie chiar gruparea în jurul aceleiași perechi antonimice. De exemplu, pe baza antonimelor *mic — mare,* putem aduna proverbe ca : „Buturuga mică răstoarnă carul mare", „Adesea scînteia mică face flacăra mare", „Apele mici fac rîuri mari" ; în jurul perechii *dulce — amar :* „Dulce la limbă, amar la inimă", „Rădăcina învățăturii e amară, dar rodul ei e dulce" ; pornind de la opoziția *bun (blînd) — rău :* „Mîța blîndă zgîrie rău", „Paza bună trece primejdia rea" ; de la cuplul antitetic *tinerețe — bătrînețe :* „Cine nu învață la tinerețe / Va plînge la bătrînețe", „Strînge la tinerețe / Ca să ai la bătrînețe". De asemenea, putem exemplifica antonimia cu proverbe cum ar mai fi : „Toți pentru unu, unu pentru toți", „Și minciuna e vorbă, dar vremea descoperă adevărul", „Omul e mai dur ca piatra și mai gingaș ca floarea", „Ferește-mă, Doamne, de prieteni, că de dușmani mă feresc eu", „Tot începutul are un sfîrșit", „Prieteni noi să-ți faci, dar d-ăi vechi să nu te lași", „Aduni cu țîrîita / Și-mparți cu nemîluita", „Sătulul nu crede flămîndului", „Anevoie se cîștigă, lesne se cheltuiește", „Ce strică un prost nu dreg zece înțelepți", „Cîte-n lume nasc, mor toate", „Ieftin la făină și scump la tărîțe", „Lucrul lungește viața, iar lenea o scurtează" ș.a.m.d. În anumite proverbe se realizează o dublă antonimie, ca în : „Mai bine sărac și curat, decît avut și rușinat" ori „Mai bine moartea în cinste, decît viața în ocară".

Ghicitorile oferă și ele mostre de antonimie. Iată cîteva exemple : „Sus copaie / Jos copaie, / La mijloc carne de oaie" (scoica), „Cîmpul alb, / Oile negre, / Cin'le vede / Nu le crede, / Cin'le paște / Le cunoaște" (cartea, învățătura), „Dacă iei — crește, dacă pui — scade" (groapa), „Are coada lungă și roșcată, / Nu ca la iepuri scurtată" (vulpea), „Una-i albă, / Alta-i neagră, / Toată viața se aleargă" (ziua și noaptea), „Ce stă și totuși merge" (ceasul), „Cînd e plin, zboară, / Cînd e gol coboară" (balonul), „Unde-s munți fără-nălțimi / Și ape făr-adîncimi" (pe hartă, pe globul geografic), „Cine urme albe lasă / Pe tabla neagră din clasă" (creta), „De-i rotundă sau pătrată, / Musafirii îi dau roată" (masa), „Ce-ncăpere are cadă, / Apă rece, apă caldă, / În care, cînd ai intrat, / Ieși mai alb și mai curat" (baia) și seria poate continua.

Interesantă este valoarea antonimică pe care o dobîndește în context opoziția singular — plural, cum ar fi în formulările : „Cine nu-și alege un drum în viață poate ajunge pe drumuri", „Iubesc papagalul, îi detest

pe papagali", „A început inventarul punct cu punct și s-a terminat cu puncte... puncte..."

O altă sursă de îmbogățire a antonimiei este creația literară curentă, din care înregistrăm mai jos cîteva jocuri de cuvinte ingenioase : „Dacă nu ești drept ce rost are să te strîmbi", „Cele mai mari succese pentru el erau insuccesele adversarului", „Ca să nu-i facă numai rele, i-a făcut una bună", „Socotitorul nesocotit plătește", „Adu-ți aminte că ești uituc", „A rămas același — se străduiește mereu să fie altul", „Ce-i mult nu-i bun, ce-i bun nu-i mult", „Toată viața luăm și dăm exemple", „Ca să nu fie cu sufletul încărcat, și-a descărcat mînia", „Cinstea pe care mi-o face un om necinstit este să mă evite", „Cinematograful e întunericul unde ies multe la lumină", „Falsitatea este miere extrasă din venin", „Te hulește cînd te studiază și te admiră cînd te copiază", „I-a deschis ochii, i-a închis gura", „Numai maturii se copilăresc, căci copiii se maturizează", „Pe noi ne încurcă, el se descurcă", „Face orice să nu rămînă oricine", „Lupul împăiat este blînd". Toate aceste exemple, culese din paginile de umor ale ziarului *Informația Bucureștiului*, au o vădită tentă satirică. Cu efecte asemănătoare, este folosită antonimia și de unii scriitori : Tudor Arghezi observă la cutare politician „frazele pline de cuvinte goale" *(Scrieri*, vol. 30, p. 11), iar Marin Sorescu caracterizează un personaj drept „plin de goluri" (în romanul *Trei dinți din față).*

Constatăm, din această prezentare, că antonimia are un cîmp neașteptat de larg, oferind variate căi de stimulare a gîndirii și a cunoștințelor de limbă ale elevilor. Cunoștințele dobîndite pot constitui punctul de plecare în realizarea unor mici compuneri, pornind de la teme ca :

1. Alcătuiți un scurt text („La joacă", „În clasă", „Pe stadion", „În vacanță", „În vizită", „Cu trenul"), folosind cinci perechi de antonime (clasa a V-a).

2. Menționați două proverbe (titluri, ghicitori) care să cuprindă antonime (clasa a VI-a).

3. Realizați fraze cu jocuri de cuvinte bazate pe antonime (clasa a VII-a).

ANALIZE, SINTEZE

Poeții Tîrgoviștei

AL. PIRU
Universitatea din București

La începuturile literaturii române moderne, în faza pe care obișnuim s-o numim preromantică pentru a marca trecerea de la clasicism la romantism, de la poezia discursivă, de scrutare a rațiunii, la poezia afectivă, de contemplare a istoriei, Tîrgoviște, fosta cetate de scaun a Țării Românești, e un topos, un loc care, prin ruinele sale, mărturii ale unui trecut glorios, pune în mișcare imaginația și sensibilitatea poeților din epoca de redeșteptare națională a *Curierului românesc.* Între 1830 și 1850, cel puțin patru poeți marcanți, originari chiar din Tîrgoviște, ori din Țara Românească, omagiază în versuri vestigiile reședinței domnești din vre-

mea lui Mircea cel Bătrîn, atestată documentar din anul 1394, oferindu-le drept pildă de măreție și demnitate pentru contemporani.

Întîia poezie este *Ruinurile Tîrgoviștei*, apărută în *Curierul românesc* din 20 martie 1830, neuitata meditație a lui Vasile Cîrlova, debutînd cu o întreită exclamare de admirație pentru ceea ce reprezenta încă într-o vreme de apăsare străină Tîrgoviștea, simbolul vredniciei și libertății românești.

O, ziduri întristate ! O, monument slăvit !
În ce mărime naltă și voi ați strălucit,
Pă cînd un soare dulce și mult mai fericit,
Își răvărsa lumina p-acest pămînt robit !

Meditația e încă îndatorată motivului clasic *fortuna labilis*. Soarta nestatornică, dintele saturnian, își arată încă o dată efectul, dar ochiul liniștit mai poate descifra în fala risipită a edificiilor de odinioară un izvor de cuvinte și de idei, o nădejde de viitor. „Morminte, ce virtuți posedați ! voi înspăimîntați pe tirani !" spusese eruditul eseist Volney în celebra sa carte *Les Ruines ou Méditations sur les Révolutions des empires* (1791), foarte citită la noi, de vreme ce o tradusese în românește Ionică Tăutu. Fapt este că Vasile Cîrlova a reținut lecția lui Volney asupra ruinelor ca remediu împotriva despotismului, cum rezultă din versurile finale :

Deci priimiți ruinuri, cît voi vedea pămînt,
Să viu spre mîngîiere, să plîng p-acest mormînt,
Unde tiranul încă un pas n-a cutezat,
Căci la vederea voastră se simte spăimîntat !

A doua poezie, numai în parte consacrată ruinelor Tîrgoviștei, constituind însă punctul ei de plecare, este elegia lui Grigore Alexandrescu *Adio. La Tîrgoviște*, apărută în *Curierul românesc* din 4 august 1832. Poet al nopții (alt motiv preromantic), al reveriei solitare, al paradisului pierdut al copilăriei, al ceea ce el însuși numește „vîrsta de aur", Alexandrescu are impresia, culcat pe ruinele cetății, că aude zgomot de tabere și de arme, pentru a constata că totul nu a fost decît o părere, căci nici măcar slava nu dăinuie și eroii pier și ei :

Dar unde sînt acestea ? s-au dus ! au fost părere,
Căci armele, vitejii și toate au trecut.
Așa orce mărire nemicnicită piere !
A noastră, a Palmirii ș-a Romei a trecut.

Astăzi noaptea învăluie în tăcere zidurile prăbușite și păstorul calcă indiferent pe ele, dar (Alexandrescu citise și el pe Volney) locul îngrozise altădată pe cotropitori :

Și pă țărîna-aceea, de care-odinioară
Se spăimîntau tiranii de frică tremurînd,
Al nopții tîlhar vine și pasări cobe zboară,
Pe monumente trece păstorul șuierînd.

Anton Pann a pus în 1839 pe note o parte din această poezie a lui Grigore Alexandrescu, note adoptate apoi pentru marșul revoluției de la 1848 din Transilvania, *Un răsunet* de Andrei Mureșanu.

Complexă este cea de-a treia poezie, *O noapte pe ruinele Tîrgoviștei*, datînd din 1836, de I. Heliade Rădulescu. Și aici poezia ruinelor se împletește cu poezia nopții :

Ochii-mi în mărmurire se uită la vecie.
Din stea în stea se plimbă, în orice stea cinstesc :
Sufletu-mi s-aripează și zboară în tărie,
Se scaldă în lumina eterului ceresc.
D-acolo se întoarce ș-în sînu-mi se așază ; —
Tăcere, întunerec în preajma mea domnesc !
Natura toată doarme, ființa-mi privighează
D-asupra pe ruine mormîntul strămoșesc.

Poetul convoacă umbrele lui Traian, Radu Negru, Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul într-un adevărat compendiu de istorie națională al cărui rapsod se vrea, pentru ca, la sfîrșit, să revină încă o dată asupra ruinelor (nu lipsește nici Turnul Chindiei), îndemnuri permanente de bravură pentru români (Heliade folosește de pe acum denumirea de România) :

O ziduri ! rămășiță din slava strămoșească,
O turn ! de unde ochiul de mii de ori văzu
Biruința să zboare p-oștirea românească, —
În muta voastră șoaptă cîte-mi vorbiți acu !

Într-o notă, Heliade vorbește de Unirea tuturor românilor înfăptuită de Mihai Viteazul : „Mihai vodă, săvîrșind războaiele sale cu turcii, își întoarce armele în Transilvania, o supune și de aici, supuind și Moldova, unește pe toți rumînii sub un șeptru, și mai dă încă un cap vulturului rumânesc. Se găsesc încă peceții pe la hrisoave și pe cetluiri de ale lui Mihai vodă în care vulturul are două capete."

Ultima poezie pe care o amintim e mai puțin cunoscută de cei care s-au ocupat de tema ruinelor în literatura română. Ea se numește *Epopeea de la Tîrgoviște* și se află în volumul *Poezii din tinerețe nepublicate încă* din 1869 de Dimitrie Bolintineanu. Poezia, putînd fi datată în jurul anului 1850, are numai 16 versuri :

Chindia ce odată în turnul nalt suna
Azi tace, buha tristă își varsă vocea sa.
În curte nu e gardă, în sală nu e masă,
Tăcere de morminte ce sufletul apasă.
La masă nu sînt oaspeți și cupele sînt reci
Și sparte. Lira tace, gem vînturile reci.
Și doamnele române cu coamele-auroase
S-au dus ca niște raze cu nopțile frumoase.
Așa trecu lumina și fala la români
Și cei ce se luptară cu armele în mîni
Vin încă, pe morminte, cînd nopțile domnesc
Și cu ochi plini de lacrimi ruinele privesc
În murmura ce vîntul deșteaptă în ruine
Ne cîntă-o epopee cu fapte mari, sublime.

Ruinele, mormintele, noaptea, toate motivele preromantice se întrunesc într-acest început de epopee tîrgovișteană la care se gîndise și Heliade în *Mihaida*, oprindu-se după al doilea cînt și pe care abia Bălcescu o va realiza, tot fără s-o sfîrșească, în proză.

Valorificarea folclorului în creaţia generaţiei de la 1848

PAVEL RUXĂNDOIU
Universitatea din Bucureşti

Nu intenţionăm să dăm, sub titlul anunţat, o compoziţie pe o temă de istorie literară, ci să venim cu cîteva sugestii în sprijinul elevilor sau tinerilor absolvenţi de liceu care doresc să candideze la concursul de admitere pentru o facultate de profil filologic, sau la alte facultăţi la care literatura română este prevăzută ca disciplină de concurs.

Pentru a trata corect tema enunţată, cîteva principii de ordin metodic se impun cu necesitate. Mai întîi o bună cunoaştere a literaturii române şi a evoluţiei ei, la nivelul implicat în manualele şi programele şcolare, completată eventual cu lecturile literare indicate la clasă. În al doilea rînd, o înţelegere foarte exactă a ceea ce ni se cere prin tema dată, prin formularea subiectului, este absolut necesară. În orice temă este indicată o anumită problemă, o întrebare la care trebuie să răspundem (în cazul de faţă : valorificarea folclorului în literatura scrisă) ; apoi o anumită „cuprindere", un anumit număr de opere literare în legătură cu care trebuie dat răspunsul (în cazul de faţă : creaţia generaţiei de scriitori de la 1848). Uneori această „cuprindere" se poate referi numai la un anumit aspect al uneia sau al mai multor opere literare, şi nu la opera abordată integral (de exemplu : caracterizarea unor personaje dintr-un roman sau din mai multe romane). Este foarte important, pentru calitatea lucrării pe care o elaborăm, să pornim de la o înţelegere clară a problemei (întrebării) la care dăm răspuns şi a obiectului circumscris, de aceasta depinzînd logica lucrării, valoarea cunoştinţelor cu care operăm, dar mai ales, calitatea comentariilor pe care le formulăm în legătură cu sensul, valoarea şi modalităţile de realizare a operelor literare menţionate.

În funcţie de această înţelegere delimităm şi cuantumul cunoştinţelor de bază pe care ni le oferă nemijlocit manualul şi pe care le enumăr selectiv, mai jos, în ordinea apariţiei :

— folclorul situat la baza caracterului specific al romantismului românesc ; fantasticul romantic inspirat din legendele şi motivele folclorului ;

— momentul paşoptist reprezintă o a doua etapă a romantismului românesc, cu o literatură vizionară, de evocare istorică, cu rădăcini adînci în bogatul filon folcloric ;

— perioada paşoptistă, delimitată între 1830—1860 (marcată prin revoluţia de la 1848 şi lupta pentru unire), dominată de *curentul naţional-popular*, a cărui orientare este definită în *Introducţia* la *Dacia literară* ;

— în acest „program", folclorul (obiceiurile noastre pitoreşti şi poetice) este considerat, ca sursă de inspiraţie, la temelia unei literaturi originale (însuşirea cea mai preţioasă a unei literaturi), alături de „istorie" şi frumuseţea ţărilor româneşti (natura) ;

— din scriitorii netrataţi monografic, reţinem referirile la Anton Pann *(Povestea vorbii* — culegere de proverbe, zicători, fabule şi anecdote populare, sintetizate şi comentate într-o manieră personală) şi Al. Russo, descoperitor şi comentator al *Mioriţei* (cea mai frumoasă epopee păstorească din lume) ;

— I. Heliade Rădulescu, cu *Zburătorul,* ca primă expresie artistică reuşită a mitului popular în literatura română, tratarea cultă a unui motiv popular fiind un factor care conferă creaţiei o valoare deosebită ;

— C. Negruzzi, cu preocupări pentru explicarea poeziei populare *(Cîntece populare ale Moldaviei)* şi cu *Scrisoarea XII (Păcală şi Tîndală),* capodoperă în miniatură de umor popular (premergînd pe Anton Pann) ;

— V. Alecsandri, cu preocupările pentru culegerea şi publicarea poeziei populare, comentarea valorii acestei poezii, precum şi cu poeziile inspirate din folclor (ciclurile *Doine* şi *Legende,* prezentate atît sintetic, cît şi analitic ; însemnările la *Vîntul de la miazăzi) ;*

— din comentariile în legătură cu V. Alecsandri reţinem importanţa ciclurilor de poezii inspirate din folclor pentru evoluţia poeziei româneşti, precum şi aprecierea că influenţa folclorului, mai ales în *Doine,* e mai mult exterioară şi formală (fără a minimaliza însă valoarea expresiei).

Se poate observa că prin selecţia operată s-a urmărit atent problematica implicată de tema propusă şi interferenţele ei cu alte aspecte (romantismul, programul *Daciei literare,* evocarea trecutului istoric), precum şi delimitarea atentă a epocii şi literaturii în legătură cu care se cere explicată această problematică.

Comentarea unor aspecte referitoare la fenomenul literar, fie că este vorba de o etapă delimitată a evoluţiei literaturii naţionale, ca în cazul nostru, fie că este vorba de opera unui scriitor sau de particularităţi comune operelor mai multor scriitori, nu se poate realiza izolat de contextul mai larg care integrează elementele abordate. Din această cauză, în afara temelor enumerate mai sus, legate direct de cea enunţată, pot fi puse în valoare şi alte cunoştinţe pe care le regăsim în manuale şi care ne permit să caracterizăm mai adecvat modalităţile şi semnificaţiile valorificării resurselor folclorice în creaţia generaţiei *Daciei literare,* referindu-ne la conexiunile ei cu perioadele care au precedat-o sau cu cele care i-au continuat tradiţiile.

Operaţia esenţială pe care un candidat trebuie să o efectueze, înainte de a trece la redactare, este de a ordona aceste cunoştinţe pe baza unor idei principale, care să constituie structura lucrării înseşi. În această privinţă nu se poate da o soluţie unică, fiecare candidat avînd posibilitatea să organizeze lucrarea într-o concepţie proprie. Pentru tema pe care ne-am propus-o, un model de organizare a lucrării în baza cîtorva idei directoare ar putea fi următorul :

— delimitarea perioadei şi curentului literar la care ne referim printr-o caracterizare generală a creaţiei generaţiei de scriitori de la 1848, implicînd orientările promovate de *Dacia literară* şi subliniind locul acordat valorificării folclorului în cadrul acestor orientări ;

— preocupări anterioare în valorificarea literaturii populare şi relevarea saltului calitativ pe care îl reprezintă generaţia scriitorilor de la 1848, prin sublinierea caracterului conştient şi programatic al preocupărilor pentru valorificarea folclorului ;

— consemnarea preocupărilor pentru culegerea poeziei populare şi explicarea ei teoretică (Alecsandri, Russo, Negruzzi) ;

— modalităţi de prelucrare a folclorului în creaţia generaţiei de la 1848, subliniind măsura în care acestea conferă originalitate şi valoare artistică deosebită operelor literare.

Ultimul punct constituie partea cea mai extinsă a lucrării ; aici pot fi valorificate substanţial toate sugestiile pe care manualele le oferă, un loc mai extins ocupîndu-l comentariile în legătură cu poeziile lui V. Alecsandri, care se bucură şi în manual de o tratare distinctă. Ca modalităţi mai importante de prelucrare a folclorului pot fi relevate :

— prelucrarea imitativă a conţinutului, versificaţiei şi stilului poeziei populare (Alecsandri din ciclul *Doine) ;*

— prelucrarea unor teme folclorice, într-o manieră mai originală, cu sau fără imitarea versului popular (Alecsandri cu ciclul *Legende) ;*

— implicarea unor motive sau mituri folclorice în creaţii de construcţie originală (*Zburătorul* lui I. Heliade Rădulescu, dar şi unele din legendele lui V. Alecsandri, mai ales cele de inspiraţie istorică) ;

— în acest context, evocarea trecutului istoric în viziune legendar-folclorică poate fi reţinută ca modalitate aparte (inclusiv cadrul fantastic din *Umbra lui Mircea. La Cozia,* deşi în manual nu se face o referire expresă în acest sens) ;

— ca un aspect particular, îmbinarea măiestrită a proverbelor şi zicătorilor prin care C. Negruzzi îl anticipează, în *Scrisoarea XII (Păcală şi Tîndală),* pe Anton Pann *(Povestea vorbii).*

În încheiere, se poate reliefa continuarea efortului creator al creaţiei patruzecişioptiste în valorificarea folclorului de către generaţiile care au urmat, şi mai ales în epoca marilor clasici.

În sfîrşit, pentru redactarea propriu-zisă a lucrării, recomandăm ca stilul folosit, fără a fi arid sau plat, să fie cît mai bine adecvat scopului de a exprima clar ideile şi cunoştinţele, fără învăluiri retorice sau metaforice exagerate.

Zaharia Stancu: *Patria*

Prof. VALERIA MIHAI ȘTEFAN
Liceul industrial nr. 2, Cîmpulung-Muscel

După volumul de debut *Poeme simple* (1927), de inspirație rurală, „bucolică", tradiționalistă, stilul poetului Zaharia Stancu, „accentuat subiectiv" și în romane *(Desculț, Ce mult te-am iubit)*, a evoluat către o lirică militant patriotică, ce caracterizează volumul *Poeme cu lună* (1974), din care face parte poezia *Patria*. Poetul înțelege prin patrie totalitatea elementelor fizice și morale ce devin, la rîndul lor, simboluri cărora Zaharia Stancu le acordă valori expresive inedite prin sensibilizarea mediului înconjurător, conform viziunii artistice specifice creației sale.

Dacă Mihai Beniuc folosește interogația „Ce-i patria ?" pentru a recompune din răspunsuri un univers afectiv în spiritul ideii de adeziune la tot ce e durere, bucurie, aspirație, Zaharia Stancu descrie liric, adînc subiectivat, elementele ce alcătuiesc patria. Poetul este un drumeț care o străbate pentru a-i cunoaște frumusețile, o colindă și-i pătrunde sensul odată cu vîrstele pentru ca, în final, să se integreze, modest, în noțiunea de patrie, printr-o comparație dezvoltată ce semnifică treptele vieții : „ca o trestie subțire" — copilăria, „ca un plop mai apoi" — tinerețea, „ca un stejar" — deplina maturitate. Esențele alese ca elemente constitutive ale imaginii sînt de la sine concludente : „trestia" sugerează fragilitatea, sensibilitatea, nevoia de ocrotire, „plopul" — tinerețea plină de aspirații, „stejarul" — puterea, statornicia, legătura strînsă cu pămîntul străbun.

În poezia *Țara*, cu care se deschide volumul *Poeme cu lună*, ideea iubirii patriei este exprimată direct. Poetul trăiește sentimentul dragostei de patrie cu regretul amurgului vieții care se apropia : „Te-am iubit cînd eram tînăr, sfios... / Te-am iubit cînd am fost în putere... / Te-am iubit copil, tînăr și matur".

Zaharia Stancu face, într-un fel, biografia poetică a cuvîntului „patrie" (așa cum procedează și Geo Bogza în tableta *Vatra* din volumul *Paznic de far*, pentru definirea noțiunii de „vatră" în accepția artistică de „patrie"), o biografie care este și a lui, pentru că elementul omenesc ce o definește, comunitatea cu „oamenii aceștia" se individualizează în *„frații* mei, *surorile* mele", realizînd sentimentul de integrare în existența țării, de participare afectivă la rostul ei, de trăire intimă, de nedespărțit.

Metafora „Țărîna strămoșilor mei" exprimă legătura strînsă dintre generații, sentimentul vechimii, al continuității, pentru că, așa cum spunea scriitorul Barbu Ștefănescu Delavrancea în eseul *Patrie și patriotism* : „Părinții, moșii și strămoșii ne sînt patria noastră". Cu un efect stilistic deosebit este folosit în diferite contexte cuvîntul „țărînă". În primul vers („Patria este *țărîna* pe care o calc"), el are înțelesul propriu de „pămînt". În versul „Țărîna strămoșilor mei", sensul evoluează spre abstract, participînd la constituirea unei imagini sugestive a legăturii cu trecutul. Printr-o asociere la fel de obișnuită în literatura noastră, în această relație intră și natura. Substantivul colectiv „poporul" definește patria în accepțiunea cea mai largă. Detașarea din versul „Patria mea e poporul acesta", urmat imediat de o determinare subiectivă : „În mijlocul căruia am crescut", este specifică stilului artistic al autorului.

Sensul de a fi și a exista al patriei reunește o varietate de componente caracteristice, de ordin fizic și spiritual. Așa se explică prezența pre-

dicatelor nominale în definiția patriei : „Patria este țărîna... E văzduhul... / ...e zumzetul... / ...e cîmp... / ...sînt dealurile... / Apele... / Munții... / ...e cerul... / ...sînt oamenii... / ...Țărîna strămoșilor mei / ...e poporul".

Zaharia Stancu definește patria simplu, folosind enumerația, propoziția scurtă, juxtapusă, adeseori argumentată cu o complinire atributivă. Versul alb e cel mai potrivit pentru a răspunde intențiilor autorului. Dar conturul fizic nu se rezumă la o înșiruire a formelor de relief : „cîmp", „munții", „dealurile", „apele". Poetul reușește să creeze tablouri pline de mișcare și de culoare ce încîntă ochiul și auzul. Țara descrisă de el este o țară mirifică în genul Ardealului descris de Nicolae Bălcescu, al Moldovei din scrierile lui Dimitrie Cantemir și Mihail Sadoveanu, în care flora și fauna, neatinse de mîna omului, cresc năvalnic umplînd sufletul poetului cu o îndreptățită mîndrie. Astfel, în loc de „aerul", autorul folosește cuvîntul mai expresiv „văzduhul" pentru nuanța de infinit, „zumzetul" este al „albinelor / Care culeg mierea din flori", pe „cîmp" „foșnesc lanuri de grîu, de secară", apele au „pești de argint și de aur", „dealurile" au struguri, munții au „creste pietroase, prăpăstii adînci / Ciute și cerbi, mistreți și cocoși". Imaginile vizuale se împletesc cu cele auditive, conturînd un adevărat eden (rai, paradis) pămîntesc.

Sentimentul patriei este exprimat cu simplitatea poetului care simte într-atît de adînc încît cuvintele nu au nevoie de încărcătură stilistică, emoția provenind din simpla lor enunțare. Semnificativă este, în acest sens, lipsa epitetelor. Și unde apar, sporadic, desemnează o stare fizică : „cîmp *neted*", „creste *pietroase*", „prăpăstii *adînci*", „pene *albastre*". Îmbinarea elementului teluric : „patria este *țărîna* pe care o calc", cu elementul cosmic : „Patria e *cerul* cu *soare*, e *cerul* cu nori / E *cerul* cu *lună* și e *cerul* cu *stele*" depășește limitele unei descrieri, prelungindu-i existența în timp și spațiu. Poezia devine un poem liric concentrat în care sentimentul patriei crește cu o cumpănită emoție.

EPIGRAME

Nu porniți cu mîna goală
Vara-n vilegiatură !
Luați vacanță de la școală,
Nicidecum de la lectură !

Are și calculator,
Dar la note n-are spor !
Cică nu s-a inventat
Și mașină de-nvățat !

Constatarea mea e certă !
Cartea toată-i mîzgălită
Că nu scrie pe copertă :
„Murdăria e oprită !"

Chiar cînd vremile buimace
Ne-au lovit cu spini și ace,
Am păstrat în România
Zîmbetul și omenia !

(de prof. G. ZARAFU)

Aniversări — comemorări

GH. ŞINCAI
225 de ani de la naştere

S-a născut la 28 februarie 1754 la Rîciul de Cîmpie, jud. Mureş, şi a murit la 2 noiembrie 1816. A studiat la Tg. Mureş, Cluj, Bistriţa, Roma şi Viena. În timpul studiilor a adunat, din arhivele şi bibliotecile străine, numeroase documente (26 de volume) referitoare la originea şi continuitatea poporului român pe vechiul teritoriu al Daciei, pe care le-a folosit în *Cronica românilor*, opera sa principală. Profesor la Blaj, director al şcolilor poporale din Transilvania, cenzor al cărţilor româneşti de la Buda, Gh. Şincai a fost, alături de Samuil Micu şi Petru Maior, un reprezentant de frunte al Şcolii ardelene.

GALA GALACTION
100 de ani de la naştere

Grigore Pişculescu s-a născut la 16 aprilie 1879, în comuna Dideşti-Teleorman. A debutat sub pseudonimul Gala Galaction la *Adevărul ilustrat* în 1896 şi a colaborat la numeroase reviste ale vremii, alături de prietenul şi colegul său de şcoală, Tudor Arghezi : *Viaţa socială*, *Viaţa românească*, *Socialismul* ş.a. În articolele incluse în volumul *O lume nouă* (1919), scriitorul şi-a exprimat solidaritatea cu lupta revoluţionară a proletariatului român. Gala Galaction a oglindit în nuvele aspecte dramatice din viaţa satului (*Clopotele din mănăstirea Neamţu*), a denunţat setea de îmbogăţire (*Moara lui Călifar*) sau a evocat momente din trecutul de luptă al poporului (*La Vulturi !*). În romanele *Roxana*, *Papucii lui Mahmud* şi *Doctorul Taifun*, scriitorul a urmărit, ca şi în nuvele, să creeze o operă de educaţie morală în sens larg umanitar. După Eliberare, Gala Galaction şi-a pus talentul de scriitor în slujba construirii socialismului în patria noastră. A murit în 1961.

EMIL ISAC
100 de ani de la naştere

Emil Isac s-a născut la Cluj, la 25 martie 1889 şi a murit în 1954. A debutat ca poet în revista *Familia*, de la Oradea, şi a colaborat la *Viaţa nouă*, *Simbolul*, *Cronica*, *Gîndirea* ş.a. A publicat volumul *Poezii. Impresii şi senzaţii moderne* (1908), care cuprinde între altele : *Plugarul*, *Sirena fabricii*, *Muncitoare*. Poet al Transilvaniei, purtînd în suflet „doina", prieten cu poetul revoluţionar Ady Endre, năzuind ca şi acesta spre o lume mai bună şi mai dreaptă, cîntînd viaţa liberă a poporului muncitor în poezii ca : *Minerul*, *La conacul de odinioară* din volumul postum de *Poezii* (1956), Emil Isac a fost alături de popor şi de interesele sale în drumul spre socialism.

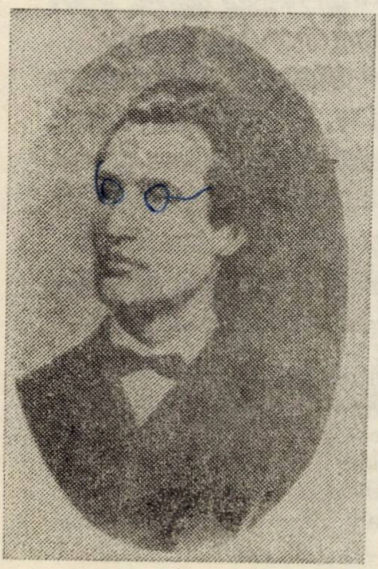

MIHAI EMINESCU
90 de ani de la moarte

Poetul naţional al românilor s-a născut la 15 ianuarie 1850, la Botoşani, şi a murit în vîrstă de 39 de ani, la 15 iunie 1889, la Bucureşti. A studiat la Cernăuţi, Viena şi Berlin. În timpul studiilor cutreieră ţara de la un capăt la altul, cunoscînd năzuinţele şi aspiraţiile poporului român. A ocupat funcţii modeste : bibliotecar, inspector şcolar, redactor la *Curierul de Iaşi*, redactor la ziarul conservator *Timpul* din Bucureşti. După debutul cu poezia *De-aş avea* în revista *Familia* a lui Iosif Vulcan, poetul colaborează la *Convorbiri literare*. Deşi nu publicase în revista „Junimii" din Iaşi, condusă de Iacob Negruzzi, decît trei poezii, Titu Maiorescu îl citează pe Eminescu după V. Alecsandri şi îl caracterizează drept „poet în toată puterea cuvîntului". Între anii 1870 şi 1883, Eminescu creează o operă poetică de o remarcabilă originalitate. Titu Maiorescu îşi încheia studiul *Eminescu şi poeziile lui* (1889) cu următoarele cuvinte : „Pe cît se poate omeneşte prevedea, literatura poetică română va începe secolul al XX-lea sub auspiciile geniului lui, şi forma limbei naţionale, care şi-a gă-

sit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire pînă astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vestmîntului cugetării românești". În semn de omagiu adus celui mai mare poet al românilor, concursul de literatură poartă din 1972 numele lui M. Eminescu. Participanții din întreaga țară la cea de-a XX-a ediție a concursului, care a avut loc la Iași în 1977, s-au întîlnit cu octogenarul Gh. Eminescu, ultimul nepot în viață al poetului nostru național [1]. La solicitarea redacției, colonelul Gh. Eminescu a avut amabilitatea să ofere cititorilor revistei noastre cîteva rînduri pe care le publicăm în original.

București 19 martie 1979

De-a-lungul celor 90 de ani care s-au scurs din ziua în care M. Eminescu închidea ochii într-o cameră a sanatoriului dr. Șuțu, truda răscolitorilor de arhive prăfuite a epuizat sectorul biografic. Puținele obscurități care mai stăruie sînt sortite locului nesigur al ipotezelor. Iată de ce, comemorarea care se apropie, va trebui să se concentreze asupra sectorului inepuizabil pe care-l produce opera lui Eminescu. Într-un cunoscut eseu, T. Arghezi spunea că "Eminescu nu poate fi tradus nici în românește". Formulă paradoxală care include însă un adevăr. De 90 de ani cei mai eminenți reprezentanți ai scrisului românesc încearcă să-l traducă. A spune în ce măsură au reușit depășește cu mult competența mea. Ceea ce însă au reușit în mod cert este că au fixat în conștiința noastră un Eminescu pe adevăratele lui dimensiuni. Desigur "poetul nepereche" s-ar putea fi explicat ușor folosind cuvîntul geniu, dacă "acea scînteie pe care noi o numim geniu n-ar scăpa oricărei definiții" cum scrie lordul Rosebery. Nu rămîne exegeților decît a încerca să descifreze resorturile geniului lui Eminescu. Cîteva sînt prea evidente pentru a mai forma un monopol al erudiției ca de pildă: aderența la specificul național. Arta de a împleti într-o armonie desăvîrșită și în proporții aproape egale spiritul autohton cu cel universal; clasic ca formulă adică "dușman al prozaismului" cum spune Lucian Blaga și romantic ca imaginație adică al visului fără hotare; setea nesățioasă de cunoaștere unită cu o necontenită sete de visare, în fine, o muncă titanică la care Eminescu și-a luat colaboratori timpul, condiții fără de care geniul rămîne steril. —

Gh. Eminescu

---

[1] Gh. Eminescu, *Impresii de la un jubileu*, în *Limba și literatura română*, nr. 3, 1977, p. 29 — 31.

Gheorghe Lazăr — întemeietor al învățămîntului modern în limba română

B. CAZACU
Universitatea din București

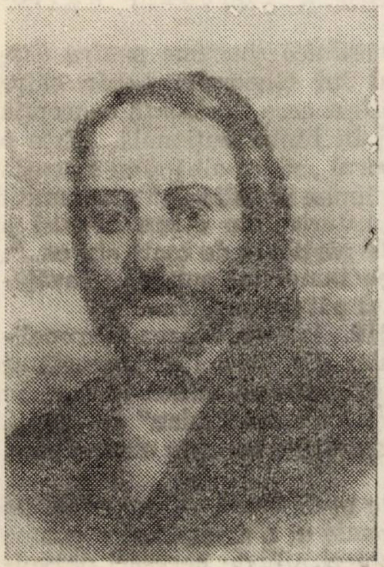

Se împlinesc, la 5 iunie, două veacuri de la nașterea lui Gheorghe Lazăr, personalitate din istoria culturii românești, care a pus bazele învățămîntului modern, în limba română, în Muntenia ; luptător pentru luminarea maselor, persecutat — datorită ideilor sale progresiste — de autoritățile ecleziastice și de stat din Transilvania imperiului habsburgic, el a fost nevoit să treacă munții Carpați și, în scurta și frămîntata activitate desfășurată la București, a contribuit la opera de regenerare spirituală a poporului român.

A văzut lumina zilei, în anul 1779, la Avrig, așezare pe malul Oltului, în apropierea Sibiului. Anii de învățătură îi începe în comuna natală, trece apoi la liceul piariștilor din Cluj și, după o scurtă ședere la liceul catolic de la Sibiu, revine la Cluj, unde urmează, la piariști, „clasa de filozofie", pentru a se înscrie, în 1805, la Academia de drept din capitala Transilvaniei.

Un rol capital, în formația culturală și științifică a lui Gheorghe Lazăr, l-au avut anii de studiu la Viena, unde, beneficiind, din 1806, de o bursă pentru a studia teologia, s-a interesat în mod deosebit de matematică și de științele naturii. Aceasta explică importanța pe care o acordă mai tîrziu, în diverse forme, științelor exacte, mai ales atunci cînd preconizează necesitatea ca tineretul să dobîndească o formație profesională sistematică în domeniul științelor aplicative.

Întors de la studii, funcționează ca profesor la seminarul teologic de la Sibiu ; i se respinge candidatura la scaunul episcopal al Banatului, deoarece autoritățile considerau că are idei prea înaintate. Avînd neînțelegeri cu episcopul Moga și fiind urmărit de poliția lui Metternich ca element anarhic (își exprimase, în public, în 1815, adeziunea la acțiunea lui Napoleon, întors din exilul de pe insula Elba), Gheorghe Lazăr este destituit, în 1816, din învățămînt.

Stabilit pentru scurt timp la Brașov ca preceptor al copiilor Elenei Bărcănescu, se hotărăște să treacă în Muntenia, unde, datorită cunoștințelor sale de inginer hotarnic, găsește sprijinul — îndeosebi al influentului ban Constantin Bălăceanu, membru al Eforiei Școlilor din Țara Românească — spre a întemeia, în 1818, în chiliile mănăstirii Sfîntul Sava, învățămîntul în limba română, pentru „științele filozoficești și matematicești".

Crearea şcolii de la Sfîntul Sava reprezintă un moment însemnat pentru dezvoltarea culturii şi a învăţămîntului românesc. În acea perioadă, viaţa socială şi politică în Ţara Românească (ca, de altfel, şi în Moldova) era dominată de puternica influenţă fanariotă, susţinută şi de Academia domnească — întemeiată de Şerban Cantacuzino — instituţie în care transmiterea cunoştinţelor se făcea în limba greacă. Într-o asemenea situaţie, predarea diverselor discipline în limba maternă a fost un moment hotărîtor, care reprezenta încă un pas pe drumul îndelungat al impunerii şi al triumfului limbii române ca limbă a culturii naţionale.

„Înştiinţarea" către *„de toată cinstea vrednică tinerime pentru deschiderea şcoalei româneşti"* (1818) — apelul lui Gheorghe Lazăr către tineretul studios — are caracterul unui manifest care ilustrează concepţia autorului despre organizarea învăţămîntului în limba naţională. „Este o ruşine" — afirma Gheorghe Lazăr — ca poporul „să nu aibă şi el o şcoală mai de treabă, o Academie de ştiinţă chiar în limba maicii sale" ; îndemnul la învăţătură era semnificativ, adresîndu-se tuturor, din diverse locuri şi din toate clasele sociale : „Veniţi toţi, de toate părţile şi de toată starea...". Se proclama, aşadar, egalitatea în dobîndirea bunurilor culturii : învăţămîntul nu mai era — în principiu — apanajul păturii înstărite.

În discursul pe care îl alcătuieşte, în 1819, la înscăunarea mitropolitului Dionisie Lupu (unul dintre eforii şcolilor din Ţara Românească) se exprimă limpede înţelegerea lui Gheoghe Lazăr pentru starea în care se găseau încă „strănepoţii slăvitului Aurelian şi înaltului Traian" — „rupţi, goli, amărîţi şi asemănaţi dobitoacelor" —, aspiraţiile lor spre emancipare, spre o viaţă mai luminată.

Programul de studii — cu trei grade de învăţămînt — prevedea, pe primul plan, însuşirea limbii, a istoriei naţionale şi a disciplinelor exacte aplicative, pentru a asigura formarea de ingineri atît de necesari dezvoltării economice a ţării, concepţie modernă care şi-a păstrat pînă astăzi actualitatea.

Activitatea lui Gheorghe Lazăr la şcoala de la Sfîntul Sava implica şi pregătirea unor manuale, a materialului didactic necesar predării diverselor discipline în limba română ; dintre acestea s-au păstrat, în manuscris, pînă în zilele noastre, numai *Aritmetica matematicească* (1821) şi *Trigonometria cea dreaptă* (1821). Alte manuale (de istorie, de geografie, cursul de filozofie şi logică şi metafizica după Kant, care dovedesc spiritul enciclopedic al autorului) — dintre care unele au fost redactate în perioada şederii în Transilvania — s-au pierdut.

Elaborarea acestor lucrări impunea utilizarea unei terminologii româneşti adecvate. Gheorghe Lazăr a trebuit să înfrîngă dificultăţile inerente exprimării unui conţinut nou cu mijloacele de care dispunea, în perioada respectivă, limba maternă, contribuind astfel la constituirea unei terminologii şi a unui stil ştiinţific românesc (aşa cum au arătat unii cercetători, care au examinat limba manualelor de matematică menţionate mai sus).

Şcoala de la Sfîntul Sava a fost închisă în anul 1821, din cauza izbucnirii răscoalei lui Tudor Vladimirescu. Alăturarea lui Gheorghe Lazăr, cu elevii săi, la mişcarea revoluţionară, cu caracter naţional şi social, a pandurilor lui Tudor Vladimirescu, era de aşteptat la acest ardelean, consecvent şi dîrz militant pentru drepturile firesti ale poporului asuprit. Mărturiile contemporanilor arată că, între cele două personalităţi, cu afinităţi structurale, au existat legături directe : se ştie că profesorul Lazăr a fost deseori în tabăra comandantului de panduri de pe platoul Cotrocenilor şi

că, grație priceperii sale în domeniul trigonometriei, ajuta la potrivirea tirului tunurilor lui Tudor.

După înăbușirea răscoalei, școala se redeschide ; Gheorghe Lazăr salută venirea noului domn pămîntean, Grigore Ghica, unul dintre cei care îi sprijiniseră inițiativa deschiderii învățămîntului în limba română, la Sfîntul Sava. Dar entuziastul dascăl care, inspirat din izvoarele gîndirii moderne, luptase cu energie contra sclerozei metodelor Academiei domnești, pentru promovarea culturii în limba națională și răspîndirea ei în masele largi ale poporului, este nevoit, din cauza sănătății, să părăsească Bucureștiul și să se întoarcă în Avrigul natal, unde se stinge, în scurt timp, la 17 septembrie 1823.

Direcția nouă inaugurată de Gheorghe Lazăr în cultura națională, efortul neprecupețit al dascălului ardelean, ideile înaintate răspîndite prin școala de la Sfîntul Sava au fermentat și au contribuit la transformarea societății românești în perioada care precedă revoluția de la 1848.

Învățămîntul la școala de la Sfîntul Sava demonstrează încă o dată că un profesor rămîne mare, în memoria posterității, și prin elevii săi. Dintre discipolii pe care i-a avut Gheorghe Lazăr, în scurta sa carieră didactică la București, se cuvine să amintim aici, în primul rînd, pe Ion Heliade Rădulescu — viitorul scriitor și om politic, personalitate complexă din perioada revoluției de la 1848, cel care avea să-i urmeze la conducerea școlii, pe Petrache Poenaru — cunoscut pedagog, care va contribui la organizarea învățămîntului național la orașe și sate, și pe Eufrosin Poteca — remarcabil cărturar al epocii.

În figura lui Gheorghe Lazăr poporul român cinstește pe unul dintre făuritorii culturii sale moderne ; prezența dascălului ardelean, alături de marile personalități comemorate în anul 1979, sub egida UNESCO, reprezintă o îndreptățită recunoaștere a meritelor sale.

Un secol și jumătate de la apariția primelor gazete românești

PAUL CORNEA
Universitatea din București

Se împlinesc în anul acesta 150 de ani de la apariția primelor gazete din țara noastră, a *Curierului românesc* (8 aprilie 1829), condus de I. Heliade Rădulescu, și a *Albinei românești* (1 iunie 1829), condusă de G. Asachi. Încercări de a fonda publicații în limba română avuseseră loc și mai înainte, dar fără izbîndă. Repetatele cereri făcute de inimosul I. Molnar-Piuariu din Sibiu (la 1789, 1793, 1794 — împreună cu Paul Iorgovici, la 1795 pentru o revistă ce s-ar fi chemat *Vestiri filozofești și moralicești)* fuseseră respinse de autoritățile habsburgice de teama propagării „periculoaselor idei de libertate ale francezilor" care ar putea „produce zguduirea liniștei publice". Fără rezultat rămîne și „înștiințarea" din 1814 a unui Alexie Lazăr (alias Zaharia Carcalechi). *Chrestomaticul românesc*, scos de Th. Racoce la Cernăuți, în 1820, și *Biblioteca românească*, inițiată de Carcalechi la 1821, sînt culegeri cu caracter eterogen, lipsite de două din trăsăturile definitorii ale presei propriu-zise : periodicitatea regulată, la intervale apropiate, și împărtășirea de știri asupra actualității politice,

economice, culturale. O ultimă tentativă, precedînd cu doi ani ivirea *Curierului* și a *Albinei*, se produce la Leipzig, în 1827, cînd doi tineri studenți, I.M.K. Rosetti și Athanasie Lascăr, înființează, poate cu sprijinul lui Dinicu Golescu, publicația denumită *Fama Lipskii pentru Dația*. Cele patru numere păstrate demonstrează bune intenții și patriotism, dar și lipsă de experiență și de program cuprinzător, axat pe marile probleme ce frămîntau obștea românească, un fel diletant de a umple coloanele cu ce se nimerește.

Fără de acest șir de eforturi vane ori de semireușite marginale, importanța excepțională a *Curierului* și *Albinei* nu rezidă doar în faptul că deschid o serie, ci și în acela — poate mai ales în acela — că ilustrează în chip strălucit rosturile și semnificația presei într-o cultură pe picior de instituționalizare. La 1829, Heliade Rădulescu avea 27 ani, Asachi — 41. Dar deși deosebiți prin vîrstă și formație (primul învățase la Academia domnească, apoi cu Gh. Lazăr, celălalt făcuse studii la Lemberg, Viena și Roma), ambii se devotau cu aceeași perseverență, fervoare și energie operei de luminare, de înfrîngere a inerției, de smulgere a poporului român din paranteza în care-l îmbrîncise o istorie vitregă. Două obiective majore le călăuzeau activitatea : stimularea „inteligenței" autohtone spre a se afirma creator în toate domeniile (de la învățămînt la teatru și de la științe la literatură) și răspîndirea în cercuri cît mai largi a conștiinței de sine a națiunii și a ideilor moderne despre lume.

Nimic nu putea sluji mai bine acestor țeluri decît presa. Dar puține întreprinderi erau mai anevoie de pornit, îndeosebi mai greu de menținut. Căci dacă războiul dus de Rusia împotriva Turciei la 1828—1829 favoriza acordarea rîvnitei autorizații de înființare a unor foi românești (dat fiind interesul cabinetului țarist de a-și cîștiga simpatia popoarelor creștine din Balcani), apariția efectivă a gazetelor și mai ales supraviețuirea lor constituiau o adevărată odisee ; ea nu a fost încă povestită în detaliu și e păcat : a cunoaște culisele vieții literare, nu sub raport anecdotic, ci din punctul de vedere al forțelor care se înfruntă, determinînd orientările, limitele și, pînă la urmă, eficacitatea creației însăși, e mai mult decît instructiv.

Dificultățile erau în adevăr enorme și e de mirare că au putut fi învinse. Redactorii trebuiau să facă singuri totul sau aproape totul : să-și culeagă informațiile din ziarele străine și să le traducă ; să-și procure știrile interne și să le comenteze ; să alerge după colaboratori și la nevoie să-i substituie, umplînd golurile cu propriul lor scris ; să supravegheze manopera tipografică, suflecîndu-și mînecile și intervenind direct, cînd era cazul, spre a repara o eroare sau a elimina o întîrziere. Peste toate acestea, le revenea sarcina să se lupte cu cenzura, să mențină contactul cu autoritățile — ceea ce nu era nici simplu, nici fără riscuri —, în fine, să obțină concursul unui public destul de apatic și de ingrat. Cititorii erau puțini și-și plăteau abonamentele cu întîrziere : opt luni după apariția *Curierului* tirajul se ridică la 280 de exemplare (din care numai 225 mergeau la abonați), iar paguba anunțată de Heliade atingea 2.000 de lei. Gazetele aveau și „împotrivitori" direcți printre dregătorii cu influență ori marii boieri. Salutînd apariția *Albinei*, Heliade dădea astfel de înțeles că o serie de fețe simandicoase nu ar fi fost mulțumite de sinceritatea cu care *Curierul* se ocupa de neajunsurile existente. „Abia s-a ivit foaia lui cea dintîi și s-au făcut partide care să zică că *Curierul* mai mult mușcă decît aleargă". Însă Heliade nu era dispus să renunțe la critică. „Pînă cînd nu vom începe a ne cunoaște greșalele — observa el, pe drept cuvînt — nu este semn de îndreptare și pînă cînd nu vom începe măcar a vorbi de dînsele nu este semn că le cunoaștem."

În ciuda acestor greutăți insurmontabile în aparență, *Curierul* și *Albina* au reușit să se mențină, bucurîndu-se de o remarcabilă longevitate. *Curierul* a durat, cu cîteva întreruperi vremelnice, pînă în aprilie 1848, cînd a fost suprimat de G. Bibescu, la cererea comisarului țarist Duhamel, ca o măsură de precauție împotriva contagiunii revoluționare (care n-a făcut decît să aţîţe şi mai mult spiritele). *Albina*, mai moderată în atitudine, a reușit să treacă pragul anului 1848, supraviețuind sub numele *Gazeta de Moldavia* (de la 9 ianuarie 1850) pînă în ajunul Unirii.

Credincioase programului lor, ambele gazete s-au străduit să promoveze un concept luminat și pragmatic de patriotism, definitoriu pentru întreaga epocă pașoptistă. Satisfăcînd dorința celor ce voiau „a cunoaște îmbunătățirile și înaintările minței omenești, precum și cursul întîmplărilor Lumei de care tot omul atîrnă", ele au profitat în aceeași vreme de fiecare prilej ca să facă educație cetățenească, încurajînd bunele tendințe și combătîndu-le pe cele rele. O atenție susținută a fost acordată educării gustului și interesului pentru lectură. Deși, de la un moment dat înainte, publicarea materialului propriu-zis literar a trecut în sarcina unor suplimente speciale *(Alăuta românească, Curierul de ambe sexe)*, cele două gazete au dat un impuls decisiv creației beletristice. În afara redactorilor înșiși. *Curierul* și-a deschis coloanele lui Iancu Văcărescu, V. Cîrlova, Gr. Alexandrescu, C. Bolliac, C. Bălăcescu, I. Catina etc. iar *Albina* lui D. Gusti, Th. Codrescu, G. Săulescu etc. Trebuie, de asemenea, subliniat rolul celor două publicații în accelerarea procesului de formare a limbii literare. În paginile *Curierului* și ale *Albinei* s-au confruntat diverse puncte de vedere cu privire la căile normării supradialectale și unificarea ortografiei. Uneori gîlceava a părut să prevaleze asupra conglăsuirii, dar ceea ce a contat, în ultimă instanță, a fost aportul practic nemijlocit al gazetelor la îmbogățirea lexicului ori la generalizarea unor uzuri corecte.

Pornind *Albina românească*, Asachi vorbea poetic într-o „înainte cuvîntare" de „ostenitoarea călătorie" la care se angajează gazeta : „Mii și mii de flori cu felurite văpsele și miresme împodobesc cîmpul pre carele ea va să zboare, însă numai acele flori îi vor fi plăcute care aduc mană și vindecare". Fără îndoială, grație muncii, abnegației, abilității și talentu-

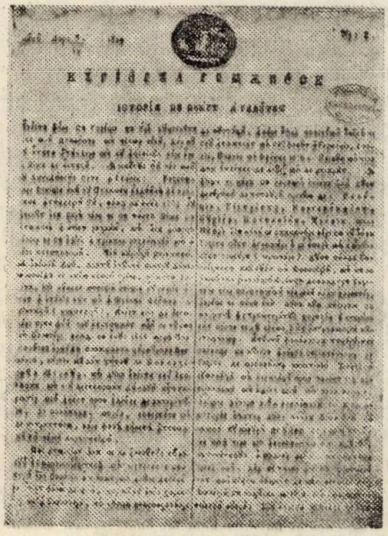

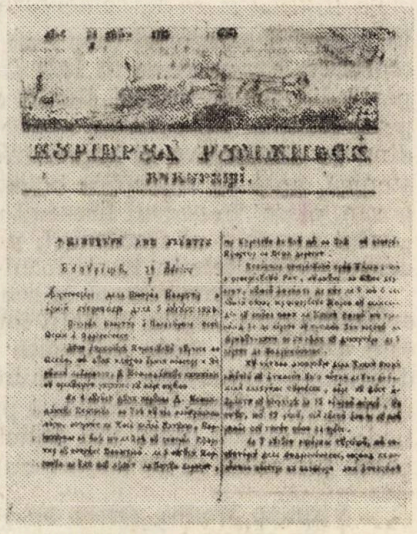

lui conducătorilor lor, I. Heliade Rădulescu și G. Asachi, atît *Curierul românesc*, cît și *Albina românească* și-au împlinit cu prisosință menirea. Ele au contribuit puternic la valorificarea potențialului creator specific, la angrenarea spiritului românesc în marea operă de emulație și dialog, care avea să-l impună, în scurt timp, ca o prezență originală și respectată, în concertul națiunilor.

Alexandru Macedonski

MIRCEA ANGHELESCU
Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu", București

Între marii săi contemporani, Macedonski este cel mai sensibil la schimbări, mai dispus la inovații și mai atent la modificările unei mentalități care, în mai puțin de o jumătate de secol, evoluase considerabil. Condițiile social-istorice, statutul însuși al literaturii nu mai erau aceleași ca pe vremea debutului lui Alecsandri. De pildă, după Macedonski, poezia trebuia să reprezinte, să exprime această realitate nouă pe care el o sintetizează sub semnul „complexității sufletului modern". Formulele sale brutale, cînd cere ca poezia vremii să abandoneze „leagănul în care copilărește cu d. Alecsandri" (afirmația este din 1886), nu sînt semnul unei meschine invidii scriitoricești, căci, cum remarca pe bună dreptate Adrian Marino, Macedonski a fost convins întotdeauna de superioritatea absolută a literaturii sale în epocă [1] ; ele traduc doar, în termenii categorici care i-au caracterizat întotdeauna luările de poziții teoretice, exasperarea în fața statutului minor în care se cantonase mare parte din poezia vremii, lipsită de suflu, de idealuri generoase, de forță și personalitate. Macedonski opune acestei poezii efeminate, epigonice, abundînd în diminutive și improvizații, o poezie a energetismului, vitalistă și stenică, aptă să valorifice bogatele resurse sufletești ale omului contemporan, plasat în cadrul firesc al umanității pe care o reprezintă ; împotriva *„eului* meschin al fiecăruia", poezia trebuie să vorbească „despre om și despre suferințele lui în mijlocul societății" [2].

Această sensibilitate la schimbările veacului, la mutațiile psihologice evidente, care impun mutații tot atît de profunde în spațiul literaturii, nu este rezultatul unor influențe moderniste apusene ; dimpotrivă, Macedonski s-a revendicat întotdeauna de la tradiția istorică și culturală românească, de la linia ideologică a pașoptiștilor și de la universalismul lui Heliade Rădulescu (unul din punctele principale de divergență față de gruparea junimistă și de Maiorescu), pe care înțelege să le continue în forme

[1] Adrian Marino, *Opera lui Alexandru Macedonski*, București, 1967, p. 573.
[2] Din prefața lui Macedonski la vol. *Poezii* de Traian Demetrescu, 1885.

specifice ; de asemenea, după o etapă simbolistă a creației sale, precedînd în bună măsură curentul european la care el însuși participă cu versuri scrise în limba franceză (publicate în revista *La Wallonie* din Liège, alături de colaborările unor simboliști de talie europeană ca Verlaine, Mallarmé, Hérédia, Verhaeren, Maeterlinck ș.a.), Macedonski va explica modernismul său prin influența directă a formelor antice, printr-un clasicism structural, separîndu-se în termeni tranșanți de „decadentismul" european care este, în esență, „exagerare a unui simț în paguba celorlalte" *(Decadentismul,* 1902).

Într-adevăr, dacă se poate distinge o constantă generală a creației macedonskiene, care să unifice atitudini aparent contradictorii și să explice principalele trăsături ale operei sale, precum cultul formei desăvîrșite, veșnica aspirație spre echilibru, spre simetrie — chiar a contrariilor —, etica profundă a viziunii sale despre lume și societate, în ansamblul său, aspectul retoric implicit al poeziei, ca și realismul psihologic al prozei sale, această constantă poate fi găsită numai într-un clasicism profund, intim, colorat de impulsurile romantice ale unui temperament fugos. Acest clasicism, care reprezintă un model, o aspirație permanentă și un concept estetic în cele din urmă, reînviind în versurile eufonice ale poetului o Antichitate somptuoasă și virilă, devine în ultima parte a vieții un adevărat program ; poetul își reformulează programul, elogiază puritatea și „adevărul" clasicilor antici și mai ales își pune întreaga sa evoluție sub semnul căutării clasicismului, „naturalul și adevărul" fiind „secretul clasicilor", pentru descoperirea căruia i-a trebuit „evoluțiunea unei vieți" (mărturisirea, „capitală" după Adrian Marino, e din 1916). Așa se explică și preferința pentru formele fixe, dificile, ale rondelului, dramele clasice scrise acum *(Saul, Moartea lui Dante Alighieri).*

Pe acest fond general al unui clasicism care trebuie înțeles în primul rînd ca o aspirație difuză, ca o rezultantă vizibilă doar de la altitudinea posterității, drumul poetului este extrem de complex și divers, adesea sinuos. Debutînd foarte tînăr, după un eveniment dureros, care îl marchează profund — moartea tatălui, în care vede rezultatul unui complot — și într-o epocă animată de violente resentimente antidinastice (urmînd scandalului Strousberg, războiului franco-prusac etc.), poezia tînărului Macedonski se plasează la început în prelungirea unei activități politice pe care viitorul șef de cenaclu intenționa să o transforme într-o adevărată carieră ; el scoate o gazetă politică, afirmă o mică grupare și face, pentru moment, figură de lider al tineretului liberal. Poezia acestei etape, îndatorată modelelor (Heliade și Bolintineanu), fără virtuți originale deosebite, cîștigă o anumită popularitate grație unei verve pamfletare, îndreptate îndeosebi împotriva regalității *(10 mai, Gîngavul politic, Cetățeanul și toboșarul* etc.). Abia către 1880 personalitatea sa adevărată începe să se contureze, în versurile adunate apoi în 1882, în volumul *Poesii.* Aici apare pentru prima oară puternic suflul vitalist, optimismul funciar al luptătorului, elogiul purității și al iubirii, denunțul convenționalismului burghez. Dacă unele poezii sînt încă grevate de tendința didactică implicită, de un ilustrativism declamator (satira aparențelor în *Formele,* critica lipsei de ideal în *Tînărul bătrîn,* elogiul iubirii în *Noaptea de aprilie),* altele aduc pentru prima dată în lirica sa preocupări precise de inovație care depășesc un caracter strict formal. Experimentînd versul liber în *Hinov,* armoniile imitative în *Lupta și toate sunetele ei* etc., Macedonski urmărea un principiu căruia îi va da o formă explicită abia în 1901 : „o literatură trebuie să inoveze dacă vrea să trăiască și să fie puternică" *(Forța morală,* nr. 3).

Treptat, experimentele simbolismului instrumentalist (eufonic, imitativ, evocator), ironizate de contemporani, sînt abandonate în favoarea unei orientări care a fost considerată drept parnasiană, împletind cultul formei perfecte cu cel al imaginilor evocatoare, interioare, obiecte sculpturale, scene de un colorit violent și precis, flaubertian, alegînd subiecte cu predilecție din antichitatea tîrzie (Neron, Roma augustană) sau dintr-un Orient mitologic, care îngăduie amestecul unei viziuni monumentale, „clasice", cu senzualismul brutal, implicat în întreaga sa poezie vitalistă :

Vorbi în al meu sînge al patimelor grai.
Eram atletul plastic întors abia din castre...

(Avatar)

Această direcție, fecundă în opera sa *(Ospățul lui Pentaur, Faunul, Vasul)* și nu fără influență asupra unei întregi generații de poeți de la sfîrșitul secolului — Mircea Demetriad, I. C. Săvescu, Al. Petroff ș.c.l. — anunță o ultimă etapă, în care predilecția pentru forme și culori opulente, ostentative, aur, purpură, azur, este înlocuită de elogiul purității discrete, al liniilor și nuanțelor rafinate pe care, nu întîmplător, poetul le atribuie unui alt Orient, Orientului filigranat al unei Japonii livrești, simbol al înțelepciunii prin renunțare și al frumuseții interioare. Rondelurile, plasate topografic în toate colțurile lumii, pe malul Senei, în Șirazul lui Saadi, în insulele de onix ale Japoniei, traduc liric nu atît oboseala unei temperament în continuă ebuliție, cît transformarea idealului său activist într-o atitudine contemplativă. Dincolo de aceste etape ale poeziei sale, care îmbogățesc, toate, peisajul unei epoci dominate încă de cultul modelelor, fundamental rămîne în configurația liricii lui Macedonski ciclul *Nopților*, suită de meditații începută în 1880 cu *Noaptea de aprilie* și încheiată în 1902 cu celebra *Noapte de decemvrie*, care, traversînd toate temele specifice operei sale (satira societății burgheze, aspirația spre iubire și puritate, exaltarea plăcerii de a trăi), oferă nu numai o sinteză a preocupărilor și procedeelor sale artistice, ci chiar „cheia întregii sale poezii" (I. Pillat).

Alături de poezia lui Macedonski, o însemnătate deosebită are proza sa, creatoare a unui gen — descrierea unor spații, obiecte, interioare cu subtile virtuți evocatoare — de care se leagă însăși constituirea prozei moderne ; ea trasează nu numai jaloanele unor direcții fertile în epocă (naturalismul „simbolic" în *Între cotețe*, realismul „fantastic" în *Masca* etc.), ci și indică posibile căi de îmbogățire a procedeelor stilistice, remarcate încă de Tudor Vianu, verbalizarea sugestivă a substantivelor, de pildă *(a se valvîrteji, valurile cavalcadau, umerii claviculați* ș.c.l.).

Plătind tributul inevitabil modificărilor de gust ulterioare, opera lui Macedonski păstrează încă frumuseți neatinse de dintele timpului ; mai mult decît atît, ea păstrează întreaga sa valoare exemplară, a unui artist devotat pînă la capăt artei sale, instrument și rezonator al aspirațiilor, credințelor, preferințelor unei epoci pe care a reprezentat-o și a influențat-o mai mult decît credeau contemporanii săi, mai mult decît credea el însuși.

Să trecem cu succes examenele

Prof. CONSTANȚA BĂRBOI
Ministerul Educației și Învățămîntului

A intrat în tradiția școlii românești ca, pe diferite trepte ale învățămîntului, elevii să susțină probe de verificare a cunoștințelor însușite.

Probe de verificare a cunoștințelor de limba și literatura română sînt prevăzute la treapta I, în cazul liceelor unde numărul candidaților înscriși este mai mare decît numărul locurilor planificate, la treapta a II-a pentru elevii liceelor cu profil filologic și pedagogic, la examenul de bacalaureat și la admiterea în unele institute de învățămînt superior.

Indiferent de nivelul la care se dau probele respective, elevii trebuie să facă față exigențelor concursului. Sînt primele probe după adoptarea de către Marea Adunare Națională a R. S. România a *Legii educației și învățămîntului*, care stabilește în art. 112 : *„Învățămîntul are obligația să asigure studierea și stăpînirea temeinică de către elevi și studenți a limbii române, cunoașterea literaturii, istoriei și geografiei patriei, cultivarea dragostei pentru tradițiile înaintate ale culturii poporului, lărgirea orizontului de cultură generală"*.

Pentru asigurarea succesului, este necesară recapitularea materiei de către fiecare elev, în vederea trecerii cu succes a acestor probe. Desigur, corectitudinea exprimării este obligatorie la toate obiectele, dar la limba și literatura română exigențele sînt mult mai mari.

În studiul temeinic al limbii române, elevii vor acorda o importanță deosebită gramaticii (morfologiei și sintaxei), problemelor vocabularului și bineînțeles celor de ortografie și punctuație. De asemenea, cunoașterea lecturilor din manuale, a noțiunilor de teorie literară, alcătuirea unor compuneri de analiză sau sinteză, cu includerea unor versuri sau pasaje din proza studiată, constituie modalități concrete de pregătire individuală a elevilor clasei a VIII-a.

Elevii candidați la treapta a II-a și cei care se vor prezenta la examenul de bacalaureat și la admitere în învățămîntul superior sînt obligați să facă dovada că au studiat limba română, că o stăpînesc temeinic, că au citit operele analizate sau comentate în clasă și că pot să alcătuiască o lucrare cu caracter personal asupra unui subiect dat. Este bine să se știe că aprecierea lucrărilor se face nu numai după cantitatea cunoștințelor acumulate de elevi, ci și după calitatea acestora, după felul în care elevii își exprimă ideile și sentimentele în legătură cu o temă de literatură. Preocuparea pentru realizarea unei lucrări cît mai personale trebuie să fie permanentă și să aibă în vedere exprimarea corectă, clară, limpede, fără divagații și confuzii, atît în ceea ce privește cunoștințele, cît și prezentarea lor într-o formă adecvată. Nu sînt lipsite de importanță unele cerințe aparent minore cum ar fi : așezarea textului în pagină, scrierea caligrafică, ordonată, în așa fel încît lucrarea să fie apreciată din toate punctele de vedere. Procedînd în acest fel, elevii vor contribui la creșterea prestigiului școlii din care provin, vor răspunde condițiilor pe care partidul și statul nostru le creează tineretului școlar din patria noastră și vor răsplăti, în acest fel, eforturile pe care părinții le fac permanent pentru desăvîrșirea pregătirii profesionale. Este o datorie patriotică ca fiecare elev să se prezinte la examene și concursuri bine pregătit, să dovedească interes și pasiune pentru limba și literatura română. Succesele realizate în însușirea limbii române se vor înscrie în marea bătă-

lie pentru dobîndirea și stăpînirea cunoștințelor în domeniile cele mai variate ale științei, tehnicii și culturii.

Ne exprimăm convingerea că, în anul celei de a 35-a aniversări a Eliberării patriei și al celui de al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român, elevii se vor prezenta pregătiți temeinic și vor obține rezultatele scontate, dovedind, prin aceasta, atașamentul și dragostea pentru limba și literatura română, pentru trecutul, prezentul și viitorul patriei noastre socialiste.

Înscrierea în clasa a IX-a (treapta întîi) de liceu

Publicăm în numărul de față subiectele urmate de scurte comentarii în legătură cu rezolvarea lor în județele Bacău și Cluj.

Județul Bacău

Subiecte obligatorii

I. Povestiți conținutul lecturii *La Vulturi !*, de Gala Galaction, scoțînd în evidență dramatismul întîmplării relatate.

II. În textul : „Întrebarea care se pune este dacă pasiunea declarată pentru eroi și *dorința de a se conforma întocmai adevărului* istoric nu duc la abolirea spiritului critic" (Valeriu Râpeanu) să se realizeze :

a) analiza sintactică a frazei și întocmirea schemei ;

b) analiza sintactică și morfologică a cuvintelor subliniate.

Din cercetarea lucrărilor rezultă că mulți elevi au rezolvat satisfăcător primul subiect, realizînd o povestire închegată, ordonată. Au fost și elevi care nu au putut dovedi capacitatea de a reproduce firul principal al acțiunii. Cauza se datorează lipsei unui studiu atent al fiecărei lecturi.

Elevii nu trebuie să uite că probele solicită nu numai cunoștințele din clasa a VIII-a, ci și deprinderile dobîndite în clasele anterioare. De aceea, pentru ca fiecare probă să fie încununată de succes, trebuie ca deprinderea de muncă independentă să aibă un caracter permanent.

Prof. C. POPA ; Prof. C. D. GHEORGHIU
Inspectoratul școlar al jud. Bacău

Județul Cluj

I. Prezentați șirul întîmplărilor dramatice trăite de „pumnul de oameni" de pe valea Iablanicioarei, așa cum le-a prezentat scriitorul Gala Galaction în povestirea *La Vulturi !* (6 puncte)

II. „Și, deși eram încredințat că în cele din urmă biruința va cumpăni spre partea Pisicuții, mă hotărîi totuși să intru la mijloc în această epopee măreață și crîncenă ce se desfășura ochilor mei". (Calistrat Hogaș, *Singur*). Cerințe :

a. Să se întocmească schema frazei, indicîndu-se felul propozițiilor. (2 puncte)

b. Să se precizeze subiectul fiecărei propoziții. (1 punct)

c. Să se identifice atributele, precizîndu-se felul lor și pe cine determină. (1 punct)

Începem cu o precizare : proba de verificare a cunoștințelor nu este un simplu test de evaluare, ca o lucrare trimestrială bunăoară, ci este o probă de selecție, și, din acest motiv, mult mai pretențioasă. Desigur, sarcinile de lucru care compun o asemenea probă nu depășesc programa școlară, dar ele presupun o însușire temeinică a cunoștințelor și deprinderilor prevăzute de această programă.

Dacă veți urmări subiectele date în județul Cluj în sesiunea din vara anului trecut, veți observa că, aparent, ele sînt ușoare. Dar pentru candidații cu o pregătire mai sumară, ele au fost dificile.

Primul punct nu este altceva decît un rezumat. Însă un rezumat nu tocmai ușor de realizat, dacă avem în vedere că firul epic nu este prea bogat în raport cu părțile descriptive ale povestirii. O rezolvare fericită a subiectului presupune o bună selecție și o meșteșugită îmbinare în compunere, după modelul oferit de scriitor, a celor două planuri, narativ și descriptiv. Lucrul era posibil numai după o lectură repetată și o atentă observare a modului specific de a scrie al lui Gala Galaction. Cei care au povestit sec, fără a reuși să scoată în evidență dramatismul întîmplărilor, cei care nu și-au însușit cîte ceva din vocabularul scriitorului, exprimîndu-se simplist, sau cei care au scris cu greșeli de ortografie nu au putut realiza multe puncte la acest subiect.

Punctul al doilea, pentru aceeași categorie de candidați, a fost, de asemenea, dificil. Fraza cuprinde o propoziție principală, două subordonate completive indirecte, o subordonată concesivă și o subordonată atributivă. Mai ales completivele indirecte au fost frecvent tratate drept completive directe, pentru că, în mod greșit, s-a pus regentei întrebarea „ce", fără să se analizeze valoarea ei morfologică. Părea apoi ușor să se identifice subiectul într-o propoziție. Și totuși mulți elevi au vorbit de subiect subînțeles, în loc de subiect inclus, și puțini au identificat funcția de subiect a pronumelui relativ *ce*. Putea fi sarcină mai ușoară decît să identifici niște atribute ? Și iarăși nu a fost tocmai ușor, pentru că, nerecunoscînd locuțiunea prepoziționlă „spre partea", mulți candidați au intepretat cuvîntul *Pisicuții* ca atribut, cînd el nu are această calitate, ori au săvîrșit alte greșeli. Procedînd astfel, cei cu o pregătire sumară au realizat, încă o dată, puncte puține și la acest subiect.

Din aceste observații, înțelegem de ce, pentru a-ți asigura succesul, trebuie să fii foarte bine pregătit, atît la „literatură", cît și la „gramatică". Nu e bine să te lași furat de aparențe și să tratezi cu ușurință unul sau altul dintre subiecte, pentru că profesorii examinatori, trebuind să aleagă, sînt mai exigenți la notare decît profesorii de la clasă, amendînd cu mai multă severitate greșelile. Fii convins că întotdeauna, dincolo de capacitatea de memorizare, profesorii examinatori vor urmări capacitatea de gîndire, sensibilitatea, posibilitățile de exprimare, deprinderile ortografice. De aceea să fii pregătit pentru a-ți pune în valoare toate aceste calități.

Prof. IULIU PÂRVU
Inspectoratul școlar județean Cluj

Concursul de limba și literatura română „M. Eminescu"

Etapa județeană : 25 februarie 1979

SUBIECTE

CLASA A IX-A

Alcătuiți o compunere intitulată : „Țara mea, mîndria mea", valorificînd lecturile voastre literare.

CLASA A X-A

Imaginea artistică a satului transilvănean în opera lui George Coșbuc și Octavian Goga.

CLASA A XI-A

Universul poetic bacovian.

CLASA A XII-A

Alcătuiți o compunere în care, folosind lecturile voastre literare, să ilustrați aprecierea lui Alexandru Vlahuță : „N-a fost popor care să fi plătit mai scump dreptul de a trăi în țara lui și în legea lui, popor care să fi împins la jertfe mai mari adînca dragoste de moșie și dorul de neatîrnare".

Elevii care au obținut la etapa județeană note de 10 și 9

ALBA

Clasa a IX-a : *Daniela Bărăbanț*, Liceul industrial nr. 1, Cugir (9). Clasa a X-a : *Georgeta Gavrilă*, Liceul „Horia, Cloșca și Crișan", Alba Iulia (10) ; *Liviu Turc*, Liceul industrial nr. 1, Cugir (9). Clasa a XI-a : *Marius Veștemean*, Liceul militar Alba Iulia (10) ; *Mariana Nedoni*, Liceul agro-industrial, Blaj (9). Clasa a XII-a : *Maria Fornade*, Liceul „Horia, Cloșca și Crișan", Alba Iulia (9).

ARAD

Clasa a IX-a : *Simona Pintilie*, Liceul „I. Slavici", Arad (9,50) ; *Rodica Flori*, Liceul „I. Slavici", Arad (9) ; *Dorina Gui*, Liceul economic, Arad (9). Clasa a X-a : *Angela Hălmăgean*, Liceul pedagogic, Arad (10) ; *Elvira Biță*, Liceul industrial, Chișineu Criș (9,50) ; *Angela Dîrlău*, Liceul pedagogic, Arad (9,50) ; *Iudit Angel*, Liceul „I. Slavici", Arad (9) ; *Nicoleta Bălănescu*, Liceul pedagogic, Arad (9). Clasa a XI-a : *Otilia Hedeșan*, Liceul pedagogic, Arad (10) ; *Niculiță Marin*, Liceul sanitar, Arad (10) ; *Maria Tugudean*, Liceul agro-industrial, Lipova (10) ; *Dorel Butari*, Liceul agro-industrial Lipova (9,50) ; *Mariana Costache*, Liceul „I. Slavici", Arad (9,50) ; *Călin Mun*, Liceul pedagogic, Arad (9,50) ; *Maria Bruțiu*, Liceul pedagogic, Arad (9) ; *Dana Huțan*, Liceul „I. Slavici", Arad (9). Clasa a XII-a : *Mariana Turda*, Liceul „I. Slavici", Arad (10) ; *Cornelia Bochiș*, Liceul „Miron Constantinescu", Arad (9) ; *Rodica Gurban*, Liceul sanitar, Arad (9).

ARGEȘ

Clasa a IX-a : *Niculina Badea*, Liceul „Zinca Golescu", Pitești (9,50) ; *Daniela Neguleț*, Liceul „D. Golescu", Cîmpulung (9,50) ; *Georgeta Pravăț*, Liceul industrial nr. 3, Cîmpulung (9) ; *Ioana Stan*, Liceul „Zinca Golescu", Pitești (9). Clasa a X-a : *Valentin Popescu*, Liceul „Zinca Golescu", Pitești (10) ; *Anca Marin*, Liceul „Zinca Golescu", Pitești (9,50) ; *Carmen Păștin*, Liceul pedagogic, Cîmpulung (9,50) ; *Liliana Pulpă*, *Eleonora Tache*, Liceul „Zinca Golescu", Pitești (9). Clasa a XI-a : *Mihaela Nicolaescu*, Liceul pedagogic, Cîmpulung (10) ; *Cecilia Ionescu*, *Liliana Voinea*, Liceul „Zinca Golescu", Pitești (9,50) ; *Silvia Anghel*, Liceul „Zinca Golescu", Pitești (9) ; *Ion Jinga*, Liceul „D. Golescu", Cîmpulung (9). Clasa a XII-a : *Grațiela Bîrlă*, Liceul nr. 5, Pitești (10) ; *Adrian Fometescu*, Liceul „N. Bălcescu", Pitești (10) ; *Marius Lăzărescu*, Liceul „N. Bălcescu", Pitești (9,50) ; *Ștefan Olteanu*, Liceul „D. Golescu", Cîmpulung (9,50) ; *Maria Popescu*, Liceul industrial nr. 5, Pitești (9).

BACĂU

Clasa a IX-a: *Camelia Iordache*, Liceul de matematică-fizică, Gh. Gheorghiu-Dej (9). Clasa a X-a: *Liliana Bălănucă*, Liceul de filologie-istorie, Gh. Gheorghiu-Dej (9). Clasa a XI-a: *Mirela Mahu* (9,50); *Anișoara Carol* (9,25); *Cristina Luca* (9), Liceul „V. Alecsandri", Bacău. Clasa a XII-a: *Maria Vornicu*, Liceul industrial nr. 1, Gheorghe Gheorghiu-Dej (9).

BIHOR

Clasa a IX-a: *Elena Ungur* (10), *Cornelia Lazăr* (9), Liceul de filologie-istorie, Oradea; *Romeo Todea*, Liceul „E. Gojdu", Oradea (9). Clasa a X-a: *Maricica Rat* (10), *Liana Buta* (9), Liceul de filologie-istorie, Oradea; *Maria Szábo*, Liceul sanitar, Oradea (9). Clasa a XI-a: *Grati Martin*, Liceul de filologie-istorie, Oradea (10); *Marta Mangra*, Liceul economic, Oradea (9,50); *Ana Fărcaș*, Liceul de filologie-istorie, Oradea (9); *Georgeta Pop*, Liceul sanitar, Oradea (9). Clasa a XII-a: *Sanda Kovács*, Liceul pedagogic, Oradea (9).

BISTRIȚA-NĂSĂUD

Clasa a X-a: *Alexandrina Motoc*, Liceul pedagogic Năsăud (9); *Adela Tracsler*, Liceul sanitar Bistrița (9). Clasa a XI-a: *Camelia Nalațiu*, Liceul „G. Coșbuc", Năsăud (10); *Mihaela Anca*, Liceul „Liviu Rebreanu", Bistrița (9); *Erna Socolean*, Liceul „Liviu Rebreanu", Bistrița (9); *Roland Szecheli*, Liceul Sîngeorz Băi (9); *Ligia Vasilechi*, Liceul pedagogic Năsăud (9).

BOTOȘANI

Clasa a IX-a: *Lucia Florea*, Liceul sanitar Botoșani (10); *Mariana Chelba*, Liceul „A. T. Laurian", Botoșani (9). Clasa a X-a: *Cornelia Scripcă*, Liceul pedagogic, Botoșani (10); *Manuela Ungureanu*, Liceul industrial de chimie, Botoșani (9). Clasa a XI-a: *Camelia Anichitoaiei*, Liceul pedagogic, Botoșani (10); *Daniela Ștefănescu*, Liceul „M. Eminescu", Botoșani (10); *Gheorghe Rusu*, Liceul „Electrocontact", Botoșani (9,50); *Dorina Manghiuc*, Liceul pedagogic, Botoșani (9); *Luigi Pasăre*, Liceul „Electrocontact", Botoșani (9). Clasa a XII-a: *Margareta Atudoroaie*, Liceul „A. T. Laurian", Botoșani (10); *Lilioara Răutu*, Liceul pedagogic, Botoșani (10); *Tamara Cobzariu*, Liceul pedagogic Botoșani (9); *Mihăiță Roșca*, Liceul agro-industrial, Trușești (9).

BRAȘOV

Clasa a IX-a: *Violeta Buliga*, Liceul „A. Șaguna", Brașov (9,50); *Gabriela Popescu*, Liceul „Unirea", Brașov (9,50); *Gabriela Galbenu*, Liceul „Dr. I. Meșotă", Brașov (9); *Rodica Puiu*, Liceul „Unirea", Brașov (9). Clasa a X-a: *Cristina Stroe*, Liceul „Unirea", Brașov (10); *Eleonora Szocs*, Liceul „Radu Negru", Făgăraș (10); *Anca Barac*, Liceul „Dr. I. Meșotă", Brașov (9,50); *Manuela Nicolescu*, Liceul „Unirea", Brașov (9,50); *Adriana Munteanu*, Liceul pedagogic Brașov (9). Clasa a XI-a: *Anca Marian*, Liceul de științe ale naturii, Brașov (10); *Maria Munteanu*, Liceul „Radu Negru", Făgăraș (10); *Roxana Arsene*, Liceul „Unirea", Brașov (9,50); *Mihaela Tatu*, Liceul „A. Șaguna", Brașov (9,50); *Edith Doboș*, Liceul „Unirea", Brașov (9); *Elena Gabor*, Liceul sanitar, Brașov (9). Clasa a XII-a: *Daniela Marin*, Liceul „Unirea", Brașov (10); *Ioana Pîrvulescu*, Liceul „A. Șaguna", Brașov (10);

Delia Radu, Liceul „Unirea", Braşov (9,50) ; *Nicoleta Vîlceanu*, Liceul „A. Şaguna", Braşov (9,50) ; *Melania Boeru*, Liceul pedagogic, Braşov (9) ; *Liana Ionescu*, Liceul „A. Şaguna", Braşov (9).

BRĂILA

Clasa a IX-a: *Maria Diorduc*, Liceul pedagogic, Brăila (9). Clasa a X-a: *Mioara Răcoreanu*, Liceul industrial, Făurei (10) : *Ionica Calotă*, Liceul „Gh. Murgoci", Brăila (9) ; *Marian Taifas*, Liceul „Panait Cerna", Brăila (9). Clasa a XI-a: *Dana Grecu*, Liceul industrial nr. 3, Brăila (9) ; *Ştefana Pană*, Liceul pedagogic, Brăila (9). Clasa a XII-a *Camelia Drăgan*, Liceul pedagogic, Brăila (9) ; *Izabella Müller*, Liceul „N. Bălcescu", Brăila (9).

BUZĂU

Clasa a X-a: *Cornelia Diaconu*, Liceul industrial, Pătîrlagele (9) ; *Sorina Man*, Liceul de filologie-istorie „M. Eminescu", Buzău (9). Clasa a XI-a: *Marina Macău*, Liceul de filologie-istorie „M. Eminescu", Buzău (10) ; *Constantin Pavel*, Liceul „B. P. Hasdeu", Buzău (10) ; *Mirela Marcoşanu*, Liceul de filologie-istorie „M. Eminescu", Buzău (9) ; *Steluţa Pitul*, Liceul „B. P. Hasdeu", Buzău (9).

CARAŞ-SEVERIN

Clasa a IX-a: *Mariana Mihart*, Liceul de matematică-fizică, Reşiţa (9). Clasa a X-a: *Luminiţa Ciolac*, Liceul de matematică-fizică, Oraviţa (10) ; *Gabriela Marian*, Liceul de matematică-fizică, Reşiţa (10) ; *Adela Naum*, Liceul de matematică-fizică, Reşiţa (9). Clasa a XI-a: *Luminiţa Floarea, Elena Lazăr*, Liceul de matematică-fizică, Reşiţa (10) ; *Rodica Dragomir*, Liceul industrial, Moldova Nouă (9) ; *Lucica Ilici*, Liceul agro-industrial, Oraviţa (9). Clasa a XII-a: *Mihai Minea*, Liceul de matematică-fizică, Caransebeş (9).

CLUJ

Clasa a IX-a: *Irma Albu*, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (10) ; *Marina Florea*, Liceul metalurgic, Cîmpia Turzii (10) ; *Liana Homorodeanu*, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (9) ; *Gabriela Oltean*, Liceul „N. Bălcescu", Cluj-Napoca (9) ; *Luminiţa Surducan*, Liceul „N. Bălcescu", Cluj-Napoca (9). Clasa a X-a ; *Iuliana Bărbieru*, Liceul de informatică, Cluj-Napoca (10) ; *Mirela Drăgotoiu*, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (10) ; *Cristian Bolog*, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (9) ; *Livia Găleată*, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (9) ; *Diana Lungu*, Liceul „G. Coşbuc", Cluj-Napoca (9). Clasa a XI-a: *Mariana Dodul*, Liceul de informatică, Cluj-Napoca (10) ; *Dumitru Giurgiu*, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (10) ; *Renata Dica*, Liceul industrial nr. 5, Cluj-Napoca (9) ; *Mihaela Oprean*, Liceul de artă, Cluj-Napoca (9). Clasa a XII-a: *Gheorghe Achim*, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (10) ; *Dumitru Bobină*, Liceul industrial nr. 2, Cluj-Napoca (10) ; *Luminiţa Gheţan*, Liceul „Mihai Viteazul", Turda (9) ; *Carmen Neacşu*, Liceul pedagogic, Cluj-Napoca (9) ; *Virgil Misarăş*, Liceul pedagogic, Cluj-Napoca (9).

CONSTANŢA

Clasa a IX-a: *Carmen Ion*, Liceul „Mircea cel Bătrîn", Constanţa (9) ; *Mariana Pamblică*, Liceul „M. Eminescu", Constanţa (9). Clasa a X-a: *Liliana Barbu*, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Constanţa (9) ; *Emanuela Drăgan*, Liceul „M. Eminescu", Constanţa (9). Clasa a XI-a: *Marina Meliu*, Liceul „M. Eminescu", Constanţa (9). Clasa a XII-a: *Mariana Matei*, Liceul sanitar, Constanţa (9) ; *Magdalena Truşcă*, Liceul „M. Eminescu", Constanţa (9).

COVASNA

Clasa a XI-a: *Marta Scridon*, Liceul de filologie-istorie, Sfîntu Gheorghe (9,50). Clasa a XII-a: *Viorica Moraru*, Liceul industrial „Oltul", Sfîntu Gheorghe (10); *Elisabeta Țîfrea*, Liceul de filologie-istorie, Sfîntu Gheorghe (9).

DÎMBOVIȚA

Clasa a IX-a: *Mihaela Stanciu*, Liceul Fieni (9,50); *Adelina Davidescu*, Liceul Pucioasa (9); *Daniela Tudorache*, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște (9). Clasa a X-a: *Gabriela Chirică*, Liceul nr. 1 Moreni (10); *Liana Radu*, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște (9). Clasa a XI-a: *Mădălina Platcu*, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște (9,50); *Gabriela Ispas*, Liceul economic, Tîrgoviște (9). Clasa a XII-a: *Victoria Mușetoiu*, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște (9).

DOLJ

Clasa a IX-a: *Raluca Ion-Gongea*, Liceul de filologie-istorie, Craiova (10); *Emilia Dinu*, Liceul de filologie-istorie, Craiova (9,50); *Floarea Vișan*, Liceul de filologie-istorie, Craiova (9). Clasa a X-a: *Letiția Știrbu*, Liceul „Frații Buzești", Craiova (9,50); *Georgeta Tutun*, Liceul „N. Bălcescu", Craiova (9,50); *Agapia Magdalena*, Liceul „N. Bălcescu", Craiova (9); *Ecaterina Zidaru*, Liceul de filologie-istorie, Craiova (9). Clasa a XI-a: *Rodica Firănescu*, Liceul de filologie-istorie, Craiova (10); *Dana Dumitriu*, Liceul industrial nr. 2, Craiova (9,50); *Iulia Trăilă*, Liceul de filologie-istorie, Craiova (9,50); *Cristina Iliescu*, Liceul industrial „7 Noiembrie", Craiova (9); *Ioana Mateiță*, Liceul de filologie-istorie, Craiova (9). Clasa a XII-a: *Virgil Florin Ilie*, Liceul industrial „7 Noiembrie", Craiova (9); *Alina Ungureanu*, Liceul de filologie-istorie, Craiova (9).

GALAȚI

Clasa a IX-a: *Otilia Dendrino*, Liceul „V. Alecsandri", Galați (9). Clasa a X-a: *Liliana Bogdan*, Liceul pedagogic, Galați (9); *Simona Ruget*, Liceul „V. Alecsandri", Galați (9). Clasa a XI-a: *Daniela Șelaru*, Liceul „V. Alecsandri", Galați (9,33); *Marilena Capăt*, Liceul de chimie-biologie, Galați (9). Clasa a XII-a: *Ana Oconski*, Liceul „V. Alecsandri", Galați (9).

GORJ

Clasa a IX-a: *Daniela Pleșa*, Liceul „Tudor Vladimirescu", Tîrgu Jiu (9); *Angelica Popescu*, Liceul pedagogic, Tîrgu Jiu (9); *Camelia Șerban*, Liceul pedagogic, Tîrgu Jiu (9).

HARGHITA

Clasa a IX-a: *Camelia Tonceanu*, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc (10); *Gabriela Graur*, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc (9,50); *Cornelia Müller*, Liceul pedagogic, Odorheiu Secuiesc (9,50); *Irma Gergely*, Liceul industrial nr. 3, Miercurea Ciuc (9); *Liliana Purecel*, Liceul pedagogic, Odorheiu Secuiesc (9). Clasa a X-a: *Anca Enea*, Liceul pedagogic, Odorheiu Secuiesc (9,50); *Iuliana Murea*, Liceul pedagogic, Odorheiu Secuiesc (9). Clasa a XI-a: *Elena Suciu*, Liceul agro-industrial, Odorheiu Secuiesc (9,50); *Emese Mátyás*, Liceul industrial nr. 3, Miercurea Ciuc (9); *Maria Popică*, Liceul pedagogic, Odorheiu Secuiesc (9).

HUNEDOARA

Clasa a IX-a: *Daniela Sengheli*, Liceul industrial nr. 2, Hunedoara (10). Clasa a X-a: *Mariana Giurgiu*, Liceul industrial, Criscior (10); *Lucia Muntean*, Liceul industrial nr. 2, Hunedoara (9); *Cristian Popescu*, Liceul de matematică-fizică, Petroșani (9). Clasa a XI-a: *Gheorghe Ardelean*, Liceul pedagogic, Deva (10); *Olivia Lăsat*, Liceul industrial nr. 2 Lupeni (9).

IALOMIȚA

Clasa a IX-a: *Claudia Czerwinski*, Liceul de matematică-fizică, Slobozia (9); *Lucia Stan*, Liceul pedagogic, Slobozia (9). Clasa a X-a: *Daiana Bîrzale*, Liceul „N. Bălcescu", Călărași (9). Clasa a XI-a: *Daniela Dobrigeanu*, Liceul agro-industrial, Țăndărei (10); *Mariana Popescu*, Liceul pedagogic, Slobozia (10); *Marian Teodorescu*, Liceul de matematică-fizică, Slobozia (9,66); *Elena Vagner*, Liceul pedagogic, Slobozia (9). Clasa a XII-a: *Rita Reitu*, Liceul pedagogic, Slobozia (10); *Margareta Velicu*, Liceul economic, Călărași (10).

IAȘI

Clasa a IX-a: *Lăcrămioara Dincă*, Liceul „M. Eminescu", Iași, (10); *Mirela Cernăuți*, Liceul „M. Eminescu", Iași (9,50); *Cristina Iliescu*, Liceul „C. Negruzzi", Iași (9). Clasa a X-a: *Mona Paiu*, Liceul „M. Eminescu", Iași (9,50); *Paula Stiuliuc*, Liceul „M. Eminescu", Iași (9). Clasa a XI-a: *Aurora Ghinea*, Liceul de informatică, Iași (10); *Cristina Samson*, Liceul „M. Eminescu", Iași (10); *Lăcrămioara Drăgan*, Liceul „M. Eminescu", Iași (9); *Mariana Dumitriu*, Liceul de informatică, Iași (9). Clasa a XII-a: *Geta Androaia*, Liceul industrial nr. 2, Iași (9); *Odette Buzea*, Liceul „M. Eminescu", Iași (9).

ILFOV

Clasa a XI-a: *Mirela Dragomir*, Liceul de matematică-fizică, Giurgiu (9,50); *Maria Catană*, Liceul agro-industrial, Fundulea (9); *Mihaela Ștefana*, Liceul pedagogic, București (9). Clasa a XII-a: *Marioara Năstase*, Liceul pedagogic, București (9,50); *Florența Amu*, Liceul de matematică-fizică, Oltenița (9); *Camelia Popescu*, Liceul de matematică-fizică, Giurgiu (9).

MARAMUREȘ

Clasa a IX-a: *Lidia Toma*, Liceul economic Baia Mare (9,50); *Elena Ștefan*, Liceul „Dragoș Vodă", Sighetul Marmației (9). Clasa a X-a: *Monica Gherghel*, Liceul pedagogic, Baia Mare (10); *Anișoara Trif*, Liceul industrial nr. 4, Baia Mare (10); *Gabriela Șerban*, Liceul pedagogic, Baia Mare (9). Clasa a XI-a: *Georgeta Criste*, Liceul pedagogic, Baia Mare (10); *Mirela Corbescu*, Liceul „Dragoș Vodă", Sighetul Marmației (9); *Maria Griguță*, Liceul pedagogic, Baia Mare (9). Clasa a XII-a: *Angela Besenszky*, Liceul pedagogic, Baia Mare (9).

MEHEDINȚI

Clasa a IX-a: *Pompiliu Crăciunescu*, Liceul pedagogic, Drobeta Turnu-Severin (10); *Mirela Cornescu*, Liceul „Traian", Drobeta Turnu-Severin (9). Clasa a X-a: *Ion Brașoveanu*, Liceul „Traian", Drobeta Turnu-Severin (10); *Daniela Fulga*, Liceul pedagogic, Drobeta Turnu-Severin (9); *Codruța Vucea*, Liceul „Traian", Drobeta Turnu-Severin (9). Clasa a XI-a: *Daniela Dăogaru*, Liceul „Traian", Drobeta

Turnu-Severin (9). Clasa a XII-a: *Radu Ciobotea*, Liceul „Șt. Plavăț", Orșova (10) ; *Ioana Mihai*, Liceul pedagogic, Drobeta Turnu-Severin (10) ; *Ileana Cătănescu*, Liceul pedagogic, Drobeta Turnu-Severin (9) ; *Gabriel Mustață*, Liceul „Traian", Drobeta Turnu-Severin (9).

MUREȘ

Clasa a X-a: *Dona Ardeleanu*, Liceul „Unirea", Tîrgu Mureș (9,50). Clasa a XI-a: *Eugenia Marinescu*, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureș (9,50) ; *Sorina Lihăt*, Liceul industrial nr. 1, Reghin (9) ; *Maria Logigan*, Liceul silvic, Gurghiu (9).

NEAMȚ

Clasa a IX-a: *Maria Munteanu*, Liceul „Roman Vodă", Roman (10) ; *Ana-Magdalena Mițan*, Liceul „C. Hogaș", Piatra Neamț (9) ; *Camelia Tuțu*, Liceul industrial nr. 3, Roman (9). Clasa a X-a: *Lucian Branea*, *Lia Saiu*, Liceul „C. Hogaș", Piatra Neamț (9) ; *Carmen Tescaru*, Liceul industrial nr. 3, Piatra Neamț (9). Clasa a XI-a: *Mirela Leibovici*, Liceul „C. Hogaș", Piatra Neamț (10) ; *Oswald Prisecaru*, Liceul industrial nr. 5, Piatra Neamț (10) ; *Elena Bortă*, Liceul „C. Hogaș", Piatra Neamț (9) ; *Nadia Rusu*, Liceul industrial nr. 5 Piatra Neamț (9). Clasa a XII-a: *Doina Covrig*, *Liceul* „C. Hogaș", Piatra Neamț (9) ; *Maria Hulea*, Liceul „Roman Vodă", Roman (9).

OLT

Clasa a IX-a: *Anișoara Grozăvescu*, Liceul de matematică-fizică, Caracal (10) ; *Stela Răduț*, Grupul școlar, Caracal (9) ; *Ioana Vătui*, Liceul pedagogic, Slatina (9). Clasa a X-a: *Luminița Rogojinaru*, Liceul pedagogic, Slatina (9). Clasa a XI-a: *Lucia Buță*, Liceul pedagogic, Slatina (10) ; *Carmen Sindie*, Liceul industrial, Corabia (10) ; *Camelia Ninu*, Liceul pedagogic, Slatina (9) ; *Nicolae Oancea*, Liceul agro-industrial, Slatina (9). Clasa a XII-a: *Constantina Roșoga*, Liceul pedagogic, Slatina (9).

PRAHOVA

Clasa a IX-a: *Mihaela Gheorghe*, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești (10) ; *Elena Mărculescu*, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploiești (10) ; *Adriana Megelea*, Liceul industrial nr. 4, Ploiești (9,50) ; *Roxana Odică*, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploiești (9,50) ; *Florian Militaru*, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploiești (9) ; *Manuela Simion*, Liceul „I. L. Caragiale" Ploiești (9). Clasa a X-a: *Mirela Gireada*, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești (10) ; *Adelina Stănescu*, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploiești (10) ; *Aurora Biolănescu*, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploiești (9,50) ; *Manuela Delescu*, Liceul industrial nr. 4, Ploiești (9,50) ; *Adriana Gheorghe*, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești (9) ; *Mihaela Ghidu*, Liceul pedagogic, Ploiești (9) ; Clasa a XI-a: *Dinu Nica*, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploiești (10) ; *Liliana Panait*, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești (10) ; *Elena Dumitru*, Liceul „N. Grigorescu", Cîmpina (9,50) ; *Rodica Dumitru*, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploiești (9,50) ; *Cornel Nedelcu*, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești (9) ; *Ioana Teodorescu*, Liceul pedagogic, Ploiești (9) ; Clasa a XII-a: *Camelia Oprea*, Liceul pedagogic, Ploiești (10) ; *Laurențiu Sfinteș*, Liceul „D. Cantemir", Breaza (10) ; *Florian Andreescu*, Liceul „D. Cantemir", Breaza (9,50) ; *Domnița Olteanu*, Liceul „Al. I. Cuza", Ploiești (9,50) ; *Aurelia Nicolae*, Liceul pedagogic, Ploiești, (9) ; *Ovidiu Tutovină*, Liceul „D. Cantemir", Breaza (9).

SATU MARE

Clasa a IX-a: *Delia Dorcea*, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare (9). Clasa a X-a: *Maria Brînduşan*, Liceul industrial nr. 7, Satu Mare (9). Clasa a XI-a: *Dorina Ciula*, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare (10) ; *Márta Pallai*, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare (10) ; *Coculeana Perea*, Liceul industrial nr. 6 (9) ; *Cristina Trifu*, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare (9).

SĂLAJ

Clasa a X-a: *Liliana Munteanu*, Liceul pedagogic, Zalău (10) ; *Elena Hideg*, Liceul de matematică-fizică, Jibou (9) ; *Ligia Souca*, Liceul de filologie-istorie, Şimleul Silvaniei (9). Clasa a XI-a: *Margareta Toth*, Liceul industrial nr. 2, Zalău (10) ; *Ibolya Szalay*, Liceul industrial nr. 2, Zalău (9). Clasa a XII-a: *Voichiţa Opriş*, Liceul pedagogic, Zalău (10) ; *Ioana Rotaru*, Liceul de filologie-istorie, Zalău (9).

SIBIU

Clasa a IX-a: *Dana Dragomir*, Liceul „Gh. Lazăr", Sibiu (10) ; *Lia Trandafir*, Liceul „O. Goga", Sibiu (10) ; *Simona Martin*, Liceul „O. Goga", Sibiu (9,50) ; *Damian Olimpia*, Liceul „Axente Sever", Mediaş (9) ; *Ioana Oprişoiu*, Liceul „O. Goga", Sibiu (9). Clasa a X-a: *Manuela Brotea*, Liceul sanitar, Sibiu (10) ; *Monica Mărgineanu*, Liceul „O. Goga", Sibiu (10) ; *Carmen Buju*, Liceul pedagogic, Sibiu (9) ; *Dayana Frăţilă*, Liceul „Gh. Lazăr", Sibiu (9). Clasa a XI-a : *Eugenia Fleacă*, Liceul „O. Goga", Sibiu (9) ; *Ana Stănilă*, Liceul industrial nr. 1, Mediaş (9). Clasa a XII-a: *Vasilică Ancuţa*, Liceul industrial nr. 1, Sibiu (10) ; *Livia Lup*, Liceul industrial nr. 1, Mediaş (9).

SUCEAVA

Clasa a IX-a: *Rodica Nechita*, Liceul economic, Suceava (9). Clasa a X-a: *Carmen Hulubaş*, Liceul „E. Hurmuzachi", Rădăuţi (9). Clasa a XI-a: *Mihai Maricela*, Liceul „Petru Rareş", Suceava (9) ; *Tatiana Tudose*, Liceul industrial nr. 4, Suceava (9). Clasa a XII-a: *Doina Ghidion*, Liceul „Dragoş Vodă", Cîmpulung (9).

TELEORMAN

Clasa a IX-a: *Anda Bîrzanu*, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele (10) ; *Daniela Osiac*, Liceul sanitar, Alexandria (10) ; *Marieta Tismănaru*, Liceul de filologie-istorie, Turnu Măgurele (10) ; *Carmen Gabriela Radu*, Liceul de matematică-fizică, Roşiorii de Vede (9). Clasa a X-a: *Corina Chirea*, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele (10) ; *Olga Naciu*, Liceul sanitar, Alexandria (9) ; *Cezarina Roşoi*, Liceul de chimie, Turnu Măgurele (9) ; *Polixenia Zlăteanu*, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele (9). Clasa a XI-a: *Simona Băjan*, Liceul de matematică-fizică, Alexandria (10) ; *Alexandru Cutieru*, Liceul de matematică-fizică, Roşiorii de Vede (10) ; *Floricel Mocanu*, Liceul „Unirea", Turnu Măgurele (10) ; *Cornelia Rădulescu*, Liceul de matematică-fizică, Alexandria (9). Clasa a XII-a: *Carmen Burcea*, Liceul „Unirea", Turnu Măgurele (10) ; *Dida Mireniuc*, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele (9).

TIMIȘ

Clasa a IX-a: *Manuel Bugariu*, Liceul de filologie-istorie, Timișoara (10) ; ***Adelina Hegheș***, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Timișoara (10) ; *Valeriu Jinga*, Liceul „C. D. Loga", Timișoara (9) ; *Adriana Popa*, Liceul de filologie-istorie, Timișoara (9). Clasa a X-a: *Mihaela Cioloca*, Liceul de filologie-istorie, Timișoara (10) ; *Eleonora Mihulin*, Liceul industrial nr. 1, Timișoara (10) ; *Carmen Cîrnu*, Liceul pedagogic, Timișoara (9) ; *Livia Pop*, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Timișoara (9). Clasa a XI-a: *Maria Grădinaru*, Liceul de matematică-fizică, nr. 1, Timișoara (10) ; *Georgeta Neagu*, Liceul de filologie-istorie, Timișoara (10) ; *Rodica Mureșan*, Liceul industrial „Azur", Timișoara (9) ; *Tatiana Rusu*, Liceul pedagogic, Timișoara (9). Clasa a XII-a: *Ivan Farcaș*, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Timișoara (10) ; *Lucia Turmac*, Liceul de filologie-istorie, Timișoara (10) ; *Mariana Bucă*, Liceul de filologie-istorie, Timișoara (9) ; *Adriana Buciuc*, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Timișoara (9).

TULCEA

Clasa a IX-a: *Patricia Neamțu* (10), *Lavinia Gămănescu* (9), Liceul pedagogic, Tulcea. Clasa a X-a: *Teodora Suca*, Liceul „Spiru Haret", Tulcea (9,50) ; *Adina Ștefanov*, Liceul industrial, Măcin (9). Clasa a XI-a: *Mariana Giol*, Liceul „Spiru Haret", Tulcea (9,50) ; *Monica Nicolau*, Liceul pedagogic, Tulcea (9,50). Clasa a XII-a: *Argentin Toncea*, Liceul „Spiru Haret", Tulcea (9).

VASLUI

Clasa a IX-a: *Greta Popa*, Liceul „Gh. Roșca Codreanu", Bîrlad (10) ; *Ecaterina Budacea*, Liceul industrial nr. 4, Vaslui (9). Clasa a X-a: *Angelica Hușanu*, Liceul „M. Kogălniceanu", Vaslui (10) ; *Cornelia Maxim*, Liceul pedagogic, Bîrlad (9) ; *Georgeta Ungureanu*, Liceul „Gh. Roșca Codreanu", Bîrlad (9). Clasa a XI-a: *Sanda Silav*, Liceul pedagogic, Bîrlad (10) ; *Virginia Chiriac*, Liceul industrial, Bîrlad (9) ; *Georgeta Puflea*, Liceul pedagogic, Bîrlad (9). Clasa a XII-a: *Elena Crăescu*, Liceul „M. Kogălniceanu", Vaslui (9).

VÎLCEA

Clasa a IX-a: *Liana Mărgineanu*, Liceul sanitar, Rîmnicu Vîlcea (9) ; *Mariana Moldoveanu*, Liceul „N. Bălcescu", Rîmnicu Vîlcea (9). Clasa a XI-a: *Georgeta Ciobanu*, Liceul industrial, Drăgășani (10) ; *Virginia Sinculescu*, Liceul industrial nr. 1, Rîmnicu Vîlcea (9) ; *Ioana Toma*, Liceul „Vasile Roaită", Rîmnicu Vîlcea (9). Clasa a XII-a: *Nicolae Duțu*, Liceul energetic, Rîmnicu Vîlcea (9) ; *Ioana Oneci*, Liceul „N. Bălcescu", Rîmnicu Vîlcea (9).

VRANCEA

Clasa a IX-a: *Maricica Babiș*, Liceul pedagogic, Focșani (9) ; *Vasilica Taslău*, Liceul sanitar, Focșani (9). Clasa a X-a: *Genoveva Lupu*, Liceul pedagogic, Focșani (9). Clasa a XI-a: *Georgeta Serea*, Liceul pedagogic, Focșani (10).

BUCUREȘTI

Clasa a IX-a: *Raluca Tacciu*, Liceul de filologie-istorie nr. 1 (10) ; *Ioana Carabăț*, Liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia" (9,50) ; *Mihaela Dima*, Liceul de științe ale naturii nr. 1 (9,50) ; *Mihaela Ionașc*, Liceul „Gh. Lazăr" (9,50) ;

Marius Murărescu, Liceul „Mihai Viteazul" (9,50) ; *Cristina Vasilescu*, Liceul „I. L. Caragiale" (9,50) ; *Mihaela Polexe*, Liceul de filologie-istorie „Ion Creangă" (9) ; *Cristian Popa*, Liceul „Gh. Lazăr" (9) ; *Elena Stănescu*, Liceul „Mihai Viteazul" (9) ; *Adriana Şerban*, Liceul „I. L. Caragiale" (9) ; *Mariana Tudor*, Liceul sanitar (9). Clasa a X-a: *Irina Airinei* (9,50), *Victoria Popovici* (9,50), Liceul de filologie-istorie nr. 1 ; *Carmen Gherman*, Liceul de filologie-istorie „Ion Creangă" (9,50) ; *Anca Grigorescu*, Liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia" (9,50) ; *Monica Măgureanu*, Liceul „Gh. Şincai" (9,50) ; *Mihaela Nicolau*, Liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia" (9,50) ; *Irina Popescu*, Liceul „C. A. Rosetti" (9,50) ; *Codruţa-Romaniţa Bucur*, Liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia" (9) ; *Daniela Drogoreanu*, Liceul „Nicolae Bălcescu" (9) ; *Graţiela Eremia*, Liceul de filologie-istorie nr. 1 (9) ; *Aureliana Ionescu*, Liceul „Ion Neculce" (9) ; *Adina Mavrodin*, Liceul de filologie-istorie, „Zoia Kosmodemianskaia" (9) ; *Camelia Neagu*, Liceul „Gh. Lazăr" (9) ; *Liliana Tecuceanu*, Liceul pedagogic (9). Clasa a XI-a: *Raluca Georgescu*, Liceul „N. Bălcescu" (10) ; *Anca Oţel*, Liceul „Gh. Şincai" (10) ; *Salvina Adam, Mariana Bara, Anca Boglea*, Liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia" (9,50) ; *Anca Balosin*, Liceul de filologie-istorie „Ion Creangă" (9,50) ; *Ioana Marin, Mihaela Măgdăliniş*, Liceul de filologie-istorie „Ion Creangă" (9,50) ; *Rodica Parpală*, Liceul „I. L. Caragiale" (9,50) ; *Doina Ripeanu*, Liceul „N. Tonitza" (9,50) ; *Sorina Constanţa Suhăreanu*, Liceul „Gh. Lazăr" (9,50) ; *Adina Chivulescu*, Liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia" (9) ; *Anca Iorgulescu*, Liceul „N. Tonitza" (9) ; *Anca Lungulescu*, Liceul industrial nr. 25 (9) ; *Elena Mihăescu*, Liceul de matematică-fizică nr. 2 (9) ; *Lidia Mocanu*, Liceul de filologie-istorie nr. 1 (9) ; *Daniela Pleşa*, Liceul de filologie-istorie „Ion Creangă" (9) ; *Irina Rădulescu*, Liceul de filologie-istorie nr. 1 (9) ; *Ruxandra Sin*, Liceul de filologie-istorie „Ion Creangă" (9) ; *Cornelia Tudor*, Liceul „N. Bălcescu" (9) ; *Silviana Tudorache*, Liceul industrial nr. 17 (9) ; *Mihaela Tudoran*, Liceul de filologie-istorie nr. 1. Clasa a XII-a: *Mariana Dumitrescu, Lioară Iatan, Cristina Moraru*, Liceul de filologie-istorie „Ion Creangă" (9,50) ; *Cristina Petre*, Liceul „Gh. Lazăr" (9,50) ; *Mira-Sanda Rucăreanu*, Liceul „N. Tonitza" (9,50) ; *Mihaela Iorga*, Liceul pedagogic (9) ; *Steliana Stoian*, Liceul sanitar (9) ; *Sorina Stroe*, Liceul pedagogic (9).

CENACLURI, REVISTE

Cerinţe actuale ale revistelor şcolare

DAN CRUCERU
Şef de sector presă, Comitetul municipal Bucureşti al P.C.R.
Prof. TUDOR OPRIŞ
Liceul de matematică-fizică „Gh. Lazăr", Bucureşti

Noua *Lege a educaţiei şi învăţământului* prevede, între altele, „educarea ştiinţifică şi tehnică a tineretului, crearea deprinderilor şi obişnuinţei de a lucra în activitatea productivă, a pasiunii pentru nou, pentru a se putea integra rapid, după terminarea studiilor, în activitatea de producţie, de cercetare ştiinţifică şi tehnologică, pentru a folosi în cele mai bune condiţii tehnica modernă din înzestrarea economiei naţionale şi a contribui la dezvoltarea ştiinţei, tehnicii şi tehnologiei româneşti" (art. 113, alineatul d).

Ținînd seama de necesitatea pregătirii profesionale, științifice și culturale a tineretului, de folosirea tuturor mijloacelor și formelor pentru atingerea acestui scop, considerăm utile cîteva îndrumări referitoare la conținutul revistelor școlare.

În ultimul deceniu, numărul revistelor școlare a crescut datorită interesului acordat de conducerile unor școli și licee, grijii Ministerului Educației și Învățămîntului și C.C. al U.T.C., care au instituit un concurs anual cu premii.

Revistele școlare constituie, după cum se știe, mijloace eficiente de stimulare a spiritului de creație literară, științifică și tehnică. Ele reflectă, pe de o parte, progresul general al presei, iar, pe de altă parte, orizontul intelectual din ce în ce mai larg al tînărului de astăzi.

O primă cerință a unei bune reviste este legătura strînsă între conținutul ei și activitatea ce se desfășoară în școala sau liceul respectiv, între teorie și practică, între activitatea de instruire și educare a tineretului pentru muncă și viață și activitatea cercurilor tehnico-științifice, concursurilor, olimpiadelor, sesiunilor de comunicări și a altor manifestări cu caracter cultural-științific.

Pentru a înregistra un salt calitativ, o revistă școlară trebuie să integreze orizontul vîrstei în cel al timpului istoric, să se pună într-o strînsă corelație cu problemele generale ale societății. În același timp, pentru a se constitui în documente autentice, e necesar ca publicațiile să devină cronici vii, expresive, să surprindă profilul spiritual al unei generații școlare, să mijlocească, încă din epoca școlarității, descoperirea, formarea și debutul unor viitoare personalități în diferite domenii de activitate.

E util de precizat că valabilitatea și succesul unei reviste școlare depind, în cea mai mare măsură, de receptivitatea conducerii școlii și de existența unui profesor animator, priceput și devotat, capabil să îndrumeze un colectiv de redacție unit și să transmită făclia unui „ucenic" pe care l-a format între timp.

O revistă școlară se caracterizează prin perseverență, spirit de continuitate și calitate mereu sporită. Lipsa de pasiune și de preocupare, plafonarea valorică duc inevitabil la dispariția ei.

Altă cerință a unei reviste școlare moderne o reprezintă munca științifică a colegiului redacțional. Multe reviste publică tot ce le sosește la redacție. Este normal ca, în spirit democratic, revista să iasă în întîmpinarea cerinței cititorilor, să le reflecte interesele, preocupările, problemele care îi frămîntă, să devină o expresie vie a opiniei școlare. Dar și cititorii trebuie să înțeleagă comanda socială a revistei școlare, care își propune, prin sumarul ei echilibrat și inteligent conceput, să acopere o arie cît mai largă de aspecte ale formării multilaterale a omului modern, o selectare și o sistematizare a tematicii. Sondarea periodică a opiniei școlare, prezentarea în fața cititorilor a proiectelor de sumare ale revistei sînt obligații elementare ale colegiului redacțional. Prin corespondenți, colegiul poate obține informații din toate clasele, iar prin membrii săi, el este reprezentat în activitățile politico-ideologice, științifice, cultural-artistice, sportive, productive și social-patriotice. În acest fel, revista devine un organ într-adevăr reprezentativ al unei școli.

Un stil de muncă modern presupune nu numai o promptă informare, ci și o rapidă culegere a materialelor care alimentează rubricile. Este indicat ca rubricile să aibă caracter permanent și să existe o specializare a muncii în sînul colegiului de redacție. În funcție de numărul și de destinația rubricilor sau de tematica unor numere festive, colegiul de redacție stabilește termenul de elaborare a materialelor și de predare. Corespondenții revistei din fiecare clasă strîng materialele oferite de colegii lor (poezii, articole științifice, recenzii, cronici, desene, caricaturi etc.) și le transmit secretarului responsabil de redacție. Acesta, împreună cu profesorul coordonator, repartizează materialul pe rubrici, în raport cu numărul de pagini stabilit în economia revistei, reține materialele respective ori le înapoiază autorilor cu sugestii de îmbunătățire.

La ședința colectivului redacțional, redactorul șef, redactorul șef adjunct și profesorul coordonator decid asupra materialelor și ilustrațiilor care vor intra și asupra sumarului definitiv al numărului. După dactilografiere și după ce textele au fost revăzute de autori, revista este prezentată conducerii școlii, organizației de partid și de tineret pentru a primi avizul de publicare.

Altă exigență a muncii de redacție se referă la noutatea materialului publicat. Ceea ce supără la multe reviste școlare este compilația. Numeroase articole de critică literară, de știință și tehnică sînt copiate adesea fidel din manuale, tratate, reviste de specialitate. O revistă modernă trebuie să încurajeze personalitatea și spiritul creator al elevilor, să prezinte puncte de vedere originale asupra unei cărți, unui film ori spectacol, opinia deschisă asupra unei probleme de viață școlară și de etică, să publice contribuții inedite din domeniul matematicii, să popularizeze o cercetare personală din domeniul fizicii, chimiei, biologiei, arheologiei, etnografiei, folclorului local, o raționalizare sau o inovație tehnică cu valoare aplicativă.

În ceea ce privește calitatea articolelor (de dimensiuni reduse — cel mult două pagini dactilografiate), cerințele actuale impun să se înlocuiască expunerile lungi și monotone cu caracter doct, moralizator, prin forme vioaie, antrenante, ziaristice : anchete, reportaje, interviuri, mese rotunde, sondaje de opinie. E un lucru constatat că cele mai citite rubrici (alături de umor, noutăți și curiozități) sînt dezbaterile etice pe teme de actualitate, sincere, realiste și combative.

Nu este lipsită de importanță forma de prezentare a revistei — de la redactarea propriu-zisă a fiecărui articol pînă la realizarea lui grafică (așezarea în pagină, corpul de literă, ilustrația etc.). Grija pentru corectitudinea și claritatea stilului trebuie să stea în atenția colectivului de redacție și a profesorului coordonator. E îngrijorător faptul că în unele reviste tipărite se întîlnesc materiale care dovedesc o slabă cunoaștere și o stăpînire a limbii literare, de la greșeli de ortografie pînă la exprimări confuze sau improprii.

În privința tehnoredactării, ea continuă să fie vetustă, datorită neantrenării elevilor talentați la ilustrarea revistei. Redacțiile sînt prea puțin preocupate de funcționalitatea desenelor și fotografiilor, de efectul vizual realizat de varietatea aspectelor grafice. Într-o revistă modernă concordanța între conținut și forma grafică e o condiție obligatorie.

Cronica revistelor școlare

Prof. GEORGE ȘOVU
Inspectoratul școlar al municipiului București

Reluarea concursului național al revistelor școlare și permanentizarea lui în planul anual de acțiuni comune ale Ministerului Educației și Învățămîntului și organizațiilor de copii și tineret a stimulat această complexă și pasionantă formă de activitate extrașcolară.

În toate colțurile țării se fac pregătiri pentru noua ediție a concursului. Primele roade ale acestui an școlar au și sosit la redacție și ne grăbim să le semnalăm.

Revista noastră a Liceului „Unirea" din Focșani, distinsă cu premiul I la faza republicană a Concursului publicațiilor școlare din anul 1978, se remarcă din nou : numărul 55—56—57 (serie nouă) din octombrie—decembrie 1978, excelent din toate punctele de vedere, completează cu noi elemente paleta atît de bogată și de interesantă a valorilor pe care această publicație, coordonată de prof. Petrache Dima, le oferă cititorilor ei, recrutați nu numai din ținutul încărcat de răscolitoare poezie și vibrantă istorie al Vrancei, ci și din alte părți ale țării. Numărul la care ne referim, dedicat marelui savant acad. Iorgu Iordan, care și-a sărbătorit nu de mult, împreună cu toți iubitorii limbii și literelor românești, 90 de ani de viață, și cu care revista

angajează un extrem de interesant dialog (ce va continua și în numărul viitor), adună colaborări în stare să satisfacă cele mai diverse și mai severe gusturi și pretenții. Expresie a unei activități bine organizate, avînd, totodată, o clară perspectivă, este și faptul că se publică aici schița de sumar al viitorului număr al revistei și că este anunțat suplimentul literar pe care publicația elevilor de la Liceul „Unirea" din Focșani și-l propune. Succes deplin !

Sora de glorie a *Revistei noastre* — publicația *Speranțe*, a elevilor Liceului „Gh. Lazăr" din București, care a primit, de asemenea, cea mai înaltă distincție — premiul I — la concursul amintit, nu se lasă mai prejos. Ultimul număr ne oferă, ca de obicei, un sumar variat, interesant, din care remarcăm interviul luat academicianului C. Giurescu — fost elev al școlii — cu puține zile înainte de moarte, încheiat cu apelul patriotic adresat de marele istoric tinerei generații. Reținem, de asemenea, beletristica de foarte bună calitate, cronica unei bogate sesiuni științifice, două interesante anchete-interviuri privitoare la cultura artistică (din păcate, din ce în ce mai precară) a actualelor promoții de elevi, în sfîrșit, tradiționala pagină de umor. Echilibru, ținută științifică și literară elevată, bun-gust, iată ce caracterizează această publicație fruntașă.

Dintre publicațiile bucureștene, cu numere recent apărute, care ne stau la îndemînă pentru această cronică, mai amintim revistele : *2000*, a Liceului de matematică-fizică nr. 6, distinsă cu premiul al II-lea la confruntarea din anul 1978, publicație care oferă, în limbile română și germană, imagini concludente ale preocupărilor extrem de variate și de interesante ale elevilor din această școală ; *Gînduri*, a Liceului de filologie-istorie „Ion Creangă", în paginile căreia se adună multiple colaborări valoroase ale unor elevi talentați ca : Marina Dumitrescu, Cristian Moraru, Cristina Voișel, Rusalina Munteanu, Anca Balosin, Adriana Rădulescu, Livia Rădulescu, Athena Teoharide, Dana Armașu, Narcisa Markos, Anee-Marie Hirshpek, Doina Lucuță ș.a. ; precum și *Pași spre viitor*, număr jubiliar, pregătit de elevii și profesorii Liceului industrial „Dimitrie Bolintineanu" cu prilejul celei de a XXV-a aniversări a înființării acestei instituții de învățămînt ; *Aspirații*, revista Liceului de matematică-fizică nr. 2 ; *Collegium*, reprezentînd Grupul școlar industrial nr. 10 ; *Aurul florilor*, editată de Liceul agro-industrial Băneasa și *Buletinul literar*, redactat de Liceul industrial nr. 8.

Liceul pedagogic din Craiova ne trimite un nou număr al revistei *Năzuințe*, însoțit de un supliment consacrat, de data aceasta, evocării unei tinere absolvente — Adriana Groșan — și unora dintre creațiile ei literare. Frumoasă, lăudabilă inițiativă, care demonstrează, între altele, că, în această școală, *oameni de suflet* cresc generații de vrednici urmași. Întîmpinăm cu bucurie primul număr al revistei elevilor de la Școala generală nr. 32 din Craiova — *Caiet 32* — care marchează un debut promițător. Tot de pe meleaguri oltenești ne-a sosit numărul 1 (serie nouă) al revistei *Viața*, publicație a elevilor Liceului agro-industrial din Caracal, pe care l-am cercetat cu interes și satisfacție.

Zenit, revista Liceului industrial „Constantin Burcă" — Pașcani, județul Iași, monotonă ca înfățișare, ne întîmpină cu cîteva „încercări poetice" valoroase, semnate de tînăra Genoveva Caba, dintre care ne-a plăcut aceea intitulată *Majorat*.

Consemnăm noi apariții ale publicațiilor : *Ecoul* (nr. 11) a Liceului industrial „Nicolae Iorga" din Vălenii de Munte, *Liceul* (nr. 16), aparținînd elevilor de la Liceul de matematică-fizică „A. T. Laurian" din Botoșani, *Valențe* (nr. 2), reprezentînd Liceul industrial nr. 2 din municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Zorile* — nr. 1 — 2 (22 — 23) — revistă de literatură și știință a Liceului de matematică-fizică „Cuza

Vodă" din Huși, din paginile căreia remarcăm poeziile : *Omul Ceaușescu* de Ion Alexandru Angheluș și *Ofrandă patriei* de Violeta Ionescu.

În sfîrșit, alte două publicații : *Cîntare patriei*, o bogată antologie lirică a pionierilor gorjeni, apărută sub auspiciile Consiliului județean al organizației pionierilor și Inspectoratului școlar al județului Gorj (selecția poeziilor și îngrijirea volumului aparțin profesoarei Veronica Tribus) și *Vîrsta fericită*, revista cenaclului literar al pionierilor de la Școala generală nr. 11 din Galați.

Din experiența cercului literar

Prof. EUGENIA MUREȘAN
Liceul industrial Deda, județul Mureș

Cercurile literare urmăresc lărgirea orizontului elevilor, perfecționarea priceperilor și deprinderilor, stimularea aptitudinilor creatoare, formarea deprinderii de a elabora lucrări, crearea obișnuinței de a le susține în fața colegilor, în scopul dezvoltării spiritului critic al elevilor.

În funcție de particularitățile de vîrstă ale elevilor și de preferințele lor, am organizat cercuri pe grupe (clasele V — VI și clasele VII — VIII). În cadrul cercurilor pentru clasele a V-a și a VI-a, care cuprind marea majoritate a elevilor, datorită activității interesante și atractive, punem un accent deosebit pe deprinderile de citire, recitare și povestire, pe cunoașterea și respectarea cerințelor acestui gen de activitate : sesizarea tonului fundamental, modelarea vocii, ținînd seama de accentul și de pauzele logice, de ritmul specific al prozei sau poeziei.

Ilustrăm fiecare situație cu modele de texte, insistînd asupra deosebirii dintre lectura sau recitarea liricii cetățenești și lirica peisagistă, erotică, satirică etc. Îi obișnuim pe elevi să folosească tonul adecvat fiecărei specii a genului liric, iar în cadrul operelor epice atragem atenția asupra specificului acestora. Cînd citim versuri patriotice, în special cele dedicate țării, partidului, eroilor noștri, subliniem necesitatea tonului patetic, declarativ, solemn, grav, în funcție de sentimentele exprimate de poet. Versurile erotice cer un ton cald, sincer, iar poeziile satirice — un ton ironic, uneori biciuitor.

Procedeul de bază l-a constituit exercițiul de recitare individuală, insistînd asupra expresivității, clarității, respectării ritmului, pauzelor etc. În planul de activitate a cercului pentru clasele a V-a și a VI-a am inclus manifestări ca : medalioane literare, concursuri, seri literare, ședințe deschise.

Concepem cercul literar ca o școală de pregătire patriotică și estetică. Considerăm că și aici munca noastră trebuie să fie la fel de bine organizată ca la lecția din clasă, să se desfășoare după un plan, să cultivăm prin cercuri gustul, interesul

și atașamentul pentru limba și literatura română, educarea elevilor în spiritul moralei comuniste.

În cadrul cercului literar al claselor a VII-a și a VIII-a, am urmărit îmbogățirea cunoștințelor de literatură, dezvoltarea priceperii de a analiza și interpreta fenomenul literar. Formele de activitate folosite au fost lectura, conversația, expunerea orală, recenziile, medalionul literar, excursiile literare, serile literare etc. Dacă în anii precedenți am abordat teme ca „File din viața marilor noștri scriitori", „Ce aprob și ce resping din romanul *Mara*", anul acesta tematica a fost axată pe problemele contemporane, pe marile evenimente ale anului, precum și pe cunoașterea și valorificarea folclorului local, așa cum rezultă din planul tematic al cercului de literatură „M. Eminescu" al elevilor din clasele a VII-a și a VIII-a.

Vorbind despre cele două coordonate ale cercului — funcționalitatea și finalitatea — considerăm că începutul este promițător, avînd în vedere rezultatele bune și foarte bune ale elevilor noștri la concursurile cultural-artistice din cadrul celei de a doua ediții a Festivalului național „Cîntarea României".

Credem, în același timp, că activitatea cercurilor literare trebuie să fie orientată în direcția stimulării în mai mare măsură a interesului pentru cultivarea și valorificarea aptitudinilor artistice ale elevilor, pentru viața cultural-artistică din școala noastră, concretizată în serbări, simpozioane, seri literare, șezători și medalioane literare, reprezentații teatrale, gazete de perete.

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

PIATRA NEAMȚ

În cadrul societății literare, elevii Liceului „Calistrat Hogaș", sub îndrumarea tovarășului profesor Mihai Mancaș, desfășoară o bogată activitate.

La cercurile de stilistică (clasa a IX-a), istorie literară (clasa a X-a), estetică (clasa a XI-a), participă 40 de elevi din clasele cu profil de filologie-istorie. Activitatea de cercetare este concretizată în lucrările cu care am participat la sesiunea de referate și comunicări științifice, devenită tradițională în liceul nostru. Menționăm cîteva dintre lucrările care au suscitat un mare interes : *Structuri logice în „Baltagul"* (Iulian Costache), *Funcții estetico-filozofice în opera lui Blaga* (Elena Bortă), *Sonorități eminesciene în poezia lui Macedonski* (Magda Trufin), *Poezia culorii, culoarea poeziei* (Mirela Leibovici), *Este „Baltagul" o continuare la „Moriția"* ? (Emanuela Tomșa). În domeniul cercetării folclorului și etnografiei s-au remarcat Mihaela Apostoaie, *Obiceiuri de iarnă în zona Oglinzi — Neamț* și Ana-Magdalena Mîțan, *Realități sociale în proverbe, zicători, ghicitori și strigături din zona Borca — Neamț.*

Colegul Iulian Costache a obținut mențiune la faza finală a sesiunii de referate și comunicări științifice.

S-au evidențiat prin activitate susținută la dezbaterile din cercuri : Ștefania Boghiș, Mircea Diaconu, Iuliana Oancea, Mady Negru, Monica Cocan, Cerasela Ciocîrlan, Lucian Branea, Doina Covrig, Adriana Popovici.

Preocupările variate și interesante ale membrilor acestor cercuri deschid un orizont larg cunoștințelor în domeniul filologiei.

La cenaclul *Orizonturi*, ale cărui ședințe au loc bilunar, participă elevi din toți anii de studiu. Creațiile literare sînt prezentate și discutate într-o atmosferă de lucru, de participare activă.

Pentru viitor ne propunem atragerea unui număr mai mare de elevi la activitatea cenaclului și a cercurilor literare, intensificarea preocupărilor de cercetare și a participării cu bune rezultate la Concursul de limba și literatura română „Mihai Eminescu".

LIA SAIU

REȘIȚA

Elevii Liceului de matematică-fizică din Reșița desfășoară o bogată și fructuoasă activitate literară. În cadrul *Cercului de bibliofilie și creație literară* s-au afirmat „tinerele condeie" ale școlii noastre : Petru Băloni, Monica Copăceanu, Daniela Kalineak, Valentina Tismonariu, Călin Lungu, Alida Belcea, Adriana Bulmeza. Cele mai izbutite creații ale lor au fost popularizate în *Liceum*, revista școlii.

Cu prilejul „Zilelor culturii" la Reșița au fost organizate întîlniri cu scriitorii Toma George Maiorescu și Ștefan Bănulescu.

Prezentările de cărți noi, care au loc bilunar în cadrul activității cercului, contribuie la stimularea interesului nostru pentru lectură și la formarea convingerii că prietenii noștri adevărați sînt cărțile.

Membrii cercului nostru au pregătit textele pentru montajele literar-artistice *Cîntînd un om, omagiem o țară* și *Unirea cea mare* (cu prilejul sărbătoririi zilei de 1 decembrie), precum și pentru brigada artistică de agitație *Semaforul prin școala noastră.*

ADELA NAUM

RÎMNICU-SĂRAT

Cenaclul *Prima verba* al elevilor Liceului industrial „Ștefan cel Mare" se integrează în mișcarea culturală a orașului, ca o prezență vie în cadrul Festivalului național „Cîntarea României". La ședințele de lucru lunare, în afară de prezentarea și discutarea creațiilor originale, se organizează acțiuni de informare literar-artistică. În activitatea cenaclului îndrumat de profesorul Traian Cristea s-au înscris activități variate și interesante, dintre care menționăm : întîlnirile cu poeții Radu Cîrneci și Passionaria Stoicescu, spectacole de poezie și muzică patriotică susținute în școală și la Clubul muncitoresc, redactarea emisiunii „Elevii de azi, constructorii de mîine", care se transmite la stația de radioamplificare a liceului. S-au evidențiat, în activitatea cenaclului *Prima verba*, elevii : Dana Drenea, Lidia Jercan, Veronica Matei, Rozalia Mărgărit, Cornel Tudose, Sandu Tretui, Violeta Vîlcu.

La Liceul de matematică-fizică „Alexandru Vlahuță" s-a constituit Societatea științifică a elevilor „Gheorghe Munteanu Murgoci", cu care prilej s-au organizat o sesiune de referate și comunicări pe tema *Activitatea creatoare a elevilor și a cadrelor didactice în sprijinul integrării învățămîntului cu cercetarea și producția*, precum și ședința cercului de limba și literatura română cu tema *Ideea de latinitate a limbii române în operele cronicarilor și ale reprezentanților Școlii ardelene* (referat întocmit și susținut de eleva Ruxanda Paiu). Elevele Mariana Moșog, Viorica Obeadă și Ruxanda Paiu au recitat versuri originale, iar Antoaneta Chiriță și Vasilica Căsuță au prezentat un moment de muzică și poezie.

Lucrările s-au desfășurat sub îndrumarea profesoarei Viorica Ungureanu și a președintei cercului, eleva Viorica Obeadă.

Prof. VASILE N. UȚĂ
Liceul „Ștefan cel Mare"

TURDA

La Școala generală nr. 6 din municipiul Turda, învățarea și cultivarea limbii române constituie o preocupare importantă a elevilor și a cadrelor didactice.

În școala noastră funcționează două cercuri : *Tinere condeie*, condus de tovarășa profesoară Anca Cărăuș, și *Limba noastră*, condus de tovarășul profesor Ioan Bembea. În vederea stimulării interesului elevilor pentru studiul limbii și literaturii române și a popularizării activității membrilor celor două cercuri folosim gazeta de perete intitulată *Limba noastră*. Această gazetă cuprinde mai multe rubrici, dintre care amintim : *Din comorile folclorului, Tinere talente, Cum vorbim, Stricătorii de limbă*. Articolele trezesc, în rîndul colegilor, un viu interes.

MIHAI URSU

URZICENI

Dacă doresc, prin aceste cîteva știri, să fiu purtătorul de cuvînt al elevilor din Urziceni, care iubesc literatura, folosesc ca emblemă și motivare cuvintele : „Un dor fără saţiu".

În liceul meu se pregătesc viitorii oameni ai calculelor și tehnicii, muncitorii și specialiștii de mîine ai fabricilor și uzinelor din țara noastră. Dar, pe lîngă lecțiile de matematică, fizică, acționări și automatizări, profesorii noștri de literatură ne conduc, cu dăruire și pricepere, prin lumea vrăjită a poeziei marelui nostru Eminescu și ne ajută să simțim valoarea creațiilor celorlalți reprezentanți ai scrisului românesc.

Liceul meu e înconjurat de plopi falnici și, de la ferestrele clasei, departe, se văd cîmpia Bărăganului și pădurea de peste Ialomița. Aici, în liceul nostru, unde descoperim cheile cu care să deschidem cele mai dificile probleme de matematică și fizică, sînt mulți elevi plini de visuri, incendiați de multe ori de sclipirea unui vers apărut spontan, în mintea lor înfierbîntată de imaginație. Este ușor de înțeles că asemenea elevi se întîlnesc, după orele de curs, în alt cadru, pentru a citi o creație literară proprie, pentru a spune o poezie sau pentru a participa la o interesantă dezbatere literară. Astfel, ne-au rămas vii în conștiință serile literare *De la Baudelaire și Macedonski încoace* (considerații privind evoluția poeziei moderne), *Eminescu după Eminescu* sau întîlnirile noastre, ale elevilor tuturor școlilor din Urziceni, cu poeții Virgil Carianopol, Nicolae Dragoș, Niculae Stoian, Florin Costinescu.

Mulți elevi din orașul nostru desfășoară interesante activități în cadrul instituțiilor cultural-artistice din oraș. Unii sînt membri ai cenaclului literar *Mihu Dragomir* al Casei de cultură orășenești. În anul 1978 am participat la sărbătorirea cenaclului (25 de ani de la înființare), la care au fost prezenți și reprezentanți ai revistei *Luceafărul*, precum și poetul Virgil Carianopol, de mai multe ori invitat al elevilor din Urziceni.

Împreună cu ceilalți membri ai cenaclului (muncitori, tehnicieni, profesori) și cu artiștii amatori ai Casei de cultură și ai Clubului sindicatelor, elevii au participat în această iarnă la realizarea unei emisiuni radiofonice *Trăim în miezul unui ev aprins*, în care s-au îngemănat cîntecul nou cu versul tînăr. Emisiunea transmisă în direct de la Urziceni, timp de o oră, s-a bucurat de aprecierea ascultătorilor.

La sfîrșitul lunii ianuarie, elevii celor trei licee din oraș s-au prezentat la faza locală a Festivalului Național „Cîntarea României", prilej de afirmare artistică a celor talentați, care au contribuit la spectacol ca interpreți și autori de texte.

În ziua de 6 februarie a.c. noi, elevii Liceului de matematică și fizică, am fost invitații colegilor de la Liceul industrial de construcții și, împreună, am realizat o reușită seară de poezie și muzică.

„Un dor fără saţiu" arde în inimile noastre tinere prin dorința de a cînta în limba lui Eminescu viața tumultuoasă a patriei noastre dragi.

„Un dor fără saţiu" se simte în inimile elevilor din Urziceni, care iubesc literatura și care întind frățește mîna colegilor mistuiți de același dor de pe întinsul scumpei noastre Românii.

DANIELA POPA
Liceul de matematică-fizică Urziceni, jud. Ilfov

VIORICA GHEORGHIȚĂ

S-a născut în anul 1961 la Slănic Moldova. Este elevă la Liceul de artă din Bacău. Laureată a numeroase concursuri pionierești, a taberelor naționale de creație de la Bucșoaia (1975) și Năsăud (1976), precum și a edițiilor din 1976 și 1977 ale concursului „Tinere condeie", faza republicană ; a publicat în antologiile *Zburătorul* și *Excelsior*.

NARCISA RADU

S-a născut la 10 noiembrie 1964. Este elevă la Liceul „N. Bălcescu" din Brăila, membră a cenaclului „Albatros". Laureată a concursului național „Tinere condeie", ediția 1975, a colaborat la publicațiile locale : *Înainte* și *Analele Brăilei*, la revista *Cutezătorii* etc.

Patriei

Lasă-mă să fiu
frunza de-argint a zăpezii,
să-ți răcorească fruntea
încinsă de pojarul istoriei.

Lasă-mă desculță să dansez
pe verdele tăcerii
o curată înflorire,
să-ți așez pe mîini
floarea ce-și pregătește
sămînța.

Lasă-mă să curg
peste sufletul tău
și să mă bei
cu bucurie
și durere.

Lasă-mă să fiu
pasărea ta
ce poartă pe aripi
lumina din rouă.

Noi

Noi sîntem munții ce păzesc pămîntul
Cămașa de dragoste
Rîurile cu iarbă de lumină
Și floarea întoarcerii la mumă.

Noi sîntem tații, fii plămădiți din pămîntul
doinei
Baladă și ghiocei în suflet avem.
Cu foc fără fum, dătător de credință
Arde inima în dragoste și nu se topește.

Noi sîntem flori cu petale de zori
Unduite în cîntec de fluier
Vulturi sîntem și cerul este al nostru
Albastru, senin, oglindindu-se în mine.

Noi sîntem tei înfloriți
Și aripile noastre sînt sprijin pentru dor.
Ne topim în aer și apoi înflorim în suflete
Pretutindeni trăim, aerul răsuflă prin noi.

LUDMILA NEICU

S-a născut la 31 august 1962. Este elevă la Liceul de matematică-fizică „Vasile Alecsandri" din Galați. A publicat versuri în culegerile *Cîntec de izvoare*, *Incandescențe* (Galați), în *Cronica*, *Tribuna Sibiului* etc.

Metamorfoză

Vezi ?
Înoată caii în valuri de scoici
pescărușii albi se împletesc
în coama lor din fire de stînci,
se aud tropotele copacilor, undeva, din pămînt
muguri de țărm.
Se aud tropotele copacilor
caii, surîs adumbrit în spuma răsăritului,
urcă pînă-n vîrful aripii
și mai sus,
pînă la izvorul soarelui.
Se aud tropotele copacilor
și caii legănați de vînt
îngînă
bocet vechi
bucium de apă,
frunză, lacrima uscată.

DANIELA STAN

S-a născut în orașul Mizil, județul Prahova, la 5 mai 1962. Este elevă în clasa a X-a a Liceului industrial din Mizil. A publicat versuri în revista școlară *Flacăra*. Conduce cenaclul literar „Albatrosul" de pe lîngă Casa orășenească de cultură Mizil.

Pasăre albă

Pasăre albă, unde ți-s florile ?
Le-au fugit și s-au șters din grădină culorile.

Pasăre albă unde ți-s stelele ?
Au căzut în văzduh și s-au stins rîndunelele.

Pasăre albă, unde ți-i soarele ?
Și-a-necat în cenușă izvoarele.

Pasăre albă, unde ți-s fluturii ?
Scrum uscat, spulberat deopotrivă cu mugurii.

Pasăre albă, adună-ți cîntările,
Umple de dor și chemări depărtările.

Și cîntă-le pasăre, sus, tuturor :
Pămînt, fii al vieții și-al oamenilor !

„Munca e aspra condiție a evidențierii unui talent. Dar munca nu e niciodată dovada sigură că ai talent! De-abia nepoții, posteritatea, perspectiva timpului... vin să spună ce ai fost și ce n-ai fost. Iată ce vă așteaptă onorații mei corespondenți, cu talent..."

(Gala Galaction)

ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRȚILOR

GHEORGHE ȘINCAI

Cronica românilor

Ediție îngrijită de FLOREA FUGARIU
Prefață, tabel cronologic și note de MANOLE NEAGOE
București, Editura Minerva, 1978, vol. I, 101 + 183 p.; vol. II, 319 p.; vol. III, 312 p.

În semn de omagiu adus lui Gh. Șincai — de la a cărui naștere, la 28 februarie 1979, s-au împlinit 225 de ani —, Editura Minerva a tipărit o nouă ediție a *Cronicii românilor*, operă fundamentală a ilustrului reprezentant al Școlii ardelene.

După publicarea unui scurt fragment în *Calendarul de la Buda* pe anul 1808, opera integrală a lui Șincai a rămas în manuscris mai multe decenii, deoarece autoritățile vremii o considerau, „foarte periculoasă ordinei publice a Marelui Principat al Transilvaniei". *Cronica românilor și a mai multor neamuri* a fost însă cunoscută în manuscris de Mihail Kogălniceanu, Nicolae Bălcescu, Ion Heliade Rădulescu, Ion Ghica și de către alți reprezentanți ai generației de la 1848.

Ediția actuală este alcătuită din trei volume. Volumul I cuprinde perioada dintre anii 86 e.n. și 1201 inclusiv, an în care papa trimite carte românului „Caloian, domnul vlahilor și al bulgarilor"; volumul al II-lea prezintă evenimentele petrecute între anul 1202 și anul 1598 — încercarea lui Mihai Viteazul de a-i determina pe tătari „să se lase de Turc..."; în sfîrșit, volumul al III-lea se deschide cu victoria lui Mihai Vodă împotriva lui Andrei Batori (1599) și se încheie cu „săborul" din coșteiul Blajului, convocat din „porunca prealuminatului și preasfințitului domnului Ioan Inochenție" (1739).

Merită să fie apreciate *Prefața*, studiu cuprinzător și competent (32 de pagini, *Tabelul cronologic*, semnate de Manole Neagoe, precum și *Nota asupra ediției* (60 de pagini) aparținînd îngrijitorului ediției, Florea Fugariu, de natură să satisfacă și exigențele celor mai pretențioși specialiști.

La sfîrșitul volumului al III-lea s-a adăugat un *Glosar* pentru a ușura înțelegerea acestei lucrări, scrise la începutul secolului trecut.

Propunîndu-și să străbată „un drum imens, care pînă la dînsul nici un român nu-l făcuse...", și de la care nu s-a abătut nici o clipă în frămîntata și dramatica sa existență, Gheorghe Șincai a cules, a studiat și a ordonat un material imens (26 de volume manuscrise): „din mai multe mii de autori", *ca să dovedească lumii că sîntem cei mai vechi și cei mai numeroși locuitori ai Transilvaniei și că noi, românii, nu ne-am desprins nici o clipă de pămîntul străbun al Daciei.*

Argumentele lui Șincai, întemeiate pe principiile de libertate, egalitate și fraternitate, pe care „secolul luminilor" le-a răspîndit în lume, sînt lipsite de șovinism.

Gheorghe Șincai n-a vrut numai *să dovedească* — principala preocupare a omului de știință —, ci și *să fie înțeles și să placă cititorilor.* Dovada este următoarea mărturisire: „...m-am sîrguit, cît am putut, ca de la cuvintele ceale tocma românești, nici cum să nu mă abat și depărtez, ci să le aleg, după

cum pre unele locuri mai bine vorbesc românește decît pre altele" [1].

Despre valoarea *Cronicii* lui Șincai, Nicolae Iorga scria : „Această operă e din cele mai bogate, din cele mai muncite, din cele mai cinstite ce se pot închipui. E un admirabil repertoriu, o culegere de izvoare din cele mai îmbielșugate, la care se recurge încă astăzi și se va mai recurge încă multă vreme." [2]

AUGUSTIN MACARIE

Mult iscusita vremii slovă.
Poeții transilvăneni cîntă
Independența și Unirea

Antologie și prefață de GEORGE TOGAN

Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978, 163 p.

Cuprinzînd două părți (I. *Poeții transilvăneni cîntă Independența* și II. *Poeții transilvăneni cîntă Unirea*), antologia cu titlul simbolic *Mult iscusita vremii slovă* — primul vers al poeziei *Oltul* de Octavian Goga — demonstrează legătura intimă dintre cele două teme, în slujba cărora s-au angajat poeți de talent ca Andrei Mureșanu, George Coșbuc, Octavian Goga, Emil Isac, Aron Cotruș, dar și stihuitori ocazionali ca Justin Popfiu, Teohan Alexi, Ion Băilă, Elena din Ardeal, Gheorghe Munteanu.

Culegerea lui George Togan începe cu poezia pașoptistă transilvană reprezentată de Andrei Mureșanu. Conștiința unității naționale capătă acum un caracter programatic, majoritatea poeților arătînd *imperativul* social al unității naționale. Expresia cea mai pregnantă este *acum ori niciodată* din celebrul marș *Deșteaptă-te române* de Andrei Mureșanu, dar ideea poate fi întîlnită la George Bariț, la Iacob Mureșanu, la I. Al. Lapedatu. Este prezentă imaginea „mamei văduvite" („O mamă văduvită de la Mihai cel Mare"), ecou probabil din poemul *Cîntarea României* de Alecu Russo, la propagarea căruia cărturarii ardeleni și-au adus contribuția. Anul 1877 marchează o nouă etapă în lirica transilvăneană.

Cucerirea independenței de stat este înfățișată ca o cauză a întregului popor român, o etapă necesară în realizarea visului de secole — unitatea națională. Poezia *Scame pentru cei răniți* de Iosif Vulcan prefigurează lirica lui O. Goga, cu sentimentul copleșitor din „avem un vis neîmplinit..." : „Căci sîntem de voi departe / Frați de dincolo de Carpați / Însă-n orișicare parte / Vă iubim ca niște frați. / Și-n iubirea cea frățească / Noi nutrim un vis sublim ; Nu-i putere să ne-oprească / Ce în inimă simțim ! / Și-acel vis : o sărbătoare, / Ne va face mulțumiți..."

Prin Coșbuc și Goga lirica patriotică transilvăneană își lărgește aria tematică. Independența și Unirea sînt prezente în cîteva dintre cele mai realizate artistic poezii din întreaga lirică patriotică și militantă românească. Poeți cu un crez artistic asemănător (Coșbuc: „Sînt suflet în sufletul neamului meu"; Goga : ...jalea unei lumi, părinte / Să plîngă-n versurile mele") au realizat fie „secvențe poetice" din istoria patriei (G. Coșbuc), fie patetice îndemnuri la realizarea unității naționale, cu accente răspicat profetice ca O. Goga în *Latinitatea strigă din tranșee :* „Veniți, români ! Porniți-vă spre munte / V-arată drumul morții din morminte. / Să nu uitați a veacurilor carte, / Veniți, veniți !... Căci adevăr zic vouă : / Ori vă mutați hotarul mai departe, / Ori veți muri cu trupul frînt în două".

Ziarele și revistele anului 1918 conțin poezii care evocă actul desăvîrșirii statului național unitar român. Alba-Iulia, prezentă masiv în producția poetică a epocii, devine simbolul unității naționale. Din aceste numeroase poezii, George Togan a selectat piesele care fac din „entuziasmul momentului" trăire autentică și emoție artistică (Zaharia Bârsan, Emil Isac, Teodor Mură-

[1] Gheorghe Șincai, *Prefață* la *Catehismul cel mare din Blaj*, 1783.

[2] Nicolae Iorga, *Istoria literaturii românești*, III, Partea întîi, ed. a II-a, București, 1933, p. 228, apud George Ivașcu.

șanu, Ovid Densusianu, Andrei Bârseanu ș.a.).

După o cuprinzătoare antologie din lirica românească antifascistă (*Ceea ce nu se uită*, Editura Minerva, 1977), George Togan realizează această selecție din poezia transilvăneană inspirată de Independență și Unire, omagiu literar aniversar și profesiune de credință a unor poeți ce și-au desfășurat activitatea sub semnul acelui neuitat vers al lui Coșbuc : „Sînt suflet în sufletul neamului meu !"

ION BUZAȘI

ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ

Alfabet poetic
București, Editura Minerva, 1978, 336 p.

Antologia *Alfabet poetic* a lui Ștefan Augustin Doinaș, prefațată de criticul literar Aurel Martin, reproduce titlul unui proiectat volum de debut mamuscris, onorat în 1947 cu premiul „E. Lovinescu". Elevii și profesorii au, astfel, posibilitatea să cuprindă variatele aspecte ale personalității unuia dintre cei mai de seamă lirici contemporani, de la baladă la poema filozofică, de la poezia de iubire la elegie, de la sonet și terține la versul alb.

Începem cu baladistul într-adevăr excepțional, înnoitor al baladei noastre culte. Se știe că poetul s-a format în *Cercul literar* de la Sibiu și la Universitatea din Sibiu—Cluj, sub îndrumarea unor spirite ca Lucian Blaga, Liviu Rusu, D. Popovici, Henri Jacquier. În *Revista Cercului literar* (nr. 5, 1945), Radu Stanca (Doinaș i-a dedicat în versuri emoționante elogii postume) a teoretizat în articolul *Resurecția baladei* nevoia de conlucrare a liricului cu epicul și dramaticul. Această inovație a fost practicată de Ștefan Aug. Doinaș, Radu Stanca și Ioanichie Olteanu, fiecare, în funcție de temperamentul său artistic, considerînd „balada nu ca istorisire a unei întîmplări, cît ca o problematizare lirică a unei situații existențiale", cum precizează în prefață criticul Aurel Martin. Doinaș a fost cel mai apropiat de lirismul esențializat, lirismul putînd fi revitalizat și pe propriul lui teren, nu numai în consonanță cu celelalte genuri.

În lirica baladelor îl regăsim pe poetul nostru atît în prințul din Levant, fascinat de absolut pînă la jertfa vieții lui, în *Omul cu compasul* căutînd chipul etern al ideii în trecătoarele lucruri, în *Lampa lui Diogene*, cu setea de cunoaștere a acestuia. Este întocmai ca identitatea lui Macedonski în emirul din *Noaptea de decemvrie*.

O adîncă implicație etică umanistă e cuprinsă în balada *Alexandru refuzînd apa*. Cuprinzătorul volum *Alfabet poetic* îl recomandă pe Ștefan Aug. Doinaș ca poet al iubirii. Iată o poezie ușor de reținut de la prima lectură : *Astăzi ne despărțim*, una dintre cele mai frumoase poezii ale despărțirii, de la Arghezi încoace. Viziunea cosmică a iubirii și-a aflat o expresie originală, plastică și muzicală : „Astăzi nu mai cîntăm, nu mai zîmbim. Stînd la început de anotimp fermecat, / astăzi ne despărțim / cum s-au despărțit apele de uscat". Admirabil e sonetul *Cenușă vie*, o elegie în lirica erotică, o „ars poetica". Dincolo de forma rigidă a sonetului, Doinaș exprimă cu vibrație și căldură ideea poeziei : arta păstrează esența frumuseții și fiorul iubirii ; ultimele terține dezvoltă metafora „cenușa vie" din titlu.

Dimensiunea filozofică a poeziei lui Doinaș apare tot mai evidentă în preajma anului 1965, prin preferința pentru parabola lirică, plină de surprize, fantastică. Iată *Între mine și vărul meu* : „ — Și m-am urcat, apoi, pe gîtul unei / cumplite zburătoare, și-am zburat. / Era o pasăre albastră foarte, / numită Rock. Din clonțul ei cădeau / silabe de luceferi ; trei abisuri, / unul într-altul, sure, ca trei pîlnii, / nășteau privirea ei. Și-am tot zburat, / sus, peste nori, mai sus. Și dintr-odată, / uitîndu-mă în jos, am observat / că se ouase. Oul ei e lumea... / — Da, zise vărul meu. Dar fii atent / că pasărea aceasta nu există ! / — Nu, există, i-am răspuns, în

timp ce / mă agățam cu mîinile-amîndouă / de gîtul ei. Doar știu că nu există..."

Baladele se transformă în poeme filozofice; de exemplu în *Vinzarea lui Platon ca sclav la Egina* se păstrează situația dramatică și procedeul imaginii obsesive, dar accentul este pus pe meditație, nu pe descriere.

O activitate intensă, de tălmăcitor al poeziei universale (de la Rubén Dario la Roberto Sanesi, de la Hölderlin și Benn la Mallarmé, culminînd cu *Faust* al lui Goethe), îl face să se regăsească pe sine în noi ipostaze lirice, într-o poezie de largă respirație, care caută mecanismele ascunse ale armoniei universului. În poemele *Trei ipostaze ale mării*, relația dintre poet și mare devine simbolul cunoașterii poetice a lumii, de la fenomen la esență.

Fie în prozodie clasică severă, fără cusur, fie în vers alb, cu un ritm somptuos și solemn, Doinaș e creatorul unui limbaj liric original care nu se poate confunda; el s-a înnoit în propria lui albie, realizînd, prin arta lui, o densitate a cuvintelor și a relațiilor dintre ele pentru a sugera sensuri imprevizibile, în cutremurul lui unic față de limitele existenței. Poet al cuvîntului autentic, Doinaș a avut autoritatea necesară de a combate în eseuri, la unii poeți tineri, delirul verbal și disprețul față de formă.

Prefața lui Aurel Martin la *Alfabet poetic*, volum de sinteză, surprinde căutările creației poetice a lui Doinaș, de la condiția orfică la tentațiile dramatice ale realului, aspirația de a converti adevărul istoriei în expresie artistică, de a vorbi în numele idealurilor. Transcriem aici concluzia subtilului prefațator: „Sinteză personală e, sub toate aspectele, și poezia lui Ștefan Aug. Doinaș. Poet de excepție, prin orizontul său cultural și prin disponibilitățile lui lirice. Comparabil cu Ion Pillat și cu Al. Philippide, *Homo aestheticus*, ca și aceștia".

G. G. URSU

Curier

Nouăzeci și una de scrisori (dintre care numai treizeci și patru scrise fără greșeli de ortografie) au fost primite și citite în redacție. Spre dezamăgirea noastră, numărul scrisorilor compuse neglijent, în grabă și fără revenire asupra cuvîntului scris, crește de la un anotimp la altul. Spre a vă convinge, vă rugăm să ne permiteți să citim în întregime două dintre scrisorile de acest gen (desigur, cazurile extreme). Prima este semnată de *Gheorghe Ciobotaru* din Iași: „Sînt elev la Lic ind nr. 3 chimie, Iași sînt abonat la revista Limba și literatura Română în care am citit unele poiezii ale unor elevii. Am și eu unele poiezi compuse printre care și poiezia pe care o trimit dumneavoastră Și aș vria răspunsul la aciastă poiezie de e bună sau nu. Iar dacă este bună aș vria să fie publicată // Cînd gîndul își întoarce zborul // Cînd gîndul își întoarce zborul, / Spre, vremia de demult. / Cînd țara crește tot mai mult, / În pragul vetii comuniste, // Fruntașii mei viteji / Vă lasă moștenire, / Creșteria țării românești / Și-a patriei cinstire." Cea de-a doua aparține unui alt elev de liceu, *Nicolae Costea* din Corabia: „Stimații Redactorii // Find elev la Liceul Agro-Indusrial din Orașul Corabia jud. OLT. Și a-și dori să public în această Revistă Limba și Literatura Română. Această poezie pe care vreau s-o public am compuso la Liceu cînd am fost în anul I dar am mai compus și altele dar dintre toate am aleso pe această pe care vreau so public. Și se intitulează «În parc»" *(urmează poezia)*. Desigur, dacă acestea ar fi fost niște cazuri izolate n-am fi recurs la citarea lor aici.

Versuri cu totul lipsite de interes, uneori de-a dreptul ridicole, penibile ne-au trimis: *Nicolae Costea* — Corabia, *Gheorghe Ciobotaru* — Iași, *B. R.* — Siret, Suceava, *Ștefan Draeșan* — Cîmpina, *Ion Cornel* — Constanța, *Cecilia Mihaela Suzana Ramură* — București, *Fl. Diaconu* — Caracal, *Luminița Cîrciumaru* — Ploiești, *Ioan Bolha* — Beiuș, Bihor, *Vasile Nicolae* — Blaj, *Cristina Bușu* — Caracal, *Gheorghe*

Boruz — Motru, Gorj, *Adriana Chiraș* — Rădăuți, *Olga Cornestean* — Sighetu-Marmației, *Gigi Urs* — Golicinica (?), Dolj, *Veronica Stănilă* — Bacău, *Sorin Popa* — Breaza, Prahova, *Costel Gherasim* — Botoșani, *Elena Pîrlog* — Giurgiu, *Maria Istrate* — Iași, *Rodica Șerban* — Slatina, *Gabriela Mihaela Pandele* — Tîrgoviște.

Versuri poate ceva mai îngrijite, dar fără a fi mai interesante decît cele ale corespondenților amintiți mai sus, ne-au trimis : *Cornelia Irimescu* — Slatina, *Ioan Taicalis* — Brăila, *Daniel Reza* — Roșiorii de Vede, Teleorman, *Geta Darie* — Vaslui, *Carmen Floarea* — Alexandria, *Liliana Iordăchescu* — Botoșani, *Cristian Zorzoliu* — Drăgănești-Olt, *Dumitru Truică* — Balș, Olt, *Benone-Ion Nedea* — Olteni, Teleorman, *Marinela Selescu* — Spătărei, Teleorman, *Mariana Morariu* — Suceava, *Adrian Martin, Laurențiu Melnar* — Constanța, *Gabriela Marin* — Slatina, *Liana Dumitrache* — Craiova, *Maria Bălănean* — Zalău, *Fany Ștefănescu* — Cîmpulung, Suceava, *Oana Nejneru* — Tîrgoviște, *Lia-Oana Gingărașu* — Tîrgoviște, *Mirela Teofan* — Roman, Neamț, *Maria Mare* — Giurgiu, *Filofteia Marcu* — Armășești, *Geta* — Lugoj, *Ana Bl.* — București, *Victoria Matei* — Urziceni, *Florea Diaconu* — Caracal, *Adi Sabău* — Caransebeș, *Cristina Galea* — Cluj-Napoca, *Elena Dănilă* — Bucecea, Botoșani, *Eugenia Delea* — Sărmășag, Sălaj, *Lidia Argint* — Suceava, *Maricica Beretchi* — Satu-Mare.

Semne — nu deosebite — de talent par a se descoperi în poeziile primite de la : *Poliana Stancu* — Petroșani, Hunedoara, *Cornelia Stan* — Cluj-Napoca, *Daniel Gherghina* — Craiova (citățm *Ars poetica :* „Apun păsările către răsărit, / Sub cerul palmei înfloresc stelele. / O lume crepusculară / Mi se deșteaptă sub pleoape... / Jumătăți de glasuri / Se strigă în mine, / Se caută... / Un fulger ascuțit / Îmi zdrențuiește retina / Și în urma lui / Întunericul se adună. / Atins de trăsnet / Aerul dintre gene / Capătă tăria înălțimilor, / Un foșnet uscat se strecoară / În adîncuri, / Ca o zbatere de aripi ; / Pleoapa frîntă coboară / Și mă zidește în cuvînt"), *Victoria Condeescu* — Turnu-Măgurele, *Elena Mihăiță* — Drobeta Turnu-Severin, *Cristian Constantin* — Ploiești, *Laurențiu Voinea* — Constanța, *Mariana Mihaela Voinea* — Cîmpulung-Muscel, *Sofia Dobre* — Rîmnicu-Sărat, *Dana Borcaru* — Craiova, *Daniela Stan* — Mizil, Prahova, *Angela-Luiza Burlan* — București, *Carmen Petreanu* — Cîmpulung, *Carmen-Marieta Tismănaru* — Turnu-Măgurele, Teleorman, *Daniela Stancu* — Turnu-Măgurele, Teleorman, *Cristina Patti* — Cluj-Napoca, *Liana Păun* — Ploiești, *Angel Axinte* — Fălticeni, *Ilie Marin* — Moreni, Dîmbovița (promițătoare este poezia *Cauza :* „În pămînt, / Strămoșii, de mult îngropați, / Trăiesc. Și-ncearcă / Prin galbene spice de grîu / Să ne vorbească. / De aceea, spicele, crescute din ei / Fără ca vîntul să bată / Foșnesc"), *Sorin Călugărița* — Tîrgu-Cărbunești, Gorj, *Marina Dumitrescu* — București, *Mihail-Adrian Tudorancea* — Cislău, Buzău.

Gabriela Cimpoeru : Odă românească este interesantă sub aspect prozodic, dar mult sub nivelul poeziilor trimise anterior. Mai trimiteți.

Mariana Stoica — București : răspunsul primit în numărul 4, 1978 al revistei rămîne valabil și pentru poeziile trimise acum.

Gheorghe Căciulă — Cîmpulung : așteptăm lucruri mai bune.

Doina Poloșan — Blaj : compunerea nu ne-a încîntat deloc : o seamă de banalități debitate cu un aer savant.

Manuela Carmen Geană — Poiana-Cîmpina, Prahova și *Valeria Șerban* — Constanța : descrierea unei nuvele nu poate ține locul nuvelei înseși. Deci...

Elisabeta Deák — Jibou, Sălaj : incontestabil aveți talent ; ne-au impresionat mai multe versuri din *Suita anotimpurilor ;* citățm : „E atît de albastru cerul / încît / Soarele pare / o răsuflare de oțel / incandescent" etc. Deocamdată, însă, nimic publicabil.

Silvian Floarea : vom publica acele poezii în care veți reuși, în sfîrșit, să evitați obscuritatea. Nu ne îndoim că poeții germani pe care îi citiți vă vor fi excelenți învățători.

VASILE POENARU

Taxele poștale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/7249/1978.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Din analizele publicate

A. Gh. Olteanu — *Mănăstirea Argeşului*, vol. I, 1972, p. 23 — 26.
Gheorghe Şovu — Costache Negruzzi : *Sobieţki şi românii*, vol. II, 1973, p. 21 — 23.
Nicolae I. Nicolae — Mihail Sadoveanu : *Hanu Ancuţei*, vol. II, 1973, p. 14 — 16.
Ion Vasile Şerban — Octavian Goga : *Rugăciune*, vol. III, 1973, p. 19 — 24.
G. G. Ursu — Mihai Eminescu : *Floare albastră*, vol. IV, 1973, p. 14 — 18.
Antonia Constantinescu — Miron Radu Paraschivescu : *Feerie*, vol. II, 1974, p. 24—27.
Mircea Anghelescu — Nicolae Filimon : *Ciocoii vechi şi noi*, vol. III, 1974, p. 15 — 20.
Mădălina Dumitrescu — Mihail Sadoveanu : *Lupta de la Vaslui*, vol. III, 1974, p. 22 — 25.
Roxana Sorescu — Ştefan Augustin Doinaş : *Mistreţul cu colţi de argint*, vol. III, 1974, p. 25 — 30.
Nicolae I. Nicolae — Nicolae Labiş : *Moartea căprioarei*, vol. IV, 1974, p. 30 — 32.
Cornel Moraru — Ion Agârbiceanu : *Fefeleaga*, 1, 1975, p. 27 — 28
Al. Tudorică — C. Negruzzi : *Alexandru Lăpuşneanul* (I), 2, 1975, p. 20—21 ; (II), 3, 1975, p. 30 — 33.
Pompiliu Marcea — Ioan Slavici : *Moara cu noroc*, 2, 1975, p. 25 — 27.
Mihai Bujeniţă — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Hagi Tudose*, 2, 1975, p. 31 — 33.
C. Otobâcu — Marin Preda : *Moromeţii*, 2, 1975, p. 33 — 36.
Gheorghe Codreanu — Tudor Arghezi : *Testament*, 4, 1975, p. 33 — 35
Neacşu Alexe — Geo Dumitrescu : *Problema spinoasă a nopţilor*, 1, 1976, p. 26 — 29.
Antonia Constantinescu — Marin Sorescu : *Trebuiau să poarte un nume*, 1, 1976, p. 30 — 33.
Mircea Gheorghe — Alexandru Vlahuţă : *În Vrancea*, 2, 1976, p. 24 — 26.
Augustin Macarie — Nichita Stănescu : *Noi*, 2, 1976, p. 26 — 27.
Nina Preda — St. O. Iosif : *Cîntec sfînt*, 3, 1976, p. 28 — 30.
Iordache Diaconiţă — Vasile Alecsandri : *Miezul iernei*, 4, 1976, p. 22 — 24.
Florica Mitu — Gala Galaction : *La Vulturi !*, 4, 1976, p. 24 — 27.
Rodica Negoescu — Al. Davila : *Vlaicu-Vodă*, 1, 1977, p. 28 — 31.
Gheorghe Şovu — Marin Sorescu : *Astfel*, 1, 1977, p. 31 — 32.
Ileana Oancea — Lucian Blaga : *Izvorul nopţii*, 2, 1977, p. 32 — 34.
A. Gh. Olteanu — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Apus de soare*, 3, 1977, p. 22 — 25.
Neacşu Alexe — Tudor Arghezi : *De ce-aş fi trist ?*, 4, 1977, p. 23 — 25.
Stanca Chesaru — Nicolae Labiş : *Comunistului*, 4, 1977, p. 26 — 29.
Stanca Chesaru — D. R. Popescu : *Mări sub pustiuri*, 2, 1978, p. 25 — 28.
Mircea Gheorghe — Eugen Jebeleanu : *Stăpînul*, 3, 1978, p. 24 — 26.
Roxana Sorescu — Tudor Arghezi : *Bună dimineaţa, primăvară !*, 4, 1978, p. 25 — 27.
Magda Ursache — Nichita Stănescu : *Un pămînt numit România*, 4, 1978, p. 27 — 31.

Corespondenţii revistei „Limba şi literatura română"

ALBA — Carmen Maria Popovici, Liceul economic, Alba Iulia
ARAD — Otilia Hedeşan, Liceul pedagogic, Arad
ARGEŞ — Luminiţa Olteanu, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti
BACĂU — Mirela Mahu, Liceul „Vasile Alecsandri", Bacău
BISTRIŢA-NĂSĂUD — Doina Botezatu, Liceul „Liviu Rebreanu", Bistriţa
BOTOŞANI — Camelia Avădănoaie, Liceul „August Treboniu Laurian", Botoşani
BRAŞOV — Gabriela Gheorghe, Liceul nr. 1 de matematică-fizică, Braşov
BRĂILA — Lăcrămioara Munteniţă, Liceul „Nicolae Bălcescu", Brăila
BUZĂU — Sorina Man, Liceul „Mihai Eminescu", Buzău
CARAŞ-SEVERIN — Adela Naum, Liceul de matematică-fizică, Reşiţa
CLUJ — Anda-Cristina Tătaru, Liceul de filologie-istorie „Ady-Şincai", Cluj-Napoca
CONSTANŢA — Corina Apostolescu, Liceul „Mihai Eminescu", Constanţa
COVASNA — Oprea Bigiu, Liceul industrial nr. 2, Sf. Gheorghe
DÎMBOVIŢA — Gabriela Lupea, Liceul „I. Văcărescu", Tîrgovişte
DOLJ — Alexandru Panea, Liceul de filologie-istorie, Craiova
GALAŢI — Marinela Capăt, Liceul „Vasile Alecsandri", Galaţi
GORJ — Camelia Petre, Liceul „Tudor Vladimirescu", Tg. Jiu
HUNEDOARA — Monica Fodor, Liceul nr. 1, Hunedoara
IALOMIŢA — Georgeta Ene, Liceul de matematică-fizică, Slobozia
IAŞI — Irina Căruntu, Liceul „Naţional", Iaşi
ILFOV — Daniela Popa, Liceul de matematică-fizică, Urziceni
MARAMUREŞ — Adelina-Maria Groşan, Liceul pedagogic, Baia Mare; Georgeta Chiş, Liceul industrial minier, Borşa
MEHEDINŢI — Maria Miruţiu, Liceul „Traian", Drobeta Tr. Severin
MUREŞ — Felicia Ionescu, Liceul pedagogic, Tg. Mureş
NEAMŢ — Lia Saiu, Liceul „Calistrat Hogaş", Piatra Neamţ
OLT — Zanaita Damian, Liceul „I. Minulescu", Slatina
PRAHOVA — Domniţa Palii, Liceul „C. Dobrogeanu-Gherea", Ploieşti
SATU MARE — Doina Ciula, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare
SĂLAJ — Ana Cornelia Pop, Liceul pedagogic, Zalău
SIBIU — Carmen Negulei, Liceul „Octavian Goga", Sibiu
SUCEAVA — Dan Bodnar, Liceul „Ştefan cel Mare", Suceava
TELEORMAN — Iuliana Ghiţă, Liceul de matematică-fizică, Alexandria, Corina Chirea, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele
TIMIŞ — Dana Marian, Liceul de filologie-istorie, Timişoara
VASLUI — Svetlana Nimirschi, Liceul „Gh. Roşca-Codreanu", Bîrlad
VÎLCEA — Gheorghiţa Dumitrescu, Liceul energetic, Rm. Vîlcea
BUCUREŞTI — Irina Airinei, Liceul de filologie-istorie nr. 1

Lei 4

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

3
1979

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ȘCOLI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PÂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), NICOLAE PĂUNESCU (Reșița), STERIE RĂDOI (Iași), NICOLAE SAFTU, GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ, OANA UDREANU, G. G. URSU

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor șef

Revista LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de științe filologice, cod 848866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 70738, tel 15. 17. 92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei, nr. 7, București.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", București

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL V (VIII), NR. 3 (IULIE—SEPTEMBRIE), BUCUREȘTI, 1979

Sumar

Gramatică, vocabular

IORGU IORDAN — „O limbă corectă și [...] frumoasă [...] se învață, în primul rînd, din lecturi literare" 3
THEODOR HRISTEA — Despre scrierea și pronunțarea unor neologisme . . 4
GABRIELA PANĂ DINDELEGAN — Greșeli de acord : acordul predicatului cu subiectul 7
DOINA MILITARU — O tendință a limbii actuale : extinderea dativului . . 9

Stil, compoziție

AL. TUDORICĂ — Modalitate și viziune în textul narativ 11
ION DRĂGAN — Rezumatul și conspectul 13
EMIL GIURGIU — Calitățile particulare ale stilului 15

Analize, sinteze

ROXANA SORESCU — M. Sadoveanu : *Taine* 16
GEORGE MIREA — Al. A. Philippide sau despre neliniștea creatoare . . . 18
CORNELIU NISTOR — Expresionismul 22
PAVEL GALEA — Romanța și idila în literatura română 24

Miscellanea

GH. CEAUȘESCU — *Gesta dacorum* în viziunea lui Eminescu 26
ADRIANA ILIESCU — Universul copilăriei 31
LAURENȚIU NICULESCU — Marcel Proust 33

Concursuri, examene

Activități în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României" : Concursul de literatură „M. Eminescu", Concursul de literatură maghiară și Concursul de literatură germană, etapa finală (Tîrgoviște, 7—13 aprilie 1979)
I. HANGIU — Olimpiada tîrgovișteană 35
FLOREA RISTACHE — Cuvînt de deschidere 36
Cuvîntul acad. ȘERBAN CIOCULESCU, președintele Comisiei centrale de concurs 40
CORINA-MIRELA CHIREA — Cuvînt la festivitatea de premiere 43
Premianții etapei finale 44
VLADIMIR GHEORGHIU — Bacalaureatul — examen al maturității . . . 50

Cenacluri. reviste

Gh. GIURCĂ — Stimularea creativității elevilor prin cercuri; cenacluri și reviste școlare 52
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare 53

De la corespondenții noștri 55

Tinere talente

CARMEN POPESCU — *Poemul orașului* (fragment) 59
LILIANA MARIA BARBU — *Izvor* 59

Debut

ADELINA STĂNESCU — *Vis de noapte* 60
MIHAELA IONAȘC — *Aș vrea* 60
LILIANA JORA — *De-aș putea mîngîia florile* 60

Însemnări pe marginea cărților

AL. GRAUR, *Dicționar de cuvinte călătoare* ; N. FILIMON, *Opere*, II. Ediție îngrijită, note, glosar și bibliografie de MIRCEA ANGHELESCU ; TITU MAIORESCU, *Opere*, I. Ediție, note, variante, indice de GEORGETA RĂDULESCU-DULGHERU și DOMNICA FILIMON. Studiu introductiv de EUGEN TODORAN ; M. EMINESCU, *Luceafărul* ; MIRCEA ZACIU, *Scriitori români* ; EUGEN SIMION, *Scriitori români de azi*. Ediția a doua; I. HANGIU, *Reviste și curente în evoluția literaturii române* ; GH. CIOMPEC, *Motivul creației în literatura română* ; OVIDIA BABU-BUZNEA, *Dacii în conștiința romanticilor noștri* ; B. P. HASDEU, *Răzvan și Vidra* (Nae Antonescu) 61

VASILE POENARU — *Curier* 63

„O limbă corectă şi (...) frumoasă (...) se învaţă, în primul rînd, din lecturi literare“*

Acad. IORGU IORDAN

Gramatica limbii române [...], dacă s-ar face cum trebuie pînă la clasa a VIII-a, sigur că n-ar fi nevoie la clasele mari, pentru că nici noi, pe vremuri, n-am făcut decît pînă la clasa a IV-a, cum era atunci, de liceu. Bineînţeles, nici la clasele mari nu trebuie neglijată gramatica. Atunci cînd este vorba de exprimarea orală şi scrisă a elevilor, cînd e vorba de compoziţiile lor, în primul rînd, şi, într-un fel oarecare, chiar cînd se fac analizele literare, să se pornească, din cînd în cînd, după caz — după caz însemnează dacă condiţiile sînt favorabile — şi de la fapte de limbă, pentru că, fără ele, fără limbă, nu poate să iasă nimic şi mai ales nu poate ieşi poezie adevărată, adică literatură propriu-zisă.

Căci se pot face analize stilistice nu numai din punctul de vedere al stilului individual, acela al scriitorului, al aşa-ziselor figuri de stil, care acum văd că au reînviat, ca o retorică nouă. Este sigur că nu strică să se revină, într-o măsură oarecare, la figurile de stil de pe vremuri, dar am impresia că acum analiza textuală, literară, formală a unei opere de artă se reduce numai la asta. Cred că trebuie să se urmărească şi stilul colectiv, nu numai stilul individual, adică faptele care aparţin limbii comune în întregimea ei. Eu am o carte, *Stilistica limbii române*, în care studiez tocmai aceşte fapte „stilistice“, nu stilul întregii colectivităţii româneşti care vorbeşte limba noastră. Eu înţeleg prin fapte de stil faptele expresive, indiferent dacă ele sînt individuale sau colective.

Dar nu numai figurile de stil sînt expresive, te învaţă, te ajută să vezi conţinutul şi sub altă formă, formă, să zicem, oarecum poetică. Fapte oarecare, ca, de ex., „a bate apa-n piuă“, „a o pune de mămăligă“ etc., sînt foarte expresive. Şi eu zic că, de multe ori, bine întrebuinţate, ele sînt mai expresive decît figurile de stil individuale. Dovadă, Creangă ! Lucrurile acestea sînt neglijate. De aceea eu colaborez la revista pentru elevi, *Limba şi literatura română*, cu articole care explică figuri de acestea, zicale sau expresii. În acest fel, chiar la clasele mari, cînd se fac analize literare, aspectul pur lingvistic al operelor nu trebuie neglijat, pentru că ajută la înţelegerea mai bună a artei scriitorului.

* * *

Sensul propriu al locuţiunii „O mînă spală pe alta, şi amîndouă, obrazul“, foarte expresivă, este clar de la prima vedere. Fiecare om ştie, din experienţa personală de fiecare zi, că nu-şi poate spăla o mînă decît cu ajutorul celeilalte. Şi la fel se petrec lucrurile, cum se spune în zicala noastră, cu obrazul, pe care nu-l putem spăla bine cu o singură mînă.

* Reproducem, cu acordul acad. Iorgu Iordan, un fragment din interviul apărut în *Revista noastră*, nr. 55—56—57/1978 şi nr. 58—59—60/1979, publicaţie a elevilor Liceului „Unirea“ din Focşani (coordonator : prof. Petrache Dima). Fragmentul este urmat de comentarea unei noi expresii (locuţiuni).

La început de tot, cred că locuțiunea noastră a avut numai înțelesul ei propriu, obiectiv sau realist, întemeiat pe fapte observabile în tot momentul. Cu vremea, un vorbitor talentat, rămas firește anonim, ca în toate cazurile de creație „populară", și-a dat seama că formula aceasta se potrivește cu anumite acțiuni din domeniul vieții nemateriale. Cînd, de pildă, cineva comitea o abatere de la normele etice, care se solda, de obicei, cu cîștiguri bănești, scăpa de răspundere, fiindcă era ajutat de un prieten sau protector puternic. Vorbitorul în cauză, cu simț pentru limbă, dar și cu talent literar, a stabilit o paralelă între ce se întîmplă în cazul spălatului mîinilor și obrazului și întîmplarea similară cu cocoloșirea acțiunii condamnabile. Aceasta, cu atît mai ușor cu cît sprijinitorul delincventului se „alegea" și el cu un beneficiu material. Ei amîndoi jucau rolul mîinilor, care de astă dată „spală" murdăria etică, în sensul că fiecare dintre ei „închide ochii" asupra întîmplării, și apoi împreună „spală" obrazul, adică fața sau aparențele morale. În modul acesta, toată lumea se declară, ca să zic așa, satisfăcută. Cei doi, pentru că au scăpat de sancțiune, iar „creatorul" locuțiunii — odată cu el și cei ce au cunoscut-o și și-au însușit-o — pentru satisfacția de natură estetică.

„Limba și împreună cu ea mintea se curăță și se lămurește, căci numai o limbă în care cuvintele sunt împreunate c-un înțeles hotărît de veacuri este clară, și numai o cugetare, care se servește de o asemenea limbă, e limpede și cu temei."

(M. EMINESCU)

Despre scrierea și pronunțarea unor neologisme

THEODOR HRISTEA
Universitatea din București

Prezența, în limba română, a unui mare număr de termeni neologici și insuficienta lor asimilare provoacă numeroase abateri de la normele ortografice și ortoepice în vigoare. Întrucît — așa cum s-a mai remarcat de altfel — neologismul este nu numai o problemă de cultură, ci și o *condiție* a culturii, se impune ca greșelile la care ne referim să fie eliminate din exprimarea scrisă și orală încă din perioada școlarității. Faptul că mai există unii vorbitori care pronunță *tranversa, indentitate, renumeraţie, repercursiune* sau *opțai* (în loc de *ofsaid)* este un indiciu că învățămîntul nostru general și liceal nu acordă suficientă atenție scrierii și pronunțării corecte a neologismelor, fără de care nu poate fi imaginată o exprimare cu adevărat literară. Din motive ușor de înțeles, nu putem semnala aici prea multe erori, dar este clar pentru oricine că acestea sînt foarte numeroase și variate, iar unele dintre ele apar, în egală măsură, atît în vorbire, cît și în aspectul scris al limbii actuale. Notăm din această categorie : *grefe* (pentru *grepuri), premiză* (pentru *premisă), paleativ* (pentru *paliativ), fraticid* (pentru *fratricid)* și din ce în ce mai frecvent *întreprindere* (sau chiar *interprindere* și *inteprindere)* în loc de *întreprindere,* care este infinitivul lung substantivat al verbului *a întreprinde* (format din *între+prinde* după modelul frc. *entreprendre).* Întrucît în textele tipărite majuscula *Î* apare, de obicei, fără accentul circumflex, mulți citesc *întreprindere,* iar prin fenomenul disimilării sau dispariției totale a consoanei *r* se ajunge și la *înteprindere.*

Fără a mai insista asupra unor greşeli de această natură, subliniem că, în ceea ce priveşte ortografierea neologismelor româneşti, există trei situaţii clare, care trebuie bine cunoscute şi care pot fi ilustrate printr-un mare număr de exemple.

1. Majoritatea termenilor neologici sînt reproduşi fonetic, ceea ce înseamnă că ei se scriu aşa cum se pronunţă : *aut* (nu : out), *aisberg* (nu : iceberg), *fider* (nu : feeder), *gem* (nu : jam), *gol* (nu : goal), *hailaif* (nu : high-life), *henţ* (nu : hands), *jaz* (nu : jazz), *laitmotiv* (nu : leit-motiv), *lenjerie* (nu : lingerie), *lider* (nu : leader), *meci* (nu : match), *miting* (nu : meeting), *ofsaid* (nu : off-side), *puc* (nu : puck), *relaş* (nu : relache), *şezlong* (nu : chaise longue), *taim-aut* (nu : time-out) ş.a.m.d.

2. Alte neologisme, fiind mai recente şi avînd o circulaţie mai limitată, în româneşte, se ortografiază şi se pronunţă ca în limba de origine. În această categorie se încadrează : *bridge* (pron. brigi), *marijuana* (pron. marihuana), *week-end* (pron. uic-end), *western* (pron. uestărn), *whisky* (pron. uischi) şi multe altele.

3. Cea de a treia categorie de neologisme cunosc o formă hibridă, în care pronunţarea străină se combină cu o scriere în mare parte fonetică. Astfel, ceea ce scriem *cozeur* trebuie pronunţat (cozör), deci ca în limba franceză, unde cuvîntul se ortografiază *causeur.*

În continuare dăm o listă de 25 de neologisme, în cazul cărora scrierea diferă (mai mult ori mai puţin) de pronunţarea pe care o indică *Îndreptarul ortografic, ortoepic şi de punctuaţie* (ediţia a III-a, Bucureşti, 1971) sau alte lucrări normative. Pentru ca discordanţa dintre norma ortografică şi cea ortoepică să fie mai uşor de înţeles în româneşte, indicăm în paranteză şi forma pe care termenul neologic o are în limba ori în limbile din care româna l-a împrumutat [1] :

alură (pron. aliură ; comp. frc. *allure) ;*
bleu, adj. invar. (pron. blö ; comp. frc. *bleu) ;*
bluf (pron. blöf ; comp. frc. *bluff* din engl. amer. *bluff) ;*
cow-boy (pron. cáu-boi ; comp. engl. *cow-boy) ;*
dáncing (pron. dansing ; comp. frc., engl. *dancing) ;*
diesel (pron. dizel ; comp. germ. *Diesel) ;*
dizéur (pron. dizör ; comp. frc. *diseur) ;*
dizeuză (pron. dizöză ; comp. frc. *diseuse) ;*
ecru, adj. invar. (pron. ecrü ; comp. frc. *écru) ;*
foen (pron. fön ; comp. germ. Föhn, frc. *foehn) ;*
grimeur (pron. grimör ; comp. rus. *grimior) ;*
intermezzo (pron. intermeţo ; comp. ital. *intermezzo) ;*
joule (pron. jul ; comp. frc. *joule* din engl. *joule) ;*
lied (pron. lid ; comp. germ. *Lied) ;*
loess (pron. lös ; comp. frc. *loess,* germ. *Löß) ;*
mézzo-forte (pron. meţo-forte ; comp. ital. *mezzo-forte) ;*
newton (pron. níu-ton ; comp. frc., engl. *newton) ;*

[1] Cei care nu cunosc sensul unora dintre neologismele care figurează pe lista de mai jos ori vor să ştie cum se scriu şi se pronunţă alte neologisme se pot adresa următoarelor lucrări lexicografice : *Dicţionarul limbii române moderne* (DLRM), Bucureşti, 1958 ; *Dicţionarul explicativ al limbii române* (DEX), Bucureşti, 1975 ; *Dicţionarul de neologisme* (DN) de Florin Marcu şi Constant Maneca, Bucureşti (ediţia a II-a, 1965 şi ediţia a III-a, 1978) ; *Mic dicţionar al limbii române* (MDLR) de Ana Canarache şi Vasile Breban, Bucureşti, 1974 şi *Mic dicţionar enciclopedic* (MDE), Bucureşti, 1972 (ediţia I) şi 1978 (ediţia a II-a).

ohm (pron. om ; comp. frc. *ohm*, germ. *Ohm*) ;
pizzicato (pron. piţicato ; comp. ital. *pizzicato*) ;
rummy (pron. römi ; comp. engl. *rummy*, germ. *Rummy*) ;
scherzo (pron. scherţo ; comp. ital. *scherzo*) ;
sforzando (pron. sforţando ; comp. ital. *sforzando*) ;
sufleór (pron. suflör ; comp. frc. *souffleur*) ;
watt (pron. vat ; comp. engl., frc. *watt*) ;
waterpolo (pron. uaterpolo ; comp. engl., frc. *water-polo*).

Cîteva grafii şi pronunţări necesită explicaţii suplimentare pentru a putea fi bine înţelese şi corect însuşite. În această situaţie se află, spre exemplu, adjectivul *bleumarin*, pe care foarte mulţi îl rostesc greşit *blömaren* (în loc de *blömarin*). Limba franceză nu cunoaşte un adjectiv compus care să se scrie *bleumarin* şi pe care, în consecinţă, ar trebui să-l pronunţăm cu *-en* final. Cuvîntului românesc în discuţie îi corespunde, în franceză, îmbinarea lexicală *bleu marine*, care stă pe acelaşi plan cu alte combinaţii frazeologice, în care adjectivul *bleu* intră ca element component. E vorba de : *bleu ciel*, *bleu horizon*, *bleu canard*, *bleu lavande*, *bleu pétrole*, *bleu gendarme*, *bleu pervenche* şi altele. Cei care nu ştiu că în franceză *bleu* se combină cu substantivul *marine* (care a dat în româneşte *marină*) şi nu cu adjectivul *marin* „de mare" cred că rom. *bleumarin* se scrie la fel şi în limba din care a fost împrumutat şi atunci îl rostesc *blömaren*, convinşi fiind că, în felul acesta, pronunţă „à la française" grupul final *-in*. Din aceleaşi motive există şi vorbitori care rostesc *poplen* (în loc de *poplin*, fiindcă în franceză cuvîntul se scrie cu *e* final mut, adică *popeline*). Şi mai complicate sînt lucrurile în cazul lui *anticameră*, pe care mulţi se întreabă de ce nu-l scriem şi nu-l pronunţăm *antecameră*. Cei care consideră că ar fi mai normal să spunem *antecameră* au, desigur, dreptate însă numai din punct de vedere strict logic, ceea ce nu este întotdeauna suficient, deoarece, după cum se va vedea imediat, atunci cînd fixăm o normă ortografică sau ortoepică, mai intervin şi considerente de alte naturi. Cea dintîi precizare pe care o vom face este că *anticameră* nu s-a format în interiorul limbii române, fiindcă ar fi rezultat *antecameră* (care se potriveşte cu sensul acestui neologism definit prin : „cameră de aşteptare situată înaintea unui birou sau cabinet în care cineva urmează să fie primit în audienţă sau pentru o consultaţie"). Spre deosebire de *ante-*, care e de provenienţă latină şi al cărui sens este „înainte", prefixul *anti-* are origine grecească şi înseamnă „contra", „împotriva" (ca în *antiştiinţific*, *antiinfecţios* etc.). Întrucît *anticameră* nu înseamnă „împotriva camerei", ci „înaintea camerei", mulţi vorbitori încalcă în mod conştient recomandarea *Îndreptarului ortografic ortoepic şi de punctuaţie* scriind şi pronunţînd *antecameră*, deşi în italiană se spune *anticamera*, iar în franceză *antichambre*. În aceste limbi, cele două prefixe *ante-* şi *anti-* s-au mai confundat în cîteva cazuri datorită marii lor asemănări fonetice şi mai ales pentru că *e* neaccentuat se închide, adeseori, *devenind i*. Ceea ce a mai favorizat înlocuirea lui *ante-* prin *anti-* a fost desigur şi superioritatea numerică a derivatelor cu ultimul prefix. Numai aşa se explică faptul că italienii spun *anticamera*, *antidatare* şi *antidiluviano* „înainte de potop", iar francezii *antichambre* şi *antidater* în loc de *antéchambre* şi *antédater*. Pe *anticameră* noi l-am împrumutat din italiană ori, mult mai probabil, l-am luat din franceză şi l-am tradus numai pe jumătate, păstrînd prefixul *anti-* şi înlocuindu-l pe *chambre* prin corespondentul lui

românesc, care este *cameră*. În felul acesta s-a ajuns la *anticameră*, pe care ni-l recomandă *Îndreptarul* și care se folosește mai ales în expresia *a face anticameră* (după modelul frc. *faire antichambre*). Precum vedem, rațiuni de ordin etimologic ne dictează să acceptăm o greșeală care s-a produs, de fapt, în alte limbi și a ajuns la noi după ce acolo s-a generalizat.

Greșeli de acord: acordul predicatului cu subiectul

GABRIELA PANĂ DINDELEGAN
Universitatea din București

1. Acordul gramatical este una din formele de manifestare a relațiilor sintactice. El constă în impunerea unor restricții de formă gramaticală de către un cuvînt altui cuvînt (sau altor cuvinte) din propoziție, restricții privind obligativitatea repetării unor informații gramaticale de la un cuvînt la celălalt(e). În grupul sintactic subiect + predicat, subiectul impune repetarea, în forma predicatului, a informației de persoană și de număr, iar în cazul predicatului pasiv, și a informației de gen.

2. Nu vom lua în discuție greșelile accidentale de acord, ci acele greșeli favorizate de particularități ale organizării sintactice și semantice a propoziției, a căror apariție este, deci, posibilă ori de cîte ori se întrunesc anumite condiții contextuale.

2.1. Dintre factorii care ușurează producerea dezacordului, amintim, în primul rînd, postpunerea subiectului, adică așezarea lui după predicat, mai ales în condițiile unui subiect neanimat. Avem în vedere construcții ca : *Mă dor mîinile, Mă cuprind grijile, Îmi plac distracțiile, Îmi lipsesc cunoștințele, Îmi revin noi obligații.* Postpunerea substantivului, poziție rară pentru subiect, dar frecventă pentru complementul direct, precum și prezența unui substantiv neanimat : *mîinile, grijile, distracțiile, cunoștințele, obligații* fac posibilă interpretarea greșită a construcțiilor, atribuindu-se substantivului funcția de complement direct, iar pronumelor personale *îmi, mă* funcția de subiect. În consecință, vorbitorul nu simte nevoia realizării acordului cu substantivul, ceea ce explică numeroasele construcții greșite cu verbul la singular : *Mă doare mîinile, Mă cuprinde grijile, Îmi place distracțiile, Îmi lipsește cunoștințele, Îmi revine noi obligații.*

2.2. Dacă trăsătura postpunerii subiectului se asociază cu prezența unui subiect multiplu, cresc circumstanțele favorabile nerealizării acordului. Am înregistrat frecvent această greșeală în construcția verbului *a avea* cu un complement direct antepus și un subiect multiplu postpus, subiect în a cărui componență intră două sau trei substantive neanimate : *„O contribuție însemnată în formarea și perfecționarea cadrelor medico-sanitare o are calitatea recunoscută a învățămîntului din România și tradițiile valoroase, pe baza cărora continuă să se dezvolte..."* (*Limba română*, Manual pentru studenți străini, 2, M.E.I., 1977, p. 215), *„În cadrul acestui proces o mare însemnătate o are formarea, dezvoltarea și intrarea în arena vieții politice a proletariatului"* (id., p. 247).

În aceste construcții, dublarea complementului direct, realizată prin apariția formei neaccentuate de pronume personal *o (o contribuție ...o are, o mare însemnătate o are)*, este un mijloc suplimentar de distingere a obiectului direct de subiect și, deci, de stabilire neechivocă a funcției de subiect pentru substantivele postpuse. Cu toate acestea, apare un acord greșit, numit de gramatici „prin atracție", care constă în realizarea acordului cu substantivul cel mai apropiat (în exemplele noastre : *o are calitatea, o are formarea)*, și nu cu subiectul multiplu, care, în mod corect, cere forma de plural a predicatului.

2.3. O altă situație sintactică favorizantă pentru producerea greșelilor de acord este prezența unui predicat exprimat printr-o formă verbală reflexiv-pasivă, mai ales în condițiile postpunerii subiectului. În construcții ca : *Se stabilesc dinainte procedeele, Se primesc sticle și borcane goale, Se cer noi mărturii*, așezarea substantivului după verb și caracterul neanimat al substantivului fac posibilă interpretarea acestuia ca obiect direct, în loc de subiect. La această analiză greșită contribuie și faptul că aceleași substantive, în construcții active, sînt complemente directe. Analiza greșită a construcției reflexive are ca urmare nerespectarea regulii de acord : *Se stabilește dinainte procedeele, Se primește sticle și borcane goale, Se cere noi mărturii.*

2.4. Mai numeroase sînt greșelile de acord în cazul în care predicatul reflexiv-pasiv este urmat de un subiect multiplu, ca în exemplele : *„S-a avut în vedere seriozitatea și puterea lui de muncă"* (T. V., 23 oct. 1977), *„În casele muncitorilor se cuibărise foamea, mizeria, boala"* (*Limba română*, Manual pentru clasa a II-a, Partea a II-a, E.D.P., 1977, p. 35).

2.5. În construcțiile cu subiect multiplu, abaterile de la regula acordului se întîlnesc și în situația unui verb nereflexiv, chiar în condițiile așezării lui după subiect. În construcțiile : *„Apariția și afirmarea lui Enescu a înviorat universul iubitorilor de muzică..."* (T.V., 22 oct. 1976), *„Melodia inegalabilelor sale compoziții, puritatea lor de cristal izvorăște cu solemnitate și măreție..."* (*id.*), *„Prevenirea îmbolnăvirii, profilaxia, tratamentul bolnavilor și reintegrarea lor în familie și societate a dus la dispariția unor boli..."* (*Limba română*, Manual pentru studenții străini, 2, 1977, p. 215), acordul predicatului se face numai cu ultimul termen al subiectului multiplu.

Ceea ce ușurează, în construcțiile cu această structură, apariția dezacordului este posibilitatea ca doi termeni componenți ai subiectului multiplu să fie semantic echivalenți sau aproape echivalenți, cel de al doilea reluînd într-o formă mai explicită informația adusă de primul. În exemplul *„Rezolvarea situației, găsirea celor mai potrivite soluții a impus eforturi considerabile"* (T. V., 2 iulie 1976), este greu de precizat dacă cele două substantive : *rezolvarea, găsirea* se află într-un raport de coordonare sau unul apozitiv. Ambele interpretări sînt posibile și, în funcție de interpretarea semantică dată, verbului i se dă formă de plural sau de singular.

2.6. Numeroase oscilații în realizarea acordului întîlnim în construcții ca : *O ploaie de gloanțe s-a(u) abătut asupra greviștilor, Grosul forțelor a fost dirijat (au fost dirijate) spre alt șantier, O parte din locuitori părăsește (părăsesc) orașul, O mulțime de elevi merge (merg) în excursie, Începe (Încep) o serie de spectacole bune.* Nepotrivirea între forma și sensul subiectului : formă de singular a substantivului *(o ploaie, grosul, o parte, o mulțime, o serie)*, dar sens colectiv constituie punctul de

plecare al nesiguranței vorbitorului în realizarea acordului. Vorbitorul oscilează între realizarea unui acord după forma substantivului subiect, ceea ce atrage punerea verbului la singular, și a unui acord după înțeles, punînd verbul la plural.

Lucrările normative ale limbii române actuale acceptă acordul după înțeles, deci o abatere de la regula acordului, în construcțiile în care subiectul exprimat printr-un substantiv colectiv este determinat de un atribut genitival sau prepozițional indicînd indivizii care alcătuiesc grupul, categoria, clasa. Deci, este admis acordul după înțeles în construcții ca : *Majoritatea studenților primesc burse, O mulțime de copii merg în excursie, Jumătate din elevi fac sport.* Aceleași lucrări consideră, însă, ca greșeală „indiscutabilă" folosirea formei de plural a verbului în cazul unui subiect exprimat printr-un substantiv colectiv fără determinant, ca în exemplul : *Grupa l-au ales pe noul comandant.* Lipsa determinării arată că, din punct de vedere logic, accentul nu se pune pe indivizii care alcătuiesc grupul, considerați izolat, ci pe grupul în totalitatea lui, ca o unitate indivizibilă *.

„Maturitatea culturii publice, a spiritului poporal se manifestă cu deosebire în limba sa, și între culții unui popor se numără cu deosebire numai aceia cari au suit înălțimea și domină terenul întreg."

(M. EMINESCU)

O tendință a limbii actuale: extinderea dativului

Prof. DOINA MILITARU
Școala generală nr. 2, Buftea, jud. Ilfov

În limba română actuală se înregistrează, în ceea ce privește folosirea dativului, două tendințe contradictorii : pe de o parte, tendința de folosire a dativului și în cazurile în care tradiția a impus o construcție prepozițională, iar pe de altă parte, tendința de înlocuire a dativului printr-o construcție prepozițională. Se înregistrează atît situația de tipul *Aurel Giurumia se încadrează tot mai deplin colectivului nostru (Săptămîna,* 1969, nr. 33 [347], p. 1—4), în care dativul este folosit în locul unei construcții prepoziționale, cît și situații de tipul *El nu aparține la sindicatul nostru,* în care construcția prepozițională înlocuiește dativul [1].

Răspîndirea dativului în locul construcțiilor prepoziționale este un fenomen specific limbii culte. Fenomenul s-a explicat [2] printr-o influență străină și anume prin traducerea din franceză, germană și chiar italiană a unor construcții, fără a se ține seama de sistemul gramatical al limbii române. Astfel, construcții ca : *s-a refuzat realităților imediate* sau *urmez*

* Pentru regulile de acord și pentru greșelile care intervin în realizarea acordului, recomandăm elevilor următoarele lucrări normative ale limbii române : *Gramatica limbii române,* vol. II, Academia Republicii Socialiste România, 1963, p. 105—114 ; Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor"*, ed. a II-a, București, 1947, p. 413—420 ; Valeria Guțu Romalo, *Corectitudine și greșeală,* Editura științifică, București, 1972, p. 41—46.

[1] Cf. Valeria Guțu Romalo, *Corectitudine și greșeală,* București, Editura științifică, 1972, p. 57, 62—63.

[2] Cf. Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor"*, Iași, 1943, p. 280—284, 342—352.

logicii, voi urma principiilor stabilite, au drept model fr. *se refuser à,* respectiv germanul *jemandem folgen.* Prezența dativului este înregistrată mai ales pe lîngă verbe constituind împrumuturi recente ; de la acestea, construcția s-a extins și la alte cuvinte asemănătoare semantic sau gramatical cu împrumuturile recente.

Discutînd problema răspîndirii dativului în limba actuală, academicianul Alexandru Graur comentează astfel : „Nu pot crede că dezvoltarea dativului, pe care eu îl simt pretențios și manierat (vezi exemple ca *identificîndu-se rolului,* în *Scînteia tineretului,* 10 V 1959, p. 1, col. 7), se datorează unei tendințe proprii limbii românești, de vreme ce aceasta ar fi în contradicție flagrantă cu tendința generală de trecere de la sintetism la analitism" [3].

Într-adevăr, o scurtă privire istorică asupra evoluției limbii române scoate în evidență că fenomenul de înlocuire a dativului cu diverse construcții prepoziționale reprezintă continuarea, în limba actuală, a procesului de înlocuire a cazurilor prin construcții analitice, început încă din perioada latină, în timp ce construcțiile cu dativul folosite în locul celor prepoziționale reprezintă un fenomen de dată recentă [4]. Astfel, în evoluția de la latină la română dispar construcțiile cu ablativul, numeroasele valori ale ablativului latinesc (locativ, origine, direcție, comparație, instrument, cauză, referință, mod, timp) ajungînd să se exprime prin construcții prepoziționale cu diverse prepoziții. Același sens de evoluție îl înregistrează și construcțiile latinești cu dativ „final" și dativ „de apropiere", care sînt înlocuite cu construcții prepoziționale. Fenomenul invers, extinderea dativului în locul construcțiilor prepoziționale, este, dimpotrivă, de dată recentă, explicîndu-se prin tendința spre abstractizare a limbii culte. În limbajul publicistic, folosirea excesivă a dativului se explică și prin dorința de a se deosebi de limbajul comun, de a se evidenția prin construcții „căutate" (așa-numitul „cultism" [5]).

Din numărul mare de situații în care dativul este folosit în locul unor construcții prepoziționale, reproducem mai jos cîteva exemple : *agregatul a fost adaptat condițiilor* (T. V., 11 III 1978), în loc de *a fost adaptat la condițiile ; anumite forme de relief specifice au ajutat personalizării acestui cartier* (T.V., 1 V 1978), în loc de *au ajutat la personalizarea ; nu putem asemăna pe nimeni acestui personaj* (T.V., 8 VIII 1978), în loc de *asemăna cu acest personaj ; nu voiau să încorporeze acel teritoriu altei țări* (Radio, 10 VIII 1978), în loc de *să încorporeze teritoriul în altă țară ; nu puteam să mă încred lor* (T.V., 28 VIII 1978), în loc de *să mă încred în ei ; cele două regiuni au fost înglobate noului stat* (Radio, 5 VII 1978), în loc de *înglobate în noul stat ; casele învecinate noului cartier* (Radio, 7 IX 1978), în loc de *învecinate cu noul cartier ; această stare de lucruri nepotrivită dezvoltării actuale (Scînteia tineretului,* 9 VIII 1978) în loc de *nepotrivită cu dezvoltarea actuală ; nutrește interes mișcării* (Radio, 16 VII 1978), în

[3] Alexandru Graur, *Tendințele actuale ale limbii române,* București, Editura științifică, 1968, p. 298.

[4] Iorgu Iordan, în lucrarea citată, semnalează apariția acestui fenomen după primul război mondial.

[5] Valeria Guțu Romalo, în cartea citată, explică termenul „cultism" astfel : „din dorința de exprimare mai «îngrijită», mai «literară», derivă căutarea și preferința pentru termenul mai puțin familiar, mai «solemn», mai «cult» sau mai «tehnic», chiar atunci cînd nu e destul de bine cunoscut și există deci riscul de a-l folosi greșit".

loc de *nutrește interes pentru mișcare ; ideile propagate mediilor muncitorești* (T.V., 4 VIII 1978), în loc de *propagate în mediile muncitorești.*

De același tip sînt și exemplele : *arbuștii s-au acomodat mediului* (Radio, 15 VII 1978) ; *s-a aliat dușmanului* (Radio, 20 VIII 1978) ; *tovarășul este foarte apropiat cadrelor didactice ; asociindu-ne acestui punct de vedere* (*Scînteia*, 26 VII 1978) ; *rezultat egal recordului* (*Sportul*, 29 V 1978) ; *el trebuie să se implice conștient și total vieții* (Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, vol. II).

STIL, COMPOZIȚIE

Modalitate și viziune în textul narativ

AL. TUDORICĂ
Universitatea din București

Cercetările moderne de poetică, încercînd să aducă ordine între chestiunile ce interesează în general mecanismele de constituire și funcționare ale textului literar, au abordat și domeniul, care ne preocupă acum, al modurilor de realizare a discursului narativ. S-a pus, în acest context, problema definirii *modalităților* de realizare a narațiunii. Acestea sînt, schematic vorbind, cele două maniere fundamentale cunoscute : *narrarea* sau *reprezentarea*, adică istoria *povestită* sau istoria *arătată*, modalități ce întemeiază, în teoria literaturii, cele două genuri literare tradiționale : epic și dramatic. În cazul celei dintîi, se cuvine făcută însă o distincție suplimentară, întrucît agentul creator al discursului narativ poate fi aici prezent la persoana I, implicîndu-se adică nemijlocit în narațiune ; formula narativă devine atunci cea a confesiunii, a amintirii etc. El se poate retrage însă din text, vorbind impersonal despre situații și personaje care par să nu-l angajeze. Ideea de obiectivare domină în acest caz narațiunea, cel puțin ca manieră exterioară și afișată, autorul dorind să ofere iluzia unei lumi de sine stătătoare, independente de creatorul ei. O astfel de iluzie tinde să fie însă deplină abia în cazul istoriei reprezentate. Într-o asemenea situație, dialogul, înlocuind complet narațiunea, interzice eului narator posibilitatea de a mai interveni direct în text. Vom avea, așadar, trei modalități narative : istoria *povestită*, care își afișază povestitorul, marcînd această solidaritate prin folosirea persoanei I ; istoria *spusă*, în care *eu* se estompează în favoarea lui *el*, gradele de obiectivare putînd fi totuși variate ; și istoria *reprezentată*, în care apariția lui *eu* devine imposibilă, acesta pierzînd și dreptul de a mai putea face referiri directe la adresa lui *el* (așa cum se putea încă întîmpla în varianta istoriei *spuse*).

Desigur, cele trei modalități narative se pot cupla între ele, producînd formule intermediare. Atunci cînd Creangă, de exemplu, își povestește amintirile, optica și „vocea" celui ce vorbește în text sînt ale autorului adult, care își rememorează cu duioșie, din perspectiva maturității, copilăria. Dar întîmplările propriu-zise au ca protagonist un alt Creangă, copilul. Tonul e dat însă de eul povestitorului matur, pentru care copilăria revine acum în amintire, colorată nostalgic, asemenea unui paradis

pierdut. Autorul nu adoptă optica personajului-copil, de aceea faptele ajung la noi învăluite în umorul adultului, cînd de fapt, dacă ar fi văzute cu ochii copilului, ar putea apărea așa cum sînt cu adevărat uneori, adică drept niște mici drame. E limpede că scoaterea povestitorului Creangă în afara acestei lumi întemeiate de verbul său ar duce la destrămarea ei, sau, în cel mai bun caz, ar reduce-o la o serie de întîmplări mărunte și banale, lipsindu-le tocmai de ceea ce le face farmecul : *felul* povestirii. Că, în genere, Creangă nu e absent cu totul din nici unul dintre textele sale, nici chiar din cele cu aspect aparent de istorie *spusă* (de exemplu *Harap Alb*), lucrul e dovedit. Tocmai aceasta face să-l putem distinge, numindu-l *povestitor*, de *scriitorii* care, asemenea lui Rebreanu, de pildă, adoptînd maniera narativă a istoriei *spuse*, dau impresia unei impersonalizări ce încurajează ideea de realitate obiectivă, impusă de puterea fanteziei creatoare.

Raportul dintre autor și „lumea" pe care textul său o instaurează și o propune spre acreditare cititorului apare anunțat cel mai adesea de teoria textului narativ sub denumirea de *viziune*. Viziunile au făcut de mai multă vreme obiectul unui interes particular, iar cercetarea lor s-a tradus printr-o serie de descrieri și clasificări ce încearcă să definească aceste atitudini posibile, adoptate de autor în relație cu universul creat de fantezia sa. Trebuie pornit aici, fără îndoială, de la convenția cea mai generală, anume aceea care postulează, prin însăși definiția actului creator, solidaritatea fundamentală între autor și lumea operei sale, luată ca produs al unei subiectivități, care o întemeiază ca o asemenea lume posibilă. Dar de aici înainte, trecînd peste o astfel de legătură primară, se ivesc numeroasele posibilități pe care autorul le are la îndemînă pentru a rafina acest raport. Alegînd una dintre descrierile devenite clasice, vom vorbi, împreună cu Jean Pouillon (în lucrarea sa *Temps et roman*), despre o viziune *„dindărăt"*, în care autorul afișază puterea sa asupra situațiilor și personajelor create, ca, de pildă, în proza romantică, amestecîndu-se vădit în destinul eroilor, construind finaluri moralizatoare (ca în *Ciocoii vechi și noi* de N. Filimon), anticipînd adeseori momente de acțiune sau trăsături sufletești ce abia urmează a fi dovedite (vezi cunoscutul prim portret al lui Dinu Păturică în același roman), demonstrînd astfel implicit o anumită neîncredere în capacitatea cititorului de a sesiza exact semnificațiile și valorile pe care textul i le-ar propune. El se află aici într-o postură asemănătoare aceleia a unui jucător de șah, stăpîn pe destinul pieselor sale, cuprinzînd cu o privire întreaga suprafață de joc, anticipînd, pînă la un punct, mișcările ce vor urma, dar mai ales, în cazul autorului, arătîndu-și această putere printr-o mulțime de semne care îi marchează prezența în textul narativ.

A doua viziune, care reprezintă, într-o măsură, o evoluție pe drumul maturizării prozei, urmîndu-i și cronologic primeia, este viziunea *„împreună cu"*. Prezentă în romanele vîrstei clasice a prozei, ea ilustrează de fapt intenția creatorului de a masca anunțata convenție a solidarității între autor și operă, aceasta în scopul unui plus de verosimilitate și de autenticitate, pentru a face mai „reală" lumea ficțiunii. Acum autorul pășește la drum „împreună cu" eroii săi, descoperind odată cu ei și, în același timp, odată cu cititorul (părînd adică a nu le cunoaște dinainte) situațiile și împrejurările noi aduse de mersul acțiunii, ca și transformările de orice natură ale psihologiilor personajelor sale. Însă o astfel de proză, avînd ambiția obiectivității (ca, de exemplu, în cazul citat al romanelor lui Rebreanu), păstrează totuși o latură importantă din vechea convenție,

anume accesul creatorului, împărtășit, firește, cu cititorul, la psihologia personajelor. Autorul știe „ce-i trece eroului prin minte", putînd astfel realiza un lucru de maximă importanță pentru accentuarea doritei iluzii a realului : motivația comportamentului, răspunzînd tiranicei nevoi a cititorului de a descoperi peste tot raportul de cauzalitate. Are loc astfel întemeierea gesturilor sau a replicilor personajelor pe mișcările unei vieți sufletești, investigate de analiza psihologică cu o voluptate care, în cazul prozelor de factură proustiană, ia forme extreme (forme care îl fac pe Ibrăileanu, cum se știe, să considere că în cazul lui Proust „analiza" devine „creație", transformînd stările sufletești în „tipuri" memorabile).

În sfîrșit, împingînd divorțul dintre creator și lumea sa pînă la ultimele consecințe, se ajunge la viziunea *„din afară"*, ilustrată de proza comportamentistă americană sau, mai de curînd, de noul roman francez. Este așa-numita viziune a *autorului-martor,* care rupe tradiționala convenție a analizei psihologice, bazată pe relația subînțeleasă autor-personaj, mărginindu-se numai să „înregistreze", asemenea unui simplu martor al comportamentului său, ceea ce *face* sau *spune* personajul, nu și ceea ce *gîndește.* Firește, se pune întrebarea dacă o astfel de modalitate aduce un cîștig respectivei proze ; căci este evident că în locul motivării „lumii", rămas gol prin îndepărtarea analizei psihologice, pătrunde acum... absurdul, datorat neputinței de a mai înțelege gesturile sau stările personajelor. Crește însă astfel importanța acordată rolului cititorului, a cărui libertate de interpretare față de această „lume" pare să crească. Și toate aceste inovații au loc mereu în numele „adevărului vieții", care, spun în acest caz teoreticienii noii modalități, nu ne oferă decît semnele sale exterioare și ambigue, nu și interpretarea lor, limpede și univocă, gata preparată de însuși autorul, așa cum se întîmpla în proza tradițională.

Modalitățile și viziunile textului narativ reprezintă numai cîteva dintre registrele pe care acesta se dezvoltă și din a căror combinare autorul poate scoate efecte dintre cele mai nuanțate, manipulînd însă în fond un inventar limitat de elemente, pe care teoria discursului narativ se străduiește să le cunoască și mai cu seamă să pună în evidență modul lor de funcționare.

Rezumatul și conspectul

ION DRĂGAN
Universitatea din Timișoara

Cunoștințele, priceperile și deprinderile sînt cu atît mai valoroase cu cît pot fi utilizate în situații cît mai diverse. Între obiectele de învățămînt care furnizează elevilor cunoștințe și deprinderi cu o arie foarte largă de utilizare, un loc de frunte îl ocupă limba și literatura română. Multe din cunoștințele și deprinderile dobîndite la această disciplină, în clasele mai mici sau mai mari, devin instrumente de lucru la alte obiecte de învățămînt și, apoi, în viață. Între acestea se situează și *rezumatul,* pe care elevii îl exersează în clasele a V-a — a VIII-a. De fapt, clasa a V-a ar fi aceea în care ar trebui să fie predat și anume după lecția despre planul simplu. La trei-patru lecții după acestea, elevii învață despre dezvoltarea planului simplu, fără a se preciza însă că prin dezvoltarea ideilor din planul simplu se realizează, de fapt, rezumatul lucrării în cauză.

Ce este rezumatul ? Cuvîntul vine din limba latină de la verbul *resumere* care înseamnă a relua, a întreprinde din nou ; în vremea noastră, rezumatul înseamnă reluarea și reproducerea pe scurt, și cu propriile cuvinte, a conținutului unei lucrări (citite anterior).

Pentru ca reproducerea (rezumarea) să se poată face este necesar să stăpînim temeinic conținutul lucrării, fapt care presupune o activitate prealabilă : o lectură atentă (eventual, o recitire) a textului, urmată de fixarea ideilor principale.

În acest fel, rezumatul este o etapă și un instrument în munca intelectuală. El ne disciplinează gîndirea și exprimarea, obișnuindu-ne cu sinteza, calitate importantă pentru epoca noastră, al cărei ritm alert ne obligă la concizie.

Mărimea unui rezumat depinde de volumul lucrării (cărții) pe care o reproduce. Important este însă ca în rezumat să exprimăm esențialul, neglijînd amănuntele. În mersul său rezumatul trebuie să respecte structura textului citit, urmînd ordinea ideilor din lucrarea respectivă. Rezumatele se pot scrie fie în caiete speciale, destinate acestui scop, fie pe foi volante, care se numerotează și se clasează după un sistem propriu.

Practica unor elevi de a copia rezumate întocmite de colegii lor este păgubitoare (pierdere de timp), căci numai rezumatele realizate prin efort propriu ne sînt utile, în sensul că ne ajută să reținem idei, să le asimilăm, și la nevoie să reproducem conținutul unei cărți. Apoi deprinderea de a rezuma, de a ne exprima concis, formată la lecțiile de limba română, se transferă și altor discipline. Nu există obiect de învățămînt la care să nu fie necesară rezumarea — în scris sau oral a celor citite. După terminarea școlii, sîntem mereu puși în situația de a reproduce „pe scurt", altora, ceea ce am citit, ceea ce am văzut, sau ceea ce am auzit. Cum spuneam, viața modernă ne obligă la un stil operativ și precis de exprimare.

Priceperea și deprinderea de a ne exprima concis în scris (de a rezuma) sînt necesare atît pentru întocmirea *fișelor analitice* (în clasele liceale și în anii studenției), cît și pentru întocmirea *conspectelor*. În unele lucrări de specialitate, inclusiv în manualul de limba română pentru clasa a VIII-a, nu se face o deosebire între rezumat și conspect. Deși au elemente comune (redau pe scurt un conținut de idei), cele două tehnici de muncă intelectuală diferă nu numai prin denumire, ci și prin conținut. Astfel, dacă în rezumat se reproduc pe scurt ideile unei lucrări, conspectul sintetizează și redă (tot pe scurt) ideile din mai multe lucrări (pe aceeași temă). Cu alte cuvinte, conspectul e o lucrare mai amplă, o sinteză a mai multor rezumate. Apoi, conspectul are o notă mai pronunțată de originalitate, fiindcă cel care îl întocmește poate să-i dea o structură personală, conformă cu modul lui de a gîndi ordonarea (sistematizarea) ideilor. Înainte de întocmirea unui conspect, este necesar să ne informăm temeinic, din diverse surse bibliografice (pe care le menționăm, de obicei, la sfîrșit). Pentru completări ulterioare este recomandabil să se lase o margine de cîțiva centimetri, spațiu în care introducem informațiile obținute din alte izvoare bibliografice.

Dorim să mai precizăm că în structura unui conspect intră nu numai rezumarea pe scurt a celor citite, ci și planul, schițe, citate, comentarii personale, concluzii etc. Așadar, el este o tehnică mai complexă de studiu individual. Ca instrumente de lucru, se mai folosesc în liceu și în învățămîntul superior *fișele* (analitice și sintetice) și referatele. Dar drumul spre formarea priceperilor și deprinderilor necesare unor asemenea instrumente de muncă intelectuală trece cu necesitate pe la „atelierul" în care se învață tehnica întocmirii rezumatelor și a conspectelor.

Calităţile particulare ale stilului

Prof. EMIL GIURGIU
Liceul industrial nr. 2, Sighişoara

În articolul *Calităţile generale ale stilului* din numărul trecut, am arătat că stilul operelor ştiinţifice şi literare, al textelor publicistice şi administrative îndeplineşte anumite cerinţe, considerate ca fiind calităţi generale : *corectitudine, claritate, proprietate, preciziune* şi *puritate*. După cum se ştie, în operele literare unele cuvinte pot avea uneori două sau mai multe sensuri, unul propriu (denotativ) şi altul figurat (conotativ). Limbajul ştiinţific este, în genere, denotativ (sens propriu, exact), cel artistic, conotativ (sensuri figurate ale unui cuvînt în funcţie de context). Stilul operelor literare se caracterizează, aşadar, printr-o mare varietate de mijloace artistice. În cele ce urmează, ne vom referi, pe scurt, la unele dintre calităţile particulare ale stilului operelor literare : *naturaleţe, concizie, simplitate, armonie* şi *demnitate*.

Naturaleţea este calitatea particulară a stilului care constă într-o exprimare firească, curgătoare, fără înfloriturii inutile, fără cuvinte căutate. Un stil *natural* nu înseamnă un stil sărac şi, cu atît mai puţin, lipsă de cunoaştere a mijloacelor de expresie. Naturaleţea stilului pretinde, dimpotrivă, o excepţională stăpînire a mijloacelor de expresie şi, de cele mai multe ori, o muncă migăloasă de şlefuire a formei pentru a da comunicării supleţe şi firesc.

Opus naturaleţii este stilul *afectat* (căutat) şi *emfatic* (umflat, preţios, bombastic, declamator). În literatură, aceste forme sînt utilizate în mod conştient, cu intenţii satirice, pentru a caracteriza un anumit personaj. Exemple de stil afectat, emfatic întîlnim în comediile lui I. L. Caragiale :

„Fraţilor, mi s-a făcut o imputare şi sînt mîndru de aceasta ! ...O primesc ! Mă onorez a zice că o merit... (foarte volubil). *Mi s-a făcut imputarea că sînt foarte, că sînt prea, că sînt ultraprogresist... că sînt liber-schimbist... că voi progresul cu orice preţ.* (Scurt şi foarte retezat) *Da, da, da, de trei ori da !"* (Nae Caţavencu din piesa *O scrisoare pierdută*).

Concizia stilului caracterizează pe marii artişti ai cuvîntului din literatura cultă sau folclorică. Un exemplu de trei versuri (9 cuvinte) îl reproducem din *Antologia de poezie populară*, întocmită de L. Blaga. Versurile sînt de un laconism (exprimare prin puţine cuvinte) şi de o forţă de sugestie care fac din ele „un model de limbaj poetic, cu mari virtuţi stilistice" : *„Cine crede dorului / Are casa cucului / Şi odihna vîntului..."*

Scriitorii au dat o atenţie deosebită concentrării expresiei în fraze echilibrate. Stilul lui I. L. Caragiale se caracterizează prin concizie şi claritate, în special în schiţe şi momente. În sfîrşit, amintesc maxima lui Goethe: „În concizie se arată maestrul".

Înrudită cu concizia este o altă calitate particulară a stilului, şi anume *simplitatea*. Urmărind să se exprime cît mai „poetic", mulţi tineri întocmesc compuneri încărcate de figuri retorice, încît, din stufărişul de epitete, comparaţii şi metafore nu se mai poate descifra ceea ce intenţionează să comunice. Strădania creatorilor a tins mereu spre o simplitate şi o reducere maximă a ornamentului stilistic în căutarea *cuvîntului* poetic cu o încărcătură semantică polivalentă. Un stil poetic original presupune, în primul rînd, o trăire poetică personală profundă. „Un nou mod de a gîndi, de a

oglindi universul, spune G. Călinescu, atrage după sine nu un vocabular nou, ci un chip inedit de a descoperi valența cuvintelor."

Armonia stilului rezultă din folosirea cuvintelor, în proză sau în versuri, în așa fel încît să se realizeze imagini sonore. Folosirea cuvintelor onomatopeice (care imită sunete, zgomote etc. din natură), în special în scrierile lui Creangă, a aliterațiilor (repetarea aceluiași sunet sau a unui grup de sunete) în cuvinte care se succed ca, de exemplu, în versurile lui M. Eminescu („vîjîind ca vijelia și ca plesnetul de ploaie") dau muzicalitate stilului. Exemple de stil armonios găsim la Al. Odobescu în *Pseudokinegeticos*.

Demnitatea stilului, calitate specifică literaturii clasice franceze, pretinde cuvinte admise de simțul cultivat al limbii, o limbă îngrijită, fără expresii socotite necuviincioase. Demnitatea stilului cere *eleganță, finețe, discreție* și *delicatețe* în exprimare. Astăzi, demnitatea nu elimină din limbajul artistic cuvintele socotite „urîte". După cum se știe, Arghezi a „iscat" frumuseți și valori artistice „Din mucegaiuri, bube și noroi".

În afara calităților particulare prezentate, s-ar mai putea vorbi despre *stilul retoric*, și despre *oralitatea stilului*. Procedeele clasice caracteristice *stilului retoric* sînt, mai ales, exclamația, interogația, invocația, antiteza. Sînt utilizate cu deosebire în discursuri, scrieri istorice și opere literare care comunică un mesaj patriotic și politic.

Ceea ce caracterizează oralitatea stilului, în plan lexical, este folosirea unor termeni uzuali, dar expresivi, a interjecțiilor, a sugerării relației dintre cuvînt și gest, iar în ordine sintactică, întrebuințarea cu precădere a parataxei (a raportului de coordonare și subordonare din frază prin juxtapunere).

Considerațiile și delimitările didactice privitoare la calitățile generale și la cele particulare ale stilului ne pot ajuta să înțelegem specificul literaturii ca formă de cunoaștere a realității prin intermediul imaginilor artistice. Cunoașterea lor ne îndeamnă să vorbim corect și frumos, să ne exprimăm gîndurile cu limpezime, să înțelegem și să apreciem valoarea operelor literare.

ANALIZE, SINTEZE

M. Sadoveanu: *Taine*

ROXANA SORESCU
Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu"

Evocarea publicată de Sadoveanu sub titlul *Taine*, în volumul de povestiri dedicate pescuitului *(Împărăția apelor)*, este reprezentativă pentru modalitatea contemplativ-simbolică în care marele povestitor descrie natura aflată parcă în vremile de început ale genezei. Textul constituie un exemplu de stil descriptiv specific sadovenian, de tehnică a simetriei și a repetiției, caracteristice povestirilor de vînătoare, de pescuit și de călătorie. Scriitorul înregistrează un moment aparent banal dintr-o călătorie în Deltă: uciderea, în liniștea și nemișcarea unui apus de soare venit parcă de dincolo

ei astrală înceta la fel de neașteptat ca și atunci cînd apărea, făcînd să asurzească firavele tînguiri și lingușeli rimate. Singulară fiind și ultima apariție editorială din timpul vieții (*Monolog în Babilon*, 1967), la 28 de ani după volumul care o precedase (*Visuri în vuietul vremii*, 1939).

„Retragerea" în eseistică ori în alte zone ale culturii, prin mijlocirea actului creației, prin traduceri, prin tălmăciri ori „răsădiri" în limba română a fulgerelor de gînd de dincolo de cuvîntul românesc, toate aceste nevinovate acte de „evaziune" făceau și mai amenințătoare așteptarea reîntoarcerii lui, prin versul mereu încărcat de neprevăzut, pînă la derută, pînă la senzația unei dizolvante terapeutici a terorii subtile.

Cu volumul *Monolog în Babilon*, considerat de autor ca fiind cîntul său de lebădă (dînd în mod intim amicilor, puțini la număr, asigurări că nu va mai scrie versuri), nu mai rămînea, practic, nici o îndoială că aceasta va fi cea din urmă judecată lirică pe care poetul o înălțase magistral prin monologul vanitosului cuceritor, la ceas de crepuscul. Mintea lui străbătută de căutări rebele își găsise doar aparent liniștea, la care, omenește, putea aspira. Dar „Cînd din lungi peregrinări / Te-ntorci pe căi de raze și de unde / În lumea dinăuntru, a inimii profunde, / Tot mai găsești acolo întrebări", suna finalul poemului *Căutătorul* și, după o asemenea confesiune, greu mai putea fi acceptată ideea „punctului" pus de poet tensiunii ce decantase istovitorul *Monolog*. Într-adevăr, după un deceniu, în mai 1978, solitarul de la Căciulați își încalcă toate „asigurările" date prietenilor și, probabil, și lui însuși, dînd la iveală o altă dimensiune a neliniștii sale creatoare. Acel *Omagiu unei umbre*, poem amplu apărut în revista *România literară* (11 mai 1978) și republicat cu entuziasm, o săptămînă mai tîrziu, de revista *Flacăra*, citit integral de către autor într-o emisiune radiofonică, înlătura de acum orice presupunere în privința posibilității „vindecării" de pustiitoarea maladie a neliniștii creatoare, singura în măsură să creeze în durată. Este felul specific al artei de „a se naște", nu de „a se face".

Refugiat temporar în acele înșelătoare *Considerații confortabile*, poetul străpunge zidul autoclaustrării plăcute prin neliniștea lui incendiară, superficial adumbrită de o pudră fină din cosmetica uitării. O problemă de rafinament, dar și de cruzime intelectuală. Hamletiana umbră a unui străbunic îi fură tihna mult visată, dar neatinsă. Îl chinuie și-l determină să publice pledoarii *pro domo*.

Precedată de o conferință publică, *Neliniștea și expresia ei literară* (27.X.1977), reapariția în presa literară cu un poem mioritic a fost mai mult decît un eveniment literar, o revelație a spiritului. Cu toate că motivele elenistice și superioara sa neliniște, deloc metafizică, dar nu lipsită de fiorul acestei tînjiri, nu constituiau o noutate. Revenirea, în plan spiritual, la vechea Eladă denotă aspirația constantă a lui Philippide la echilibrul clasic neîngrădit.

Nu cunoaștem vreo scriere în care Philippide să fi divulgat ceea ce pentru toți mai era o taină sau, cel mult, o vagă informație lipsită de importanță. Sînt probabil printre puținii cărora poetul le-a dat unele amănunte despre acea „umbră", un străbunic care avea în memoria afectivă a aproape octogenarului o dimensiune, sub multe aspecte, mitică. Voi aminti doar faptul că acest personaj romanesc, Dimitrie Philippide, a scris primul, la începutul secolului trecut, o istorie a țării noastre în două volume și a publicat-o pe cheltuială proprie, la Leipzig. O lucrare în care pentru prima dată se folosea pentru întreg teritoriul locuit de români denumirea de *România*. „În două cărți pe care cu trudă le-ai compus / Aceste adevă-

ruri române tu le-ai spus". Tulburătoarele „adevăruri române" nemurite în cartea înaintașului îl determina la un răspuns peste veac, pentru liniștea „umbrei", dar și a sa. Nimeni dintre urmașii eruditului înaintaș nu a dezmințit iubirea lui pentru ospitalierul pămînt al patriei noastre și dulcea lui limbă. Străbunica poetului, fiica unui răzeș din Nicorești... „de viță țărănească / Și-a învățat copiii să vorbească / Cea mai curată limbă românească, / Pe care apoi toți cei din neamul meu / S-au întrecut cu rîvnă s-o cinstească / Tradiție-n familie mereu...". „De tine — spune strănepotul către «umbra» fiicei de răzeș — nu se știe nimic. Și numai eu / Mulțumitor te port în gîndul meu".

Din eseul-conferință de care aminteam mai înainte, revista *România literară* a inserat doar textul dactilografiat. Banda magnetică însă păstrează, cu fidelitate, atît adăugirile orale, cît și răspunsurile date de eseist la întrebările unor confrați în „nemurire", academicienii Geo Bogza și Șerban Cioculescu. Ne vom referi pe scurt și la acest aspect.

Cel care luase în derîdere „veșnicia" măsurată de azi pe mîine : „Ai socotit că soarele mai arde / Abia vreo cincisprezece miliarde / De ani... Numai atît ? De azi pe mîine ? / Și-atunci cu veșnicia cum rămîne ?" *(Căutătorul)* : cel care se întrebase cutremurat dacă „Se mai cunosc între ei morții" *(M-atîrn de tine poezie)* și-l urmărise pe Alexandru Macedon în cuceririle-i fără hotar, spre a ne transmite acel unic *Monolog în Babilon*, în care aflăm și acest adevăr filozofic : „Cunoașterea e tot o cucerire", ca argument al lui Alexandru, urmașul lui Filip „bazileu" [1], filozof de formație aristoteliană și cuceritor legendar ; cel care ne face să credem că dă cu tifla în tot ceea ce pare de neatins rămîne în zonele cele mai tainice un bîntuit de o sublimă neliniște : „Setos de noutate, mereu în căutare" *(Monolog...)*.

Întregul eșafodaj al „monologului" se prăbușește simbolic cu un vuiet cosmic, doar la auzul acelui „țipăt cobitor", prin care buha anunța implacabilul destin. Torturat de întrebări, pentru care căuta răspunsuri de aceeași dimensiune, poetul mai încearcă o magică evaziune, zburînd pe o navă montană în întîmpinarea azurului : „Senin, puternic, mîndru, pe mările astrale" *(Întîmpinare în azur)*. Dar această tentativă este încă una din acelea cu un coeficient evasitotal de eșec antecalculat. Acest calcul rămîne totdeauna secundar pendulării sisifice, ca formă a damnării originare. Și, pentru o atenuare iluzorie a neliniștii profunde, poetul căuta un remediu în teoretizarea ei la un nivel august : „Neliniștea spirituală este veche de cînd omul a început să gîndească și ea a sporit în mod firesc, cu cît dorința de a cunoaște, de a ști, de a explica, s-a înrădăcinat tot mai tare în om și a ajuns să fie trăsătura lui, poate cea mai adînc distinctivă". Teoreticianul neliniștii distingea caracterul „bolnăvicios" al neliniștii „modernilor" în raport cu acea neliniște stenică a anticilor. Uneori, aspectul bolnăvicios al neliniștii modernilor atinge cote înalte de tulburare spirituală, fenomen caracterizat cu duritate : „Un lucru este hotărît — afirmă la fel de ferm analistul sursei neliniștii și a expresiei ei literare (artistice) — că boala ca element de creație artistică, mai ales poetică, este *o invenție* (s.n.) modernă". Philippide consideră că neliniștea anticilor este totdeauna motivată, în timp ce modernul neliniștit stă sub acțiunea a „ceva nedefinit care tulbură fără motiv sufletul... dacă nu foarte adînc, în orice caz, în chip durabil". Dar imediat observă că, dacă în cazul lui Paul Verlaine

[1] Philippide în traducere înseamnă „din neamul lui Filip". Numele cuceritorului devine astfel o metaforă prin omonime (Alexandru, fiul lui Filip = Alexandru Philippide).

această neliniște era structurală, în alte situații „neliniștea" a ajuns foarte repede „o modă". Referindu-se la literatura română, el socotea că aceasta se deosebește radical de literatura occidentală în reflectarea acestor stări : „Neliniștea în literatura română, cînd apare, este chiar de mai multe ori o neliniște sănătoasă". Neliniștea lui Arghezi „este o neliniște sănătoasă, viguroasă. Neliniștea unui suflet robust". Pe acesta neliniștea „îl lovește, îl cutremură, dar nu-l doboară". Pe un spirit slab, șovăielnic „îl zdruncină din temelie, îl tulbură adînc și el se lasă dominat de ea". Confruntarea dintre voință și neliniște îi apare ca fiind dramatică și emoționantă. Este o luptă prielnică actului creației. Este prielnică mai ales poeziei, „unei poezii mari". Aici se impune o condiție pe care teoreticianul a subliniat-o ca atare : puterea de expresie să fie pe măsura acestei lupte.

Întrebat despre cazul Bacovia (care ar fi contravenit afirmațiilor cu privire la robustețea neliniștii în literatura română, așa cum a teoretizat-o Philippide), vorbitorul a răspuns că nu este vorba de „neliniște", ci de un caz concret de suferință clinică, necomparabil și exterior fenomenului analizat. De asemenea, a respins ideea că expresioniștii sînt „mari neliniștiți", „revolta" acestora nefiind de esență, ci privind doar anumite forme „de expresie mai ales". Autorul comunicării a mărturisit că el a urmărit fenomenul „în literatură" și nu *neliniștea* în general, privită și din punct de vedere medical. Apoi răspunzînd unei afirmații precum că știința modernă ar fi stabilit cu exactitate cazuri cînd o boală fizică a fost sursa unei boli psihice și invers, a dat următorul răspuns : „Românul are o vorbă : [...] cineva este bolnav de diabet — diabetul este *inimă rea.* Icterul este *inimă rea.* Înainte chiar de progresele medicinii moderne, țăranul român — a spus conferențiarul — își dădea seama perfect că sînt afecțiuni fizice care pot provoca, agrava sau pregăti terenul unor boli psihice și invers". Într-un fel, în cazul discutat, „nimic nou sub soare" se deduce din formularea la care se face apel. Siguranța cu care a dat răspunsurile lăsa impresia că parcă din totdeauna meditase doar asupra acestui fapt. Calmul, liniștea adîncă sînt la fel de prielnice ca și neliniștea creatoare, de ordinul surprizei

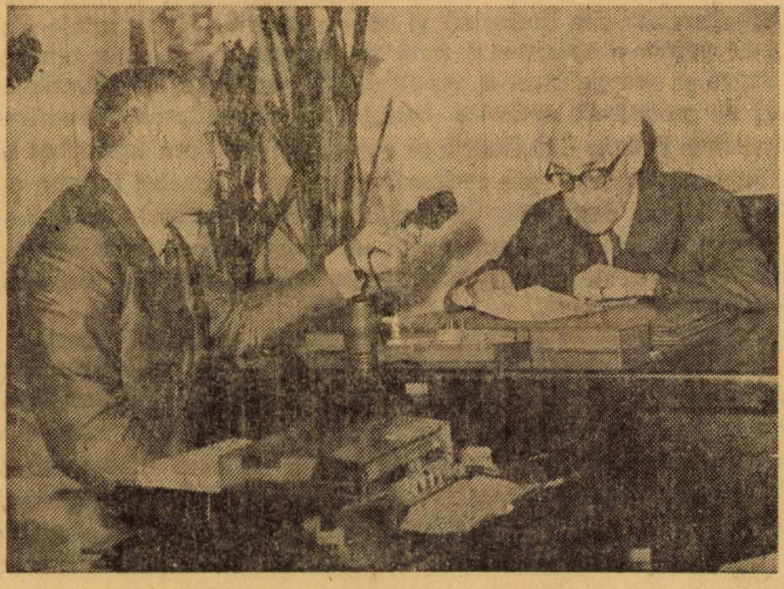

rămînînd temerea lui profundă nu în fața mărimilor zeiești, ci a demonilor mărunți „Șireți și aprigi care te-mpresoară" *(Monolog...)*.

De la neliniștea explicită, ușurătoare, să ne întoarcem la aceea devoratoare, pentru care Philippide și-a „încălcat" hotărîrea de a-și înfrînge propriul destin, încercînd să treacă, în final, prin lume „fără dor". Dar, așa precum spunea Arghezi, „văzui că nu se poate", și atunci începe dramaticul monolog final, mioritic și inițiatic în subsidiar : „Să-ți spun adio, Umbră ? Sau mai bine / Să te păstrez, strămoșule, în mine / Să mă întorn spre vechi gîndiri eline, / Să fiu acolo ca și-aici acasă, / Să mă-nvelesc cu ceața luminoasă / A miturilor sacre pe care nu le curmă / Nici vechii monștri și nici monștrii noi, / S-ajungem pe-ndelete amîndoi / Pîn' la originile fără urmă, / De unde toți pornirăm, pe rînd, odinioară... / — Și-apoi, la unda zisă neguroasă, / (Simțindu-mă și-acolo tot acasă) / Trăi-vei tu în mine-a doua oară / Cînd mă voi pierde-n marea morții turmă ? / ...Iluzie și-aceasta ? Cea din urmă !"

Drumul pînă la „originile fără urmă", pînă la „vechile izvoare" sau „În lumea dinăuntru, a inimii profunde", inițierea mioritică în „neliniște" — iată o pagină, dintre cele mai fertile, semnată de un înalt neliniștit, Al. A. Philippide.

Expresionismul

CORNELIU NISTOR
Universitatea din Timișoara

În succesiunea istorică a marilor curente literare europene, *expresionismul* se prezintă ca cea mai complexă și mai anarhică atitudine față de existență și univers. Din punct de vedere cronologic, expresionismul a urmat simbolismului din literatură și impresionismului din artele plastice, definindu-se printr-o accentuată notă de protest social, prin tendința de universalizare și esențializare a tematicii, precum și printr-o îmbogățire a registrului de modalități artistice. Sesizîndu-i pluralitatea semnificațiilor, Ștefan Augustin Doinaș îl definește ca fiind „subiectivism exacerbat al unei epoci de ruptură, tinzînd spre redescoperirea unui contact extatic cu Absolutul, adesea prin degajarea unei spiritualități a socialului, [...] o constantă a spiritului uman și, deopotrivă, un cadru de orientare artistică, în care un pesimism eroic de conținut merge mînă-n mînă cu un optimism al mijloacelor de expresie".

Apărut mai întîi în pictura lui Van Gogh, Gauguin, Picasso, Kandinsky, Chagall, ca o reacție virulentă la adresa subiectivismului senzorial și individualist al impresioniștilor, *expresionismul* (termenul pare să fi fost creat în 1901 de către pictorul francez Hervé) s-a răspîndit, mai cu seamă prin intermediul literaturii germane, începînd cu anul 1910, ca o amplă mișcare literară și de idei, semnificînd un protest violent împotriva opulenței materiale a burgheziei și a filistinismului ce caracteriza morala acestei clase, împotriva literaturii idilizante și a excesului de tehnicism și urbanizare forțată. Aceste fenomene însemnau, la începutul veacului nostru,

premise ale unui acut proces de alienare socială. Societatea capitalistă se afla, evident, într-o perioadă de *criză* și se îndrepta inevitabil spre cataclismul primului război mondial. Expresionismul s-a manifestat printr-o exaltare fără limită a personalității, a cultivat o expresie artistică brutală, violentă. Generat de sentimentul halucinant al lipsei de încredere în societate, dar și în univers, expresionismul se caracterizează, în genere, printr-o viziune pesimistă ce-și caută sprijinul în metafizic și exotic.

În pofida pecetei generale de pesimism și de acut sentiment al alienării, expresionismul — mai ales prin aripa sa militantă — nu exclude *revolta* în numele celor mulți și oropsiți, precum și speranța unor zile mai luminoase pentru întreaga omenire. Mișcarea expresionistă cuprinde, în mare, două orientări : una de revoltă și protest social și cealaltă care proclamă refugiul în spații considerate ideale, ca ținuturile exotice, fantezia cu implicații transcendentale, copilăria ca stare de perpetuă inocență ș.a. Expresionismul s-a manifestat în poezia lirică și în teatru, transformîndu-se apoi în diverse orientări, dintre care este demn de menționat neorealismul social al lui B. Brecht. Teatrul expresionist, scris adesea în versuri, tinde să modifice structurile dramatice tradiționale prin transpunerea scenică a unor grandioase tablouri simbolice în care i se răpesc de fapt personajului determinările concrete din teatrul tradițional (stare socială, condiționare istorică, morală și civilă), acestea fiind înlocuite prin elemente ce vizează sentimente, idei, stări de conștiință, senzații, considerate ca fiind *caracteristice* și *esențiale* naturii și condiției umane în general.

Polarizat în jurul revistelor *Der Sturm (Asaltul), Die Aktion (Acțiunea), Das Ziel (Scopul)* și altele din Germania, expresionismul a influențat și literaturile altor popoare europene (maghiar, ceh, polonez, croat).

Literatura română face parte dintre literaturile naționale care au cultivat experiența expresionistă incidental, ca atitudine, mai mult sub aspectul utilizării unui registru imagistic specific.

Influența expresionistă în literatura noastră nu poate fi comparată cu ponderea pe care a avut-o, de pildă, simbolismul francez în configurarea creațiilor simboliste autohtone. Nu se poate însă nega faptul că și contactul, ce e drept sporadic, cu literatura și cultura germană (începînd cu Scoala ardeleană și continuînd cu Titu Maiorescu și M. Eminescu) a jucat un rol stimulator în evoluția și descoperirea de sine a literaturii române. Se știe că Lucian Blaga și-a descoperit valențele lirice în aria generală a expresionismului — orientare care l-a ajutat să-și contureze personalitatea creatoare, inaugurînd, prin paginile volumului său de debut *Poemele luminii* (1919), un expresionism românesc sui-generis, viziune pe care, mai apoi, poetul o va depăși prin descoperirea propriului său drum. Mihail Săulescu (poet dispărut prematur în primul război mondial) și-a manifestat aderența la expresionism printr-o lirică în care precumpănește viziunea sumbră asupra existenței, localizată într-un București nocturn de la început de veac, o capitală ce poartă pecetea zgomotoasă și anarhică a marilor transformări și catastrofe ce se anunțau la orizont — atmosferă prezentă în poezii ca : *Rugăciune, Pe strada asta tristă, Capitala, În noapte* ș.a. Înclinația nativă înspre cultivarea unei imagistici ce caută *esențe* și *taine* ale întregului univers (ca „jalea cosmică" sau „neodihna veșnică") — trăsă-

tură ce-l înrudește neîndoios cu Blaga și cu Arghezi — l-ar fi definit poate pe Mihail Săulescu, într-o posibilă, dar din păcate inexistentă maturitate poetică, ca cel mai reprezentativ poet expresionist român.

Greu de identificat, dar totuși prezent, expresionismul a atins, ca *atitudine* și, mai ales, ca *modalitate de expresie*, și creațiile unor poeți care, îndeobște, sînt situați sub semnul altor orientări. Astfel, Aron Cotruș, prin viziunea apocaliptică asupra marilor catastrofe sociale (în volumul *Sărbătoarea morții* din 1915) sau prin nostalgia contopirii eului cu dimensiunile gigantice ale universului (în volumul *Versuri* din 1925), se dovedea strîns legat de *atitudini expresioniste*. Alt exemplu, poate mai dificil de analizat, ni-l oferă lirica lui George Bacovia, poet care sintetizează destinele și experiențele simbolismului românesc, orientare pe care, paradoxal, o depășește tocmai într-un sens expresionist. În contextul imagisticii sale, ce este în esență simbolistă, se strecoară elemente specific expresioniste : peisajele bacoviene din volumul *Plumb*, constituite din culori tari și distincte între ele, exprimă un eu liric torturat de conștiința imposibilității contopirii cu întreaga lume, un eu liric în fața căruia se află atît fascinația morții, cît și, predominantă, senzația unui *întreg univers* ce se prăbușește *(Lacustră)*.

Elemente expresioniste, mai cu seamă în sensul preferinței pentru un anumit gen de „imagini", se întîlnesc sporadic și în lirica lui Tudor Arghezi și Ion Barbu, fapt ce argumentează încă o dată rolul catalitic al acestei mari mișcări literare în procesul dezvoltării unor literaturi naționale europene din prima jumătate a veacului nostru.

„Fiți clari, cît se poate de clari, nu umblați după originalitate de stil. Stilul căutat, alambicat nu numai că nu folosește, dar păgubește o operă literară, îi dă un caracter artificial, prefăcut ; pe cînd stilul natural, nesilit, stilul vorbit face să ți se pară, cînd ai luat o carte s-o citești, că un prieten drag s-a așezat lîngă dumneata și-ți povestește din gură cele ce citești."

(I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI)

Romanța și idila în literatura română

Prof. PAVEL GALEA
Liceul „Ioan Slavici", Arad

Specie a genului liric, cîntec sentimental-erotic, cu ușoare note de tristețe, *romanța* s-a născut în evul mediu, fiind cunoscută și cultivată în literaturile mai tuturor popoarelor. Asemănătoare romanței din literatura română sînt *liedul* la germani, *canțoneta* la italieni, *șansoneta* la francezi. *Idila*, specie a liricii peisagistice, numită astfel de poetul grec Theocrit și reluată de poetul latin Vergiliu, înfățișează viața pastorală și agrară. Poeții moderni reiau tema, punînd uneori în contrast viața simplă de la sat cu cea zbuciumată a orașului. Originea acestor specii literare și muzicale moderne trebuie căutată în folclorul popoarelor.

În literatura română modernă, poeții Văcărești în Țara Românească și C. Conachi în Moldova, deși se inspiră, în unele poezii, din cîntecele

populare sau din lirica anacreontică, nu pot fi considerați creatori ai romanței sau idilei. Se poate aprecia că Anton Pann, autor al unor culegeri de melodii și texte populare sau de cîntece pe versuri extrase din operele unor poeți contemporani, pregătește terenul transformării cîntecului „de lume" sau „de pahar" în romanță și idilă. Actul de naștere al acestor specii ale genului liric este semnat de poetul Vasile Alecsandri, care tipărește în 1852 prima ediție a *Poeziilor populare, Balade (cîntece bătrînești), adunate și îndreptate...*, iar în 1868, o nouă ediție a *Poeziilor populare române, adunate și întocmite...*, despre care Titu Maiorescu scria în *Convorbiri literare* : „...cartea d-lui Alecsandri este și va rămînea pentru tot timpul o comoară de adevărată poezie și totodată de limbă sănătoasă, de notițe caracteristice asupra vieții poporului român". Datorită caracterului muzical al versurilor lui V. Alecsandri, influențat de lirica populară, unele dintre creațiile sale au fost puse pe muzică și cîntate în diferite împrejurări. Sînt cunoscute melodiile pe versurile din idila *Rodica* : „Purtînd cofița cu apă rece / Pe ai săi umeri albi, rotunjori / Juna Rodică voioasă trece / Pe lîngă junii sămănători" și ale romanței *Steluța* : „Tu care ești pierdută în neagra veci-nicie / Stea dulce și iubită a sufletului meu".

O etapă nouă în dezvoltarea liricii românești este marcată de creația eminesciană. Romanța devine la Eminescu o meditație filozofică, cu rădăcini în folclor. În analiza poeziei *Pe lîngă plopii fără soț* [1], G. Călinescu descifrează sensuri adînci, teama bărbatului „de a muri nelumit, nostalgia vieții de speță" ; „De cîte ori am așteptat / O șoaptă de răspuns / O zi din viață să-mi fi dat, / O zi mi-era de-ajuns".

Dragostea devine la Eminescu rațiunea însăși a vieții, un mister cosmic. Prin ea poetul ar fi biruit moartea și ar fi dat femeii existență eternă :

Dîndu-mi din ochiul tău senin
O rază dinadins
În calea timpilor ce vin
O stea s-ar fi aprins.

Ai fi trăit în veci de veci
Și rînduri de vieți,
Cu ale tale brațe reci
Înmărmureai măreț.

Și alte versuri ale poetului nostru național au fost puse pe muzică și cîntate la șezători literare, serbări școlare : *O, mamă... Somnoroase păsărele, Mai am un singur dor, Sara pe deal, De ce nu-mi vii.*

În ultimul deceniu al secolului trecut și în primele două decenii ale secolului nostru, romanța și idila cunosc o maximă înflorire și o largă circulație pe întreg teritoriul românesc. Versurile lui G. Coșbuc din volumul *Balade și idile*, de un robust optimism, care se opun, într-o anumită măsură, liricii pesimiste, sau versurile lui Octavian Goga, poet al „cîntării pătimirii noastre", ilustrează aspecte specifice vieții poporului din Transilvania. Astfel, poeziile *La oglindă, Numai una (Pe umeri pletele-i curg rîu), Pe lîngă boi* de G. Coșbuc, *Cîntec, Bătrînii (De ce m-ați dus de lîngă voi)* de Octavian Goga au devenit romanțe autentice. Poeta Maria Cunțan este autoarea textului romanțelor *Pe sub fereastră curge-un rîu* și *Trece-un car cu boi pe drum.*

Doi poeți moderni scriu versuri pentru romanțe cu o întinsă arie de răspîndire : Cincinat Pavelescu, autorul textelor *Serenadă, Îți mai aduci aminte, doamnă, Frumoasa mea cu ochii verzi, Pentru ochii tăi cei dulci*, și A. de Herz, creatorul poeziei *De ziua nunții tale-ți scriu*, din care citățm :

[1] Vezi *Istoria literaturii române...*, vol. III, București, 1973, p. 217.

„Și-avea-voi mîngîierea eu / Că-n clipele-ți senine / Mă vei avea în gîndul tău / Precum în mintea mea mereu / Te voi purta pe tine". Această romanță evocă, prin muzica ei sentimentală, iubirea juvenilă, neîmplinită : „Cînd din al dragostei amurg / Îți faci o sărbătoare, / Din lacrimile care-mi curg / Ca zilele ce-ncet se scurg / Să-ți faci mărgăritare !".

Poetul simbolist Ion Minulescu și-a intitulat primul volum de poezii : *Romanțe pentru mai tîrziu*, unind în mod fericit caracteristicile genului cu noi formule de expresie artistică, de proveniență simbolistă. Devenite foarte populare, aceste versuri au fost și ele puse pe note și au rezistat poate cel mai bine eroziunii timpului.

Dacă despre idilă nu se mai poate vorbi în ultima jumătate de veac, nu același lucru se întîmplă cu romanța, care continuă să fie gustată de public. Creatorii de texte pentru romanțe nu mai sînt, cu unele excepții, poeți de valoare, ceea ce face să ascultăm la radio melodia și să ne întrebăm cine este autorul textului. O romanță aparținînd unui poet de talent, Artur Enășescu, stins în floarea vîrstei, într-o mizerie de nedescris, este *Cruce albă de mesteacăn*. Să mai amintim cîțiva creatori de melodii : Ionel Băjescu-Oardă *(Mîndra mea de altă dată, Adio clipe fericite, E mult de-atunci, De-ar fi vîntul cu miresme, Mi-e dor de nopți cu lună plină)*, Ionel Fernic *(La umbra nucului bătrîn)*, Vespasian Vasilescu *(Pocnind din bici, Doi ochi albaștri, Bătrînețe, bătrînețe)* ș. a.

Amănunte în legătură cu autorii unor texte de romanțe sau de melodii pot fi găsite în volumul *150 de romanțe*, întocmit de profesoara Mia Barbu, cu o prefață de Victor Eftimiu, volum care a apărut la Editura muzicală, în 1972.

„Este ascuns în fiecare secol din viața unui popor complexul de cugetări, care formează idealul lui, cum în sîmburele de ghindă e cuprinsă ideea stejarului întreg. Și oare oamenii cei mari ai României, nu-i vedem urmărind cu toții, cu mai multă ori mai puțină claritate, un vis al lor de aur, în esență același la toți și în toți timpii ?"

(M. EMINESCU)

MISCELLANEA

Gesta dacorum în viziunea lui Eminescu

GH. CEAUȘESCU
Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu"

Proiectînd în trecutul îndepărtat propriile lor aspirații, romanticii caută în istorie vîrsta de aur a omenirii. Ei se opresc la momentele eroice, la vremuri de legendă și le transpun în versuri epice. În literatura română, poeții romantici au cîntat în versuri eroice începuturile de epoci : războaiele daco-romane, descălecatul, luptele antiotomane purtate de Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul (menționăm dintre acestea *Traianida* lui Bolintineanu, *Negriada* lui A. Densușianu, *Mihaiada* lui I. Heliade Rădulescu etc.). Epo-

peea dacilor revine obsedant, căci Dacia nu este pur şi simplu o expresie de geografie istorică, ci simbolul neatîrnării şi al unităţii naţionale. De aici imperativul categoric al reînvierii Daciei. Nerealizate din punct de vedere estetic, toate aceste epopei rămîn documente ale stării de spirit care domina, căci prin ele se manifestă voinţa reedificării în planul politic a unui ideal multisecular.

Singurul poet român din secolul al XIX-lea, înzestrat cu o autentică forţă epică, a fost Eminescu. Din manuscrisele sale rezultă că plănuia să scrie o epopee dacică, un fel de *Gesta dacorum* [1]. Printre variantele episodului Dacia ale poemului *Memento mori* [2] aflăm şi versuri scrise în hexametru [3], metrul epic prin excelenţă în antichitate. Este vorba de o invocaţie, compusă după modelul celor din *Iliada* şi *Odiseea*, adresată aedului [4], şi nu muzei (cum este la Homer), aed care în tinereţe a fost martorul domniei lui Burebista :

> Cîntă din arfa de-aramă, principe-a codrilor negri
> tu în tinerii ani văzut-ai pe regele dacic
> Buerebist, ridicat pe scut în leagăn de aur
> domn al poporului său şi rege al cruntelor lanuri.

Dovada că întregul episod era conceput ca o epopee după toate canoanele genului o constituie compunerea în hexametri a unor descrieri care, ulterior, au fost încorporate în redactarea finală a episodului *Dacia*, modificîndu-se numai metrul :

> Iară-ntre-un şir de dealuri înnalte de codri-ngropate
> care poalele-şi pierd în văi măreţe şi-ntinse
> e un palat de argint într-o mîndră dumbravă de laur,
> aerul e vioriu dimprejuru-i şi doarme-n grădină
> pînă şi pasărea-n crengi şi undele-albastrelor lacuri.

Prin elementele de basm, precum şi prin ţinuta descrierii, fragmentul se înscrie în spiritul *Odiseii*.

Proiectul de epopee în hexametri a fost repede abandonat, dar gîndul poemului epic stăruie în mintea poetului fără să fie dus la bun sfîrşit. În *Memento mori* din proiectul iniţial nu a mai rămas decît ultimul capitol, războiul daco-roman. Combinîndu-l cu versuri din poemul *Gemenii* şi din variantele acestuia putem reconstitui liniile directoare ale epopeii proiectate. La nunta lui Brigbelu, regele dac uzurpator, apare un aed care, ca şi Homer şi nordicul Ossian, este orb. Subiectul cîntecului său este epopeea istoriei dacilor :

> Încolo voievozii, boiarii după stépeni
> în şir pe a lor jilţuri steteau măreţi şi ţepeni
> şi ascultau de orbul spuind din alte vremuri
> de crai de-a căror fapte te miri şi te cutremuri.

---

[1] *Gesta dacorum*, expresie latinească care înseamnă „faptele dacilor".

[2] *Memento mori*, dicton latinesc de origine biblică, cu sensul „aminteşte-ţi că mori".

[3] Hexametru, vers dactilic de şase picioare utilizat în poezia epică.

[4] Aed, poet-cîntăreţ la vechii greci.

Aflăm astfel că, încă din primele momente ale istoriei, popoarele expansioniste au fost atrase de pământul dacilor. Mai întîi sosește faraonul cu un întreg cortegiu de corăbii negre, în car de fildeș :

Venit-au de la Nilul cu tainice izvoară
pe negrele-i corăbii, înconjurat de gloate
stăpînul pe Egipet cu armiile-i toate
sosi în car de fildeș, purtat de negri boi
cu steme albe-n frunte, ca să ni dea război ;
și cum de prin deșerturi un soare răsărea
astfel era la față vestitul Menem-Ra.

Încercarea de cucerire se dovedește zadarnică :

Dar iar se-ntoarse-n țara-i, ce au crescut din Nil
văzînd c-a ne învinge e-un basmu de copil.

Campaniei egiptene, fapt neatestat istoricește, pură ficțiune, ce e drept cu originea la istoricii antici Iustin și Iordanes, ficțiune prin care Eminescu voia să demonstreze că încercările de cucerire a Daciei coincid cu începuturile istoriei, îi urmează expediția argonauților. Celebrul Teseu, învingătorul Minotaurului, se retrage și el înfrînt :

Veni acel ce-n spaimă au pus pe Minotaur
Teseu, să caute lîna cu mițele de aur,
dar fără de ispravă se-ntoarce-n țara-i iarăși
și pradă morții fură vestiții lui tovarăși.

Urmează expediția persană condusă de Darius, temă dezvoltată și în *Scrisoarea III*, dar în *Gemenii* se dau mai multe amănunte, ceea ce atestă o atentă lectură a operei lui Herodot :

Cu mult în urma cestor clădi pe Istru pod
Dariu al lui Istaspe cu roiuri de norod
și regii și satrapii în urma-i sta ocol [...]

Amănuntul pe care Eminescu îl adaugă în *Gemenii* este cel referitor la mesajul trimis de autohtoni perșilor, mesaj prin care ei își demonstrează voința de a menține nealterată structura de viață ancestrală :

O pasăre-i adusem, un șoarec, — un buratec
și cinci săgeți... crezut-au tiranul nebunatec
că-i semn de închinare... și spre-a o ști de-a dreptul
chemat-au înainte pe Gobria-nțeleptul :
de n-or să zboare perșii ca pasărea în vînt,
de nu se vor ascunde ca șoarecu-n pămînt,
de nu știu ca burateci să se cufunde-n apă
săgeților cu fuga în veci ei nu mai scapă.

Deznodămîntul campaniei este dezastruos pentru armata persană. A ataca Dacia înseamnă a comite un act de nebunie.

Nebun și îndărătnic, cu capul plin de toane
au îndrăznit să vie... A sale leghioane
frînte scăpară noaptea de noi doar pe furiș
spre Dunărea bătrînă, fugind, fugind orbiș.

Peste secole, Mircea cel Bătrîn îi va spune lui Baiazid această istorie. De fapt, momentul Mircea cel Bătrîn este o altă ipostază a aceleiași realități istorice : efortul de a distruge Dacia. Dacia este însă permanență într-un etern trecător, ea este stîncă indestructibilă pe care zadarnic se străduiesc rîurile să o sfarme :

> Și povestea bătrînul de neamuri curgînd rîuri
> din codri răsărite, ieșite din pustiuri
> și cum pieriră toate pe rînd precum veniră
> și cum cătînd norocul mormîntul și-l găsiră.

Războiul daco-roman încheie epopeea dacică. Conflictul are proporții de cataclism cosmic și, ca în *Iliada*, odată cu lupta de pe pămînt, are loc în cer încleștarea dintre divinitățile dace conduse de Zamolxis și cele latine în frunte cu Jupiter. Spațiile universului sînt și ele zguduite de uriașa bătă-

lie. Avem senzația că asistăm la explozia provocată de ciocnirea a două galaxii, explozie necesară procesului cosmologic în urma căruia se naște o nouă organizare a universului. Nesiguranța asupra deznodămîntului bătăliei îl determină pe Jupiter să-i elibereze pe titani, vechii săi adversari, spre a-i avea aliați. Întreg pămîntul și universul se clatină :

Vechiul glob — munții se clatin, ceruri tremur, marea moare [...]
Lupta-i crudă, lungă, aspră, lumin' pavezele dave
sori și lune repezite printr-a norilor dumbrave
ard albastrele armure ale zeilor romani ;
pașii lor amestec cerul — caii tropotă, iar bouri
ca de tunete un secol împlu halele de nouri
și se frîng crîșnind din scuturi spadele-albe-a lui Vulcan.

Homerul războiului dacic este uraganul : „cîntăreț e uraganul pentru lupta care arde" ; lira celestului aed are drept boltă cerul, coardele ei sînt „stîlpi de nouri" iar epopeea este cîntecul furtunii presărate cu stele, „gînduri de aur".

Victoria este decisă printr-o monomahie [5] între Jupiter și Zamolxis. Asemenea eroilor homerici, ambii zei se află în care de luptă. După un schimb de priviri, Zamolxis are sentimentul înfrîngerii. Aruncînd trăsnetul, Jupiter îl doboară pe zeul dac și cu aceasta bătălia se încheie.

Astfel ia sfîrșit epopeea dacilor. Dacia continuă însă să existe. În spațiul ei apare un popor nou care reia străvechea luptă pentru stăvilirea popoarelor „rîuri pornite din codri și pustiuri". Succesul acesteia este condiționat de romanitate. Romanii sînt arborele puternic din care se dezvoltă popoarele romanice. Amintirea Romei dă sentimentul măreției. Romanii sînt singurul popor care nu a alterat vechile virtuți dace, ci, dimpotrivă, le-a potențat. Amintirea Romei creează premisele pentru apărarea mai departe a „raiului Daciei" și cuvintele lui Iorga : „existăm pentru că nu ne-am putut despărți de Roma" sînt în consonanță cu gîndirea lui Eminescu. Dacia este, așadar, în viziunea lui Eminescu, o realitate eternă printre vîrtejurile etern trecătoare.

„Apărarea pămîntului dacic de regele Decebal și poporul său a fost un imn de iubire cum rar au mai înălțat popoarele moșiei lor amenințate."

„Pe columna de marmoră palidă din forul biruitorului lui Decebal cea de pe urmă icoană a marilor lupte arăta plecarea în exil a neîmpăcaților iubitori de libertate dacică."

(V. PÂRVAN)

„Pe locul plin de amintiri romane și unde pînă astăzi se culeg viile ca pe vremea cezarilor, pe locul frămîntat cu fărămiturile lespezilor împărătești ale Bizanțului, Roma răsăriteană, pe locul de unde au poruncit căpitanii lui Mircea, românii au datoria de a munci mai mult decît toți ceilalți, căci numai așa se impune primatul unei națiuni".

(N. IORGA)

[5] monomahie = luptă între doi oameni.

Universul copilăriei

Prof. ADRIANA ILIESCU
Școala generală nr. 191, București

Ne-am obișnuit ca universul copilăriei să ne apară după modelele reprezentate mai ales de I. Creangă, M. Sadoveanu, T. Arghezi și, într-o perspectivă satirică, de I. L. Caragiale. Mai recent, a pătruns în conștiința cititorilor imaginea propusă de Ion Barbu în *După melci.*

Nostalgia, umorul, preluarea proverbelor și zicătorilor populare, utilizarea prozei ritmate — caracteristici ale *Amintirilor din copilărie* — se regăsesc în opere moderne.

Universul *maturilor* este altul decît cel al *copiilor,* un spațiu al jocului obținut prin puterea interioară de a aduce realitatea la nivelul de înțelegere a insului aflat la „vîrsta cea fericită" și la nevoia sa de desfătare infantilă cînd „copiii și copilele" sînt „de-a pururea în petrecere" (Ion Creangă).

Despre puterea copilului de a transfigura realul Ion Creangă scria în *Amintiri... :* „Copilul, încălecat pe bățul său, gîndește că se află călare pe un cal de cei mai strașnici, pe care aleargă de voie bună, și-l bate cu biciul, și-l strunește cu tot dinadinsul, și răcnește la el din toată inima, de-ți ie auzul ; și de cade jos, crede că l-a trîntit calul, și pe băț își descarcă mînia în toată puterea cuvîntului...". Dacă „miracolul" metamorfozării unei bucăți de lemn în cal este universal, în sensul pe care-l atribuia G. Călinescu cuvîntului cînd vorbea despre micul humuleștean și „copilul universal", el este în același timp model pentru un șir infinit de astfel de transformări ale obiectelor realității, schimbări ce se petrec și azi, ca și altădată, sub privirea uimit-naivă a celui ce trăiește vîrsta „veselă și nevinovată".

În epoca noastră, Noru Visătoru din cartea Mariei Banuș *Noru Visătoru și amicii săi* este, într-un fel special „poet", „fizician", „tehnician" cu „invenții speciale în transporturi spațiale" : „coșul de rufe e nava cea mare", „ceaunul de aramă e bun de modul", întreaga locuință cu obiectele cotidiene se transformă („Tehnică, miracol și un scurt spectacol") în decorul unui vis de fericită aventură. Și nu e de mirare că tocmai Maria Banuș, poetă a cotidianului și a vieții de familie, ne-a dat pagini frumoase despre puterea interioară a copilului de a transfigura universul domestic.

„Parcă mușcăm din visul de azi-noapte, cu dinții noștri de lapte", spun copiii din cartea lui Marin Sorescu *Unde fugim de-acasă ?* Aceștia nu au ajuns la vîrsta „buchiilor", nici măcar la aceea a adaptării la real, ci se află încă în stadiul asimilării realului la eul lor, prin joc. Treptat se va produce și o încercare de acomodare la trebuințele vieții. Încercînd să găsească un echilibru între asimilare și acomodare, inteligența face asociațiile cele mai neașteptate. Inversarea cauzei și a efectului, obsedantul „de ce ?" al copilului care încearcă să descopere lumea, forța de penetrație a naivității ce ajunge pînă la miezul lucrurilor și își contopește uimirile cu întrebări fundamentale ale existenței omului —, acestea sînt surse din care literatura lui Marin Sorescu își extrage seva poetică. Farmecul literaturii

sale pentru copii vine tocmai din mimarea interpretării „anapoda" a fenomenelor naturale și dintr-un joc al cuvintelor rostite pentru plăcerea rostirii : „Focul acesta — ce înaltă-i e talia — se vede în toată lumea, pînă la Mangalia" [...] „Pot să vă spun în continuare că acești munți s-au format prin evaporare" [...] „Găina e o cloșcă, adică o incubatoare naturală [...] are bunătatea să clocească singură ouăle, cînd se întrerupe electricitatea" [...] „Chiar și luna provine de la un șut, este o minge care n-a mai căzut".

Veronica Porumbacu a scris poezia descoperirii lumii de către copil și a poetizat obiectele banale, utilizate zi de zi sau văzute adesea, ori foarte la îndemînă, în volumul *Cercul și Anamaria*. Mica Anamaria află, pe rînd, ce este casa, odaia, parcul, terasa. Ea selectează obiectele rotunde din lumea vegetală, animală, cosmică, rurală sau urbană, arhaică sau tehnică — „cercuri și roți ce ne-ajută pe toți" : „Știu un dansator / de metal lucitor / proptit / pe un vîrf de picior. / Înalt, frumos / niciodată pripit / grațios ridică / piciorul cellalt". Rotunde sînt ceasul, umbrelele, rondelele de morcovi, discul telefonului, păpădia —, toate bucurîndu-se de un fel de egalizare, de confuzie a regnurilor ce le sporește farmecul și le arată încărcate de mister.

Ca și Anamaria, Marta din cartea lui Ion Caraion, *Marta, fata cu povești în palme*, își trăiește copilăria într-un univers în care se întîmplă cele mai neobișnuite asociații între noțiuni concrete și abstracte, printre animale vorbitoare și obiecte personificate. „Eu-s fetița cu povești în palme, / Nu fetița cu chibrituri / Eu-s fetița / Veverița, / Care face zob vacanța / Și dă hu a-n cer Speranța", spune Marta în jurul căreia vom găsi pe melcul Bitte, Soba-Toba, Piți-cordonul mămiții, papucii Bei-Bei. Iar „Ramolinela / Era umbrela / Cu care vorbea bunica / Și-n care doarme pisica". Anamaria, Marta au ceva din Lizuca din *Dumbrava minunată* de M. Sadoveanu, poate chiar uimirea încîntată în fața lumii, prietenia cu obiecte însuflețite și animale vorbitoare.

Dacă primele vîrste inspiră o literatură de fantezie și umor, care reia în alt registru experiențele literare ale curentelor avangardiste, vîrsta școlarității a constituit obiectul unei literaturi realiste care fructifică experiența literaturii zise „de aventuri" sau, înnodînd tradiția cu literatura satirică despre copii (Goe, Ionel) în linie caragialeană, aduce în „scenă" mici eroi certați cu învățătura, chiulangii, leneși ș. a.

Mircea Sîntimbreanu oferă, în schițele sale, o bogată tipologie a școlarului. Scriitorul nu suportă didacticismul uscat, are plăcerea de a improviza, se identifică cu personajele, simulează joaca, satira sa vizînd neajunsuri din viața școlară, defecte sau „năravuri" general umane : infatuarea, superficialitatea, trîndăvia. Viața din tabără este surprinsă în micile ei întîmplări pitorești : doi copii „descoperă" că pentru a curăți cartofi le trebuie cuțite și cîntă zile întregi : „Of, cartofule de aur, aur, aur / Noi pe tine te iubim-bim-bim" ; în timpul mesei se aud scandări ca „Foaie verde frunze mici / Bravo grupei de servici".

Cireșarii de Constantin Chiriță reprezintă un ciclu de romane : I. *Teroarea neagră (Cavalerii florii de cireș)*, II. *Castelul fetei în alb*, III. *Roata*

norocului, IV. *Teroarea albă (Aripi de zăpadă)*, V. *Drum bun, cireşari!* „Aventurile" în care se angajează „cireşarii" — Lucia, Ursu, Dan, Victor, Maria — sînt, în realitate, investigaţii asupra realităţii înconjurătoare. Scriitorul vorbeşte despre şcoala din zilele noastre şi creionează figuri de profesori : „O adevărată ţară e şcoala asta, o ţară în care nu se poate să nu te simţi bine". Un personaj interesant este paznicul Timofte, vechi de 50 de ani în slujbă, cu manii inofensive, cu mici tabieturi caraghioase. Dar ridicolul este amendat de înduioşare. Un cuplu amuzant îl constituie bătrînul paznic şi micul elev Tic, prietenul său. Paznicul dovedeşte un simpatic şi inofensiv „tradiţionalism" : refuză să folosească soneriile electrice instalate în şcoală şi foloseşte o veche talangă : „împrăştiind un sunet curios, parcă străbătut de note duioase".

Cireşarii organizează adevărate expediţii secrete, dar au inamici care-i spionează în fel şi chip, de pildă suindu-se în copacul sub care se ţin adunările „conspirative" ; de aici un şir de scene comice. Copiii se împart în „cei buni" şi „cei răi" ; sînt relatate întreceri, competiţii, mici certuri în limbaj de argou. Se urmăreşte veridicitatea şi varietatea tipurilor de elevi, verosimilitatea ambianţei sociale, formarea cetăţenilor de mîine. Micii eroi sînt deosebiţi ca fire, simt nevoia să se afirme, învaţă să lupte cu greutăţile şi să trăiască în colectiv.

Prin cărţile amintite aici, ca şi prin numeroase altele, poate la fel de interesante, valoroase, scriitorii contemporani reconstituie universul copilăriei cu trăsături proprii epocii noastre, pornind de la caracteristici general umane.

Marcel Proust

LAURENŢIU NICULESCU
student, Universitatea din Bucureşti

Autor al romanului *În căutarea timpului pierdut (À la recherche du temps perdu)*, în şapte părţi, scris între anii 1907—1922 şi publicat între 1913—1927, Marcel Proust introduce în literatura franceză modalitatea naraţiunii lirice de amploare, în care acţiunea interioară, dezvăluită prin „monologul interior", este predominantă.

Vom încerca, în cele ce urmează, să punem în lumină înnoirile pe care le aduce Proust romanului clasic, tradiţional, denumit uneori balzacian. În concepţia lui Proust, care nu este cu totul originală (ideea a circulat în epocă, iar intuiţionismul lui Bergson este expresia ei filozofică), eul care se manifestă în viaţa cotidiană nu este un eu profund, care, odată cunoscut, să facă inteligibile şi previzibile toate acţiunile individului. Dimpotrivă, din viaţa exterioară nu se pot trage concluzii cu valoare generală, pentru că ea este manifestarea unui eu schimbător, discontinuu, înşelător. Eul profund se relevează numai în opera de artă.

Romanul lui Proust este construit în jurul unor nuclee epice, dominate fiecare de cîte un artist : Swann, artistul ratat, compozitorul Vinteuil, pictorul Elstir, scriitorul Bergotte. Ideea fundamentală a romanului este,

după unii critici ai lui Proust, perenitatea artei în opoziție cu fragilitatea vieții umane, titlul semnificînd fixarea în eternitate a momentelor unei vieți prin retrăire și transpunere artistică. Eul profund se detașează de fatalitatea legăturii cu ființa pieritoare.

Dacă pentru criticul pozitivist Sainte-Beuve opera de artă și autorul ei formează un tot unitar, pentru Proust, autorul nu are de unde să știe ce gîndește personajul său, nu poate decît să se mărginească să constate ceea ce vede și să încerce să interpreteze. Balzac își stăpînea personajele, știa nu numai tot trecutul și viitorul lor, dar și ceea ce simțeau sau gîndeau ele în fiecare moment, care le erau intențiile. Dezvoltînd acea latură enigmatică a unor personaje balzaciene, Proust construiește o altă perspectivă a autorului în raport cu personajele sale, bazată pe o poziție de egalitate între autor și personaj.

Ideea de discontinuitate în raport cu comportamentul cotidian este și mai evidentă atunci cînd comparăm timpul interior al lui Proust cu timpul exterior, cronologic, obiectiv al lui Balzac. La Balzac ceea ce se povestește este, cu puține excepții, petrecut chiar în ordinea în care se desfășoară povestirea, timpul romanului suprapunîndu-se aproape celui real. La Proust lucrurile se petrec altfel : timpul obiectiv este aproape suprimat, lucrurile sînt povestite și reorganizate după criterii subiective, între care cel mai important rol îl joacă așa-numita tehnică a memoriei involuntare. Pe scurt, memoria involuntară nu poate fi declanșată de voința cuiva, ci de momentul în care o senzație auditivă, gustativă, olfactivă, vizuală aduce în amintire o altă senzație de care este legată o trăire afectivă complexă. O întreagă pagină din trecut poate fi redescoperită și retrăită prin mijlocirea unei senzații oarecare. În aceste condiții, autorul este și el, cel puțin în aparență, supus hazardului amintirii. Timpul obiectiv, cronologic este înlocuit cu cel subiectiv, rememorativ. Romanul nu poate fi povestit, iar cele peste trei mii de pagini se petrec în cincisprezece zile de amintiri. Timpul romanului proustian este supus unor dilatări sau unor comprimări care ne fac mai degrabă martorii unei trăiri omenești decît al unor evenimente oarecare.

Romanul la persoana a treia al lui Balzac devine la Proust un roman interior, subiectiv, la persoana întîi. Astfel, viața și moartea unui erou al povestirii nu sînt un fapt real ; cu alte cuvinte moartea biologică nu influențează romanul și nu atrage dispariția personajului din paginile cărții. Cînd amintirea bunicii începe să se șteargă din afectul autorului, atunci se anunță adevărata ei moarte. Un personaj care dispare din afectul autorului, care îi devine acestuia indiferent, moare pentru el, dar continuă să trăiască biologic. În sfîrșit, unele personaje apar doar cu numele, fără să putem ști dacă sînt plăsmuiri ale autorului-personaj, aduse la viață numai de dorința acestuia. Întregul roman al lui Proust reprezintă povestirea unor fapte lăuntrice, un univers interior în mișcare. Descriind cu minuțiozitate acest univers, scriitorul ajunge la o profundă analiză a sufletului uman în general.

Referitor la structura romanului, la compoziția acestuia, observăm permanenta preocupare a autorului de a-și perfecționa mijloacele artistice. Primul proiect al romanului era construit pe o opoziție binară : opo-

ziția între timpul pierdut (viața) și timpul regăsit (opera). Pentru autor putința de a recupera „timpul pierdut" prin artă apare justificată. Al doilea proiect, mai dezvoltat, cuprindea o opoziție ternară : înăuntrul timpului pierdut urma să dezvolte o altă opoziție, aceea dintre Swann (arta ratată) și Guermantes (viața mondenă). Ca o contrapondere, regăsirea timpului ar fi însemnat deci salvarea, fixarea trecerii timpului. Alt proiect voia să dea romanului o coerență neobișnuită : fiecare capitol urmărea să poarte numele unui element arhitectural care intră în componența unei catedrale pentru a sugera astfel organicitatea. Această scurtă incursiune în biografia romanului ne arată că fiecare dintre proiectele citate este prezent în organizarea romanului. Poate să pară ciudat, dar Proust mărturisește că organicitatea neobișnuită a operei o datorează lui Balzac, în scrierile căruia vede nu o simplă înșirăire de romane, ci o operă unitară, astfel încît ideea de a-i da un singur titlu nu este întîmplătoare, ci necesară.

Ca și Balzac pentru prima jumătate a secolului trecut, Proust a însemnat, pentru epoca sa, un subtil și acid spirit critic al gusturilor snobe, al moravurilor decadente, tipice aristocrației și marii burghezii franceze. El a denunțat, cu o fină ironie și cu o savantă punere în valoare a faptului divers, orgoliul, frivolitatea, superficialitatea societății timpului său.

Romanul lui Proust a avut un larg ecou în literatura română, chiar în primii ani după apariție. Anton Holban, Hortensia Papadat-Bengescu și Camil Petrescu și-au manifestat entuziasmul atît explicit, cît și implicit, deși nu se poate vorbi de o influență directă.

Opera lui Proust sugerează cîteva principii ale lecturii : *întoarcerea la text* a cititorului (pentru că se poate întîmpla ca ceea ce am citit să capete, la o nouă lectură, altă valoare) ; considerarea fiecărei părți *în funcție de ansamblu*, și nu separat ; *reîntoarcerea* de la sfîrșit la început, ceea ce este implicit un mod de revalorizare a prozei.

CONCURSURI, EXAMENE

Activități în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României" : Concursul de literatură „M. Eminescu", Concursul de literatură maghiară și Concursul de literatură germană, etapa finală (Tîrgoviște, 7–13 aprilie 1979)

Olimpiada tîrgovișteană

I. HANGIU
Secretarul S.S.F.

În 1979, cînd aniversăm 35 de ani de la Eliberarea României de sub jugul fascist (la 23 August 1944), 30 de ani de la înființarea Societății de științe istorice, filologice și folclor (la 9 iunie 1949), cînd comemorăm 90 de ani de la moartea *Luceafărului* poeziei românești, cea de a XXII-a ediție a etapei finale a Concursului de literatură română „M. Eminescu"

și etapa interjudețeană a concursurilor de literatură maghiară și germană s-au desfășurat în Tîrgoviște, străveche cetate de scaun a Țării Românești, tînără și viguroasă cetate siderurgică contemporană.

Gazda concursului a fost Liceul „Ienăchiță Văcărescu", iar tema — testamentul lăsat urmașilor de autorul primei *Gramatici românești*, tipărită în 1787 la Viena și Rm. Vîlcea. Adresînd tuturor participanților urarea de succes deplin, în nr. 15 din martie 1979 al revistei *Vlăstarul*, editată de elevii liceului gazdă, prof. Victor Ivașcu, inspectorul școlar general își încheia articolul cu îndemnul ca elevii participanți la concurs să îndeplinească, prin fapta lor de muncă și de creație, testamentul literar al lui Ienăchiță Văcărescu.

Aceleași versuri testamentare au fost citate de primul-secretar al Comitetului județean Dîmbovița al P.C.R., Florea Ristache, de președintele comisiei centrale de concurs, acad. Șerban Cioculescu. Era firesc ca membrii comisiei centrale să formuleze un subiect unic pentru toți elevii participanți la concursul de literatură română : *„Alcătuiți o compunere în care, pe baza cunoștințelor voastre literare, dobîndite în școală, să relevați împlinirea mesajului din «Testamentul» lui Ienăchiță Văcărescu — Urmașilor mei Văcărești / Las vouă moștenire / Creșterea limbei românești / Ș-a patriei cinstire"*.

Programul comun de activități a cuprins excursii la monumente istorice din Tîrgoviște și din județul Dîmbovița. O întîlnire la muzeul *Scriitorilor tîrgovișteni* cu artiști care au citit din operele lui Cîrlova, I. H. Rădulescu și Gr. Alexandrescu i-a emoționat pe cei prezenți. În amintirea zilelor petrecute la Tîrgoviște, reprezentanții județelor țării și ai municipiului București au sădit pomi în parcul orașului.

Transmițînd și pe această cale, în numele celor peste 750 de elevi și profesori veniți la Tîrgoviște — români, maghiari și germani —, cele mai calde felicitări organelor de partid și de stat pentru condițiile excelente de organizare și desfășurare a etapelor finale ale concursului, publicăm, în numărul de față, cuvîntul de deschidere al tovarășului Florea Ristache, cuvîntul președintelui comisiei centrale de concurs, acad. Șerban Cioculescu, și cuvîntul elevei Corina-Mirela Chirea la festivitatea de premiere, precum și listele cuprinzînd numele elevilor cîștigători ai etapei finale a concursurilor de *literatură română, literatură maghiară* și *literatură germană*.

Cuvînt de deschidere

FLOREA RISTACHE
Prim-secretar al Comitetului județean Dîmbovița al P.C.R.

Îndeplinesc cu mare satisfacție și bucurie plăcuta misiune de a vă adresa dumneavoastră, participanților la a XXII-a ediție a Concursului de limba și literatura română „Mihai Eminescu" și la Concursul interjudețean de limba și literatura maghiară și germană, în numele Biroului Comitetului județean de partid și al Comitetului Executiv al Consiliului popular județean, un profund și călduros salut de bun venit în municipiul Tîrgoviște și în județul Dîmbovița.

Ne simțim onorați să găzduim acest important eveniment din viața școlii românești, desfășurat sub emblema nemuritoare a lui Mihai Eminescu, cel mai mare poet român, care sintetizează, în versul său fără pereche, cele mai alese virtuți creatoare ale poporului român. Poporul nostru se mîndrește și se va mîndri în succesiunea generațiilor cu opera lui Eminescu, creată cu măiestrie, iubire de țară, de umanitate și frumos, admirată de milioane de cititori din patria noastră și de iubitorii de literatură din lumea întreagă. Prin Eminescu, tradus astăzi în 58 de limbi, poezia românească a intrat triumfal în patrimoniul universal.

Eminescu iubea cu nobilă pasiune țara, poporul, națiunea. Citea în letopisețe zbuciumul secolelor trecute, păstra cultul luminos al strămoșilor.

Vorbind despre marea personalitate a lui Eminescu, se cuvine să subliniem că sînt morminte care, fără istorie, se închid repede și peste care se așază uitarea, dar sînt altele care rămîn de-a pururi deschise regretelor, admirației și recunoștinței, iar mormîntul lui Eminescu se așază printre acestea din urmă.

Cred că sînt în asentimentul dumneavoastră să exprimăm în mod solemn, din toată inima, cu înaltă stimă și dragoste, sentimente de vie recunoștință Partidului Comunist Român, secretarului său general, *tovarășului Nicolae Ceaușescu*, cel mai iubit fiu al poporului nostru, pentru inițiativa de a se organiza acest fel de manifestări creatoare ale spiritualității românești, înscrise luminos în amplul Festival Național „Cîntarea României" și pentru minunatele condiții asigurate dezvoltării multilaterale și înfloririi personalității elevilor noștri, tuturor cetățenilor patriei, fără deosebire de naționalitate.

Cea de-a XXII-a ediție a Concursului de literatură română și cea de-a IX-a ediție a Concursului interjudețean de literatură maghiară și germană pentru elevii din licee poartă noi semnificații politice. În acest an, întregul popor, strîns unit în jurul partidului, al secretarului său general, conducătorul iubit și stimat al României socialiste, acționează cu hotărîre pentru îndeplinirea sarcinilor cincinalului 1976—1980 și se pregătește cu însuflețire să întîmpine, cu graiul nedezmințit al faptelor, cea de a 35-a aniversare a eliberării patriei, Congresul al XII-lea al partidului și împlinirea a 2050 de ani de la crearea, pe pămîntul nostru străbun, a primului stat dac centralizat și independent condus de Burebista.

Adresăm mulțumiri Ministerului Educației și Învățămîntului, C.C. al U.T.C. și Societății de științe filologice pentru cinstea de a organiza acest concurs la Tîrgoviște.

Unul dintre înaintașii scrisului românesc, scriitorul Ion Ghica, făcea cu un secol în urmă următoarea mărturie : „De la Mircea cel Bătrîn și pînă la Tudor Vladimirescu nu este cel puțin un nume ilustru care să nu fie scris cu sînge pe pămîntul Tîrgoviștei. Tîrgoviștea reprezintă pentru mine un tablou sinoptic al patriei noastre." Locul de desfășurare a concursului este un simbol al luptei pentru unitate și libertate de-a lungul întregii noastre istorii multimilenare. Aici au rezidat 33 de voievozi, mai toți aceia care nu au îngenunchiat, decît în condiții aspre, în fața cotropitorilor. În vremuri furtunoase, de mare cumpănă, reprezentanții poporului nostru, fie că s-au numit „cel Bun", „cel Bătrîn", „cel Mare", „cel Viteaz", „cel Frumos", „cel Tînăr" sau „cel Înțelept", au apărat cu ascuțișul minții și al sabiei această vatră părintească. Cuvîntul „vatră" face parte din puținele cuvinte care ne-au rămas de la strămoșii noștri daci. Chiar dacă numai acest cuvînt ne-ar fi rămas și ar fi suficient să de-

monstrăm celor puțini că permanența ființei noastre naționale a fost, este și va fi legată de apărarea acestei vetre strămoșești.

După cum se știe, graiul din nordul Tîrgoviștei și sudul Transilvaniei a stat la baza limbii române literare. Pe aceste locuri a apărut acum 470 de ani prima carte tipărită pentru români, la o jumătate de secol după ce Gutenberg tipărea prima carte în Germania. Tipografiile de la Tîrgoviște și Dealu trimiteau cărți în Balcani, în nordul și răsăritul Europei, pînă în Orientul apropiat. Tîrgoviștea a jucat un important rol în asigurarea unității culturale a românilor înaintea unității de stat, tipărindu-se aici cărți în limba română pentru toate provinciile locuite de români. Aici a fost plămădită ideea unității statale de către Mihai Viteazul, unire înfăptuită pentru scurt timp în anul 1600, act definitivat pentru totdeauna de voința de nezdruncinat a întregului popor la 1 decembrie 1918.

Tîrgoviștea și-a consacrat din totdeauna energiile ei de luptă și voință cu toate zonele și cetățile spiritualității noastre naționale : cu Bucureștiul, Cîmpulungul, Curtea de Argeș, Alba Iulia, Cluj-Napoca, Blajul, Brașovul, Iașul, Suceava, Timișoara, cu cetățile de la Dunăre și mare, ca de altfel „cu tot ce mișcă-n țara asta", cum spunea Eminescu.

Secole de-a rîndul, pe fundalul conștiinței și existenței de sine a poporului, precum și datorită amenințărilor externe s-a afirmat dorința de unire a celor trei provincii române, ceea ce a constituit coloana vertebrală a unității pentru toți locuitorii acestui pămînt străbun.

Niciodată istoria acestui pămînt nu a cunoscut atîtea transformări înnoitoare, niciodată nu a fost mai generoasă, prin generoșii ei făuritori ca în ultimii 35 de ani care s-au scurs de la eliberarea patriei noastre, perioadă care, prin dinamismul ei fără precedent, prin țelul înalt al sensurilor sale umanitare, se înscrie în cartea de aur a istoriei naționale. Acestea s-au datorat instaurării puterii clasei muncitoare, victoriei socialismului pe meleagurile patriei, luptei desfășurate de Partidul Comunist Român pentru lichidarea oricăror forme de discriminare națională, pentru cimentarea unor relații de deplină egalitate în drepturi, între oamenii muncii români, maghiari, germani și de alte naționalități.

Raporturile frățești dintre oamenii muncii români și de alte naționalități au temelii adînci în istorie ; ele s-au făurit în decursul vremurilor, au generat strînse legături și fecunde influențe reciproce, bogate tradiții comune în crearea comorilor materiale și spirituale ale societății, în apărarea pămîntului natal împotriva invaziilor străine, în lupta dusă, umăr la umăr, împotriva asupritorilor.

Grație soluționării înțelepte a problemei naționale în țara noastră, de către Partidul Comunist Român, toți membrii societății participă înfrățiți și conștienți la făurirea societății socialiste mutilateral dezvoltate, sînt însuflețiți de aceleași nobile idealuri, acționează uniți pentru ridicarea pe noi trepte de cultură și civilizație a patriei noastre.

Dacă vom fi întrebați ce-i patria, vom răspunde : Patria e pămîntul pe care ne-am născut, noi și cei dinaintea noastră, de 2 000 de ani încoace, și mai de demult, de cînd i s-a răcit scoarța și căldura lui ne-a trecut în suflete.

E pămîntul cu mormintele strămoșilor, cu alfabetul tălpilor noastre pe fața lui, pe care am înscris însemnele geniului acestui popor, bucuriile și amărurile lui.

E căldura inimii noastre, la temperatura căreia înfloresc florile țării, înmuguresc copacii, înfrunzesc pădurile milenare, crește iarba luncii și rodesc holdele de grîu și de porumb.

E pămîntul c-un „picior de plai și-o gură de rai", pe care ne-am legănat dorurile și visele, și pe care, în sfîrșit, în anii socialismului ni le-am văzut împlinite.

E lupta și sforțarea noastră pentru dreptate, suveranitate și neatîrnare. E timpul prezent, din perspectiva căruia ne cucerim viitorul și ne recucerim trecutul glorios, uneori pîngărit și frustrat.

Dacă vom fi întrebați ce-i patria, vom răspunde : Limba curată și dulce „ca un fagure de miere" și obiceiurile din bătrîni, izbînzile noastre socialiste de azi și năzuințele noastre de mîine. E graiul aspru și dulce și dorul din doinele noastre. E voinicia din baladă și înțelepciunea din proverbul strămoșesc. E limba în care zicem *om și omenie, pace și demnitate, libertate și fericire, prietenie și prieten,* limba în care ne-a rostit pentru totdeauna Eminescu și ne-a mărturisit lumii cu tot universul nostru de gînduri și simțiri.

Patria e biografia noastră de stăpîni și de suverani ai plaiurilor primitoare, de mii și mii de ani primitoare, pe care nu le-am tîrguit niciodată, căci, omenia, sufletul, iubirea și dorul nu se vînd niciodată.

Înainte de a încheia cuvîntul meu de bun venit în cetatea de scaun a Țării Românești, Tîrgoviște, vă rog să-mi permiteți să prezint cîteva date în legătură cu dezvoltarea județului Dîmbovița. Dacă în vremea lui Petru Cercel se puneau aici, la Tîrgoviște, bazele primei fonderii de tunuri din Țara Românească, astăzi, dînd viață *Testamentului* lui Ienăchiță Văcărescu : „Creșterea limbei românești / Ș-a patriei cinstire" sau prefigurînd cuvintele lui Eminescu : „Ce-ți doresc eu ție / Dulce Românie / Țara mea de glorii,/ Țara mea de dor,/ La trecutu-ți mare / Mare viitor", se realizează oțel aliat și înalt aliat, tablă silicioasă electrotehnică, strunguri automate — întreaga cantitate de becuri și alte produse ale unor ramuri de vîrf ale economiei naționale. Tot în județul nostru, petrolul, atestat acum 250 de ani, deține locul întîi în extracție. Prin grija partidului, a secretarului său general, *tovarășul Nicolae Ceaușescu,* pentru dezvoltarea economico-socială a tuturor zonelor țării, potențialul industrial al județului nostru a crescut de la 3,4 miliarde lei în 1968 la 21 miliarde lei în 1979 și va ajunge, în 1980, la 24 miliarde lei.

Județul Dîmbovița are toate formele de relief : munte, deal și cîmpie, realizînd cantități tot mai mari de produse agricole. Se dezvoltă pomicultura, în special în zona de deal, unde se află și Stațiunea de cercetări pomicole Voinești, deținătoarea multor distincții și a titlului de „Erou al Muncii Socialiste".

În această etapă, oamenii muncii din județul Dîmbovița acționează cu fermitate pentru transformarea acumulărilor cantitative într-o nouă calitate, pentru creșterea eficienței în toate sectoarele de activitate, pentru reducerea cheltuielilor de producție, energie, combustibil, pentru o permanentă și multilaterală pregătire ideologică, profesională și de cultură generală.

În prezent, din mîinile oamenilor muncii din această vatră strămoșească, pleacă bunuri în peste 46 de țări, situate pe toate meridianele lumii.

Este firesc, drept și echitabil ca în acest context al puternicei dezvoltări a bazei materiale la sate și orașe, la munte, la deal sau la cîmpie,

în industrie sau în agricultură, să acționăm ferm și perseverent pentru baza materială a învățămîntului, culturii, sănătății etc.

În orașul în care apărea prima clădire cu un etaj din Țara Românească la 1583, astăzi aici sînt construite 16 000 de apartamente și peste 6 000 de locuri în cămine de nefamiliști.

În orașul și județul în care apărea, la 1640, prima școală superioară din Țara Românească, se construiesc acum 300 de noi săli de clasă, 7 000 de locuri în grădinițe, cămine culturale, case de cultură, biblioteci.

Răspunzînd comandamentelor de dezvoltare rapidă și multilaterală a acestui perimetru geografic, în cele 23 de licee de tipuri și profiluri variate pregătim pentru muncă și viață zeci de mii de tineri. În acest scop a fost dezvoltată și modernizată baza materială a învățămîntului, școala s-a integrat tot mai armonios cu producția și cu cercetarea.

Vă cerem scuze dacă v-am reținut prea mult, prezentîndu-vă unele date despre istoria acestor locuri și făuritorii ei.

Vă rugăm, totodată, să vă simțiți înconjurați de dragostea și căldura prietenească a dîmboviținilor, de dorința sinceră de a vă avea și cu alte prilejuri în mijlocul nostru.

Experiența acumulată cu acest prilej vă asigurăm că o vom folosi din plin la o viitoare ediție ce poate fi tot la Tîrgoviște.

Și acum, stimați tovarăși, prezenți la această competiție a calității, vă urăm din toată inima și cu toată dragostea succes deplin în desfășurarea celei de-a XXII-a ediții a Concursului de limbă și literatură română „Mihai Eminescu" și a Concursului interjudețean de literatură maghiară și germană.

Cred că exprim dorința dumneavoastră unanimă ca, și cu acest prilej, să ne îndreptăm gîndul cu adîncă venerație către cel mai iubit fiu al poporului nostru, *tovarășul Nicolae Ceaușescu,* strălucit și înflăcărat patriot și internaționalist, arhitect și constructor al României contemporane, care cu 5 ani în urmă, prin voința și satisfacția întregului popor, a fost ales primul președinte al Republicii Socialiste România. În spiritul îndemnurilor secretarului general, al imperativului trecerii la o calitate nouă, superioară, avem convingerea că această ediție a concursului „Mihai Eminescu" va fi finalizată în lucrări de înaltă ținută științifică și artistică.

Cuvîntul acad. Șerban Cioculescu, președintele Comisiei centrale de concurs

Stimate tovarășe prim-secretar,
Onorat prezidiu,
Dragi elevi și profesori,

După splendida cuvîntare a tovarășului prim-secretar Florea Ristache, care a fost o strălucită expunere a împlinirilor regimului nostru socialist, cu referiri speciale la realizările frumosului dumneavoastră

județ, unul dintre cele mai bogate și mai înfloritoare din țară, cuvîntare care poate fi considerată un poem liric, mă întreb ce aș mai avea de spus ? Îngăduiți-mi, totuși, să-mi exprim aici, în acest județ încărcat de istorie, o emoție subiectivă cu caracter retrospectiv. Peste cîteva săptămîni se împlinesc 50 de ani de cînd am făcut parte ca profesor secundar dintr-o comisie de bacalaureat la Tîrgoviște, prezidată de prof. univ. Șt. Bezdechi de la Cluj, eminent elenist. Am cunoscut atunci, în perioada tinereții, orașul provincial care număra 15 000—16 000 de locuitori și am prilejul să-l revăd astăzi, cînd are peste 60 000 de locuitori. Este o mare deosebire între ceea ce a fost și ceea ce este astăzi Tîrgoviștea.

Îmi exprim, deci, bucuria de a fi în mijlocul dumneavoastră în acești ani de mare prosperitate, de mare efort colectiv pentru punerea în valoare a bogățiilor materiale ale țării noastre și a celor spirituale, așa cum amintea tovarășul prim-secretar cuvintele testamentare ale lui Ienăchiță Văcărescu : „creșterea limbei românești / Ș-a patriei cinstire". Aceste cuvinte poetul le-a lăsat ca testament familiei, dar, prin conținutul lor, se adresează întregului popor român, puterii lui de creație materială și spirituală. Dumneavoastră sînteți fiii sufletești ai lui Ienăchiță Văcărescu, iar candidații care, selecționați din întreaga țară, vă veți prezenta mîine la concurs pentru a face dovada pregătirii voastre la limba și literatura română, sînteți, ca să zic așa, floarea tineretului crescut în cultul limbii patriei. Fiecare dintre dumneavoastră iubește și cinstește această limbă. Aș putea, în elogiul acestei limbi, să îmi exprim numai punctul meu de vedere, de critic și istoric literar, dar voi veni și cu autoritatea unor nume străine. Un lingvist austriac, Alwin Kuhn, care a fost profesor de lingvistică în Elveția, spunea, cu trei decenii în urmă, că limba română este cea mai capabilă de a-și incorpora toate cuceririle lingvistice, exprimînd progresele tehnicii și ale științei. El observa faliментul unor încercări, vechi de 100 de ani, de a se crea o limbă artificială și universală, cum a fost limba esperanto, care mai există și astăzi, dar e încă larvară. După aceea s-a încercat o altă limbă, volapük, care nici ea n-a reușit să cucerească lumea întreagă. Alwin Kuhn făcea această profeție că la anul 2000 limba română va putea să fie măcar limba universală pentru relațiile comerciale internaționale. Vedeți dumneavoastră că limbii noastre i se recunoaște caracterul de universalitate de către străini, acest caracter pe care noi, iubitorii de literatură și de frumos, îl visăm pentru cei mai mari creatori ai noștri : pentru un Eminescu, un Brâncuși, pentru George Enescu. Ei bine, acesta a fost unul dintre omagiile aduse limbii românești. Un alt mare lingvist, Valentin Kiparsky, și romanist și slavist, cunoscător deopotrivă al limbilor slave și neoromanice, a afirmat despre limba română că e cea mai interesantă limbă europeană. Iată că un străin cunoaște tot atît de bine o limbă slavă și o limbă neoromanică, dar nu găsește o altă culme asemenea bogățiilor limbii române. Noi putem să fim mîndri de a fi români și din pricină că avem acest privilegiu de a vorbi o limbă minunată.

Dumneavoastră, iubiți elevi și eleve, veți fi chemați mîine să vă exprimați gîndurile și sentimentele într-o limbă foarte bogată, într-o

limbă care seamănă cu bogăția și varietatea reliefului țării românești, și, în special, cu a județului Dîmbovița.

Dumnevoastră sînteți prea tineri ca să vă dați seama de frumusețea țării noastre și de frumusețile limbii noastre, însă noi, profesorii dumneavoastră, vedem în tînăra generație, ceva mai mult, vedem viitorul de aur al literaturii române, al științei și tehnicii românești, care în decurs de 100 de ani a dat oameni de artă, oameni de știință, oameni de cultură universală.

Iubiți elevi, vi s-a vorbit despre începuturile culturii românești, despre începuturile tiparului în aceste locuri. Eu voi aminti că, în zorii literaturii noastre moderne, cei trei mari poeți munteni au fost copii ai Tîrgoviștei : Vasile Cîrlova, care a cîntat nu numai ruinurile Tîrgoviștei, dar, în calitate de iuncher, a omagiat înființarea armatei române, care avea să cucerească independența noastră în secolul trecut și unitatea tuturor românilor în secolul nostru. Vasile Cîrlova a fost un tînăr poet mort la 22 de ani, care a lăsat numai 5 poezii, dar fiecare dintre ele este deschizătoarea unui drum în lirica noastră modernă. Din aceeași generație Ion Heliade Rădulescu, care a învățat din cărțile populare frumusețile graiului nostru, și Grigore Alexandrescu au cîntat împreună frumusețile acestor locuri și au dat un impuls culturii noastre naționale. Heliade a fost un îndrumător al culturii și un poet care, ca și Grigore Alexandrescu și Gheorghe Asachi, a ilustrat poezia de gîndire filosofică în care Eminescu avea să realizeze nuanțele cele mai subtile. Iată de ce ediția a XXII-a a Concursului de literatură „M. Eminescu" se desfășoară la Tîrgoviște.

Sîntem bucuroși că acest oraș cu vechi tradiții istorice și culturale adăpostește și etapa interjudețeană a Concursului de literatură maghiară și a celui de germană. Participanții vor fi și ei chemați să exprime în limbile lor gînduri și sentimente în legătură cu o temă dată, care pentru ei, nu mă îndoiesc, va însemna un eveniment deosebit. La vechimea mea de 55 de ani în învățămînt, în calitate de profesor secundar și de profesor în învățămîntul superior, mă voi bucura de succesele voastre alături de voi, tineri concurenți.

În pragul vîrstei aproape octogenare, cînd te uiți mai mult „dincolo" decît „dincoace", cînd mă aflu în mijlocul generației care simbolizează puterea de creație a poporului român, doresc să exprim aici mulțumiri tovarășei ministru Suzana Gâdea, Comitetului Central al U.T.C., Societății de științe filologice pentru cinstea ce mi s-a făcut de a prezida această splendidă manifestare științifică și culturală, încadrată în Festivalul național „Cîntarea României" și de a asculta aici cuvîntul tovarășului prim-secretar, cuvînt care a fost un îndemn, un stimulent de a face cît mai bine, cît mai frumos, de a vă întrece fiecare pe sine însuși sau pe sine însăși. Cu aceste sentimente, la acest început splendid de primăvară și în mijlocul dumneavoastră, care sînteți primăvara vieții, eu vă urez, așa cum v-a urat și tovarășul prim-secretar, succes deplin mîine. Dați celei de-a XXII-a ediții a Concursului, care poartă numele celui mai mare poet român, toată strălucirea, pe care noi, profesorii, o dorim. Să trăiți și să reușiți.

Cuvînt la festivitatea de premiere

CORINA-MIRELA CHIREA

Cu şase zile în urmă am coborît cu ciobanii Mioriţei şi ai Vitoriei Lipan din munţii Vrancei şi ai Tarcăului, cu moţii lui Horia din Ţara de piatră a Apusenilor, cu urmaşii desculţilor lui Zaharia Stancu şi cu oltenii lui Tudor aici, la Chindia Cetăţii de scaun a Tîrgovişteі, ca să ascultăm *Testamentul* literar al lui Ienăchiţă Văcărescu şi să citim prefeţele tipăriturilor diaconului Coresi.

Am intrat sfioşi în această cetate a voievozilor bătrîni, am păşit cu emoţie pe vatra strămoşească încinsă de iubirea de neam şi de ţară şi ne-am încălzit la raza începuturilor literaturii noastre moderne.

Emoţia s-a risipit, căci am fost primiţi de sufletul cald şi generos al dîmboviţenilor, atît de bine exprimat în cuvîntul tovarăşului prim-secretar al Comitetului judeţean Dîmboviţa al P.C.R. la festivitatea de deschidere.

Am simţit, alături de ospitalitatea gazdelor, inima generoasă a preşedintelui comisiei, tovarăşul academician Şerban Cioculescu, care ne-a transmis sentimentul datoriei în confruntarea spirituală din cîmpul literaturii, peste care îşi aruncă raza geniului Mihai Eminescu, patronul literar al concursului nostru. Îndemnul de a ne afirma talentul şi capacitatea intelectuală într-o limbă corectă, frumoasă şi nuanţată ne-a fost o călăuză permanentă. Cred că noi, liceenii, veniţi la cea de-a XXII-a ediţie a concursului de literatură, nu i-am dezamăgit pe profesorii şi pe părinţii noştri. Ne-am străduit să exprimăm în lucrări de sinteză sentimentele şi ideile scriitorilor.

Aduc mulţumirile noastre, ale tuturor participanţilor la concurs, dascălilor care ne-au pregătit pînă la această etapă finală, organizatorilor concursului, asigurîndu-i că vom contribui, în continuare, la dezvoltarea limbii şi la perfecţionarea creaţiei.

Mulţumim Ministerului Educaţiei şi Învăţămîntului, Societăţii de ştiinţe filologice şi, mai ales, dîmboviţenilor care ne-au înconjurat cu atîta dragoste.

Vă rugăm, tovarăşe secretar Marin Iliescu, să transmiteţi tovarăşului prim-secretar al Comitetului judeţean de partid felicitări pentru cuvîntul cald adresat la deschidere, cît şi pentru condiţiile excelente care ne-au fost oferite. Îi asigurăm pe oganizatori că Tîrgovişteа a lăsat în sufletele noastre o frumoasă amintire. Le urez succes deplin şi o plăcută revedere în anul viitor elevilor români, maghiari şi germani.

Adresez, în încheiere, în numele celor peste 650 de elevi participanţi la concurs, mulţumirile noastre fierbinţi, de inimi tinere, parti-

dului și personal *tovarășului secretar general, Nicolae Ceaușescu*, pentru grija părintească în asigurarea condițiilor minunate de afirmare deplină a personalității noastre.

PREMIANȚII ETAPEI FINALE

Limba și literatura română

Licee de filologie-istorie, pedagogice și de artă

CLASA a IX-a

Premiul I : Lăcrămioara Dincă, Liceul „M. Eminescu", Iași.

Premiul I U.T.C. : Ana-Magdalena Mițan, Liceul „C. Hogaș", Piatra Neamț.

Premiul I „Ion Heliade Rădulescu" : Ioana Carabăț, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", București.

Premiul II : Raluca Tacciu, Liceul de filologie-istorie nr. 1, București.

Premiul II al revistei *Limba și literatura română* : Emilia Dinu, Liceul de filologie-istorie, Craiova.

Premiul III : Anișoara Grozăvescu, Liceul de matematică-fizică Caracal, jud. Olt.

Premiul III al Editurii „Albatros" : Raluca Ion Gongea, Liceul de filologie-istorie, Craiova.

Mențiunea „Gh. Șincai" : Maricica Babiș, Focșani ; Manuela Bugariu, Timișoara ; Pompilia Crăciunescu, Drobeta Turnu-Severin ; Maria Diorduc, Brăila ; Mihaela Polexe, București ; Lucia Stan, Slobozia, jud. Ialomița ; Camelia Șerban, Tîrgu Jiu ; Floarea Vișan, Craiova.

CLASA a X-a

Premiul I : Adelina Stănescu, Liceul „C. Dobrogeanu-Gherea", Ploiești.

Premiul I U.T.C. : Mona Paiu, Liceul „M. Eminescu", Iași.

Premiul I „Ienăchiță Văcărescu" : Irina Airinei, Liceul de filologie-istorie nr. 1, București.

Premiul I al Comitetului județean U.T.C. Dîmbovița : Corina Chirea, Liceul pedagogic Turnu Măgurele.

Premiul II : Carmen Gherman, Liceul „I. Creangă", București.

Premiul II al revistei *Limba și literatura română* : Mihaela Nicolau, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", București.

Premiul II „Ion Heliade Rădulescu" : Anca Grigorescu, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", București.

Premiul III : Monica Gherghel, Liceul pedagogic, Baia Mare.

Premiul III al Liceului pedagogic, Arad : Aurora Biolănescu, Liceul „C. Dobrogeanu-Gherea", Ploiești.

Mențiunea „I. L. Caragiale" : Cristian Bolog, Cluj-Napoca ; Georgeta Gavrilă, Alba Iulia ; Sorina Man, Buzău ; Adina Mavrodin, București ; Cornelia Maxim, Bîrlad ; Daniela Popescu, Tîrgoviște ; Victoria Popovici, București ; Adela Rogojinaru, Slatina ; Lia Saiu, Piatra Neamț.

CLASA a XI-a

Premiul I : Maria Munteanu, Liceul „Radu Negru", Făgăraș, jud. Brașov.

Premiul I U.T.C. : Iulia Trăilă, Liceul de filologie-istorie, Craiova.

Premiul I „Vasile Cîrlova" : Mariana Bara, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", București.

Premiul I al ziarului *Dîmboviţa* : Mirela Dragomir, Liceul „Ion Maiorescu" Giurgiu.
Premiul II : Maria Duţă, Liceul „Ienăchiţă Văcărescu", Tîrgovişte.
Premiul II al revistei *Limba şi literatura română* : Elena Drăgan, Liceul „M. Eminescu", Iaşi.
Premiul II „Grigore Alexandrescu" : Georgeta Serea, Liceul pedagogic, Focşani.
Premiul II al Liceului pedagogic Arad : Maria Popica, Liceul pedagogic, Odorheiul Secuiesc, jud. Harghita.
Premiul III : Marina Macău, Liceul „M. Eminescu", Buzău.
Premiul III „Ienăchiţă Văcănescu" : Mihaela Tudoran, Liceul de filologie-istorie nr. 1 Bucureşti.
Menţiunea „Al. Macedonski" : Salvina Adam, Anca Boglea, Bucureşti ; Anişoara Carol, Bacău ; Adina Chivulescu, Bucureşti ; Ana Maria Fărcaş, Oradea ; Rodica Firănescu, Craiova ; Eugenia Fleaca, Sibiu ; Mariana Griguţă, Baia Mare ; Otilia Hedeşan, Arad ; Anca Iorgulescu, Bucureşti ; Mirela Leibovici. Piatra Neamţ ; Tatiana Lobov, Tîrgovişte ; Mirela Mahu, Bacău ; Mirela Marcoşanu, Buzău ; Eugenia Marinescu, Tîrgu Mureş ; Ioana Mateiţă, Craiova ; Georgeta Neagu, Timişoara ; Mihaela Nicolaescu, Cîmpulung Muscel ; Coculeana Perea, Satu Mare ; Daniela Pleşa, Doina Rîpeanu, Bucureşti.

CLASA a XII-a

Premiul I : Carolina Niţă, Liceul „Ienăchiţă Văcărescu", Tîrgovişte.
Premiul I U.T.C. : Gheorghe Achim, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca.
Premiul I al Liceului pedagogic, Arad : Mariana Cernicova Bucă, Liceul de filologie-istorie, Timişoara.
Premiul I „Al. Brătescu-Voineşti" : Mihaela Iorga, Liceul pedagogic, Bucureşti.
Premiul II : Virgil Misarăş, Liceul „Gh. Lazăr", Cluj-Napoca.
Premiul II al revistei *Limba şi literatura română* : Florida-Rita Reitu, Liceul pedagogic, Slobozia, jud. Ialomiţa.
Premiul II „Ienăchiţă Văcărescu" : Voichiţa Opriş, Liceul pedagogic, Zalău.
Premiul II al ziarului *Dîmboviţa* : Dida Mireniuc, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele.
Premiul III : Maria Popescu, Liceul industrial nr. 5, Piteşti.
Premiul III „Vasile Cîrlova" : Alina Ungureanu, Liceul de filologie-istorie, Craiova.
Menţiunea „N. Labiş" : Florenţa Amu, Olteniţa, jud. Ilfov ; Angela Besenszy, Baia Mare ; Graziela Bîrlă, Piteşti ; Iliana Cătănescu, Drobeta Turnu-Severin ; Camelia Drăgan, Brăila ; Marina Dumitrescu, Bucureşti ; Mihai Ioana, Drobeta Turnu-Severin ; Sanda Kovacs, Oradea ; Daniela Marin, Braşov ; Cristian Moraru, Bucureşti ; Aurelia Nicolae, Doiniţa Olteanu, Ploieşti ; Ioana Oneci, Rîmnicu Vîlcea ; Camelia Oprea, Ploieşti ; Lilioara Răutu, Botoşani ; Mira Rucăreanu, Bucureşti ; Constantina Raşoga, Slatina ; Elisabeta Ţifrea, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna.

Licee de matematică-fizică, industriale şi alte profiluri

CLASA a IX-a

Premiul I : Simona Martin, Liceul „O. Goga", Sibiu.
Premiul I U.T.C. : Cristina Vasilescu, Liceul „I. L. Caragiale", Bucureşti.
Premiul II : Marina Florea, Liceul industrial, Cîmpia Turzii, jud. Cluj.
Premiul II al revistei *Limba şi literatura română* : Emilia Dragomir, Liceul „Gh. Lazăr", Sibiu.
Premiul II al Casei corpului didactic Dîmboviţa : Simona Pintilie, Liceul „I. Slavici", Arad.

Premiul III : Mariana Tudor, Liceul sanitar, București.

Premiul III al ziarului *Dîmbovița* : Ecaterina Budacea, Liceul industrial nr. 4, Vaslui.

Mențiunea „Gh. Șincai" : Daniela Osiac, Alexandria, jud. Teleorman ; Mihaela Dima, București ; Gabriela Galbenu, Brașov ; Ștefania Iliescu, Iași ; Carmen Ion, Constanța ; Mihaela Ionașc, București ; Liana Mărgineanu, Rîmnicu Vîlcea ; Cristian Popa, București ; Greta Popa, Bîrlad, jud. Vaslui ; Georgeta Pravăț, Cîmpulung Muscel ; Carmen Radu, Roșiorii de Vede, jud. Teleorman ; Mihaela Stanciu, Fieni, jud. Dîmbovița.

CLASA a X-a

Premiul I : Dana Ardelean, Liceul „Unirea", Tîrgu Mureș.

Premiul I U.T.C. : Liliana Barbu, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Constanța.

Premiul II : Simona Ruget, Liceul „V. Alecsandri", Galați.

Premiul II al revistei *Limba și literatura română* : Celia Diaconu, Liceul industrial, Pătîrlagele, jud. Buzău.

Premiul II al Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Dîmbovița : Luminița Ciolac, Liceul de matematică-fizică, Oravița, jud. Caraș-Severin.

Premiul III : Manuela Delescu, Liceul industrial nr. 4, Ploiești.

Premiul III „Columna" al Editurii militare : Mioara Răcoreanu, Liceul industrial Făurei, jud. Brăila.

Premiul II al revistei *Limba și literatura română* : Liana Radu, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște.

Mențiunea „I. L. Caragiale" : Iudit Angel, Arad ; Daiana Bîrzale, Călărași, jud. Ialomița ; Dayana Frățilă, Sibiu ; Adriana Gheorghe, Ploiești ; Maria Giurgiu, Barza, jud. Hunedoara ; Agapia Magdalina, Craiova ; Gabriela Marian, Reșița ; Anca Marin, Pitești ; Lucia Muntean, Hunedoara ; Cezarina Roșoi, Turnu Măgurele ; Eleonora Szöcs, Făgăraș, jud. Brașov ; Carmen Tescaru, Piatra Neamț ; Manuela Ungureanu, Botoșani

CLASA a XI-a

Premiul I : Mădălina Platcu, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște.

Premiul I U.T.C. : Elena Dumitru, Liceul „N. Grigorescu", Cîmpina.

Premiul I al Inspectoratului școlar județean Dîmbovița : Eleonora Mihulin, Liceul industrial nr. 1, Timișoara.

Premiul I al Casei corpului didactic Dîmbovița : Anca Marian, Liceul de științe ale naturii, Brașov.

Premiul II : Alexandru Cutieru, Liceul de matematică-fizică, Roșiorii de Vede, jud. Teleorman.

Premiul II al revistei *Limba și literatura română* : Camelia Nalațiu, Liceul „G. Coșbuc", Năsăud, jud. Bistrița Năsăud.

Premiul II al Inspectoratului școlar județean Dîmbovița : Carmen Sindile, Liceul Corabia, jud. Olt.

Premiul III : Anca Lungulescu, Liceul industrial nr. 25, București.

Premiul III „I. Heliade Rădulescu" : Mădălina Dodul, Liceul de informatică, Cluj-Napoca.

Mențiunea „Al. Macedonski" : Mihaela Anca, Bistrița ; Marilena Capăt, Galați ; Daniela Dobrigeanu, Țăndărei, jud. Ialomița ; Dana Dumitriu, Craiova ; Marina Dumitriu, Iași ; Raluca Georgescu, București ; Maria Grădinaru, Timișoara ; Cecilia Ionescu, Pitești ; Floricel Mocanu, Turnu Măgurele ; Oswald Prisăcaru, Piatra Neamț ; Virginia Sinculescu, Rîmnicu Vîlcea ; Erna Socolean, Bistrița ; Silviana Tudorache, București ; Marius Veștemean, Alba Iulia.

CLASA a XII-a

Premiul I : Margareta Atudoroaie, Liceul „A. T. Laurian", Botoșani.
Premiul I U.T.C. : Dorina Tudor, Liceul „Gr. Alexandrescu", Tîrgoviște.
Premiul I al Comitetului județean de cultură și educație socialistă al județului Dîmbovița : Vasilică Ancuța, Liceul industrial nr. 1, Sibiu.
Premiul II : Virgil-Florin Ilie, Liceul industrial nr. 7, Craiova.
Premiul II al revistei *Limba și literatura română :* Gheorghița Vintilă, Liceul „Gr. Alexandrescu", Tîrgoviște.
Premiul II „Al. Brătescu-Voinești" : Victoria Mușetoiu, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște.
Premiul III : Cristina Petre, Liceul „Gh. Lazăr", București.
Premiul III „Gr. Alexandrescu" : Liana Ionescu, Liceul „A. Șaguna", Brașov.
Premiul III *Vlăstarul* (Liceul „Ienăchiță Văcărescu") : Mariana Turda, Liceul „I. Slavici", Arad.
Mențiunea „N. Labiș" : Dumitru Bobină, Cluj-Napoca ; Luminița Chețan, Turda, jud. Cluj ; Elena Crăescu, Vaslui ; Nicolae Duțu, Rîmnicu Vîlcea ; Ivan Farkaș, Timișoara ; Adrian Fometescu, Pitești ; Maria Fornade, Alba Iulia ; Dorina Ghidion, Cîmpulung Moldovensc ; Marius Lăzărescu, Pitești ; Livia Lupu, Mediaș, jud. Sibiu ; Viorica Moraru, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna ; Gabriel Mustață, Drobeta Turnu-Severin ; Ana Ocunschi, Galați ; Ioana Pîrvulescu, Brașov ; Laurențiu Sfinteș, Breaza, jud. Prahova ; Argentin Toncea, Tulcea : Nicoleta Vîlceanu, Brașov.

Limba și literatura maghiară

CLASA a IX-a

Premiul I și premiul special *Utunk :* Csilla Gábor, Liceul de matematică-fizică, Cluj-Napoca.
Premiul I U.T.C. : Csilla Ábrám, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare.
Premiul II și premiul *Igaz Szó :* Réka Nagy, Liceul de matematică-fizică, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna.
Premiul III și mențiunea revistei *Echinox :* Csilla Könczei, Liceul de artă Cluj-Napoca.
Premiul III al Inspectoratului școlar județean Dîmbovița : Erika Grunden, Liceul „Al. Moghioroș", Oradea.
Premiul special al Editurii Kriterion : Klára Ferencz, Liceul de filologie-istorie „Unirea", Brașov.
Premiul special al Editurii Dacia : Gábor Csire, Liceul de matematică-fizică nr. 5, București.
Premiul special *Ifjómunkás :* Kornélia Bogdanovits, Liceul de matematică-fizică, Timișoara.
Mențiuni : Ildikó Asztalos, Tîrgu Mureș ; Anna Bálint, Oradea ; Magdalena Bokor, Satu Mare ; Zoltán Felhosi, Deva ; Ildi Iván, Satu Mare ; Tünde Lázló, Sighetu Marmației, Jud. Maramureș ; Hajnal Makó, Oradea ; Erika Tácsi, Timișoara.

CLASA a X-a

Premiul I : Șarlota Papp, Liceul de filologie-istorie, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna.
Premiul I U.T.C. : Judit Szász, Liceul „Bolyai Farkaș", Tîrgu Mureș.
Premiul II și premiul special *Utunk :* Erika Irimiás, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare.

Premiul III : Márton Simó, Liceul „Dr. Petru Groza", Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita.

Premiul Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Dîmbovița : János Gáll, Liceul „Liviu Rebreanu", Bistrița.

Premiul Comitetului județean U.T.C. Dîmbovița : Emese Czimbalmos, Liceul de matematică-fizică, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna.

Premiul special al Editurii Kriterion : Katalin Török, Liceul de matematică-fizică, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna.

Premiul special al Editurii Dacia : Ágnes Petho, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc.

Premiul special *Igaz Szó :* Gizella Albert, Liceul pedagogic, Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita.

Premiul special *Ifjómunkás :* Irma Borbély, Liceul agro-industrial, Miercurea Nirajului, jud. Mureș.

Mențiuni : Ágnes Enikö Harkó, Tîrgu Mureș ; Vilmos Molnár, Miercurea Ciuc ; Kinga Pénzes, Tîrgu Secuiesc, jud. Covasna ; Margit Réthy, Tîrgu Mureș ; Erzsébet Tarcali, Miercurea Ciuc ; Gabrielle Voo, Cluj-Napoca.

CLASA a XI-a

Premiul I : Zsuzsana Tapodi, Liceul industrial de mecanică Carei, jud. Satu Mare.

Premiul I U.T.C. și premiul special *Korunk :* Enikó Vincze, Liceul de matematică-fizică nr. 3, Cluj-Napoca.

Premiul II și premiul special *Igaz Szó :* Ágnes Berecz, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare.

Premiul II al revistei *Limba și literatura română :* Ildikó Rádi, Liceul de filologie-istorie „Simion Bărnuțiu", Șimleu Silvaniei, jud. Sălaj.

Premiul III : Judit Gál, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare.

Premiul special „I. Heliade Rădulescu" și premiul special *Utunk :* István Meszáros, Liceul de matematică-fizică, Cluj-Napoca.

Premiul special al Editurii Kriterion : Éva Máthé, Liceul de filologie-istorie, Oradea.

Premiul special al Editurii Dacia : Katalin Papp, Liceul de filologie-istorie „Unirea", Brașov.

Premiul special *Ifjómunkás :* Júlia Péter, Liceul de matematică-fizică, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna.

Premiul special al revistei *Echinox* și al Catedrei de literatură maghiară a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca ; Marta Józsa, Liceul „Ady-Șincai", Cluj-Napoca.

Mențiuni : László Baranyi, Timișoara ; Eva Drumek, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna ; Magda Fábian, Tîrgu Mureș ; Melinda Molnár, Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita ; Árpád Nagy, Turda, jud. Cluj ; Tamás Nagy, Tîrgu Secuiesc, jud. Covasna ; Tibor Tóth, Timișoara.

CLASA a XII-a

Premiul I : Attila Vitos, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc.

Premiul I U.T.C. : Edit Jakab, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc.

Premiul I „Ienăchiță Văcărescu" : Judit Magyari, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tîrgu Mureș.

Premiul II : Erzsébet Flórián, Liceul industrial „Bethlen Gábor", Aiud, jud. Alba.

Premiul II al revistei *Limba și literatura română :* Emoke Kovacs, Grupul școlar M.I.U., Tîrgu Mureș.

Premiul III : Emese Bota, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureș.

Premiul special al Editurii Kriterion : Magdolna Csomortáni, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc.
Premiul special al Editurii Dacia : Ilöna Ilyés, Liceul „Gh. Şincai", Baia Mare.
Premiul special *Igaz Szó :* Viola Nagy, Liceul industrial Baraolt, jud. Covasna.
Premiul special *Utunk :* Edit Csiszér, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc.
Premiul special al revistei *A Hét :* Margit Bako, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tîrgu Mureş.
Premiul special *Ifjómunkás :* Katalin Vincze, Liceul de filologie-istorie, Şimleu Silvaniei, jud. Sălaj.
Menţiuni : Ferenc Bárányi, Timişoara ; Aranka Bedö, Braşov ; Ildikó Bogdanffy, Turda ; Eva Darkó, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna ; Aliz Radvány, Oradea ; Lucia Rákóczi, Timişoara ; Gizella Szilágyi, Turda, jud. Cluj.

Limba şi literatura germană

CLASA a IX-a

Premiul I : Doris Wendel, Liceul industrial „J. Haltrich", Sighişoara, jud. Mureş.
Premiul II : Karin Löw, Liceul „Axente Sever", Mediaş, jud. Sibiu.
Premiul II al Comitetului judeţean U.T.C. Dîmboviţa : Irmgard Sillmen, Liceul „J. Honterus", Braşov.
Premiul III : Gundula Fleischer, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sibiu.
Premiul III U.T.C. : Gerda Zippel, Liceul „N. Lenau", Timişoara.

CLASA a X-a

Premiul I : Markus Gross, Liceul „J. Honterus", Braşov.
Premiul II : Rainer Pommersheim, Liceul „N. Lenau", Timişoara.
Premiul II al revistei *Limba şi literatura română :* Elke Broos, Liceul „J. Honterus", Braşov.
Premiul III : Christa Herberth, Liceul industrial nr. 5, Reşiţa.
Premiul III U.T.C. : Dana Muntean, Liceul de matematică-fizică, Sebeş, jud. Alba.
Premiul III al Casei corpului didactic Dîmboviţa : Monika Gogesch, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sibiu.
Menţiunea Editurii Kriterion : Beate Paul, Mediaş, jud. Sibiu.

CLASA a XI-a

Premiul I. : Anemarie Reiter, Liceul „N. Lenau", Timişoara.
Premiul II : Germar Wetzler, Liceul „N. Lenau", Timişoara.
Premiul II „Vasile Cîrlova" : Horst Krauss, Liceul „Axente Sever", Mediaş, jud. Sibiu.
Premiul III : Renate Blum, Liceul industrial nr. 10, Arad.
Premiul III U.T.C. : Gerlinde Gillich, Liceul „N. Lenau", Timişoara.
Menţiuni : Astrid Feltes, Braşov ; Elfriede Fielk, Mediaş, jud. Sibiu ; Wolfgang Rehner, Sibiu.

CLASA a XII-a

Premiul I : Ute Roth, Liceul „J. Honterus", Braşov.
Premiul I „Grigore Alexandrescu" : Berthold Neff, Liceul „N. Lenau", Timişoara.
Premiul II : Hermine Franz, Liceul „N. Lenau", Timişoara.
Premiul III : Irmtraut Galter, Liceul pedagogic, Sibiu.
Premiul III U.T.C. : Bruno Unberath, Liceul „J. Honterus", Braşov.
Menţiuni : Richard Dengel, Sibiu ; Heidrun Kirres, Sibiu.

Bacalaureatul — examen al maturității

Prof. VLADIMIR GHEORGHIU

Organizat la sfîrșitul unei etape de școlarizare, cu cicluri diversificate, bacalaureatul are valoarea unui bilanț atotcuprinzător. În același timp, el conturează liniile definitorii ale unui proces complex, eșalonat pe parcursul cîtorva ani de pregătire școlară, a cărui eficiență se exprimă într-o formulă de examen.

Rezultatele obținute de candidați la limba și literatura română capătă o semnificație pedagogică deosebită, dacă avem în vedere statutul de disciplină fundamentală care i se conferă acestui obiect de învățămînt. Într-adevăr, la examenul de bacalaureat, absolvenții liceului nu-și etalează doar volumul de informații adunate de-a lungul anilor în domeniul literaturii. Ar fi anacronic și limitativ. Nici orientarea doctă a tinerilor în sfera marilor confruntări și școli estetice pe plan mondial, nici măcar priceperea de a investiga corect universul operelor literare incluse în programe nu constituie, în exclusivitate, criterii de evaluare a pregătirii celor ce părăsesc băncile liceului. Și aceasta, pentru că literatura română, mai mult poate decît orice altă literatură națională, s-a dezvoltat pe terenul marilor bătălii pentru păstrarea ființei noastre naționale, pentru împlinirea năzuințelor de libertate și demnitate ale poporului. Nu rafinamentul opțiunilor estetice a conturat epocile din succesiunea istorică a fenomenului literar românesc, ci, în primul rînd, nevoia de a face din cuvîntul înflăcărat un suport al conștiințelor angajate. Modalitățile artistice ilustrative pentru un curent sau altul, pentru o școală literară sau o tendință predominantă, la un moment dat, în literatura europeană au fost „selectate" (utilizăm, prin extrapolare, un termen al lui Ibrăileanu), uneori eclectic, numai în măsura în care acestea s-au dovedit în concordanță cu spiritul generației de scriitori dintr-o anumită epocă. Exemplele sînt lesne de găsit de-a lungul întregii noastre istorii, în care fenomenul literar a însoțit și a dat expresie artistică procesului de formare și potențare a conștiinței naționale, cizelînd fără încetare și împodobind cu străluciri de piatră scumpă limba românească.

Este, deci, pe deplin îndreptățită aserțiunea că limba și literatura română au un caracter predominant formativ. Mai mult decît orice altă disciplină de învățămînt, aceasta contribuie esențial la formarea personalității elevilor, la educația lor estetică, morală și patriotică, la îmbogățirea vieții intelectuale și afective, la cunoașterea și aprecierea valorilor naționale și universale. Perfecționarea exprimării orale și scrise, implicată în subsidiar, are valoarea unui instrument necesar și în studierea altor obiecte de învățămînt și este indispensabilă, în egală măsură, activității productive și sociale. De asemenea, cunoașterea literaturii române în liceu are ca punct de pornire fondul afectiv și opțiunile etice, dragostea de carte și deprinderile unei lecturi sistematice, valori pe care le-au sădit în sufletul elevilor ciclurile anterioare de școlarizare.

Subiectele lucrărilor scrise la examenul de bacalaureat din ultimii ani, fie că se refereau la mari personalități creatoare și la opere monumentale (poezia lui Tudor Arghezi, romanul *Răscoala* de Liviu Rebreanu etc.), fie că cereau investigarea unei întregi perioade în evoluția fenomenului literar (analiza unei opere în proza din perioada de după Eliberare, tendințe și direcții semnificative în literatura română interbelică etc.), au solicitat din partea elevilor un mare volum de cunoștințe și au permis aprecierea capacității de gîndire, a modului de exprimare și a interesului pentru creația beletristică. Temele propuse candidaților s-au situat întotdeauna la un nivel de dificultate medie, fără pretenția unei exegeze erudite. Cu toate acestea, probele scrise din multe centre au dezvăluit, în cea mai mare parte, originalitate în gîndire, capacitate de sinteză, extensiunea lecturii dincolo de limitele cerințelor programei, îmbinarea cunoștințelor dobîndite în lecții sau din materialul bibliografic facultativ cu propriile comentarii izvorîte dintr-o profundă înțelegere a valorilor

etice și estetice, a mesajului operelor abordate. Unele lucrări ale candidaților s-au detașat printr-o gîndire matură, prin receptarea semnificațiilor contemporane ale faptelor de istorie literară, de cultură și viață socială.

Alături de aceste aspecte pozitive, trebuie să semnalăm și unele deficiențe întîlnite în multe lucrări scrise care, totuși, în ansamblu, nu cad sub limita de admitere, conform normelor examenului, și care pot fi grupate în următoarele categorii :

a. Înțelegerea simplistă, uneori superficială a textului literar. Într-o anumită proporție, candidații sesizează greu specificul și semnificația estetică a creației literare ; în lucrările acestora, planul ficțiunii se confundă întru totul cu cel al realității palpabile, primează elementele de anecdotă și reportaj. Pentru unii dintre cei ce citesc literatură exclusiv sub imboldul imperativului notei de trecere, este aproape de netăgăduit că Ion al Glanetașului, Petre Petre, Ilie Moromete și multe alte personaje literare au trăit pe meleagurile amintite de autorii respectivelor romane, cu buletine de identitate și fișe la evidența populației, cu metehnele și calitățile care i-au determinat pe scriitori să-i scoată din anonimat. Adesea se uită faptul că Ștefan din *Apus de soare*, din *Frații Jderi* și chiar din atît de concentratul și plasticul portret făcut de Ureche nu se poate identifica integral cu eroul din istorie, căci pe acela l-a învăluit aura izvorîtă din sensibilități artistice originale, conferindu-i, prin mijloace specifice fiecărui scriitor amintit, structură de erou literar.

b. Prezentarea deficitară, fără putere de pătrundere a raportului între conținut și formă. Practica la catedră demonstrează că dezvăluirea esenței acestui raport este deosebit de dificilă. Înțelegerea corectă a operei literare, din acest unghi, presupune cunoașterea unor conexiuni legate de specificul creației artistice, ca : raportul între artă și realitate, între ficțiune și viață, între imaginea rezultată din transfigurarea realității și expresia artistică originală. Asimilarea incorectă a acestor noțiuni transpare în unele lucrări scrise care, referindu-se la un text literar, se limitează la povestirea acestuia într-o manieră proprie, adeseori într-un stil prolix, după care urmează un scurt inventar al mijloacelor artistice folosite de scriitor.

Compartimentarea artificială și la întîmplare a punctelor de vedere din care este abordată opera literară, chiar dacă se realizează la un nivel corespunzător, creează un obstacol de netrecut în calea înțelegerii autentice a specificului creației artistice.

c. Utilizarea incorectă a noțiunilor de teorie literară în comentarea textului. O parte din lucrările scrise la examenul de bacalaureat probează că noțiunile de acest fel nu sînt utilizate operațional sau, în unele cazuri capătă o accepțiune greșită. Astfel, integrarea în genuri și specii literare, definirea curentelor, relevarea elementelor fundamentale de prozodie, măcar a celor clasice, se realizează adesea incorect. Afirmații ca cele ce urmează sînt probante : „Romanticilor le este caracteristică noaptea" ; „La această poezie autorul folosește o versificație de patru rînduri" ; „Poezia are strofe lungi de 15 — 16 silabe" etc.

d. Lipsa planului de organizare a expunerii. Unele comentarii constituie doar o înșirare de afirmații înjghebate la întîmplare, fără un sistem de idei călăuzitoare, fără organizarea și structurarea lor într-un plan. În astfel de lucrări, totul pare o simplă notație din fuga condeiului. Această situație dezvăluie, în primul rînd, lipsa unor deprinderi suficient exersate în ceea ce privește tehnica întocmirii unui plan de expunere, oricît de sumar. Dar nu numai atît. Dincolo de carențele de ordin tehnic, vizînd organizarea comunicării, se conturează o deficiență fundamentală sub raportul gîndirii, al capacității de integrare a comentariului într-un ansamblu mai larg de cunoștințe, cu puncte nodale în care să se interfereze aprecieri coerente despre fapte de cultură cu semnificație mai largă sau despre opere literare înrudite prin mesaj. Uneori încercările de a realiza asemenea zboruri de amplă respirație se soldează cu rezultate derizorii. În acest sens pot fi citate lucrări consacrate poemului *Cel ce gîndește singur*, în care autorii lor au îngrămădit, fără noimă, considerații simpliste despre bomba atomică, despre gîndirea materialistă din antichitatea greacă, revo-

luția socialistă și edificarea noii orînduiri etc., totul într-o dezordine logică semănînd cu proza dadaistă.

e. Stereotipia limbajului. Uneori, grupuri mari de lucrări care abordează același subiect, de regulă comentarea sau analiza unei opere literare, se remarcă prin prezența unor expresii, sintagme, frînturi de fraze sau chiar fraze întregi constituite în „zestre lingvistică" a grupului. Geneza acestei stereotipii rezidă uneori în faptul că elevii folosesc, în exclusivitate, ca sursă de documentare manualul. Într-adevăr, unii elevi își însușesc limbajul comentariilor din manuale, nu întotdeauna cu fidelitate și nu pentru un timp prea îndelungat, avînd în vedere că intră în joc legile memoriei. Ceea ce persistă în limbajul unui absolvent din această categorie nu reprezintă în toate cazurile conținuturi închegate, coerente, ci, adeseori, doar frînturi de valoare semantică alterată.

În mod paradoxal, abuzul de citate, reproduse cu fidelitate sau prin parafraze, din lucrări critice de prestigiu, contribuie, în egală măsură, la șablonizarea limbajului și la anemierea gîndirii proprii a elevilor. Asemenea metode de muncă nu stimulează procesul autoformării intelectuale, iar integrarea noilor cunoștințe se realizează greoi, adeseori cu fixări defectuoase și asocieri ilogice.

În creionarea acestui tablou sumar al împlinirilor și, îndeosebi, al neajunsurilor din pregătirea absolvenților la limba și literatura română, am pornit de la convingerea că înțelegerea deplină și conștientă a deficiențelor poate constitui un punct de pornire în pregătirea viitorilor absolvenți. Datoria fiecărui elev este să se preocupe de propria sa devenire în planul cunoașterii, al adevăratei culturi. Nu am făcut referiri la statistica greșelilor de ortografie și gramatică, pentru că existența acestora este uneori îngrijorătoare.

CENACLURI, REVISTE

Stimularea creativității elevilor prin cercuri, cenacluri și reviste școlare

Prof. GH. GIURCĂ
Directorul Casei corpului didactic
a jud. Suceava

În zilele de 12—13 mai 1979, Societatea de științe filologice a organizat la Suceava, în colaborare cu Inspectoratul școlar județean și Casa corpului didactic, o dezbatere cu tema : *Stimularea creativității elevilor prin cercuri, cenacluri și reviste școlare.* În ședința de deschidere a dezbaterilor, conduse de secretarul S.S.F., prof. dr. I. Hangiu, care a subliniat actualitatea temei în lumina prevederilor *Legii educației și învățămîntului,* profesorii invitați — reprezentanți ai filialelor din țară și cadre didactice din județul Suceava — au fost salutați de prof. Const. Chindea, inspector general adjunct al Inspectoratului scolar al județului Suceava, și de conf. univ. dr. C. Popescu, președintele Filialei Suceava.

Comunicările prezentate au abordat o arie largă de preocupări menite să sporească eficiența activităților extrașcolare în cadrul muncii de pregătire profesională a tinerei generații. După referatul susținut de Tudor Opriș *(Cerințe actuale ale revistelor școlare),* au fost aduse în discuție diferite forme de organizare și de realizare a unor acțiuni care să stimuleze interesul și participarea elevilor, să contribuie la lărgirea orizontului lor cultural și științific : Modesta Viorescu *(Sugestii privind tematica cercului de limba și literatura română),* Livia Popa *(Cenaclul literar, formă de activitate creatoare),* Elena Chițu *(Dezvoltarea imaginației creatoare),* Maria Chindea *(Excursia literară, formă de activitate a cercului de elevi),* Viorica Popescu *(Îmbo-*

gătirea vocabularului elevilor în cadrul cercurilor), Constantin Blănaru *(Probleme ale editării revistelor şcolare)*, Mioara Gafencu *(„Revista noastră" — tradiţie şi continuitate)*, Constantin Olteanu *(Revista şcolară şi valoarea ei formativă)*, Valeriu Sandovici *(Lărgirea orizontului de cunoştinţe în cercul literar)*, Ilie Cileagă *(Acţiuni cultural-artistice în cercul de literatură)* ş.a. Au mai luat cuvîntul : Ion Dincă (Craiova), Vasile Man (Arad), Ovidiu Vişan (Drobeta Turnu Severin), Ioan Neacşu (Bacău), Eugenia Vâjiac (Constanţa), Ioan Maşca (Tg. Mureş), Constantin Gheorghieş (Tulcea), care s-au referit la numeroase alte aspecte ale activităţii în cadrul cercurilor şi cenaclurilor literare. Participanţii, prezentîndu-şi revistele pe care le coordonează, au făcut un util schimb de experienţă şi şi-au propus să colaboreze mai îndeaproape în viitor, fie prin contacte directe, fie prin intermediul Societăţii de ştiinţe filologice.

*

În ziua de 13 mai, participanţii la sesiune — profesori îndrumători de reviste, reprezentanţi ai Societăţii de ştiinţe filologice, ai inspectoratului şcolar al judeţului Suceava — s-au întîlnit cu elevi ai Liceului „Nicu Gane" din Fălticeni, în cadrul unei activităţi practice de cenaclu.

Salutîndu-i pe cei prezenţi, directorul liceului, Gh. Gafencu, a menţionat cîteva dintre realizările recente ale colectivului şcolii, remarcînd acţiunile cuprinse în programul de manifestări de creaţie tehnică şi literar-artistică. Au citit apoi versuri Liliana Jora (anul IV) : *Ţara mea, Rugă, De-aş putea mîngîia florile, Versuri de primăvară, Dorinţă ;* Paul Aanei (anul II) : *Sepulcrală ;* Georgeta Avădanei (anul IV) : *Dacă, Fără întoarcere ; şi* Cristian Lupaşcu (anul III) — o scurtă compoziţie în proză : *Manifest.* Discuţiile purtate pe baza textelor au reliefat meritele şi scăderile creaţiilor prezentate. Observaţii uneori pătrunzătoare, izvorîte din exemple concrete, şi sugestii vizînd perfecţionarea mijloacelor de expresie şi clarificarea sensurilor discursului liric au adus în scurtele lor intervenţii elevii *Ion Ciobanu* (anul II), *Claudia Vornicu,* (anul I), *Cornelia Maxim* (anul IV), *Luminiţa Pavel* (anul I), *Puiu Ilieşescu* (anul I), *Daiana Irimia* (anul IV), *Cristina Soltaniuc* (anul I), *Rădiţa Pintilie* (anul III), *Gabriela Păiuş* (anul III), *Gabriela Giurgea* (anul III). Prof. *Mioara Gafencu* şi prof. *Olga Ilieşescu* au condus dezbaterile cu pricepere şi tact, lăsînd iniţiativa tinerilor „critici".

În cadrul reuniunii, membrii cenaclului care poartă numele lui Nicolae Labiş au analizat, împreună cu reprezentanţi ai colegiului de redacţie al revistei *Limba şi literatura română*, conţinutul articolelor publicate şi propuneri de teme şi subiecte în sprijinul pregătirii de specialitate.

Cronica revistelor şcolare

Prof. GEORGE ŞOVU
Inspectoratul şcolar al municipiului Bucureşti

Actuala ediţie a cronicii noastre consemnează dintru început un succes notabil : zeci de reviste nou apărute, ca urmare a impulsului generator de energii stimulate de confruntarea din cadrul concursului publicaţiilor şcolare, zeci de reviste sosite la redacţia noastră ca o binefăcătoare avalanşă de idei, de gînduri şi sentimente, de întrebări şi răspunsuri, de reflecţii privind ştiinţa, istoria şi viaţa, în general, de poezie a sufletului învolburat de aspiraţiile caracteristice vîrstei înaltelor zboruri.

Elevii bucureşteni au realizat o adevărată întrecere între ei cu prilejul fazei municipale a concursului. Revista *Speranţe,* a Liceului „Gheorghe Lazăr", coordonată de profesorul Tudor Opriş — şi *2000,* a Liceului de matematică-fizică nr. 6 (în limbile română şi germană), care apare „cu sprijinul profesorilor Nicolae Saftu şi Nikolaus Kleininger", s-au situat în fruntea întrecerii. Ele s-au dovedit, şi de data aceasta, publicaţii echilibrate, cu un conţinut extrem de bogat, ancorat profund în

realităţile vieţii tinerei generaţii, promovînd tradiţiile şcolilor respective, valorificînd aspecte reprezentative ale muncii, aptitudini şi talente autentice.

Reviste cu personalitate, vibrînd de viaţă autentică, concentrată în coloanele atîtor articole şi rubrici, transfigurată în ritmurile avîntate ale poeziei, ne apar, în continuare, prin noile lor numere, publicaţiile : *Năzuinţe*, editată de elevii Liceului „Matei Basarab" (profesor coordonator — Oana Cruceru), *Spaţii*, aparţinînd elevilor Liceului de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia" (coordonator — prof. Filofteia Stoian) şi *Aspiraţii*, care poartă emblema Liceului de matematică-fizică nr. 2 şi care apare sub îndrumarea profesoarei Neonila Răşcanu. Şi ele fac parte dintre publicaţiile bucureştene premiate la faza pe municipiu despre care aminteam.

Distinsă, elegantă, slujind bine profilul şcolii prin orientare, poate prea sobră (ilustraţia este săracă) ne apare, prin nr. 2 — 3 din 1979, revista *Automatic condei*, a Liceului de informatică din Cluj-Napoca (prof. îndrumător — Antonia Vlad), revistă pe care o remarcăm pentru prima dată în coloanele cronicii noastre. O aşteptăm cu apariţii care s-o aducă în rîndul revistelor intrate în conştiinţa cititorilor presei şcolare.

Cu satisfacţie am cercetat noile numere ale unor mai vechi şi preţuite cunoştinţe : *Vlăstarul* (nr. 15, martie 1979), revistă de literatură, ştiinţă şi artă a elevilor Liceului „Ienăchiţă Văcărescu", liceu care a fost şi excelentă gazdă a finaliştilor Concursului de limbă şi literatură română „M. Eminescu", ediţia a XXII-a, 1979, *Sinteze* (nr. 23, martie 1979), revista Liceului de matematică-fizică „Ştefan cel Mare" din Suceava, *Lyceum* (nr. 9, 1979), publicaţie a Liceului „M. Eminescu" din Constanţa, *Vîrste de lumină*, elaborată de Liceul de filologie-istorie din Timişoara, *Pagini noi* (nr. 7, 1979), revista elevilor de la Liceul pedagogic din acelaşi oraş, *Axa*, revistă literară şi ştiinţifică a Liceului industrial Negreşti, judeţul Vaslui, *Liceul* (nr. 17, 1979), publicaţie a Liceului de matematică-fizică „A. T. Laurian" din Botoşani, *Ritmuri incandescente*, revista elevilor Liceului de filologie-istorie din Oradea, *Laboremus*, publicaţie a Liceului „Ioan Slavici" din Arad, *Revista noastră* (nr. 13, 1979), elaborată de elevii Liceului industrial „Nicu Gane" din Fălticeni.

Ne bucură evoluţia pozitivă a acestor publicaţii, ambiţia colectivelor de redacţie de a alcătui numere care să se constituie în expresii reprezentative preocupărilor atît de diverse ale tinerilor, ale aspiraţiilor şi confruntărilor acestora ; salutăm prezenţa în paginile revistelor a tot mai multe dezbateri interesante privitoare la probleme fundamentale ale şcolii, nenumăratele însemnări, articole, reportaje care, ca misterioase antene, transmit, prin vibraţia lor generoasă şi autentică, senzaţia vieţii tumultuoase, a vieţii ştiinţifice, literare, artistice a atîtor colective şcolare ; felicităm pe tinerii poeţi, unii dintre ei deosebit de înzestraţi, pe care paginile acestor reviste îi popularizează cu generozitate, ca şi pe colegii lor — autori ai articolelor şi problemelor din domeniul matematicii, fizicii, chimiei etc., ai comentariilor şi sintezelor cu subiecte literare, culturale sau artistice.

Dintre revistele mai puţin amintite de noi menţionăm, de data aceasta, *Viitorul*, publicaţie a elevilor de la Grupul şcolar petrol din Tîrgovişte, *Lyceum*, a elevilor de la Liceul de matematică-fizică din Alexandria şi *Arborada*, pe care o editează Liceul industrial Navrom din Galaţi.

Alegînd cîteva dintre revistele şcolilor generale, care s-au înmulţit în urma concursului, remarcăm publicaţii de valoare deosebită, în fruntea cărora se situează *Ani de ucenicie*, distinsă, de altfel, cu premiul I la ediţia din 1978 a Concursului publicaţiilor şcolare (nr. 17 din 1979 al acestei reviste reprezintă o reuşită cu totul deosebită), *Catarge* (nr. 2, 1979), a Şcolii generale nr. 9 din Arad, *Petale de lumină* (nr. 2, 1979), editată de organizaţia pionierilor de la Şcoala generală nr. 29 din Galaţi, *Caiet 32*, revista Şcolii generale nr. 32 din Craiova şi, în sfîrşit, *Ecou*, foaie volantă realizată de elevii Şcolii generale nr. 25 din Ploieşti.

Tuturor le urăm, în continuare, succes

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

BUCUREȘTI

O diplomă cu semnificații multiple. Liceul de matematică-fizică „N. Bălcescu", continuator al Academiei domnești de la sfîrșitul secolului al XVII-lea și al Școlii naționale de la Sf. Sava, ale cărei porți au fost larg deschise învățămîntului în limba română de către dascălul inginer Gh. Lazăr, sărbătorit la București, Sibiu, Avrig și în toată țara, a fost gazda Expoziției elevilor din școlile generale și liceele sectorului VII, organizată sub genericul *Învățăm, muncim, cercetăm, producem, 1979.*

Alegerea Liceului „N. Bălcescu" (director : prof. Luiza Răican) pentru organizarea expoziției n-a fost întîmplătoare. Aici s-a realizat, într-un timp record, o lucrare de diplomă în mozaic, de o valoare artistică incontestabilă, de către un grup de studenți ai anului IV ai secției de artă monumentală-restaurare din cadrul Facultății de arte plastice a Institutului „N. Grigorescu" din București (rector : prof. dr. Vasile Drăguț ; profesor conducător de diplomă : Ioan Stendl).

Lucrarea de diplomă înfățișează principalele momente ale trecutului școlii de la Sf. Sava, care se confundă cu istoria învățămîntului românesc : *Academia domnească* reorganizată de C. Brîncoveanu, *Școala națională de la Sf. Sava* cu Gh. Lazăr și urmașii săi, *vechea clădire din Piața Universității*, reprezentanți ai revoluției de la 1848 în frunte cu *N. Bălcescu*, Universitatea din București avînd în centru figura impunătoare a domnitorului *Al. I. Cuza* și *un grup de tineri ai epocii contemporane.* Opera absolvenților Andreea Tomescu, Adriana Bodeanu, Dumbravă Ioan Isailă, Tănase Mocănescu și Cristian Neagoe merită toată lauda. Asemenea lucrări de diplomă, cu valoare practică, legate de istoria și cultura noastră, ar putea fi concepute de multe instituții de învățămînt superior, demonstrîndu-se, astfel, imaginația, puterea de muncă și de creație a tineretului studios.

Omagiu lui Gh. Lazăr. Cu prilejul aniversării a 200 de ani de la nașterea lui Gh. Lazăr și 120 de ani de la înființarea liceului cu același nume, s-a organizat în sala Teatrului Lucia Sturdza Bulandra din București un simpozion, urmat de un program artistic. În sălile liceului s-au desfășurat, în continuare, lucrările sesiunii de comunicări științifice pe secții : științe sociale, matematică, fizică-electronică, chimie, biologie-geografie, limba și literatura română, limbi moderne. Manifestări organizate de S.S.F. au avut loc la Sibiu și la Avrig, unde se află mormîntul lui Gh. Lazăr.

Faza municipală a Concursului „Tinere condeie". La această fază au participat peste 400 de elevi din diferite tipuri de licee. Juriul, prezidat de poeta Constanța Buzea, a decernat 35 de premii și mențiuni pentru poezie, proză și teatru. Alături de colegi afirmați și în edițiile anterioare, unii din ei colaboratori ai revistei *Limba și literatura română*, cum ar fi : Irina Airinei, Gabriel Cheroiu, Salvina Adam, Cristian Popa, Cristina Petre, Postumia Ion, Anca Florina Boglea ș.a., s-au remarcat nume noi : Carmen Popescu de la Liceul „C. A. Rosetti", Adina Chivulescu, Anca-Andreea Răzuș, Sorin Dumitrescu, Daniela Opriță de la Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", Marilena Eparu, Adrian Cioară, Carmen Velicu, Mihaela Ionașc, Mihaela Șchiopu, Manuela Covaliu, Nicolae Nistor de la Liceul „Gh. Lazăr", Liliana Stoicescu și Dana Armașu de la Liceul „I. Creangă", Roxana Cruțiu, Lucian Tudorancea de la Liceul „N. Bălcescu" și alții.

La 22 martie a avut loc la Ateneul Tineretului decernarea diplomelor și gala laureaților, la care au fost invitați scriitori, ziariști și membri ai tuturor cenaclurilor școlare din București.

RODICA PURNICHE

Faza municipală a concursului revistelor școlare. Dintre revistele prezentate la concurs au fost selecționate următoarele : *Speranțe* — Liceul „Gh. Lazăr" ; *2000* — Liceul de matematică-fizică, nr. 6 ; *Foaie pentru minte, inimă și calculator* — Liceul nr. 1 ; *Spații* — Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" ; *Năzuințe* — Liceul „M. Basarab" ; *Aspirații* — Liceul nr. 2 ; *Orizonturi* — Liceul „D. Bolintineanu" : *Gînduri* — Liceul „I. Creangă" ; *Adolescența* — Liceul „N. Bălcescu". Se constată că licee de tradiție din capitală — „Mihai Viteazul", „I.L. Caragiale", „Gh. Șincai" — nu desfășoară a activitate la nivelul realizărilor de altădată. La festivitatea de premiere au participat reprezentanți ai Comitetului municipal P.C.R., ai Inspectoratului școlar, ai Comitetului U.T.C. și ai Uniunii scriitorilor.

IRINA AIRINEI
Liceul de matematică-fizică „Gh. Lazăr"

BRĂILA

A apărut nr. 4 al revistei *Solie*, ce reunește încercările literare ale membrilor cenaclului „N. Labiș" de la Școala generală nr. 10. Cenaclul, înființat în anul 1974, este condus de prof. Elena Tudorache. Anul acesta, cei peste 30 de membri ai cenaclului s-au întîlnit cu poetul Ion Văduva Poenaru. Colectivul de redacție a organizat informări cu privire la ultimele noutăți editoriale, schimbări de experiență cu cenaclul „Albatros" al Casei pionierilor și șoimilor patriei. De la ultima ședință cu tema *Bucuriile iernii* am reținut cîteva nume : Eugenia Hilohi, Liliana Costandache, Minodora Bucur, Roxana Vasilescu. Sînt propuse pentru ședințele viitoare temele : *Frumusețea folclorului, Mărțișorul, Copilul și lumea lui.* Membrii cenaclului vor pregăti cel de-al 5-lea număr al revistei *Solie*.

CARMEN PURICE
Școala generală nr. 10

GALAȚI

La faza județeană a celei de-a doua ediții a Festivalului Național *Cîntarea României* s-au prezentat 12 licee, cîștigătoare ale fazei municipale. Programul artistic a fost pregătit de profesori de limba română, profesori de muzică, ajutați de artiști ai Teatrului dramatic din Galați. Cîștigătorul acestei faze este Liceul industrial nr. 1, al cărui cenaclu este condus de prof. Gabriela Tăbăcaru. Cenaclul, care a obținut în anii trecuți premii și mențiuni, pregătește un nou program artistic de amploare în vederea aniversării a cinci ani de activitate.

MARILENA CAPĂT
Liceul de chimie-biologie

MIZIL

Cenaclul literar *Albatrosul*, îndrumat de prof. Marius Pop, desfășoară o activitate meritorie. Au citit versuri elevii Daniela Stan, Nicolae Tudor, Lucreția Vasile și muncitorul Dorel Grigore. În continuare, au fost proiectate diapozitive înfățișînd lucrări de artă în lemn ale artistului Stan Ion Pătraș din Săpînța Maramureșului. Tovarășii profesori Gheorghe Uruc, Elena Uruc, Fane Burlacu, Gheorghe Panait au dat prețioase îndrumări în arta scrisului.

DANIELA STAN
Liceul industrial Mizil

PITEȘTI

Au existat mai întîi oameni mari — nu prin vîrsta lor, nu prin ceea ce făceau, ci prin sufletul pe care știau să și-l drămuiască în metafore ale frumosului. Așa s-a născut, acum patru ani, din inițiativa revistei *Argeș* și a Inspectoratului școlar jude-

țean Argeș, atelierul de creație literară *Cesarg* al elevilor din cadrul Casei de cultură a elevilor și studenților. De patru ani, tineri mereu tineri caută zborul luceafărului eminescian, zbuciumul izvoarelor și lumina ; se scrie mult, sînt și multe visuri. Sîntem tineri și vrem ca versurile noastre, proza noastră și încercările noastre dramatice, eseistice și toate „polemicile" literare, nepublicate încă nicăieri, să însemne ceva. Sînt aici oameni — tov. Sergiu Nicolaescu, redactor-șef al revistei *Argeș* — care au grijă ca tinerețea noastră să ardă pînă la incandescența finală.

Cesarg nu înseamnă doar locul unde o dată pe lună, duminica dimineața, se adună mai mulți sau mai puțini membri. El înseamnă și zilele în care sala Casei de cultură oferă *loc de întîlnire* creatorilor de literatură cu publicul. *Cesarg* înseamnă și întîlnirile cu iubitorii de frumos la ei acasă, adică în școlile și liceele municipiului Pitești și în comunele din împrejurimi, înseamnă și schimburi de experiență cu cenaclul din comuna Mioarele, cu cenaclul *George Topârceanu* din Curtea de Argeș *Sînziana* de la Liceul „Zinca Golescu", cu poeții și prozatorii de valoare ai județului, invitați aici, și șezătorile literare organizate de către Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, cenaclul *Liviu Rebreanu* și Casa de cultură a sindicatelor, șezători la care *Cesarg-ul* își aduce contribuția. Atelierul nostru de creație l-a avut în cîteva rînduri invitat pe tov. prof. inspector Soare de la Inspectoratul școlar județean, ale cărui îndrumări au fost deosebit de interesante. Dintre mai vechii membri ai *Cesarg*-ului se cuvine a aminti pe Ioana Floroaica, acum muncitoare la I.P.M.P.B. — Pitești, Erika Dewald, acum studentă care învață limba japoneză, Camelia Vasile, laureate ale Concursului republican „Mihai Eminescu" — Iași și Arad, Allora Serp, Ionescu Nicolae, sau mai tinerii Bălan Marin, Mircea Dobrescu, Camelia Dinescu.

În luna mai, acasă la *Cesarg* a avut loc o întîlnire cu realizatorul emisiunii *Odă limbii române*, George Mirea, autorul recentei antologii de versuri *Ca un fagure de miere*.

GRAZIELA BÎRLĂ
Liceul nr. 5 de filologie-istorie

SATU MARE

Elevii Liceului industrial nr. 6 și-au adus modestul lor omagiu sărbătoririi celei de-a 60-a aniversări a formării statului național unitar român. Cercul dramatic a prezentat montajul literar-muzical *Vrem să ne unim cu țara*, în care au fost evocate personalități ale culturii poporului nostru care au pregătit actul unirii și rolul deosebit al maselor în înfăptuirea marii uniri. În cenaclul literar *Muguri* au fost citite creații originale pe această temă. S-au bucurat de succes poeziile *Unire* (Nicoleta Berețchi) și *Continuitate* (Carmen Florescu), precum și poemele în proză *E scris pe trei culori unire* (Marcel Spanciu) și *Unirea, făclie nestinsă peste veacuri* (Doina Petric). Membrii cercului de folclor au cules creații populare din zonele folclorice ale județului nostru, mai ales din satele care și-au trimis reprezentanți la marea adunare de la Alba Iulia. O expoziție de cărți, un concurs pe tema unirii, un program cultural-artistic, un concurs de recitări pe tema *Unirea, imn suprem al dragostei de țară* (locul I eleva Daniela Barbei) au fost acțiuni prin care am sărbătorit acest important moment din istoria poporului nostru.

COCULEANA PEREA
OTILIA PRIMER

Cenaclul *Poteci* al Liceului de filologie-istorie și-a reluat activitatea. În ultimele ședințe de cenaclu s-au remarcat : Delia Dorcea, Adriana Pop, Felician Pop, Ica Pop, Cristian Trifu. Primul număr din acest an școlar al revistei *Poteci* a fost dedicat marelui eveniment istoric al unirii din 1918. Au fost publicate în acest număr

referate istorico-literare selectate din lucrările unei sesiuni de comunicări a elevilor, dintre care citãm : *Ideea de continuitate și unitate în conștiința poporului român, Unirea în memorialistica lui Lucian Blaga, Preocupările literare ale unui luptător pentru unire : Vasile Goldiș.*

Pentru a veni în sprijinul elevilor cu aptitudini literare, ziarul local *Cronica sătmăreană* a inițiat rubrica permanentă *Cadran școlar*, rezervată în exclusivitate elevilor din județul nostru. Printre cei care au publicat în cotidianul sătmărean sînt și colegii noștri : Dorina Ciula, Delia Dorcea, Eugen Fabian.

DORINA CIULA

TULCEA

Societatea de lectură a elevilor gimnaziului și apoi ai Liceului „Spiru Haret", înființată încă în anul 1900 de prof. C. Moisil, a avut ca președinte în 1903 pe elevul Gh. Nedioglu, cunoscut profesor de limba română și autor de manuale școlare. Tradițiile liceului sînt astăzi dezvoltate în cadrul cercului și cenaclului literar. Revista *Aspirații*, din care au apărut 21 de numere, a devenit tribună de afirmare a talentelor. Elevii școlii au colaborat la realizarea a numeroase plachete de versuri ale județului, au obținut o mențiune (Anicuța Iaru, 1972) și un premiu III (Ana Fenoghen, 1973) la concursul național *Tinere condeie*, premiul revistei *Tomis* la concursul interjudețean de poezie „Panait Cerna" (Luminița Matei, 1977) și premiul II la concursul național al revistelor școlare (Colectivul redacțional al revistei *Aspirații*, 1978). S-ar mai putea adăuga premiile obținute la concursurile de poezie ce se desfășoară anual la Babadag (județul Tulcea) patronate de Societatea literar-științifică *Orizonturi* a elevilor din această localitate și publicarea creațiilor originale ale membrilor cenaclului în revistele : *Limba și literatura română, Amfiteatru, Tomis, Astra, Cronica, Tribuna* etc. În cadrul cenaclului literar, condus cu competență de-a lungul anilor de profesorii Elena Simion, Gheorghe Bucur, Olga Ilie și Dumitru Stan, se discută creații ale elevilor, se prezintă valori artistice din literatura română și universală. Dorim ca despre cei mai talentați condeieri tulceni, prezenți în revistele școlare ale județului (*Aegysus, Aspirații, Bluze albastre, Orizonturi, Arrubium, Pescăruș*) să se vorbească și mîine, pentru ca, astfel, să putem întoarce cu mîndrie vorba cronicarului : nasc și în Dobrogea oameni !

LUMINIȚA ANTACHE
președinta cenaclului literar
Aspirații

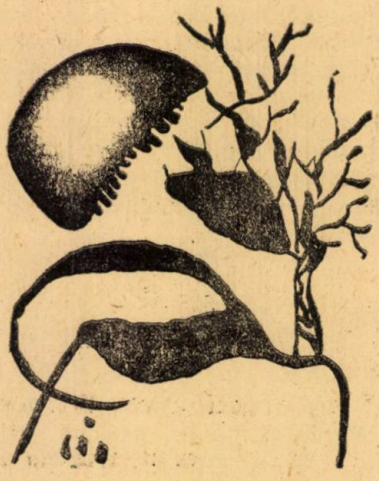

CARMEN POPESCU

S-a născut în anul 1962 în București. Este elevă la Liceul de științe ale naturii „C. A. Rosetti" din capitală. A publicat în antologii școlare și în antologia *Săgetătorul.*

LILIANA MARIA BARBU

S-a născut în Constanța în anul 1962. Este elevă la Liceul de matematică-fizică din aceeași localitate. S-a evidențiat la concursul „Tinere condeie", ediția 1978 ; a publicat în antologii pionierești.

Poemul orașului

(fragment)

Străzile vin din cartierele mărginașe,
Rîuri bolborosind de vorbe stinghere,
Scrîșnet de frîne,
Sau zîmbet de tinere fete.
Curg străzile proptindu-se-n copaci
Ca niște nervi uriași
Din cartierele mărginașe
Vin străzile curgînd ;
Am văzut trecători prinzînd
Cu năvodul
Zîmbetul fetelor din toate cîntecele orașului.

Izvor

Mă revărs
în ritmuri alerte
printre degetele palmei de piatră
a lumii.
Șuvițe de apă
mi se-mpletesc pe tîmple
și mă ard albastru și rece.
...Rareori albastrul a putut fi
mai albastru
decît atunci cînd l-am împodobit
cu cenușa tîmplelor mele.

Vis de noapte

ADELINA STĂNESCU
Liceul „C. Dobrogeanu-Gherea", Ploiești

În fiecare noapte
Mă strecor pe aripi de ceață
în inima ta. Dincolo de somn și de viață.
Mă iei de mînă și, tiptil, ne furișăm
Spre crîngul unde cresc mesteceni și stele,
Crîngul copilăriei mele.
Albul pîlpîie blînd
Cu reflexe de aur topit
Pe pămînt picurînd.
Înotăm prin oceanul greu, ruginit
de frunze uscate spre un nou răsărit
Și ne mistuim — vîlvătăi ale unor imense făclii —,
Apoi, osteniți ne scăldăm
în zîmbete largi, răcoroase
Și plecăm mai departe — copii
cu priviri luminoase
Și cu părul arzînd în văpăi ruginii.

Aș vrea

MIHAELA IONAȘC
Liceul de matematică-fizică
„Gh. Lazăr", București

Aș vrea să fiu o frunză
Pe care un copac să o dezbrace iarna
Să fiu și roșie, și verde, și galbenă,
Și să mă pierd la picioarele cerului,
Iarna să mor,
Iar primăvara să urc prin copaci
Pe cea mai înaltă creangă
Să mă adie zborul păsărilor,
Și vara să fiu o umbră mică,
Să dau răcoare și întuneric,
Să dau lumină și dragoste
Să fiu sora mai verde a copacilor.
Toamna, o fată să mă ia în palme
Și să mă ducă pe mormîntul unei flori,
Să iau în brațe somnul și să-l mîngîi
Și nici măcar pămîntul să nu știe
Că lacrimile sînt totdeauna verzi.

De-aș putea mîngîia florile

LILIANA JORA
Liceul „Nicu Gane", Fălticeni

Îți strig numele, mamă
cînd stelele se preling pe noaptea fluidă
apele ascund în adînc setea.
Mă simt pustie,
fără vise, fără dorințe
Timpul alunecă în palmă,
o, de-aș putea mîngîia florile !

Noaptea ascunde în timpul ei
trandafirii roșii înfloriți pentru mine,
Te strig, mamă,
cînd desface lungi caiere liniștea.
Stelele au coborît să se-adape din izvoare,
mugurii dorm tăcuți pe ramuri cernite de somn.
Mîngîie-mi părul obosit
Mi-e frică de culori, de lună,
Vai, stelele fumegă
Trandafirii strîng petale de sînge
Te strig, mamă, te chem lîngă mine
Tîrziu, în zori s-aude stingher o vioară.

AL. GRAUR

Dicționar de cuvinte călătoare

București, Editura „Albatros", 1978, 232 p.

O lucrare originală, care privește vocabularul, compartimentul cel mai schimbător dintr-o limbă. Prezentarea cuvîntului se face după metoda comparativ-istorică : „Pentru a ilustra călătoria fiecărui cuvînt, am pornit de la cea mai îndepărtată sursă care ne este cunoscută și am înșirat apoi limbile intermediare prin care a trecut termenul înainte de a ajunge în română" (p. 11).

N. FILIMON

Opere, II

Ediție îngrijită, note, glosar și bibliografie de MIRCEA ANGHELESCU, Colecția „Scriitori români"

București, Editura „Minerva", 1978, 519 p.

Cel de al doilea volum al *Operelor* lui N. Filimon cuprinde romanul *Ciocoii vechi și noi sau ce naște din pisică șoareci mănîncă*, texte de folclor, cronici muzicale și dramatice, precum și traduceri. O editare deosebit de utilă pentru elevi.

TITU MAIORESCU

Opere, I

Ediție, note, variante, indice de GEORGETA RĂDULESCU-DULGHERU și DOMNICA FILIMON. Studiu introductiv de EUGEN TODORAN. Colecția „Scriitori români"

București, Editura „Minerva", 1978, 931 p.

Cu acest prim volum se începe reeditarea operelor complete ale lui Titu Maiorescu, grupate tematic pe volume, respectîndu-se, în general, modul de organizare al scrierilor stabilit de autor. Primele două volume vor fi destinate textelor din *Critice*. Volumul de față reproduce cuprinsul *Criticelor* (I și II din 1908 și 1915). Astfel, cititorul se va întîlni cu studiile fundamentale ale mentorului „Junimii" : *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867 ; Limba română în jurnalele din Austria; Observări polemice ; Direcția nouă în poezia și proza română ; Beția de cuvinte în „Revista contimporană", Studiu de patologie literară ; Despre scrierea limbii române ; Neologismele ; Contra școalei Bărnuțiu.* Aparatul critic al textelor asigură o mai clară înțelegere a genezei, evoluției și ne prezintă ecoul în epocă al scrierilor lui T. Maiorescu. Temeinic studiul introductiv al profesorului timișorean Eugen Todoran, *Titu Maiorescu, personalitate în epocă*, autorul fiind unul dintre cei mai competenți comentatori ai activității criticului.

M. EMINESCU

Luceafărul

Seria „Texte comentate". Tabel cronologic, prefață, comentarii și bibliografie de MARIN MINCU

București, Editura „Albatros", Colecția „Lyceum", 1978, 105 p.

O nouă interpretare a *Luceafărului* pornind de la unele sugestii din cercetările eminescologilor G. Călinescu, D. Caracostea, Edgar Papu, I. Negoițescu, spre o poetică a visului romantic. Poemul *Luceafărul* este considerat o creație a visului romantic izvorît din natura dilematică a eminescianismului. Paragrafe mari se ocupă de reveria Cătălinei, de visul ca prefigurare a mitului, de reveria poetului, de procesul creației, de nașterea simbolului.

Scriitori români

Coordonare și revizie științifică MIRCEA ZACIU în colaborare cu MARIAN PAPAHAGI și AUREL SASU

București, Editura științifică și enciclopedică, 1978, 527 p.

După *Dicționarul de literatură română contemporană* al lui Marian Popa din 1971 (ediția a II-a în 1977), această lucrare cuprinde principalii noștri scriitori începînd cu cronicarul Grigore Ureche pînă la Adrian Păunescu. Dic-

ționarul înregistrează un număr de 130 de scriitori, din care 54 poeți, 49 prozatori, 7 dramaturgi și 20 critici și istorici literari. Fiecare articol cuprinde datele vieții autorului respectiv, debutul, descrierea operei, o succintă caracterizare de tip informativ și o bibliografie. Textele critice sînt exemplificate cu citate din operele scriitorilor. De asemenea, *Dicționarul* prezintă și o ilustrativă iconografie a literaturii române.

EUGEN SIMION

Scriitori români de azi

Ediția a doua, București, Editura „Cartea românească", 1978, 758 p.

Ediția a doua, revăzută și completată, a acestei cărți, prezintă un număr de opere literare și autori contemporani. Împărțirea pe tipuri de sensibilitate și în funcție de evoluția genurilor literare se apropie de viziunea lui E. Lovinescu din *Istoria literaturii române*. Astfel, volumul cuprinde evoluția poeziei, a prozei și a criticii literare (lipsește dramaturgia). Eugen Simion practică o critică apropiată de sensibilitatea omului modern, bazată pe gust, dar într-un sistem de lectură bine precizat. Criticul năzuiește să descopere figura spiritului creator, biografia intelectuală a scriitorului și configurația interioară a operei. O critică analitică, la obiect, cu un stil corect, cu mijloace fine de investigație. Rînd pe rînd, asistăm la creionarea unor profiluri de poeți : Dimitrie Stelaru, Const. Tonegaru, Radu Stanca, Nichita Stănescu, Ana Blandiana ; prozatori : Marin Preda, D. R. Popescu, A. E. Baconsky, Augustin Buzura ; critici : G. Călinescu, Șerban Cioculescu, Adrian Marino ș.a.

I. HANGIU

Reviste și curente în evoluția literaturii române

București, Editura didactică și pedagogică, 1978, 285 p.

Cercetarea își propune să ofere o imagine de ansamblu asupra principalelor reviste literare ce „au determinat curente, școli, direcții și orientări, începînd cu secolul al XIX-lea și încheind cu presa literară contemporană" (p. 3). Lucrarea se adresează elevilor, studenților și profesorilor filologi, cuprinzînd opt mari capitole : începuturile presei românești ; curentul istoric, național și popular al *Daciei literare* ; presa în perioada revoluției din anul 1848 ; gîndirea critică și estetică a „Junimii" ; ultimele decenii ale veacului trecut ; publicații din perioada 1900—1918 ; literatura română interbelică, precum și presa literară actuală. Fiecare capitol este prevăzut, pe lîngă textul interpretativ, cu o mică antologie de articole-program, un fel de crestomație literară. Volumul se încheie cu o bibliografie bogată, indici (titluri de publicații și nume de persoane). O lucrare deosebit de instructivă și de utilă, mai cu seamă pentru elevii care se pregătesc pentru facultățile de filologie.

GH. CIOMPEC

Motivul creației în literatura română

București, Editura „Minerva", 1979, 305 p.

Mitul creației, exemplar configurat în balada *Meșterul Manole*, este tema acestei cercetări aplicate. Influența baladei asupra literaturii scrise românești este problema principală pe care și-o propune autorul în studiul său. Mitul jertfei pentru înfăptuirea unei creații superioare are o prezență constantă în creația beletristică (literatura populară, N. Iorga, Adrian Maniu, O. Goga, Ion Luca, Lucian Blaga, Horia Lovinescu), dar și în muzică și în pictură. Cum e și firesc, lui Lucian Blaga i se acordă o explicare privilegiată. Studiul se ocupă de circulația motivului și în poezia noastră contemporană, la N. Labiș, Gh. Tomozei, Nichita Stănescu, Cezar Baltag și alții.

OVIDIA BABU-BUZNEA

Dacii în conștiința romanticilor noștri

București, Editura „Minerva", 1979, 253 p.

Un studiu documentat ce vizează o „schiță la o istorie a dacismului". Urmărirea evoluției ideii de dacism, de la primele știri și pînă la patosul romanti-

cilor este prezentată de autoare pe baza unui pertinent comentariu pe text. Cercetarea utilizează metoda cronologică, începînd cu cronicarii, trecînd apoi la străduințele Școlii ardelene, ale scriitorilor și ideologilor anului revoluționar 1848 și terminînd cu „prelucrătorii motivului dacic". Lui Eminescu i se consacră un capitol special.

B. P. HASDEU

Răzvan și Vidra

Seria „Texte comentate". Tabel cronologic, prefață, note și bibliografie de ANTOANETA MACOVEI

București, Editura „Albatros", colecția Lyceum, 1979, 194 p.

Prefața, cu caracter de studiu introductiv, are următoarele capitole : drama romantică, între istorie și viață ; cîteva precizări istorico-literare ; mărire și cădere ; „armonia contrariilor" și modernitatea procedeelor dramatice. Este prezentat în continuare textul dramei *Răzvan și Vidra*, cu comentarii și referințe critice despre operă, de la cele ale lui V. A. Urechiă pînă azi. Bibliografia generală cuprinde edițiile dramei lui Hasdeu, de la textul publicat în revista *Perseverența* din anul 1867 și pînă la ultima ediție din 1975 (prefață de Mihai Drăgan), traducerea piesei în ungurește, precum și studiile critice despre *Răzvan și Vidra*. Concluzia studiului introductiv: „Scînteietoare și iscoditoare ca însuși autorul ei, poema despre *Răzvan-Vodă*, dramă a unor zbateri și căutări colective, a marcat nu numai începutul literaturii dramatice, dar și perspectivele creatoare ale modernității teatrului românesc" (p. LIX).

NAE ANTONESCU

Curier

Avem plăcerea să descoperim de data aceasta, printre cele aproximativ 150 de scrisori primite la redacție, un număr mare — comparativ vorbind — de poezii aproape reușite sau promițătoare.

Nu lipsesc, desigur, scrisorile neinteresante, în care jocul de-a poezia nu ne reține atenția prin nici o strofă, prin nici un vers, aproape prin nici un cuvînt. Astfel de scrisori ne-au trimis : *Emilian Mirea* — Craiova, *Marinel Gîlcă* — Pușești, Vaslui, *Anișoara Ioan* — Bacău, *Maria Preda* — Alexandria, *Irina Ciobănelu* — București, *Paraschiva Boboacă* — Bărbătești, Vîlcea, *Gabi-Mihaela Tîrtan* — Bîrlad, *Florin Acatrinei* — Izvorul Berheciului, Bacău, *L.N.A.* — București, *Mariana Pop* — Cluj-Napoca, *Vasile Marius Gîrniță* — Tîrgoviște, *Oana Enașoaie* — Bacău, *Adriana Ionescu* — Brașov, *Ion Cornel* — Constanța, *Consuela Iacob* — Constanța, *Marinel Alexandrescu* — Licurici, Gorj, *Alexandru Crăciun* — Caracal, Olt, *Ileana Coman* — Sighetu-Marmației, *Maria Alecu* — Ploiești, *Ina Caia* — Iași, *Geta Cracovolski* — Comănești — Bacău, *Maria Nemeș* — Sighetu-Marmației, *Chivuța Pupăzan* — Tîrgu-Jiu, *Ady Coșaru, Liana Lucescu* — Breaza, Prahova, *Cornel Lupu* — Ulmu, Brăila, *Carmen Codrescu* — Pitești, *Ana Maria Vrabie* — Bacău, *Dan Ceaușu* — Prunișor, Mehedinți, *Vasa Zacusai* — Mangalia, *Gheorghe Ciolacu* — Drobeta Turnu Severin, *Cristina Bușu* — Caracal, Olt.

Poemele trimise de : *Carol Anișoara* — Bacău, *Valentina Stupineanu* — Babadag, Tulcea, *Petru Băloni, Ana-Maria Ehörgen, Sabina Munteanu* — Tulcea, *Carmen Matei, Felicia Apreutesei, Daniela Palade, Veronica Voilă* — Medgidia, *Carmen Maria Tismănaru* — Turnu-Măgurele, *Constantin Mareș* — Pitești, *Ioan Dan* — Constanța, *Lița Vali* — Lunca, Teleorman, *Odetta Bălan* — Timișoara, *Alexandra Radu* — Ploiești, *Liliana Borșan* — Gherla, Cluj, *Camelia Stoianovici* — Dumbrava, Neamț, *Iulian Rafael Merticaru* — Tîrgu Neamț, *Elena Doagă* — Timișești, Neamț, *Inocențiu Posea* — Tismana, Gorj, *Monica Moldovan* — Sighișoara, *Simona Simion* — Sighișoara, *Feli-*

cia Samoilă — Cluj-Napoca, *Lăcrămioara Pohrib* — Timișești, Neamț, *Cătălin Nechita* — Dumbrava, Neamț, *Marinica Gîtlan* — Dumbrava, Neamț, *Tudor Iosifaru* — Rîmnicu-Vîlcea, *Suzetta Borza* — Tîrgu-Mureș, *Gabriela Luca* — Dumbrava, Neamț, *Lidia Chiper* — Dumbrava, Neamț, *G. Crețan* — Cîmpulung Moldovenesc, *Constantin Onișoară* — Curtea de Argeș, *Ioan Botezatu* — Oituz, Bacău, *Marian Teodorescu* — Slobozia, Ialomița, *Constantin Popa* — Dumbrava, Neamț, *Mariana Crețu* — Dumbrava, Neamț, *Cristina Patti* — Cluj-Napoca, *Gabriela Scoică* — Lugoj, Timiș, *Liviu Leț* — — Medgidia, *Aurelian Lenciu* — Constanța, *Adina Avram* — Lugoj, Timiș, *Gabriela Zenica* — Timișești, Neamț, *Niculina Bodric* — Timișești, Neamț, *Elena Asandei* — Timișești, Neamț, *Maria Ghiba* — Dumbrava, Neamț, *Elena Clipa* — Dumbrava, Neamț, *Zoltan Zanaczki* — Baia Mare, *Doina Fabian, Silvia Toma* — Bacău, *Mariana Stoica* — București, *Olga Lazin* — Sighetu-Marmației, *Mihai Vasilache* — Podu-Turcului, Bacău, *Mariana Geta Alecu, Ion-Gabriel Stoica* — Zimnicea, *Florin Druhora* — Hida, Sălaj, *Adela Tămîița Tartalnicu* — Zimnicea, *Aurora Dorogan* — Craiova, *Dorin Vasilescu* — Breaza, Prahova, *Liliana Ciornei* — Cîmpulung Moldovenesc, *Baciu-Viorel Neguș* — Breaza, Prahova, *Margareta Stancu* — Galați, *Carmen Popescu* — Cernavodă, *Adriana Wolf* — Sacu, Caraș-Severin, *Anca-Evelina Avasiloaie* — Botoșani, *Mihai Șerban* — București, *Lucian Coveianu* — București, *Constantin Mitran* — București, *Anca Moarcăș* — Brașov, *Reghina Gherghel* — Toarela, Brașov, *Cristian Constantin* — Ploiești, *Sabina Nistor* — Drobeta-Turnu Severin, *Aurel Baciu* — Focșani, *Viorica Raicu* — Ciucari, Teleorman, *Dan Bogdan* — Suceava, *Șerban Viorel* — Giurgiu, *Adrian Schmidt* — Reșița, *Laurențiu Pompiliu* — Constanța, *Doina Burlan* — Timișoara, *Mircea Ticudean* — Sărmașu, Mureș, *Teofilia Apopei, Claudia Vasiliu* — Drobeta Turnu Severin, *Carmen Vînău* — Tîrgu Ocna, Bacău, *Gabriela Mihaela Pandele* — Tîrgoviște, *Paulina Oprea* — Sfîntu-Gheorghe, *Rodica Filimon* — Timișoara, *Laura A. Țeuț-Dudău* — Bacău, *Georgeta Antohi* — Tulcea, *Pușa-Florina Ardelean* — Drobeta Turnu Severin, *Doina Cucu* — Botoșani, *Loredana Anchiesei* — Iași, *Dan Moldovan*, Rîmnicu-Vîlcea, ne dau o imagine încă vag conturată a prezenței talentului (sau poate, în unele cazuri, este vorba numai de automatismul dat de prea îndelunga citire și recitire a aceluiași poet ?... Deseori se poate descoperi din primele versuri că autorul lor se lasă influențat fie de Minulescu, fie de Alecsandri, Coșbuc, Topârceanu, mai rar de Eminescu, Bacovia, Sorescu, Nichita Stănescu). Inventivitate, curaj, perseverență *(Nulla die sine linea !)*, *lecturi sistematice*, originalitate și... Noi așteptăm cu multă speranță.

Ioan Manole — Cîmpulung Moldovenesc, *Tamara Asaftei* — Botoșani, *Simona Coman* — Cîmpina, *Camelia Liliana Lobonțiu* — Timișoara, *Lucia Turmac* — Timișoara, *Mona Copăceanu* — Reșița, *Vlăduț Mihalache, Daniela Uță* — Caracal, Olt, *Rahela Philip* — Tîrgu-Jiu, *Dorin Vasilescu* — Breaza, Prahova, *Tudor Iosifaru* — Rîmnicu-Vîlcea, *Lia-Viorela Constantinescu*, Padina, Buzău : aveți simțul limbii și, deseori, poeziile dumneavoastră vorbesc de un univers liric propriu și un început de conștiință artistică. Stîngăciile începutului vă urmăresc încă. Sperăm ca în limita spațiului disponibil să publicăm unele din poeziile cele mai interesante.

Schițele, nuvelele, piesele de teatru sau analizele literare primite de la *Emilia Tismănaru* — Lunca, Teleorman, *Sidonia Simionescu* — Iași, *Laura Stamanichi* — București, *Daniel Alucăi* — Dumbrava, Neamț, *Gabriela Zenica* — Dumbrava, Neamț, *Gabriela Luca*, Timișești, Neamț, *Elisabeta Gaji* — Bucerdea Grînoasă, Alba, *Vasile Toboș* — Păulești, Prahova, *Carmen Tutunaru* — Roman, *Camelia Stoianovici* — Dumbrava, Neamț, *Emilian Mirea* — Craiova nu depășesc nivelul unor nepretențioase compuneri școlare.

VASILE POENARU

Taxele poștale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/7249/1978.

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE cod 848866

Str. Spiru Haret, nr. 12, sect. I, București, tel. 15.17.92

ÎN ATENȚIA PROFESORILOR ȘI A ELEVILOR

Pentru a contribui la perfecționarea învățămîntului filologic de toate gradele — școli generale, licee industriale, agro-industriale și silvice, economice și de drept administrativ, sanitare, matematică-fizică, științe ale naturii, pedagogice, filologie-istorie, licee de artă și facultăți filologice — S.S.F. va edita în anul 1980 :

1. **Limba și literatura română,** revistă trimestrială pentru elevi (4 numere, 16 lei abonamentul ; se primesc **comenzi colective** de cel puțin **20 de abonamente,** titular de comandă fiind un profesor ; **abonamente individuale,** pînă la 20 de exemplare, se primesc prin oficiile poștale conform Catalogului presei) ; revista publică articole în legătură cu procesul instructiv-educativ ;

2. **Limbă și literatură** (4 volume, 40 lei abonamentul), culegere de articole (limbă și stil, istorie și critică literară, analize de text, didactică modernă, perfecționare, grade etc.) :

3. **Limbile moderne în școală** (2 volume, 24 lei), culegere de articole privind predarea limbilor și literaturilor în școală ;

4. **Studii de literatură universală** (1 volum, 15 lei), culegere de articole privind scriitori și opere din literatura universală.

Comenzile colective la revista pentru elevi (peste 20 de exemplare) și cele individuale la culegerile pentru profesori se difuzează de către S.S.F. direct abonaților. Se consideră abonați pentru anul 1980 profesorii care vor trimite, pînă la 30 decembrie 1979, c/val. publicațiilor dorite (prin mandat poștal în contul S.S.F., nr. 45.11.09.5, la CEC Filiala sector V, Calea Victoriei nr. 7, București), și o fișă de comandă completată conform modelului de mai jos (în plic închis, pe adresa Societății de științe filologice, str. Spiru Haret, nr. 12, cod 70738, sector I, București).

Model

FIȘĂ DE COMANDĂ

Subsemnatul(a) . . . . . .
instituția (școala, liceul) . . . . . *din* . . . .
. . . . . *am expediat prin mandat poștal nr.* . . . .
suma de . . . . . *lei, reprezentînd c/val. abonamentelor pentru anul 1980. (Se completează titlul publicației ; la revista pentru elevi și numărul abonamentelor)* . . . . . .

Abonamentele (volumele) se trimit la adresa (se completează cu majuscule adresa ; orice schimbare se comunică în scris S.S.F.) . . .
. . . . . .
. . . . . .

Data . . . . . *Semnătura* . . . . . .

Laureaţi ai Concursului de literatură „M. Eminescu“, ediţia a XXII-a, Tîrgovişte, 1979

Martin Simona (Sibiu)

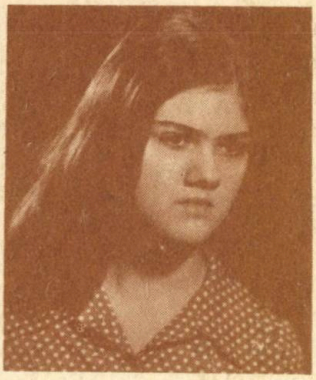

Paiu Mona-Liana (Iaşi)

Platcu Mădălina (Tîrgovişte)

Dincă Lăcrămioara (Iaşi)

Trăilă Iulia (Craiova)

Ardelean Dana (Tg. Mureş)

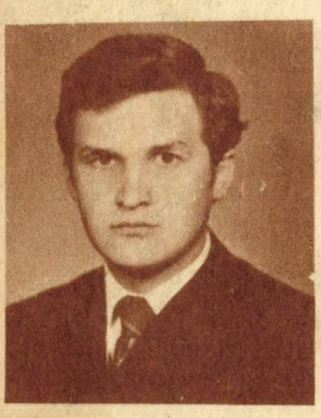

Gross Markus (Braşov)

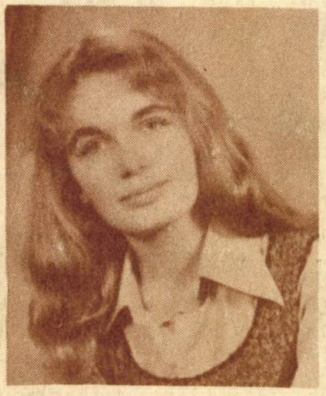

Popp Şarlota (Sf. Gheorghe)

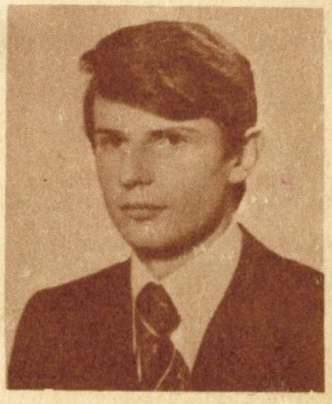

Vasilică Ancuţa (Sibiu)

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

4

1979

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PĂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), NICOLAE PĂUNESCU (Reșița), STERIE RĂDOI (Iași), NICOLAE SAFTU, GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ, OANA UDREANU, G. G. URSU

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor șef

Revista LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de științe filologice, cod 848866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 70738, tel. 15. 17. 92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei, nr. 7, București.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", București

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL V (VIII), NR. 4 (OCTOMBRIE—DECEMBRIE), BUCUREȘTI, 1979

Sumar

Lipsă pag. 31-34

I. HANGIU — Spre noi înfăptuiri 3

Gramatică, vocabular

AL. GRAUR — Dubla negație 4
D. CRAȘOVEANU — Pronumele relativ în analiza sintactică (I) 5
EMIL MOISE — „Multiplu" și „reluat" în sintaxa propoziției 7
DOINA DAVID — Neologismele în istoria limbii literare 8

Stil, compoziție

G. I. TOHĂNEANU — Narațiunea poetică 12
PAUL MAGHERU — Subiectul operei literare 15
OLIMPIA BERCA — Poezia cu formă fixă 17
STANCA CHESARU — Antiteza 21

Analize, sinteze

D. MICU — Direcții ale simbolismului românesc (I) 24
MARIAN PAPAHAGI — Un romantic moderat 26
ANA DUMITRESCU — Liviu Rebreanu : „Răscoala" 29
EUGENIA VĂJIAC — George Topîrceanu : „Rapsodii de toamnă" 31
V. MÎNDRA — Horia Lovinescu : „Petru Rareș sau Locțiitorul" 34

Miscellanea

PAVEL RUXĂNDOIU — Anton Pann 37
N. Ș. TANAȘOCA — Epopeea 39
MARIUS POP — Vasile Voiculescu — elev 41
LUCIAN BELCEA — Figuri de scriitori în filatelie 43

Concursuri, examene

Activități în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României". Rezultatele concursurilor : Limba și literatura română pentru clasele V—VIII ; „Tinere condeie" ; „Reviste școlare" ; Concursul „Mihai Eminescu", ediția a XXIII-a, 1979—1980 45
CONSTANȚA BÂRBOI — Rezultatele obligă 52

Cenacluri, reviste

CORNELIU VASILE — Tradiții locale în activitatea cercului literar . . . 54
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare 55

Tinere talente

ȘTEFAN BOGDAN TEODORESCU — *De-ai ști* 57
LILIANA STOICESCU — *Septembrie* 57

Debut

AIDA MOGA — *In apus* 58
GABRIELA PAȘA — *Acasă* 58
IULIA PÎNZARU — *Eminescu* 58

De la corespondenții noștri 58

Însemnări pe marginea cărților

AL. GRAUR, *Limba literară* (Corneliu Vasile) ; M. EMINESCU, *Literatura populară*. Ediție îngrijită și prefață de D. MURĂRAȘU (Vladimir Dogaru) ; DINU FLĂMÎND, *Introducere în opera lui G. Bacovia* (Nae Antonescu) ; AL. PIRU, *Valori clasice* (Petre Anghel) ; GEORGE ȘOVU, *Jarul din palmă* (G. G. Ursu) 61

VASILE POENARU — Curier 65

Spre noi înfăptuiri

În anul celei de-a 35-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă a avut loc cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român. *Congresul partidului a aprobat grandiosul program al dezvoltării României în cincinalul 1981—1985 și direcțiile principale pînă în anul 2000.*

Școlii de toate gradele — de la învățămîntul primar pînă la cel superior — îi revin sarcini de mare răspundere. Ea este chemată să asigure pregătirea, la înalt nivel științific, a cadrelor *necesare diverselor domenii de activitate :* industrie, agricultură, administrație, sănătate publică, învățămînt, știință și cultură. *De aceea, documentele congresului partidului subliniază rolul hotărîtor al învățămîntului, principal izvor pentru formarea și perfecționarea cadrelor, necesitatea integrării organice a cercetării științifice cu învățămîntul și producția.*

„Știința — se precizează în Programul-directivă de cercetare științifică — *trebuie să devină un instrument puternic în mîna omului, a întregului popor, atît pentru transformarea naturii materiei și a mediului înconjurător — asigurînd mijloacele necesare pentru satisfacerea cerințelor dezvoltării economico-sociale în ritm înalt a României socialiste și ridicarea continuă a nivelului de civilizație și bunăstare a întregii națiuni — cît și pentru transformarea revoluționară a societății în vederea făuririi celei mai drepte și mai umane orînduiri sociale, orînduirea socialistă și comunistă."*

După cum se știe, viitorii oameni de știință, muncitori și tehnicieni de înaltă calificare se află astăzi pe băncile școlii, în primele rînduri ale elevilor care se străduiesc să-și însușească bazele științelor pentru a putea pătrunde în tainele universului. O gîndire creatoare și o imaginație îndrăzneață sînt atribute esențiale ale pregătirii științifice și tehnice a cadrelor de mîine. Însușirea cunoștințelor nu este însă posibilă fără studierea și stăpînirea limbii române. Încă acum o sută de ani Eminescu spunea : „Limba și legile ei dezvoltă cugetarea".

Redacția revistei Limba și literatura română *va depune, în continuare, eforturi menite să contribuie la „studierea și stăpînirea temeinică de către elevi și studenți a limbii române, cunoașterea literaturii, istoriei și geografiei patriei, cultivarea dragostei pentru tradițiile înaintate ale culturii poporului, lărgirea orizontului de cultură generală"* (*art. 112 al* Legii educației și învățămîntului). *În cadrul rubricilor revistei vor fi publicate articole cu un conținut instructiv și educativ îmbunătățit, urmărindu-se cultivarea la elevi a spiritului de creație științifică, pasiunea pentru însușirea metodelor și tehnicilor de cercetare, asigurarea participării lor la cercurile tehnico-științifice și de creație artistică, la Concursul de limba și literatura română „M. Eminescu", la sesiuni științifice și la alte activități asemănătoare.*

Adresăm, și cu acest prilej, profesorilor de limba și literatura română, învățătorilor, studenților și elevilor apelul de a trimite materiale (articole, cronici, recenzii) sau propuneri de teme care intră în profilul revistei noastre.

I. HANGIU

Dubla negație

Acad. AL. GRAUR

Este cunoscut faptul că în multe limbi, printre care și româna, o singură propoziție poate cuprinde două elemente negative, de exemplu, în versurile cunoscute, *n-am nici casă, n-am nici plug, nici juncani ca să-i înjug* (l-am putea suprima pe *nici*, dar *nu* este obligatoriu). În același chip se organizează exprimarea în franțuzește, pe cînd alte limbi, ca germana, engleza, dacă folosesc elementul echivalent cu *nici* al nostru, nu mai pot accepta un adverb de negație înaintea verbului.

S-ar părea că dubla negație înseamnă risipă de material, ba poate chiar constituie o greșeală. Aceasta cu atît mai mult cu cît negarea contrariului (așa-zisa *litotă*) este o figură de stil : „două negații constituie o afirmație". Figura există și în românește, de exemplu, dacă afirmăm despre cineva că *nu e incapabil*, trebuie să înțelegem că „e capabil".

Cu această ocazie trebuie să fac o observație : se spune de obicei că „două negații formează o afirmație puternică". Faptul e adevărat, dar nu totdeauna : depinde de intonație. Cu un anumit accent, se înțelege „e foarte capabil", iar cu alt accent, sensul devine „nu e cu totul incapabil", sau „este în oarecare măsură capabil".

Practica ne arată că existența litotei nu ne împiedică să recunoaștem valoarea adevărată a formulei citate la început. În orice caz, mi se pare interesant de semnalat că folosirea a două negații fără să se ajungă la o afirmație nu este un lucru nou. De curînd, cercetătorul berlinez Gerhard Perl a publicat (în revista *Philologus* din anul 1978) un studiu în care sintetizează și completează datele privitoare la dubla negație în latinește. Ni se arată în articol că, în unele pasaje, formula, fără intenție expresivă, apare în texte latine literare ; este însă mult mai frecventă în inscripții, care, după cum se știe, conțin adesea particularități ale limbii familiare (pe care unii o numesc „vulgară"). De aici putem trage concluzia că, atît în română, cît și în franceză, dubla negație e moștenită din latină.

E curios, în cazul acesta, că în italiană, limbă romanică prin excelență, nu găsim formule paralele cu cele românești și franceze, ci cu cele germane și engleze. Cînd eram student, l-am auzit odată pe Ramiro Ortiz, care era profesor de italiană la Universitatea din București, explicînd că în italienește tonul interogativ este mult mai ridicat decît în românește, astfel că, dacă pui în Italia o întrebare cu tonul românesc, *„nimene răspunde"*. El traducea astfel în românește formula italiană cu care era deprins.

Nu e mai puțin adevărat că la noi se nasc noi expresii cu dublă negație ; întîlnim astfel în unele localuri afișe pe care citim : „Interzis a nu fuma", ceea ce, cu oarecare rea voință, am putea înțelege că „fumatul e obligatoriu". Nu încape îndoială că, atîta timp cît astfel de tipuri de exprimare nu se generalizează, le vom considera greșite.

Sfîrșit.

Pronumele relativ în analiza sintactică (I)

D. CRAȘOVEANU
Universitatea din Timișoara

1. În sistemul elementelor destinate să stabilească, în frază, legătura (și, implicit, să marcheze raportul sintactic) dintre propozițiile subordonate și regentele lor, alături de conjuncții și locuțiuni conjuncționale se înscriu și pronumele ralative *care, cine, ce, cît* (acesta din urmă mai ales cu formele de plural *cîți, cîte*)[1] și adverbele relative *cînd, cum, unde, cît, încotro,* inclusiv formele nehotărîte ale acestora, compuse cu particula *ori-: oricare, oricine, orice, oricît (oricîtă, oricîți, oricîte)*[2], respectiv : *oricînd, oricum, oriunde, oricît, oriîncotro.* În terminologia curentă în lucrările și studiile actuale de gramatică, ele mai sînt denumite *elemente joncționale, elemente relaționale,* ori, mai scurt, *jonctive* sau *conective.* Și unele și altele mijlocesc, deci, o relație de subordonare interpropozițională. Dar dacă, din perspectiva sintaxei frazei, toate aceste elemente au ca trăsătură comună faptul că introduc o subordonată legînd-o de regenta ei, din punctul de vedere al sintaxei propoziției (al părților funcțional constitutive ale unității propoziționale) între ele există o deosebire ireductibilă, ce le separă net, și anume : în timp ce conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale își văd rostul încheiat odată cu (și prin) relația sintactică stabilită, pronumele relative și nehotărîte, precum și (cu unele excepții) adverbele relative și nehotărîte îndeplinesc, pe lîngă aceasta, și o anumită funcție sintactică în subordonata pe care o introduc și de care sînt atît de strîns legate[3]. Pentru aceasta, e suficient să se compare : „Am văzut *că* a venit", „Plec *dacă* mă trimiți" cu. 1. „Am văzut *care (cine)* a venit", 2. „Am văzut *ce faci*", 3. „Am văzut *pe cine* ai trimis", 4. „Am văzut *pentru cine* ai cumpărat cartea", 5. „Am văzut *cine (ce)* ești", 6. „Am văzut *de cine* este făcută lucrarea", sau : 7. „Plec *cînd* mă trimiți", 8. „Plec *unde (încotro)* mă trimiți", 9. „Plec *cum* mă trimiți" etc., ca să se observe că, spre deosebire de conjuncțiile *că* și *dacă,* simple cuvinte de legătură, pronumele și adverbele relative subliniate sînt și părți de propoziție în subordonatele introduse, adică : 1. subiect, 2. și 3. complement direct, 4. complement indirect, 5. nume predicativ, 6. complement de agent, respectiv 7. complement circumstanțial de timp, 8. complement circumstanțial de loc și 9. complement circumstanțial modal. Fără îndoială, o atare deosebire este consecința firească a unei diferențe existente între unele și celelalte în planul conținutului[4].

2. Întrucît pronumele relative (în primul rînd *care,* mai puțin *cine* și *ce)* comportă anumite particularități — datorate nu atît statutului lor de elemente relaționale, cît mai ales naturii lor de substitute ale numelui —, am considerat util să atragem aici atenția asupra cîtorva dintre acestea, cu deosebire asupra acelora pe care manualele de gramatică le discută mai puțin sau le omit pur și simplu.

[1], [2] Exceptînd pe *cine* și *oricine,* toate aceste forme ale pronumelui relativ și nehotărît pot apărea și cu valoare adjectivală.

[3] Cf. *Gramatica Academiei* (1963), vol. I, p. 160—164, și Iorgu Iordan, Valeria Guțu-Romalo, Al. Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane,* București, 1967, p. 144.

[4] „Conjuncția exprimă numai raportul abstract al subordonării, pe cînd cuvintele relative leagă acest raport abstract de un fapt concret, din a cărui exprimare rezultă rolul sintactic al pronumelui sau adverbului relativ" (Valeria Guțu, *Propoziții relative,* în *Studii de gramatică,* II, 1957, p. 163).

3. *a.* În subordonată, relativul *care* apare destul de frecvent cu funcția de atribut p r o n o m i n a l, de regulă într-o secundară atributivă [5]. În această situație, el se află fie în cazul acuzativ cu prepoziția *dintre* (deci e un atribut partitiv) și are ca regent (în subordonată) un termen ca : *unul, unii, cîțiva, mulți, puțini, doi, trei* etc., de pildă : „ ...instrumente neobișnuite, / *dintre care* u n u l își făcea auzit pîrîitul lui de început" (M. Preda, *Intrusul*, p. 80) sau „Aș fi putut vorbi concetățenilor lui, / *dintre care* u n i i l-au văzut crescînd" (T. Vianu, *Jurnal*, p. 26), fie, cu mult mai des, în cazul genitiv, ca în aceste exemple : „O funie de fum, / *al cărei* c a p ă t dinainte ardea ca un cărbune" (Eminescu, *Nuvele*, p. 23). „Eu n-am uitat... nici pe iscusitul moș Vlad, / în c ă r u ț a *căruia* ai dormit tu adesea" (Odobescu, *Scrieri*, III, p. 14) [6]. Păstrînd genul și numărul substantivului rămas în regentă *(funie, moș Vlad)*, relativul *care*, la genitiv, este atributul pronominal al unui substantiv *(capăt*, respectiv *căruță)* din propoziția atributivă, cu alte cuvinte pe unul îl „reprezintă", mai departe, în subordonată [7], iar pe celălalt îl determină în cadrul acesteia. Ca determinant genitival, el poate apărea fie în poziție proclitică *(al cărei capăt)* [8], și atunci, prin intermediul articolului posesiv (aici *al*), pronumele-atribut realizează acordul în gen și număr și cu acesta *(al... capăt)*, fie în poziție enclitică (în căruța *căruia*), de data aceasta nemaifăcîndu-se al doilea acord, dar pronumele menținînd particula *-a*, specifică interogativului. După cum se vede, în acest al doilea caz pronumele nu mai ocupă, propriu-zis, primul loc în subordonată, adică nu se mai află în poziția de element strict introductiv, cum „spune" regula, ceea ce ar putea determina — și chiar determină uneori [9] — o delimitare inexactă a subordonatei respective, în speță imediat înaintea pronumelui *(căruia)*. Riscul de a fi comisă o asemenea greșeală dispare însă dacă se va avea în vedere că pronumele relativ îndeplinește aci funcția de a t r i b u t și, în această calitate, el beneficiază de o topică liberă în raport cu determinatul său, cf. : în *căruța căruia* — în *a cărui căruță*. De adăugat apoi — dacă ar mai fi nevoie — că determinatul aparține, structural, propoziției subordonate *(în căruța... ai dormit tu adesea)* și, ca atare, acesta nu poate fi nicicum rupt de atributul lui pronominal și lăsat în propoziția regentă. Iată încă două exemple de aceeași natură și invitînd la aceeași prudență : „ ...se ținea de tot soiul de pozne, / după s ă v î r ș i r e a *cărora* ar fi trebuit / să-i fie rușine să mai dea ochi cu lumea" (Mateiu Caragiale, *Craii de Curtea-Veche*, p. 78—79), „ ...fără a cunoaște marea care udă coastele noastre / și la c u n o ș t i n ț a *căreia* am ajuns mai tîrziu numai" (N. Iorga, *Peisagii*, p. 425).

---

[5] De fapt, discuția de față se limitează la pronumele relativ în propoziția atributivă.

[6] Preluăm aceste două exemple din *Gramatica Academiei* (1963), vol. I, p. 162.

[7] Legătura pe care, astfel, pronumele relativ o menține cu propoziția regentă este mai evidentă în situația subordonatelor completive directe și indirecte cînd forma lui cazuală este impusă de predicatul regentei, de ex. : „Trimit / *pe cine* vine mai repede" sau „Dau / *cui* cere". Pronumele subliniate au aici dublă funcție sintactică : pe de o parte complement direct *(pe cine)*, respectiv indirect *(cui)* față de regentă *(Trimit, Dau)*, pe de altă parte subiecte ale predicatelor *vine, cere* din subordonatele introduse.

[8] În aceste situații se manifestă tendința, greșită, de a acorda pronumele atribut cu substantivul determinat din subordonată, de ex. : „personaj a *cărei* apariție", în loc de „personaj a cărui apariție". Oricare ar fi explicația ei, această tendință trebuie evitată.

[9] Așa cum am putut constata frecvent în lucrările scrise ale candidaților la concursul de admitere în Facultatea de filologie.

3. b. Asemănătoare, formal, cu situațiile prezentate pînă acum sînt cazurile în care același pronume relativ, la cazul genitiv, îndeplinind însă o altă funcție decît cea de atribut, pare să fie, de asemenea, „deplasat" de pe locul de element introductiv al subordonatei. Să ilustrăm cu aceste exemple : „era reticentă și-i dădea sentimentul că poartă o mască, / *din spatele căreia* pîndește" (Al. Ivasiuc, *Interval*, p. 13), „I-am arătat greutățile / *din cauza (din pricina) cărora* am suferit", „Acesta este blocul / *în fața căruia* ne-am adunat atunci". Ceea ce acum precedă pronumele *(din spatele, din cauza, din pricina, în fața)* nu mai este o parte de propoziție așezată la începutul subordonatei atributive, ci o locuțiune prepozițională. Și cum pronumele, în general, ca substitut nominal, se construiește cu prepoziții pentru a îndeplini funcțiile de complement direct, indirect, de agent (cf. exemplele de mai sus, § 1) sau atribut, tot astfel el apare precedat de locuțiunile prepoziționale cu regim de genitiv, ca să poată funcționa drept complement circumstanțial — ca în exemplele de mai sus : *din spatele căreia, în fața căruia* (complemente de loc), *din cauza cărora, din pricina cărora* (complemente cauzale). Prin urmare, aceasta fiind construcția lui într-o atare funcție sintactică, pronumele relativ se află aici pe locul său de element introductiv al subordonatei, așa încît o eventuală eroare de delimitare a acesteia s-ar datora numai necunoașterii locuțiunilor prepoziționale.

„Multiplu" și „reluat" în sintaxa propoziției

Prof. EMIL MOISE
Școala generală nr. 7, Reșița

Am constatat de-a lungul anilor că printre noțiunile de sintaxă confundate uneori de elevi, indiferent de vîrstă, sînt și cele referitoare la „multiplu" și parte de propoziție reluată. Pentru întărirea afirmației făcute și pentru clarificarea ei în același timp, vom porni de la cîteva exemple pe care elevii le întîlnesc în manuale de literatură, în vorbirea curentă și chiar în unele opere literare. Un prim aspect al problemei se referă la subiect.

În manualele de gramatică pentru învățămîntul gimnazial este prevăzută noțiunea de subiect multiplu fără a se face referiri și la posibilitatea reluării lui. De ex. : „Sîngele vărsat și jertfele nu sînt niciodată zădarnice" (M. Sadoveanu, *Opere*, 19, p. 83). Pentru recunoașterea subiectului multiplu, trebuie avute în vedere două aspecte esențiale :

— noțiunea de multiplu implică referenți diferiți (în cazul de față „sînge" și „jertfe") ;
— acordul subiectului multiplu cu predicatul este la plural.

Reluarea subiectului printr-un pronume personal sau prin sinonime are în vedere situații sintactice de tipul : „Virtutea pentru dînșii — ea nu există" (M. Eminescu, *Împărat și proletar).* În acest exemplu, reluarea

subiectului s-a făcut prin pronumele personal *ea*. Din punct de vedere gramatical, subiectul reluat se distinge de cel multiplu prin :

— reluarea presupune același referent (în cazul nostru „virtutea") ;
— acordul dintre subiectul reluat și predicat este la numărul singular [1].

Dacă subiectul multiplu este cerut în mod obligatoriu de multitudinea de referenți pe care trebuie să-i exprimăm, reluarea subiectului este facultativă, fiind un fenomen stilistic folosit cu scopul de a scoate în evidență, în mod deosebit, componentul subiect al propoziției. Noțiunile „multiplu" și „reluat", ca fenomene gramaticale, se întîlnesc și la părțile secundare de propoziție. Reluarea complementului direct și indirect printr-un pronume devine obligatorie în anumite poziții sintactice, fiind, spre deosebire de reluarea subiectului, un fapt sintactic, fără valoare stilistică.

Exemple :

— complement direct reluat
„Doftoria asta n-o pot bea, bădiță, e prea amară !"

(M. Sadoveanu, *Nicoară Potcoavă*)

— complement indirect reluat
„Lui Nicoară i s-a zbătut inima în piept".

(M. Sadoveanu, *Nicoară Potcoavă*)

Renunțarea la pronumele în acuzativ din primul exemplu și la pronumele în dativ din cel de al doilea exemplu impune o restructurare a textului, inversînd ordinea cuvintelor din ambele propoziții, adică plasînd complementele (direct și indirect) după predicat.

Prezența celor două situații sintactice în textele literare prevăzute de programa școlară ne obligă, chiar și în ciclul gimnazial, să le diferențiem, insistînd asupra regulii de acord, în cazul subiectului.

Neologismele în istoria limbii literare

DOINA DAVID
Universitatea din Timișoara

Istoria românei literare moderne reflectă profundele transformări petrecute, de pe la 1780 încoace, în viața noastră socială, politică și culturală, de la Școala ardeleană cultivarea limbii fiind de fapt înțeleasă ca act fundamental de afirmare națională, prin care — în baza identității stabilite între noțiunile de *limbă, cultură, patrie, regenerare* — trebuia să se rezolve, în fond, condiția esențială a progresului, adică perfecționarea instrumentului lingvistic. Un număr imens de termeni au pătruns în veacul al XIX-lea în limbă, ceruți de noile realități (aspirații, idei și insti-

[1] În construcțiile în care subiectul este la plural, iar pronumele care-l redă are, în mod normal, tot formă de plural, acordul predicatului devine nerelevant în distingerea celor două tipuri de subiect.

tuții), pentru a-i completa „neajungerile", pentru a o moderniza, dar, în același timp, și pentru a-i „reromaniza" vocabularul [1].

În încercarea lor de a soluționa problemele dificile legate de necesitățile de expresie ale unei adevărate limbi de cultură, intelectualii noștri din diversele domenii de activitate socială s-au orientat spre latină și spre limbile romanice, spre neogreacă (pînă pe la 1830), germană sau rusă, împrumutînd adesea cuvîntul străin cu forma, sensul și conținutul lui din limba de origine. Nu a lipsit însă nici „spiritul tradiționalist", „sfiala mare față de neologisme", despre care scria S. Pușcariu, observînd că, „înainte de a primi cuvîntul nou, ei [scriitorii din trecut] căutau în tezaurul lexical moștenit vorbele capabile de a reda, prin diferite lărgiri de înțeles sau prin combinații nouă, ideea ce trebuia exprimată" [2]. Străduindu-se să adapteze „limba veche la trebuințele vieții nouă", cărturarii români reînviau cuvinte (cu deosebire de origine latină) și sensuri din fondul arhaic al limbii, lăsau să pătrundă în limba literară termeni populari, uneori regionali, și puneau în circulație *traduceri* sau *calcuri*, alcătuite după diverse modele externe [3].

Această *tendință puristă*, ale cărei efecte pot fi constatate în româna de azi [4], a început să se contureze de fapt odată cu prima generație iluministă care, cum se știe, afirma cu tărie primatul învățăturii, al educării maselor ca principiu valoric fundamental și unică soluție eficientă de reformă socială, politică sau morală. Căci în ideologia Școlii ardelene și-au găsit în egală măsură îndreptățirea preocupările pentru sporirea fondului lexical al limbii, pentru îmbogățirea ei, dar și acelea pentru claritatea exprimării. S-a vorbit chiar de o „dublă structură sociologică a procesului de occidentalizare romanică" a culturii și limbii literare din Transilvania epocii premoderne, despre faptul că au existat aici și opțiuni pentru o cultură „a elitelor" (implicit pentru introducerea „masivă" a neologismelor latino-romanice), alături de acelea — în mai mare măsură caracteristice — pentru o limbă literară accesibilă [5]. Ultima atitudine ne întîmpină, de exemplu, la S. Micu Clain, ale cărui eforturi „extraordinare" „de a regîndi în «rădăcini» de grai românesc termenii specifici ai filozofiei", „spre o limbă curată de mari carate autohtone", au fost remarcate și de L. Blaga [6]. Din convingerea că limba noastră este capabilă să exprime cele mai înalte forme de gîndire, precum și din dorința de a rămîne cît mai aproape de înțelegerea poporului, S. Micu prefera să scrie — ca de altfel și alți autori de manuale sau cărți de popularizare a științei din această perioadă — *arătare* în loc de *demonstrație*, *cuvinte de un nume* în loc de *sinonime*, *începuturi* în loc de *principii*, *înșelări* pentru *sofisme*, *neam* și *feliu* pentru *gen* și *specie* (în logică), *rînd* pentru *ordine*, *trup* pentru *corp* (în fizică) etc. (Deși încercările de a o alcătui din „material românesc" s-au produs și mai tîrziu, terminologia noastră științifică nu a evoluat, în general, pe calea configurată de cărturarul ardelean ; cei mai mulți dintre intelectualii români au considerat împrumutul neologic justi-

[1] Cf. S. Pușcariu, *Limba română*, vol. I. *Privire generală*, București, 1940, p. 370.

[2] *Ibidem*, p. 374.

[3] Vorbim de *calc semantic* în cazul unui cuvînt din fondul tradițional cu o accepțiune nouă, dobîndită sub influența termenului corespunzător din altă limbă ; *calcul de structură* presupune copierea formei interne a cuvîntului străin.

[4] Vezi, de exemplu, Theodor Hristea, *Probleme de etimologie. Studii. Articole. Note*, București, Editura științifică, 1968, p. 145—205.

[5] Vezi Al. Niculescu, *Individualitatea limbii române*, 2. *Contribuții socio-culturale*, București, Editura științifică și enciclopedică, 1978, p. 138 ș. u.

[6] Lucian Blaga, *Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*, București, Editura științifică, 1966, p. 166—168.

ficat atît de specificul limbii noastre, cît și de obiectul sau împrejurările caracteristice comunicării în domeniul activității științifice.)

Împrumutată de Școala ardeleană din tradiția retorică (a antichității și iluminismului european), ideea adaptării limbii la condiția cititorului a devenit mai tîrziu un argument însemnat pe care reprezentanții curentului popular l-au adus împotriva „pedanților", a creatorilor de sisteme lingvistice artificiale. „Cred că cea mai înțeleaptă limbă — scria Al. Russo în *Cugetări* — este limba care agiută pe om a-și tălmăci gîndul într-un chip ca toți ascultătorii să-l poată înțelege" [7], adică limba accesibilă, înțeleasă „de toată românimea", în conformitate cu uzul general. Ca și ceilalți scriitori însemnați din deceniile de mijloc ale veacului trecut, Al. Russo nu a negat necesitatea împrumuturilor neologice, dar a manifestat o anumită reticență față de ele : „Adevărat, nevoile nouă cer mijloace nouă, și ideile nouă au trebuință de cuvinte nouă, dar nevoia trebuie să le deie la ivală, să le creeze și să le împămîntenească" ; „nu avem dreptul de a lua mai mult decît numai pe cît ne lipsiră pînă acum cutare idei, pentru care nu găsim nicidecum cuvinte în limba românească [...]" [8]. Rămasă încă îndatorată raționalismului iluminist, cultura românească era acum dominată de mișcarea romantică, aceea care a adus și la noi cultul valorilor naționale, al particularului și „culorii locale", concepția că formele culturii și ale limbii populare sînt cele care sintetizează, cu adevărat, particularitățile spiritului național, ale „ființei" poporului [9]. Deși pentru gîndirea unor scriitori ca Al. Russo, N. Bălcescu, C. Negruzzi, V. Alecsandri, M. Kogălniceanu nu este caracteristică ideea izolării noastre de contactele lingvistice cu occidentul european (dovadă că în scrierile lor ne întîmpină un număr mare de neologisme latino-romanice), descoperim totuși la ei o anumită rezervă față de elementele lingvistice importate, generată nu numai de necesități stilistice, ci și de preocuparea pentru originalitatea culturii și a limbii literare. Preferințele lui N. Bălcescu, de pildă, se îndreaptă nu o dată spre cuvintele „cu parfum arhaic", cu accepțiuni specifice limbii vechi (*cap* „șef", *cuvînt* „motiv", *a îndatora* „a obliga", *scump* „avar", *scădere* „decadență" etc.), pe care le întrebuințează, însă, așa cum observa T. Vianu, „fără nici o lezare a sentimentului lingvistic mai nou" [10]. Întîlnim în opera scriitorului un număr mare de împrumuturi neologice, cu deosebire din limbile franceză și italiană, la care se adaugă calcurile. Din ultima categorie fac parte termeni ca *a alerga* „a face apel", „a recurge", calc semantic după fr. *recourir ; a atîrna* și *a spînzura* „a depinde", cf. fr. *dépendre (pendre* „a spînzura") ; *a consimți*, calc de structură după fr. *consacrer ; a inima*, cf. fr. *animer ; a înriuri* după fr. *influer*, germ. *beeinflüssen ; omenire* „umanitate", *orășenie* „burghezie", *simțiment* și *simțibilitate*, *zgomot*, „noutate", cf. fr. *bruit* etc. [11]. Din aceleași izvoare se alcătuiesc și bogatele serii sinonimice, pe care le putem reconstitui parcurgînd opera scriitorului : *armată, armie, oaste, oștire ; a ataca, a izbi, a lovi, a trăzni ; a îmbărbăta, a însufleți, a inima, a vărsa curagiu, a da curagiu* etc. [12].

[7] Al. Russo, *Cîntarea României*, Editura tineretului, [1962], p. 59.

[8] *Ibidem*, p. 56, 72.

[9] Vezi și programul *Daciei literare*.

[10] T. Vianu, *Nicolae Bălcescu, artist al cuvîntului*, în *Studii de istoria limbii române literare, Secolul al XIX-lea*, vol. II, E.P.L., 1969, p. 148.

[11] Vezi și T. Vianu, *lucr. cit.*, p. 146.

[12] Vezi Șt. Munteanu, *Considerații asupra sinonimiei în limba lui Bălcescu*, în *Studii despre N. Bălcescu*, București, [Societatea de științe filologice din R.S.R.], 1969, p. 147—151.

De această recunoaștere a valorilor limbii populare și vechi — în teorie, dar și prin practica scrisului — nu au fost însă străini nici reprezentanții curentului latinist, în primul rînd T. Cipariu, în limba căruia ne întîmpină o preferință evidentă pentru cuvintele mai vechi, întrebuințate, eventual cu sensuri calchiate, în locul neologismelor, fie acestea latino-romanice : *adeverire* „argumentare", *alăturare* „comparare", *a atinge* „a menționa", *a atîrna* „a depinde", *bărbat* „personalitate", *a cîștiga* „a obține", *a căuta* „a analiza", *ceartă* „polemică", *întrebare* „problemă", *a lăpăda* „a elimina", *de lipsă* „necesar", *a lua aminte* „a observa", *a avea amestec* „a fi în contact", *nepricepere* „incompetență", *plecare* „vocație", *preceptor* „competent", *punere în lucrare* „aplicare" etc. [13]. În general, însă, acești termeni sînt *de origine latină*, întrebuințarea lor fiind strîns legată de eforturile etimologistului îndreptate spre eliminarea cuvintelor „străine" din vocabularul limbii noastre. Tot astfel, și neologizarea românei a fost pentru latiniști nu numai o necesitate impusă de cerințele vieții moderne, *ci și o acțiune complementară aceleia din „purificare" a limbii* de influențe slave, maghiare, turcești etc. Menționăm și faptul că „purisme neologice" ca cele întîlnite la Cipariu apar frecvent, în jurul anului 1900, în limba literară a scriitorilor și cărturarilor transilvăneni [14].

În 1881, Maiorescu a formulat „principiile neologismului", o nouă valorificare a unora dintre elementele de bază ale doctrinei lingvistice iluministe și, în același timp, dovadă a aderării criticului, în chestiuni de limbă literară, la ideile curentului popular. Acceptînd că „organizări nouă" și „idei nouă" cer „cuvinte nouă", Maiorescu a transformat problema neologismului într-o *parte componentă a teoriei „formelor fără fond"* și a fost de părere că expresia *evoluției organice* a poporului și culturii sale, deci și a spiritului național, sînt cuvintele populare, iar nu cele împrumutate în veacul al XIX-lea. Dintr-un impuls psihologic, naționalist, criticul a ajuns însă la o soluție logică, rațională : „Acolo unde avem în limba noastră obișnuită un cuvînt de origine latină, nu trebuie să introducem altul neologist. Vom zice dar *împrejurare* și niciodată *cercustanță*, sau *circonstanță*, *binecuvîntare* și nu *benedicțiune etc.*" [15] (Descifrăm în această regulă formulată de înverșunatul adversar al etimologismului și o anumită preferință pentru fondul „clasic", latin, al vocabularului românesc popular.) Trebuie adăugat că, enunțînd „principiile neologismului", Maiorescu exprima un punct de vedere acceptat de mulți dintre contemporanii săi din Principate — în primul rînd din cercul *Convorbirilor literare* —, iar, după 1880, și de către cei din Transilvania, Banat sau Bucovina ; acest punct de vedere își găsea de altfel sprijin și în implicațiile politice ale cultivării limbii, de pildă, în teama de deznaționalizare a românilor „de peste munți".

Fără îndoială, neologismele nu pot fi triate prin aplicarea unei metode generale bazate pe identificarea obiectului, ca aceea pe care o preconiza T. Maiorescu, și fără a ține seama de situația concretă a comunicării, de faptul că *sinonimia este, în primul rînd, o problemă stilistico-funcțională*. Maiorescu însuși a fost criticat pentru „infracțiunile" sale împotriva principiilor formulate. Cuvintele unei limbi, scria S. Pușcariu în 1911, „nu se acoperă niciodată deplin cu ideea pe care o exprimă" ; „cu

[13] Exemplele sînt reproduse din lucrările lui T. Cipariu : *Principie de limbă și scriptură*. Ediția nea II, Blaj, 1866 (p. 52, 16, IV, 22, 60, 9, 29, 49) și *Gramateca limbei române*, partea I. *Analitica*, București, 1869 (p. 13, 272, 301, 245, 57, 165).

[14] Vezi *Studii de lingvistică*, Timișoara, Tipografia Universității, 1976, p. 132—141.

[15] T. Maiorescu, *Neologismele*, în *Critice*, București, E.P.L., 1966.

greutate se va putea găsi vreo formulă normativă prin care să se stabilească în mod definitiv și clar pînă la ce grad sîntem îndreptățiți să primim din limbi străine cuvinte neologisme în graiul nostru [...]" [16]. „Limba unor gînditori — va observa mai tîrziu lingvistul clujean — are nevoie de sinonime, precum omul cu o cultură mai rafinată are nevoie, în interiorul său, de un covor pe jos, de tablouri pe pereți, și de un stil în liniile mobilierului" ; savantului și filozofului „îi trebuie elemente lexicale cît mai precise și neechivoce", „poetului și oratorului îi trebuie cuvinte neuzate și impresionante prin eufonia lor" [17].

Infirmînd previziunile filologilor, româna cultă oferă azi deosebite posibilități de nuanțare a expresiei, un lexic de o varietate cu totul aparte, o mare bogăție sinonimică ; este un aspect care o individualizează în cadrul romanității.

STIL, COMPOZIȚIE

Narațiunea poetică

G. I. TOHĂNEANU
Universitatea din Timișoara

Mai puțin cunoscut decît *Călin (File din poveste)*, amplul poem eminescian postum *Călin Nebunul* (727 de versuri) cuprinde numeroase pasaje de o strălucire poetică intensă. Ca și în *Scrisoarea III* — în celebra descriere a bătăliei de la Rovine — Eminescu, admirat, mai cu seamă, ca unul din marii *lirici* ai lumii, învederează aici calitățile unui *povestitor* de înaltă clasă. Faptele se tălăzuiesc impetuos, cu o vigoare rar întîlnită chiar în *proza* noastră epică. Iată cum relatează poetul epilogul luptei dintre Călin și zmeul cel cu opt capete :

> Și în negrul întuneric într-o luptă oarbă, crudă,
> Mîni de fier în piept i-nfige ; zmeul ostenit asudă,
> Gîfîie pe cele-opt gîturi, sub genunchi Călin îl ține
> Și cu sabia-i rătează a lui capete păgîne.

Voi mărgini observațiile mele, cu caracter selectiv, la acest scurt fragment.

Cadrul fioros al luptei este fixat, sumar, prin expresia „în *negrul* întuneric", în alcătuirea căreia epitetul *negru* adaugă însușirii *fizice*, în speță : *cromatice*, pe care o redă îndeobște, o pregnantă notă *morală*. Semnificația sa, larg contextuală, este apropiată de aceea a adjectivului *sinistru*. Comparația cu primele două versuri din *Mistrețul cu colți de argint*, cunoscuta baladă a lui Șt. Aug. Doinaș, nu mi se pare deplasată :

> Un prinț din Levant, îndrăgind vînătoarea,
> Prin inimă *neagră* de codru trecea.

[16] *Tribuna*, Arad, XV, 1911, nr. 38 din 2 martie, p. 1.
[17] Vezi S. Pușcariu, *Limba română*, ed. cit., p. 389, 390.

Şi aici epitetul nostru cumulează valorile fizică şi morală, prevestind, parcă, drama vînătorului de iluzii... Atunci cînd *întunericul* este „prietenos", ca în finalul basmului antum *Călin (File din poveste)*, epitetul său poate fi numai „moral" :

> Iar prin *mîndrul întuneric* al pădurii de argint
> Vezi izvoare zdrumicate peste pietre licurind.

În al doilea emistih al primului vers, două epitete juxtapuse, avînd aceeaşi structură silabică şi metrică — alcătuind, adică, fiecare cîte un troheu *(oár-bă, crú-dă)* — şi chiar acelaşi număr de sunete (5), sugerează dîrzenia şi durata prelungită a încleştării. De remarcat, iarăşi, că *oarbă* pendulează între concret şi abstract, între lumea fizică şi cea morală, căci epitetul nu trimite numai la ideea de „noapte", de „întunecime", ci şi la aceea de „inconştienţă", de „iraţionalitate". Chiar dacă suprapunerea nu este perfectă, versul „Ce-o să-i pese *soartei oarbe* ce vor ei sau ce gîndesc ?", din *Scrisoarea III*, poate fi adus în discuţie. *Orb* înseamnă, aici, „implacabil".

Ulterior, printr-o suită de cinci propoziţii principale coordonate, poetul declanşează acţiunea propriu-zisă. De bună seamă, toate verbele predicate sînt la prezentul „dramatic" („istoric") şi exprimă acţiuni violente, brutale *(-nfige, asudă, Gîfîie, „sub genunchi îl ţine", rătează)*. Sensul „violent" al verbului *ţine* rezultă, aşa cum se vede, din context. Locul predicatelor în propoziţiile respective este variat (de trei ori la sfîrşit : *-nfige, asudă, ţine ;* o dată la început : *Gîfîie ;* o dată în mijloc : *rătează)*. Desigur, mobilitatea aceasta a topicii este, cel puţin într-o anumită măsură, reclamată de necesităţi metrice, dar, pe de altă parte, ea are darul să redea trepidaţia încăierării, al cărei „puls" discontinuu este punctat şi de alternanţa, lipsită de simetrie, a subiectelor gramaticale : *Călin*, în propoziţiile 1, 4 şi 5 ; *zmeul*, în propoziţiile 2 şi 3. Totuşi, primul şi ultimul cuvînt, primul şi ultimul „gest" aparţin învingătorului : *-nfige, rătează*. Zmeul este strivit, astfel, şi... „sintactic" (dacă îmi este îngăduit să mă exprim aşa), căci zbaterile lui inutile *(asudă, Gîfîie)* sînt încadrate de acţiunile decise şi decisive ale adversarului. În sfîrşit, absenţa relaţiilor de dependenţă sintactică la nivelul frazei — toate propoziţiile sînt principale ! — aşază într-o lumină egală, la fel de puternică, fiecare din cele cinci „acte" ale dramei.

Structura fonetică a cuvintelor îşi aduce şi ea contribuţia la desăvîrşirea artistică a naraţiunii. Am amintit că epitetele *oárbă, crúdă* — juxtapuse — au aceeaşi structură metrică şi silabică. Afirmaţia este însă valabilă şi pentru determinantul lor *(lúptă)*. Rezultă, de aici, impresia că ne aflăm în faţa unui grup sintactic omogen, compact, ai cărui termeni — un substantiv şi două adjective — formează, fiecare, cîte un troheu. Simetria nu se opreşte însă la atît, căci şi silabele celor trei cuvinte sînt alcătuite din acelaşi număr de sunete (3+2). În sfîrşit, structura silabelor finale *(-tă, -bă, -dă)* este de aşa natură, încît creează un fel de „rime" interioare. În ciuda caracterului „tehnic" al acestor observaţii, „pulsul" egal şi monoton al sintagmei devine, prin corelare cu conţinutul,

factor expresiv, evocînd acele lungi „reprize" ale luptei, în care echilibrul de forțe se menținuse.

Emistihul următor începe însă cu cinci cuvinte monosilabice — trei substantive *(Mîni, fier, piept)* și două prepoziții *(de, în)*. Substantivele se află toate „sub ictu" (sub accent), iar elementele relaționale dețin poziții neaccentuate. Structura monosilabică a celor cinci cuvinte consecutive, precum și distribuția lor în alcătuirea ritmică a versului stîrnesc impresia unui „staccato" violent, în deplin acord cu noile detalii referitoare la cursul acțiunii.

Pentru a aprecia la justa ei valoare arta compozițională a lui Eminescu, este instructivă, la răstimpuri, compararea unor locuri paralele din poem și din basmul în proză care constituie modelul celui dintîi. După un schimb de replici între Călin și fata de împărat — pe care poetul se mulțumește să le transcrie și să le supună rigorilor metricii — urmează venirea zmeului și, bineînțeles, lupta. Iată cum o relatează naratorul popular : „Și se ieu la luptă și se luptă și-l omoară Călin Nebunul". Pentru Eminescu, fraza aceasta simplă și laconică reprezintă un fel de „titlu" sau de „subiect de compoziție", pe care imaginația sa îl dezvoltă și îl amplifică, pînă la proporțiile unei drame.

Micul text propus analizei oferă prilej și pentru alte observații, mai mărunte, nu lipsite însă de importanță, dacă ne referim la *ansamblul* operei poetice eminesciene. Mă voi mărgini la trei, numai, dintre ele :

1. Este, oare, rima *ține / păgîne* „imperfectă" ? Așa s-ar părea, întrucît *i* nu „se îngînă" cu *î*. Și, totuși, ea este inatacabilă : „imperfecția" este numai aparentă, căci poetul *scrie* literar *(ține)*, dar citește și pronunță regional *(țîne)*. Or, *țîne / păgîne* este o rimă fără cusur. Asemenea situații ne întîmpină adesea în poezia eminesciană. Iată încă un exemplu din „celălalt" *Călin :*

> Și din cînd în cînd vărsate, mîndru lacrimile-ți *șed*,
> Dar de seci întreg izvorul, atunci cum o să te *văd* ?

Evident, poetul rostea, moldovenește, *șăd*, și, astfel, rima cu *văd* se „împlinește"...

2. Este, oare, „incorectă" întrebuințarea articolului *a* (în loc de : *ale*) în expresia „*a* lui capete păgîne" ? Nu, ea nu este incorectă. Forma aceasta, invariabilă, a articolului genitival se bucură de o largă întrebuințare în limba populară, revenind adesea la Eminescu, Sadoveanu, Agârbiceanu și la alți mari scriitori ai noștri, mai ales din Moldova și Ardeal.

3. Formele pronominale conjuncte, în cazul dativ, cu valoare p o s e s i v ă *(sabia-i)* constituie o *trăsătură caracteristică* a limbajului *p o e t i c* românesc :

> Și lăsîndu-te la *pieptu-mi*
> Nu știam ce-i pe pămînt
> *(Pe aceeași ulicioară...).*

Nu este greu de sesizat faptul că, în vorbirea obișnuită, curentă, nimeni nu spune *pieptu-mi, lira-mi, viața-mi, lacrimile-ți...*

Subiectul operei literare

(cu aplicație la „Neamul Șoimăreștilor" de M. Sadoveanu)

PAUL MAGHERU
Institutul de învățămînt superior Oradea

Manualul de clasa a VIII-a ilustrează specia de roman a genului epic prin romanul istoric *Neamul Șoimăreștilor* de Mihail Sadoveanu. Dorim să întregim înțelegerea acestei forme literare prin secționarea subiectului în părți, pentru a urmări cum se asamblează ele într-o operă unitară cu sensuri și finalități artistice. Va trebui să precizăm pentru aceasta, pe parcursul expunerii, cîteva noțiuni de teorie literară legate mai ales de *compoziție* și *organizarea subiectului* operei literare, fără de care, cel puțin la începători, nu se poate concepe o interpretare adecvată, satisfăcătoare.

În analiza literară a oricărei opere narative deosebim, în general, patru elemente constitutive : *tema, motivul, subiectul* și *personajul*.

Prin *temă* înțelegem aspectul cel mai general de viață reflectat în opera literară. *Neamul Șoimăreștilor* prezintă un episod din lupta crîncenă a țăranilor liberi, a răzeșilor pentru libertate socială, pămînt și dreptate. Tema aceasta a fost inspirată de suferința seculară a moșilor și strămoșilor, după cum aflăm într-o confesiune din finalul romanului. Tema se compune sau se descompune într-o serie de episoade, fapte, întîmplări asamblate într-o povestire unitară, care reconstituie artistic un fragment din istoria dramatică, plină de zbucium a unui neam de răzeși. Unitățile narative minime din care se constituie o operă literară se numesc în teoria literară *motive*. Într-un anumit sens, aproape orice cuvînt (sau grup de cuvinte) introduce în operă un motiv. *Neamul Șoimăreștilor* debutează cu înfruntarea crudă între oștile lui Ștefan Tomșa, sprijinit de turci, și urmașii lui Ieremia Movilă, sprijiniți de leși și de cazaci. Numai în primele patru capitole, mai apropiate de faptul istoric, cu persoane, locuri și întîmplări reale, preluate de scriitor din cronici, întîlnim o mare varietate de motive : rivalitatea dintre marii boieri și lupta pentru domnie, lupta pentru dreptate împotriva celor ce au pustiit și sărăcit țara, răzbunarea, recompensa, norocul schimbător, frăția de sînge, nostalgia locurilor natale, călătoria etc.

Totalitatea motivelor, episoadelor, faptelor, întîmplărilor într-o anumită organizare formează *subiectul* operei literare. Teoria literară modernă face o distincție între faptul brut al povestirii, imaginat de scriitor sau luat din istorie, pe care îl numește prin cuvinte sinonime : *povestire, narațiune, poveste, fabulă, anecdotă*, și *subiect*, prin care se înțelege o anumită organizare, mai mult sau mai puțin elaborată, în scopuri estetice, a materialului povestirii. Înțeles ca o structură narativă, subiectul se identifică, într-un anumit sens, cu forma, *compoziția, arhitectura* sau *construcția* operei literare.

Subiectul este format din cîteva părți devenite tradiționale : *expozițiunea, intriga, conflictul, desfășurarea acțiunii, punctul culminant* și *deznodămîntul*. Aceste elemente constitutive nu au o ordine prestabilită și nici nu au o prezență obligatorie în orice operă literară. Organizarea subiectului este hotărîtă de necesitatea exprimării cu maximă fidelitate și eficiență estetică a adevărului.

Expozițiunea fixează de obicei la începutul narațiunii cadrul, locul, timpul și personajele acțiunii. Romanul lui Sadoveanu începe cu conflictul armat între oastea lui Tomșa și Movilă la o cotitură a Prutului care se

cheamă Cornul lui Sas, în anul 1612. Înaintea luptei se face o sumară prezentare a protagoniștilor : viteazul tătar Cantemir bei, boierul filozof și patriot Simeon Bîrnovă și Tudor Șoimaru, între care se va lega, după un ritual războinic, o frăție exemplară, de sînge, deși nu erau de aceeași lege, ideal de prietenie și convietuire omenească, pe care scriitorul îl subliniază de cîteva ori. Locul acțiunii, desfășurată pe mai multe planuri, acțiunea principală, hotărîtoare se mută în satul natal al lui Tudor Șoimaru, prezentat cu gingășie, pe la mijlocul romanului, ca un sat tipic moldovenesc, „cu case mari acoperite cu stuh, case mari, răzășești", într-un spațiu specific, cu elemente statornice ale florei și faunei românești, cu codri, păduri, rîuri și vîlcele, iazuri, poiene și ciripit de păsările care amintesc de universul copilăriei cîntat de Eminescu.

Începînd cu capitolul al V-lea, istorisirea ia forma unui roman de aventuri, avînd ca pretext călătoria spre ocinele strămoșești, cu tot felul de încurcături, peripeții sau întîmplări neprevăzute, răpiri, capcane, urmăriri, popasuri pe la nelipsitele hanuri, întîlniri neașteptate etc. Cei trei eroi se comportă ca niște veritabili mușchetari români, descinși parcă din baladele și legendele populare, viteji, generoși, iubitori de dreptate și libertate. Această rețea sau țesătură de fapte, întîmplări și încurcături prezentate într-o legătură cauzală formează *intriga* narațiunii. *Intriga* prezintă o succesiune temporal-cauzală a evenimentelor sau întîmplărilor cu accentul pus pe cauză. Dacă spunem, de exemplu, că Ștefan Tomșa a înlăturat de la domnie pe urmașii lui Ieremia Movilă, apoi a fost înlăturat și el, am reprodus, folosind termenii propuși mai sus, doar o *poveste, fabulă, anecdotă sau întîmplare*, o simplă narare a vieții în timp. Pe cînd în enunțul : Ștefan Tomșa a ocupat scaunul domniei ca să facă dreptate, fiindcă Movileștii au pustiit și sărăcit țara, dar, fiind crud și neiertător cu boierii, aceștia l-au silit să părăsească tronul, avem o *intrigă*, fiindcă se explică sensul și cauza acțiunilor desfășurate în timp. *Povestea* este de obicei un pretext care satisface o facultate elementară a omului : curiozitatea. *Intriga* este un aspect logic al subiectului, conține de obicei un mister, o surpriză și satisface însușiri superioare ale spiritului : inteligența, memoria, perspicacitatea, istețimea sau agerimea minții, intuiția, previziunea etc. Cînd Tudor Șoimaru o eliberează din captivitate pe fiica boierului Stroie Orheianu și se îndrăgostește de ea, eroul nu știe că Magda este copila ucigașului tatălui său. Iată o enigmă.

Fiindcă, de cele mai multe ori, viața, succesiunea temporal-cauzală a faptelor se desfășoară datorită unui conflict, *intriga* se identifică adesea cu *conflictul*. După cum s-a putut vedea, intriga este o noțiune mai largă, mai cuprinzătoare, o unitate narativă superioară conflictului, alcătuită dintr-o rețea de episoade, incidente sau motive, din întorsături și răsturnări de situații ce explică logic desfășurarea acțiunii. *Conflictul* este acel element al subiectului care declanșează acțiunea. El prezintă o ciocnire puternică de interese sau principii contradictorii, introducînd în opera literară epică sau dramatică structura contradictorie a vieții înseși. Conflictele pot fi *interne*, manifestate în ciocnirea între trăsăturile contradictorii aparținînd unuia și aceluiași personaj, și *conflicte externe*, manifestate în ciocnirea între trăsăturile contradictorii ale unor personaje sau fenomene deosebite.

Viața complexă și bogată a lui Tudor Șoimaru oferă o bună posibilitate de ilustrare a acestor noțiuni. Romanul lui Sadoveanu prezintă într-o rafinată dozare și gradare, pe de o parte, conflictul intern între sentimentul

de dragoste față de fiica boierului Orheianu și datoria de a-și răzbuna tatăl ucis, iar, pe de altă parte, simplificînd mult lucrurile, conflictul extern al luptei sociale între boierii hrăpăreți și țărani. Conflictele evoluează paralel, cresc în intensitate, atingînd *punctul culminant* în momentul în care Stroie Orheianu, favorizat de schimbarea domniei, cere din nou pămîntul țăranilor, ridică buzduganul asupra lui Tudor Șoimaru, dar e ucis de acesta cu o furie turbată și tras de barbă lîngă piatra de mormînt a lui Ionașcu, răzbunînd, în felul acesta, cumplita moarte a tatălui său.

Deznodămîntul, care marchează sfîrșitul acțiunii și soluționează conflictele, este notat de autor cu tristețe și mînie, în cîteva cuvinte simple, dar îndîrjite și încordate lăuntric : „Iar Tudor cu soția lui Aniță, și Mihu, și toți ceilalți răzăși au fost urgisiți și prigoniți, dar s-au ținut cu tărie. Pe urmă cei ce-au venit după ei au fost călcați și supuși de alții și vremea necontenit i-a lovit pînă ce le-a plecat frunțile adînc spre pămînt".

Orice roman este înainte de toate o *poveste* organizată într-un subiect ca mijloc de reflectare artistică a realității, subsumînd o idee, un sentiment, o bucurie, o tristețe, o confesiune, un pretext, la urma urmelor, care să dea răspuns nenumăratelor probleme sociale, psihologice, etice, morale ale omului din toate timpurile. De aici decurge natura nu tocmai simplă, deseori încifrată a literaturii și necesitatea de a înțelege nu atît subiectul sau legenda, cum îi spunea Eminescu, pe care mulți o reproduc cu alte cuvinte, cît de a-i pătrunde sensurile ascunse, alegorice.

Dar temele, motivele, subiectele, evenimentele, faptele și întîmplările sînt legate de oameni și nu s-ar putea concepe fără acțiunea lor. Preocuparea fundamentală a literaturii față de om și de problemele sale se reflectă în prezența masivă a personajului, ca modalitate esențială de reflectare artistică, în creațiile epice și dramatice. Expunerea noastră se oprește, însă, aici. Vom reveni asupra altor elemente ale narațiunii într-un articol viitor.

Poezia cu formă fixă

OLIMPIA BERCA
Universitatea din Timișoara

Așa cum se știe îndeobște, textul poetic este unitatea dialectică dintre un conținut de idei și sentimente și o formă, prin care se înțelege (simplificînd, evident, lucrurile) aspectul lingvistic și prozodic al enunțului respectiv. Absolut inseparabile, cele două elemente sînt reținute ca atare doar din considerente de analiză și teoretizare. Pe de altă parte, ele sînt două componente prin fuziunea cărora se naște poemul.

Forma, în accepțiunea pe care titlul acestui articol o adoptă, se referă la organizarea prozodică a textului. În această privință, comunicarea poetică în sine nu pretinde o configurație prestabilită. Ceea ce i se cere neapărat poeziei este ca materialul lingvistic să fie organizat în segmente (versuri), beneficiind de o anumită repartizare (armonioasă) a silabelor alcătuitoare și, ceva mai tîrziu, de consonanța finală a rîndurilor ritmate (de rimă). Strofa, fără să fie o condiție de existență a poemei, îi conferă un plus de simetrie.

În evoluția istorică a poeziei, au apărut, în literaturile europene medievale (mai ales în cele romanice) sau în literaturile orientale, așa-nu-

mitele *forme fixe de poezie*. Conformarea inspirației la un tipar preexistent, adoptarea unor elemente expresive mai pronunțat muzicale (menținerea acelorași rime de-a-lungul întregului poem, repartizarea și alternarea lor armonioasă, repetarea simetrică a unor segmente), precum și întinderea, în genere, redusă, sînt cîteva trăsături care definesc, în mare, aceste structuri fixe.

Principalele specii ale formelor fixe sînt : *catrenul, distihul, gazelul, glosa, madrigalul, pantumul, ritornela, rondelul, rondoul, rondi-ul, sonetul, terțina* și *trioletul* [1].

Fără să formeze obiectul unor studii aparte, poeziile cu formă fixă au preocupat pe cercetătorii români ai prozodiei încă de la începuturile disciplinei. Miron Costin (1673) schițează legile distihului, T. Cipariu (1860) amintește de sextină, I. Heliade Rădulescu (1868) definește distihul, catrenul, terțina și sonetul, I. Lăzăriciu (1882) menționează rondelul, G. I. Ionescu-Gion (1885) conturează trăsăturile terținei, ale catrenului și ale sextinei. Printre primii, însă, care pun în circulație termenul de *poem cu formă fixă* este N. I. Apostolescu (1909) [2].

Echilibrul compoziției, severitatea formei și unitatea tonului, elemente ce caracterizează aceste specii lirice, au atras întotdeauna pe creatorii români, astfel încît, majoritatea acestor structuri apar, în alcătuiri mai mult sau mai puțin tradiționale, și în literatura noastră. Chiar dacă nu au fost exersate toate în aceeași măsură (unele se rezumă la apariții sporadice, aproape întîmplătoare), ele există ca atare, iar evoluția poeziei românești nu poate fi concepută fără studierea lor.

Sonetul [3], cea mai importantă și mai frecventă specie a liricii fixe, are o mare vechime în literatura universală (apare în secolul al XIII-lea prin Iacopo de Lentini din Școala siciliană). Structura lui (modelată succesiv de Dante, Petrarca, Shakespeare, Baudelaire sau Rilke) s-a schimbat de la o epocă la alta, păstrîndu-se, însă, între anumite limite compoziționale și prozodice (14 versuri endecasilabice, distribuite în două catrene și două terțete, cu numai două rime pentru fiecare dintre acestea : *abba abba cdc dcd ;* forma clasică recomanda evitarea repetițiilor și un vers final care să cuprindă concluzia celor anterioare). Sonetul românesc a parcurs o traiectorie interesantă și originală, fiind cultivat constant de la Iancu Văcărescu *(Pacea)* și Asachi *(La introducerea limbei naționale* etc.) pînă în zilele noastre. Imprimîndu-i o configurație potrivită cu natura lingvistică și prozodică a limbii române, M. Eminescu (autor a 26 de sonete) s-a menținut în cadrele endecasilabului iambic, dar a inovat considerabil va-

[1] Importanța acestor forme nu este egală în lirica românească. Unele specii *(madrigalul, rondoul, sextina)* apar sporadic, întîmplător chiar, sau influențează doar structura unor poeme (L. Gáldi, *Introducere în istoria versului românesc*, Minerva, 1971, descoperă „accente" de madrigal în unele poezii ale lui Al. Macedonski sau Ion Barbu).

[2] Miron Costin, *Înțelesul stihurilor, cum trebuiește să să citească*, în *Opere*, E.S.P.L.A., 1958, p. 319 ; T. Cipariu, *Elemente de poetică, metrică, și versificațiune*, Blaj, 1860 ; I. Heliade Rădulescu, *Curs întreg de poesie generală*, București, 1868 ; Ioan Lăzăriciu, *Elemente de poetică română*, Sibiu, 1882 ; G. I. Ionescu-Gion, *Manual de poetică română*, București, 1885 ; N. I. Apostolescu, *L'ancienne versification roumaine*, Paris, Champion, 1909.

[3] Ordinea tratării acestor forme de poezie fixă în lirica românească a urmat criteriul importanței și extinderii lor. Pentru întreaga problemă vezi : H. Morier, *Dictionnaire de poétique et de rhétorique*, Paris, 1961 ; *Poezii cu formă fixă*, Ediție îngrijită, prefață, note și bibliografie de Gh. Cardaș, Editura Albatros, 1973 ; Gh. Ghiță — C. Fierăscu, *Dicționar de terminologie poetică*, Editura Ion Creangă, 1974 ; Wolfgang Kayser, *Opera literară*, Editura Univers, 1979.

riațiile metrilor iambici și gama combinațiilor rimice. Modernizarea speciei, prin introducerea unui ritm mai suplu (cu cezura „flotantă"), liberalizarea sistemului de rime și extinderea registrului tematic au conferit sonetului românesc o permanentă actualitate. S-au scris sonete în stihuri foarte ample (Asachi a apelat la tetrametrul trohaic, vers lung de 16/15 silabe ; V. Voiculescu, în cele 90 de piese ale ciclului *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare*, la alexandrini), dar și altele în versuri scurte (de 3 sau 4 silabe : B. Fundoianu, *Nervi*). Tiparul rimic cunoaște și el o impresionantă diversitate : abba abba cdc dcd ; abba abba ccd ede ; abba baab ccd eed ; abab cdcd efe fgg etc. Între sonetiștii români au strălucit Al. Macedonski, Ion Barbu, Ion Pillat, Mihai Codreanu, Victor Eftimiu.

Rondelul, inventat de francezi, are de asemenea o structură complexă. Compus din 14 sau 13 versuri, grupate în trei strofe (un catren, un terțet și o strofă de cinci versuri, cf. *Rondel de l'adieu* de Edmond Haracourt) sau trei catrene și un vers independent, două catrene și o strofă de cinci versuri (vezi rondelul românesc), rondelul pretinde reluarea primelor două stihuri în poziția 8 și 9, precum și identitatea dintre primul și ultimul vers. Cu mici variații de la tiparul originar, el a pătruns în literatura noastră la sfîrșitul secolului trecut. Al. Macedonski a reușit să-l integreze în spațiul estetic al poeziei românești, în urma unor îndelungate sublimări artistice. Ciclurile sale conțin, astfel, alături de versuri iambice de 8 și 9 silabe *(Rondelul lucrurilor, Rondelul orașului mic)*, versuri trohaice *(Rondelul trecutului)* sau solemne stihuri amfibrahice („Mai sînt încă roze — mai sînt, / Și tot parfumate și ele / Așa cum au fost și acele / Cînd ceru-l credeam pe pămînt"... *Rondelul rozelor de august* [4]). Jocul rimelor, distribuirea lor, alternanțele și simetriile expresive ce se stabilesc cu celelalte vocale accentuate ale textului contribuie la valoarea artistică a acestor poeme. Alături de rondelurile scrise de Al. Vlahuță, Al. Obedenaru sau Traian Demetrescu, se reține și acelea ale lui B. Fundoianu *(Rondel de toamnă, Rondel fără muzică, Rondel de primăvară)*.

Gazelul, creat în lirică arabă, este alcătuit din trei pînă la 10 perechi de versuri, antrenate într-o „țesătură", în care prima rimă se repetă după schema aa ax ax ax... Preluat de poeții germani (Fr. Rückert, Platen) din literatura persană, gazelul este introdus în poezia noastră de M. Eminescu. In afara cunoscutului gazel plasat la începutul poemului *Călin* („Toamna frunzele colindă, / Sun-un grier sub o grindă, / Vîntul jalnic bate-n geamuri / Cu o mînă tremurîndă, / Iară tu la gura sobei / Stai ca somnul să te prindă...") [5] s-au mai păstrat unele texte postume de aceeași factură : *Gazel, În lîră-mi geme și suspină-un cînt, Din cînd în cînd*. Acestea din urmă adaugă la tehnica specială a rimei și repetarea unor segmente de vers. Inspirat, la rîndul său de gazel, Coșbuc îi lărgește considerabil sfera tematică (cf. *Lupta vieții*).

Glosa, născută în Spania, a trecut, apoi, în literatura franceză și germană, de unde a împrumutat-o Eminescu. Modelul creat de el, o capodoperă a speciei, prezintă unele diferențe față de forma originară, prin extinderea strofei-motto de la 4 la 8 versuri. Structura glosei impune ca fiecare stih din prima strofă să fie dezvoltat în strofele următoare pe o întindere de versuri egală cu cele din motto (la Eminescu, deci, 8 strofe a cîte 8 versuri, la care se adaugă strofa inițială și o strofă finală inversă).

[4] Al. Macedonski, *Poezii*, Editura Minerva, 1979, p. 318.
[5] M. Eminescu, *Opere*, I, București, 1939, p. 76.

Terţina, „terţa rima", cum o numeşte Heliade (care ne oferă şi primul model românesc : *Santa cetate*), este poezia alcătuită din strofe (nelimitate ca număr) de trei versuri ce „se încatenă, legîndu-se o stanţă de alta" (Heliade, *Curs*). Structura ei este şerpuitoare : al doilea stih din prima strofă rimează cu primul şi al treilea vers din strofa următoare ş.a.m.d., după tiparul aba bcb cdc... Ultimul vers, izolat, rimează cu cel din mijlocul ultimului terţet. Deşi se pare că are o origine provensală, creatorii ei celebri sînt italieni — Dante, Petrarca. M. Eminescu a apelat la terţină în cîteva postume. Dacă Heliade, Eminescu sau Coşbuc au scris terţine în tradiţionalul endecasilab, Macedonski ne oferă terţine plăsmuite în versuri scurte (de 8 şi 9 silabe), în timp ce V. Voiculescu încearcă alexandrinul (14/13 ; 13/14 : „Cu fruntea-mpovărată de gîndurile morţii, / Trecea furiş prin noapte spătosul rege dac... / Destinul lui zvîrlise greşit, cu stînga sorţii... / În fund, ca o făclie aprinsă-ntr-un cerdac, / Pe zariştea de piscuri se înfipsese luna, / Privind încremenită, cum regele ortac..." *(Decebal")* [6].

Trioletul, poezie de 8 versuri, în care primul şi al doilea stih se repetă (uneori, cu mici modificări) la intervale fixe, după schema rimică abaaabab, este de origine franceză (a fost creat în secolul al XIV-lea). Prin parnasieni a cunoscut un important reviriment. Se pare că primul exemplu în lirica noastră aparţine lui Theodor Lupul, care a compus în 1856 un poem în limba germană. Modele mai apropiate de zilele noastre aparţin lui Al. Naum şi B. Fundoianu *(Triolete)*.

Roba'i-ul (pers. „strofă", pl. *robayat* [7]) se compune dintr-un catren (sau mai multe) de tipul rimic aaxa. Specie persană (reprezentată prin Omar Khayyam), pătrunde, prin filieră germană, în poezia lui Eminescu *(Rime alegorice, Din Halima)*, Roba'i-uri a scris şi Ion Pillat în ciclul *Visări păgîne (Din rubaiyatul lui Yussuf* : „Din orişice iubire dorinţe vechi răsar : / În zori de zi amurgul revine parcă iar, / Paharnice ne toarnă în primăvara nouă / Străvechiul vin al toamnei ce scînteie-n pahar") [8].

Pantumul, adoptat de poezia romantică europeană din lirica malaeză, are o complicată structură ce pretinde ca al doilea vers al fiecărui catren să devină primul stih al catrenului următor, iar ultimul vers, al treilea. Pantumul se desfăşoară pe două planuri tematice şi pe două serii de imagini, distribuite, paralel, în primele şi ultimele versuri ale strofei. În literatura franceză are cîţiva autori celebri (Victor Hugo, Théophile Gautier, Leconte de Lisle, Baudelaire) ; în lirica noastră au creat după acest tipar Cincinat Pavelescu, M. Demetriade, B. Fundoianu.

Sextina, inventată de provensalul Arnaut Dadiel, are o alcătuire complicată, a cărei dificultate constă în jocul combinatoriu al cuvintelor din finalul fiecărui vers. Frecventă în lirica Renaşterii (Petrarca, Camoëns), sextina nu s-a bucurat la noi de o prea mare adeziune. *Distihul* şi *catrenul* — ca forme fixe de poezie şi nu ca structuri strofice — au, de asemenea, o slabă dezvoltare.

---

[6] V. Voiculescu, *Poezii*, I, E.P.L., 1968, p. 186.

[7] *Dicţionarul explicativ al limbii române* adoptă, în mod eronat, forma de plural pentru singular : *rubaiat* (p. 817, s.v.).

[8] Ion Pillat, *Poezii*, E.P.L., 1965, p. 15.

Antiteza

Prof. STANCA CHESARU
Liceul de matematică-fizică nr. 2, București

Figură dominantă mai ales în poezia romantică, antiteza exprimă, așa cum ne arată însuși termenul (gr. *antithesis*), o opoziție. „Ca figură de stil derivînd dintr-un procedeu de gîndire, antiteza constă în alăturarea a două expresii (cuvinte) cu sensuri contrarii, care se pun reciproc în lumină, cu scopul de a sublinia și mai mult opoziția dintre ele" [1]. Procedeul îmbrățișează cele mai diferite tipuri de discurs — narațiunea, descrierea, discursul retoric, adevăratele sale valențe expresive se dezvăluie însă mai ales în cadrul poeziei. Antitezele se pot constitui și în serii, devenind astfel un principiu de structurare a contextului poetic.

Relevarea procedeului antitezei devine posibilă încă din primele clase gimnaziale, chiar înainte de a fi definită noțiunea. Într-o poezie ca *Sergentul* de V. Alecsandri, elevii înțeleg că seriile de opoziții pe care le operează poetul în prezentarea eroului său :

Și bietul om slab, palid, avînd sumanul rupt
Și o cămașă ruptă bucăți pe dedesupt
Pășea trăgînd piciorul încet, *dar* pe-a lui față
Zbura ca o lumină de glorie măreață [...]
Opinca-i era spartă, căciula desfundată
Dar fruntea lui de raze părea încoronată.
Calică-i era haina, *dar* strălucea pe ea.
Și crucea Sfîntul Gheorghe și-a României Stea

sînt menite să scoată în evidență calitățile morale ale ostașului erou, calități ce nu pot fi umbrite nici de sărăcia vestimentară și nici de slăbiciunea fizică.

„Antitezele sînt viața", scria Eminescu [2] și întreaga sa operă îi confirmă afirmația.

Cele patru poezii studiate în clasa a IX-a *(Împărat și proletar, Epigonii, Scrisoarea III* și *Luceafărul)* oferă suficiente exemple. De la poezia *Împărat și proletar*, în care întîlnim mai ales antiteza termenilor alăturați, realizată prin opoziția pronumelor personale *voi / ei* de tipul : *„Ei* tot și *voi* nimica, *ei* cerul, voi dureri", reluată în repetate rînduri de-a lungul discursului proletarului, în *Epigonii* și *Scrisoarea III*, Eminescu se ridică la antiteza compozițională. Ultimele două poezii sînt structurate în două părți distincte, opuse atît în ceea ce privește aspectele prezentate, cît și în maniera stilistică perfect adaptată conținutului de idei. Tonului de epopee, dincolo de care transpare vibrația lirică a poetului, din prima parte a *Scrisorii III*, îi va corespunde, în cea de-a doua, tonul satiric. Însușindu-și o sintaxă abruptă, cu propoziții scurte, eliptice, întrerupte de violente exclamații, interogații și invocații retorice, un ritm sacadat specific frazei satirice și un limbaj violent, abundînd în epitete și comparații — invective [3],

[1] *Dicționar de termeni literari*, București, Editura Academiei R.S.R., 1976, p. 30.
[2] *Scriitori români despre limbă și stil*, București, Editura Albatros, 1976, p. 138.
[3] Să ne amintim în acest sens cîteva versuri : „Spuma asta-nveninată, astă plebe, ăst gunoi / Să ajung-a fi stăpînă și pe țară și pe noi ! / Tot ce-n țările vecine e smintit și stîrpitură / Tot ce-i însemnat cu pata putrejunii de natură, / Tot ce e perfid și lacom, tot Fanarul, toți iloții, / Toți se scurseră aicea și formează patrioții, / Încît fonfii și flecarii, găgăuții și gușații / Bîlbîiți cu gura strîmbă sînt stăpînii astei nații !"

Eminescu își desfășoară întreaga gamă a talentului său, dovedindu-se încă o dată un deschizător de drumuri.

Antiteza nu îmbrățișează, așadar, doar nivelul strict semantic, ea fiind un procedeu cu valențe mult mai largi, ce poate fi realizat în cadrul tuturor celorlalte niveluri ale limbajului poetic. *Luceafărul*, poemul romantic al incompatibilității între lumea ideilor, a esențelor și cea a realității, a geniului și a omului de rînd, a poetului și a societății obtuze, ne oferă un astfel de exemplu. Multiple elemente ale formei artistice : eroii lirici, peisajul, lexicul, structura gramaticală și cea eufonică, surprinse într-o manieră antitetică, se întrepătrund, convergînd către esență.

1. Antitetic ne apar descrise înfățișarea Luceafărului și cea a lui Cătălin. Epitetele : *mîndru, frumos,* comparația *Părea un tînăr voevod,* caracterizează frumusețea fizică a lui Hyperion, dar o altă serie de atribute : „umbra feței *străvezii* / E albă *ca de ceară*", „*marmoreele* brațe", *vînătul, negrul* giulgi, ochii ce lucesc „*adînc, himeric*", subliniază esența sa nepămînteană. Venind din veșnicia timpului și din nemărginirea spațiului, el apare scăldat în lumina orbitoare a astrelor, lumină ce-i provoacă fetei de împărat o acută suferință organică („Mă dor de crudul tău amor / A pieptului meu coarde / Și ochii mari și grei mă dor / Privirea ta mă arde").

Schițat fugar, dar tocmai prin acele trăsături care marchează mai plastic vitalitatea sa („Cu obrăjei ca doi bujori / De rumeni..."), chipul lui Cătălin se imprimă cititorului prin contrastul ce-l degajă față de cel al Luceafărului. Epitetele morale : *viclean, îndrăzneț cu ochii, guraliv, de nimic* se opun și ele celor asociate lui Hyperion : *trist, gînditor, palid.*

2. Alt element care deține o funcție artistică diferențială, în concordanță cu desfășurarea ideilor, este și peisajul (fapt sesizat și de D. Caracostea în *Arta cuvîntului la Eminescu).* În scenele de dragoste dintre Luceafăr și fata de împărat, el ne apare realizat din elemente cosmice grandioase, dar reci (mare, cer, stele), pulsația naturii vii nu se simte. Chipul Luceafărului se încheagă din aceleași elemente ale universului cosmic. Le regăsim și în zborul său astral. Cînd însă natura însoțește visul de iubire al celor doi tineri, ea se umanizează, primind atributele specifice poeziilor de dragoste eminesciene : sara, luna (personificată), apa, crîng, tei, flori.

Căci este sara-n asfințit
Și noaptea o să-nceapă
Răsare luna liniștit
Și tremurînd din apă

Și împle cu-ale ei scîntei
Cărările din crînguri
Sub șirul lung de mîndri tei
Ședeau doi tineri singuri.

3. La nivel lexical observăm aceeași opoziție. În dialogul Luceafăr — Cătălina, patosului liric al Luceafărului :

O, vin' în părul tău bălai
S-anin cununi de stele
Pe-a mele ceruri să răsai
Mai mîndră decît ele.

i se opune limbajul frust, familiar al Cătălinei

— Nu caut vorbe pe ales
Nici știu cum aș începe
Deși vorbești pe înțeles
Eu nu te pot pricepe.

Faptele asemănătoare pot fi observate și în modul de realizare a antitezei Hyperion / Cătălin (din prima sa ipostază [4]). Este suficient să ne îndreptăm atenția asupra lexicului de factură tipic populară, folosit de poet atît în redarea vorbelor lui Cătălin cît și în cele ce i le atribuie prin intermediul stilului indirect liber („Dar ce frumoasă se făcu. / Și mîndră, arz-o focul / Ei, Cătălin, acu-i acu / Ca să-ți încerci norocul") pentru a sesiza distanțarea.

Este interesant să urmărim în paralel și asemănarea de limbaj ce se desprinde din dialogul celor două ființe pămîntene :

— Da' ce vrei, mări Cătălin ?
Ia du-t' de-ți vezi de treabă.

— Ce voi ? Aș vrea să nu mai stai
Pe gînduri totdeauna,
Să rîzi mai bine și să-mi dai
O gură, numai una.

Intenția poetului de a sublinia conținutul poemului este evidentă. Sugestia merge mai departe, justificînd parcă refuzul Cătălinei de a-l urma pe Luceafăr, în ciuda pateticelor ei aspirații și opțiunea pentru lumea ce-i e familiară.

4. La nivel sintactic, spusele Luceafărului adresate fetei de împărat ne apar ca o succesiune de propoziții principale afirmative complinite de finale, subliniind efortul și renunțările sale în scopul coborîrii în lumea pămînteană a ființei iubite :

— Din sfera mea venii cu greu
Ca să-ți urmez chemarea
Iar cerul este tatăl meu
Și mumă-mea e marea.

Propozițiilor citate mai sus li se vor opune forme verbale negative și o structură sintactică sugerînd imposibilitatea preapămîntenei fete de a se ridica deasupra condiției sale umane. Concesiva („Deși vorbești pe înțeles"), urmată de regenta negativă („Eu nu te pot pricepe"), atrage după sine condiționala („Dar *dacă vrei cu crezămînt* / Să te-ndrăgesc pe tine / Tu te coboară pe pămînt / Fii muritor ca mine"). Verbul la conjunctiv, din completiva directă, imprimă o notă de incertitudine subliniată și de valoarea condițională a regentei ei.

5. Antiteza poate fi observată și la nivelul eufoniei. Este știut că uneori sunetele, prin impresia lor acustică, pot trezi în mintea noastră diferite reprezentări. Simbolismul sunetelor sau ceea ce în mod curent numim „figurile de sunet" (echivalentul, în stratul sonor, al „figurilor de

[4] Facem această mențiune, deoarece Cătălin, șăgalnicul de la început, înnobilat prin iubire și suferință se va ridica, mai tîrziu, deasupra condiției sale inițiale. Poetul marchează această transformare prin modificarea însăși a structurii limbajului său, imprimîndu-i profunzimea metaforică a spuselor Luceafărului : „Cu farmecul luminii reci / Gîndirile străbate-mi / Revarsă liniște de veci / Pe noaptea mea de patimi".

stil" din planul semantic), derivă din acumularea sau alăturarea unor sunete asemănătoare sau contrastante în contextul unui vers, al unei strofe sau poezii, acționînd ca un curent subteran și realizînd ceea ce genial intuise Paul Valéry : „poemul, ezitare prelungită între sunet și sens". Deși această organizare are, de obicei, un caracter secundar, fiind subordonată sensului cuvintelor, intuiția artistului selectează uneori acele sunete care prin sugestia lor sonoră potențează conținutul logico-semantic.

Urmărind, de exemplu, cuvintele Luceafărului din versurile anterioare, observăm că succesiunea contrastantă a vocalei deschise *a* și a diftongului *ea*, cu vocala închisă *u* și diftongul *eu*, nuanțate și de plasarea lor sub accent și în rimă, creează o rezonanță stranie, de glas venit din altă lume, de solemnitate și distanță, atît de vădit opuse vorbelor sprințare ale celor doi tineri pămînteni. Faptul că din punct de vedere eufonic fenomenul se repetă în strofa simetrică de la a doua întruchipare a Luceafărului, deși vorbele pe care le rostește diferă, atestă intenția poetului de a sublinia și prin sunet ideea filozofică a poemului — incompatibilitatea dintre geniu și omul de rînd. Sunetele de orgă ale versurilor eminesciene îl urmăresc pe cititor și dincolo de text, bătînd la poarta intuiției sale.

Reluînd, așadar, definiția antitezei trebuie s-o completăm, adăugînd că ea poate izvorî nu numai din alăturarea a două cuvinte cu sensuri contrarii, ci și din cea a două tipuri de discurs, situație, personaje, de structuri lexicale, gramaticale sau fonetice contrastante, capabile să se pună reciproc în lumină, cu scopul de a se sublinia și mai mult opoziția dintre ele.

ANALIZE, SINTEZE

Direcții ale simbolismului românesc (I)

D. MICU
Universitatea din București

Ce deosebește simbolismul reprezentanților notorii ai acestui curent de falsul simbolism cultivat la *Viața nouă* nu e ortodoxia simbolistă, fidelitatea față de dogmele vreunui „adevărat" simbolism, canonizat (un asemenea simbolism nu există), ci tocmai deplina libertate creatoare, neacceptarea nici unei directive. Tot ce își impuneau programatic secesioniștii de la *Revista celorlalți* și *Insula* era de a face altfel, a merge pe căi nebătătorite. Acesta a fost, de altfel, idealul simboliștilor de pretutindeni. În ce măsură s-a realizat, aceasta e o altă chestiune. Rămîne, oricum, un fapt că, ținînd cu tot dinadinsul să se diferențieze de înaintașii autohtoni și de continuatorii acestora, simboliștii din afara grupării *Vieții noi*, chiar și unii dintre stîlpii acestei grupări, își propuneau să fie făuritorii de „poezie nouă" independenți, nu și-au modelat scrisul în conformitate cu vreun cod de norme estetice. De imitat au imitat însă. Nu poeți români, ci maeștri ai poeziei franceze. Refuzînd mijloacele de expresie tradiționale, șablonizate, ei au împrumutat, din poezia franceză modernă, procedee nemaiutilizate la noi, dar devenite acolo, multe dintre ele, clișee. Drept consecință, s-a petrecut și în cuprinsul simbolismului ceea ce se petrece,

inevitabil, în orice curent. Poeții cu personalitate puternică au recondiționat, spre a vorbi astfel, uneltele însușite, dîndu-le o nouă eficacitate, au creat, cu ajutorul lor, poezie într-adevăr nouă ; cei care nu prea aveau mare lucru de comunicat au rămas simpli pastișori. Astfel se înfățișează realitatea, dacă o privim foarte de sus. Examinînd minuțios operele poeților, nu e posibil a le distribui tranșant în două rubrici precis delimitate. Nici un poet nu creează la modul absolut, fără a imita cîtuși de puțin ; nici unul nu mimează în permanență. Diferă însă proporția dintre cuantumul de orginalitate și cel de convenție. La unii creația devoră clișeul, alții, creînd mai firav, nu izbutesc să iasă din clișeu. Creația implică un stil interior, exprimînd un anume fond sufletesc, ce se înscrie, indiferent de voința posesorului, pe anumite coordonate mai generale. E de la sine înțeles că și poezia simbolistă românească, cea viabilă, se integrează, cu toată noutatea ei, în universul specific al spiritualității românești. Asemenea poeților de orice altă orientare, simboliștii exprimă și ei, într-un limbaj diferențiat, sufletul național. Succesiunea lor marchează, evident, față de literatura română anterioară, o discontinuitate artistică. Dar numai artistică. Fondul sufletesc nu s-a schimbat în datele lui fundamentale.

Exprimînd o particularitate sau alta, centrală sau mai periferică, a acestui fond, cu mai multă sau mai puțină vigoare, simboliștii se diferențiază nu numai de poeții din secolul trecut și de contemporanii lor de orientare tradițională — prin adoptarea altor mijloace expresive —, ci și, natural, unii de alții, prin nuanțele individuale de sensibilitate și în măsura în care manierismul uniformizator nu le anulează (celor aserviți modelelor străine) personalitatea. Voința fiecăruia de a fi altfel ar duce la constituirea a tot atîtor curente simboliste cîți poeți simboliști există, dacă, în pofida diversității de stiluri individuale, nu s-ar manifesta, obiectiv, și anumite convergențe stilistice, determinate de afinități structurale, de existența integratoare a unor tipuri de sensibilitate și dacă, pe de altă parte, simbolismul mimetic nu ar reduce o seamă de activități poetice la același numitor.

În articolul său despre Bacovia din volumul *Figuri și forme literare* (1946), Tudor Vianu deosebește, în mișcarea simbolistă românească, două categorii de structuri lirice : „un Minulescu, un Stamatiad, un Davidescu" sînt „temperamente mai retorice, afișînd exotismul și un nevrozism livresc" ; „un Ștefan Petică, un G. Bacovia, un I. M. Rașcu sau Demostene Botez, naturi mai interioare", cultivă — în spiritul liricii lui Eminescu — „tonalitățile minore ale sentimentului". Toți au scris, cu precădere, poezie de inspirație citadină, dar creația celor dintîi se încadrează, prin materialul de inspirație, „în peisajul marilor orașe", în timp ce a celorlalți se circumscrie în orizontul „micului tîrg moldovenesc". Dezvoltînd observația, se poate spune că poeții cu propensiune fie spre retorism, fie spre exotism, sau spre amîndouă (și la numele date de Vianu se mai pot adăuga : Mihail Săulescu, Oreste, Claudia Millian, Eugeniu Ștefănescu-Est) sînt, *eo ipso*, naturi expansive — sau în orice caz, contemplative — cu privirile întoarse spre lumea din afară, spirite înclinate spre reverie, spre fantazare, extravertite, însetate de spațiu. Unora, mari iubitori de decoruri bizare, galanți la modul excentric și chiar cabotin (Minulescu, Davidescu, Ștefănescu-Est, Claudia Millian) le este propriu și „nevrozismul livresc". Prin Minulescu, Săulescu, Oreste, Stamatiad se perpetuează vizibil „spiritul muntean". Patetici, unii (Minulescu îndeosebi) sau fără „sinceritate", și neologistici pînă la stridență, asemenea lui I. Heliade-Rădulescu,

D. Bolintineanu, Al. Macedonski, aproape toți cei numiți (excepție face, parțial, Săulescu) se înscriu în linia lui Anton Pann, Ghica, Odobescu, Caragiale, Delavrancea prin dragostea de pitoresc, prin setea de „himericul policrom" (G. Călinescu). Contemplativitatea, fantezismul, preferința pentru străniu, excentricitatea, obiceiul de a mima perversitățile, de-a adopta poze „demonice" caracterizează și poezia — lipsită de patetism — lui D. Iacobescu, spirit, pe de altă parte, neliniștit, torturat de presimțirea morții. La unii poeți (N. Davidescu, Claudia Millian, Eugeniu Ștefănescu-Est, uneori D. Iacobescu), patosul se preschimbă în melancolie, nu fără a degenera, pe alocuri, în afectare și dulcegărie. Multe dintre versurile lor răspîndesc un aer de *morbidezza* convențională, un *spleen* de împrumut. Modul languros definește în bună măsură și poezia Elenei Farago și a lui Mihail Cruceanu, nealterată însă de snobism și prețiozitate, elegiacă, tandră sau delicat contemplativă, fără literaturizări, fără cabotinisme de vreun fel oarecare, străbătută de spirit umanitar.

Valoric, locul întîi, în compartimentul rezervat acestor poeți, îl ocupă, evident, Ion Minulescu. N. Davidescu, M. Săulescu, Elena Farago se găsesc cu cel puțin două trepte mai jos. Oreste, Claudia Millian și, mai ales, Eugeniu Ștefănescu-Est cu mai multe. Un poet de seamă ar fi putut deveni D. Iacobescu. Neajungînd să-și dea întreaga măsură a posibilităților, volumașul său editat la mult timp după moarte îi asigură, și așa, un loc sigur în lirica românească de expresie modernă.

„Cea dintîi calitate a unei literaturi este să fie bine scrisă, într-o limbă corectă, care nu exclude inovațiile, dar le acceptă pe acestea numai cu măsură și numai atunci cînd ele se ivesc dintr-o nevoie adîncă de înnoire, nu din simpla dorință a noutății cu orice preț și din plăcerea deșartă de a fi sau mai exact de a părea nou."

AL. A. PHILIPPIDE

„E mai presus de orișice îndoială că educațiunea întreagă se face în toate amănuntele ei în vederea vieții practice, dar tocmai de aceea idealul educatorului e să creeze oameni care sînt buni de orișice. Va fi adeseori peste putință lucrul acesta, dar totdeauna spre el avem să năzuim."

I. SLAVICI

Un romantic moderat

MARIAN PAPAHAGI
Universitatea „Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca

Titlul pe care în 1857 Negruzzi îl dădea eterogenului său volum — *Păcatele tinereților* — cuprinde o subtilă detașare față de propria creație literară. E deja revelator că sintagma aceasta preia pe Al. Dumas-fils, care, cu zece ani înainte, își intitula *Péchés de jeunesse* o carte de versuri; scriitorul român își disimulează, sub alibiul îndepărtării în timp față de scrisul său și sub masca unui titlu împrumutat, vocația literară, așezînd-o oarecum sub semnul întîmplătorului. Că omul politic și public a înlăturat scriitorul e mai mult decît cert; dar rămîne simptomatică această relegare în spațiul gratuitului și al nesemnificativului a unei opere dintre cele mai durabile, ca indice al „dificultății psihologice" care a putut marca în prima

jumătate a secolului trecut conștiința literară românească. Față de optimismul cultural al lui Heliade și Kogălniceanu, poziția lui Negruzzi, care e totuși primul nostru prozator modern, este aceea a rezervei și îndoielii.

Ca și colegii săi de generație, Negruzzi s-a încercat în mai toate genurile literare ; a fost tentat de epopee, de legenda istorică, de lirică (în care sentimentalității romantice și gustului pentru eroic li se aliază meditația de tip preromantic asupra „ruinurilor"), de schița de moravuri și de „fiziologie" ; a fost încercat de tentația teatrului, de cea a epicului și chiar a „poantei" de savoare balcanică, adesea pe fondul unei cugetări de moralist, și a dat prin *Alexandru Lăpușneanul* prima capodoperă a prozei românești. Opera sa cuprinde în egală măsură polii diletantismului și ai genialității, mergînd de la modestia în intenții a adaptării (dar *Toderică*, de pildă, deși o simplă traducere localizată rămîne un model de scriitură) la perfectul echilibru al celebrei sale nuvele istorice. Un substrat romantic inevitabil susține toată această diversitate, după cum o înclinație naturală spre rezervă, înțelepciune și cumpătare frînează tot ceea ce putea fi exagerat în gustul romantic al epocii.

Propriu-zis inspirate de acest gust — dar numai pînă la un punct — sînt cele două scurte nuvele, *Zoe* și *O alergare de cai*, pe care istoria noastră literară concordă în a le aprecia mai ales pentru „arta picturală" (Călinescu, Vianu) a scriitorului sau pentru valoarea strict documentară (Ș. Cioculescu, D. Popovici) a notelor de epocă. Negruzzi folosește în ambele povestiri un procedeu drag romanticilor, acela al implicării sale ca personaj în povestirile narate (Al. Piru consideră chiar că în *Zoe* s-ar încorpora elemente autobiografice autentice), semnificativ prin aceea că măsoară distanța de la care a plecat scriitorul pînă la a dobîndi obiectivitatea narativă din *Alexandru Lăpușneanul*. Recuperarea lor pentru o lectură modernă pare a fi posibilă doar pe calea izolării în ele a unor fragmente descriptive (tabloul Iașilor în primele decenii ale secolului trecut, imaginea mondenă a spectacolului oferit de cursele de cai, pitorescul, dar și pertinența descripției vestimentare), care sînt cu adevărat antologice, fără luarea în considerare a tramei propriu-zise, melodramatică și sentimentală, și lipsită oricum de profunzime. Totuși, chiar gustul literar al epocii sale e pus în discuție de Negruzzi : dacă adecvarea la subiectul său pare convingătoare în *Zoe*, datată de scriitor 1829 și publicată în 1837, o detașare ironică e vizibilă deja în *O alergare de cai*, datată 1836, publicată în 1840, pentru ca în *Au mai păţit-o şi alţii* (1839) ea să fie deplină. În ultima din aceste nuvele (incluse toate în ciclul *Amintiri din juneţe*), soția unuia dintre convivii lui Zimbolici e „păgînă ca Lord Byron și poetă ca George Sand" ; „Autorul ei favorit este Victor Hugo. O cheamă Adalgița". Umorul e fin, de-abia insinuat. Soția lui Zimbolici, în schimb, nu citește „romanțuri", ci doar pe *Émile* al lui Rousseau, fără a adopta însă și rigorismul moral al genevezului, care făcuse elogiul familiei. Dacă acest fond cultural este încadrat aici într-un evident context ironic, el are o funcționalitate precisă în *O alergare de cai*. Olga citește și extrage citate din Petrarca, Rousseau și Schiller, în care caută un îndreptar existențial. Cititor încă din adolescență al lui *Manon Lescaut* (romanul abatelui Prévost figura în mica bibliotecă părintească), Negruzzi a fost atras desigur de tipul femeii nenorocite sau persecutate (Mario Praz), în varianta femeii „căzute", aspirînd să se salveze prin iubire și care, părăsită de amant, se sinucide. Atît *Zoe* cît și *O alergare de cai* reprezintă rescrierea aceluiași subiect. Diferența între ele rezidă doar în acea detașare de care aminteam, rezolvată în a doua nuvelă prin dublarea episodului sentimental al amorului dintre Olga și Ipolit printr-o

acțiune paralelă (amorul dintre narator și doamna B.), care dezminte prin desfășurarea ei actul dramatic al sinuciderii Olgăi. Subiectul în sine și dezvoltarea lui nu merită analiza ; remarcabilă este însă compoziția narațiunii. Dacă în *Zoe* ea constă într-o abilă prezentare a personajului care dă titlul nuvelei abia după ce el a apărut încadrat într-o scenă (vizita lui Iancu B. acasă la Zoe), pentru a așeza climax-ul în actul al treilea și a transfera apoi, în cel de-al patrulea, totul în comentariul celor doi foști amanți ai Zoei, în *O alergare de cai* acest talent rezidă în foarte bine condusa alternare de planuri între aventura lui N. cu doamna B. și povestea de amor a lui Ipolit și Olga, și în suspendarea dialogului în momentele sale cele mai semnificative, fie pentru a face loc unei descripții (cursa de cai), fie pentru a-l face să încadreze episodul narat de doamna B.

Negruzzi este de fapt „romantic" numai în măsura în care preia un nucleu aparținînd romantismului. În rest, există la el o neîncredere evidentă în fața propriilor teme. Dominanta fundamentală a scrisului său e ironia, și de aceea aderența sa la subiectele melodramatice pe care și le propusese nu poate fi decît minimă. Există în el o „neseriozitate" incompatibilă cu tratarea pe care ar fi pretins-o — în acord cu o întreagă tradiție europeană — genul de subiect ales. Apendicele pe care le pune în anul publicării încercărilor sale în volum nu este, așadar, altceva decît sigilarea unei atitudini care subminase în germene orice porniri romantice. Scriitorul nostru este din această cauză un exemplu de felul în care înclinațiile sau constantele stilistice ale unui talent nativ pot să-și imprime accentul chiar acolo unde adoptarea temei s-a făcut doar prin referire la convenționalitatea literară, fără un efort evident de congenialitate.

Se poate vorbi în legătură cu C. Negruzzi de o reală incapacitate de ficțiune ; această „criză" se va rezolva în *Alexandru Lăpușneanul* prin referirea la cronici și prin opțiunea pentru un gen — nuvela istorică — în care prezența scriitorului se poate substitui printr-o impasibilă și obiectivă neutralitate. Forțînd lucrurile, dacă obiectivitatea naratorului n-ar fi o soluție salvatoare în *Alexandru Lăpușneanul*, dacă, adică, asemeni lui Victor Hugo, de pildă, scriitorul și-ar fi permis să-și includă comentariul propriu în desfășurarea epică, acesta n-ar putea fi decît ironic, și însuși dramatismul nuvelei ar fi subminat, așa cum în cele două povestiri „romantice" autorul nu se poate menține în interiorul tonului grav sau patetic pe care l-ar fi presupus o acceptare integrală a unui fond de sensibilitate profund romantic.

Spirit moderat, dacă nu chiar conservator, Negruzzi și-a transferat această atitudine și în scris. Însăși formația sa culturală l-a îndemnat în acest sens ; tînăr, traduce mai ales din operele secolului al XVIII-lea și, în fapt, o seamă de caracteristici aparținînd iluminismului se regăsesc pînă tîrziu în scrierile sale. Față de literatura contemporană (Hugo, Scott, Balzac) a arătat un prudent interes. Rămîne simptomatică apropierea sa de un spirit ponderat ca Prosper Mérimée. Anticipînd, oarecum, prin aplecarea asupra istoriei naționale, programul *Daciei literare*, preocupat de probleme de limbă, dispus să se exprime mai degrabă într-un limbaj străbătut de ironie decît să se abandoneze exaltării sau fantasticului romantic (Hoffmann e citat tot într-un context ironic în *Au mai pățit-o și alții)*, Negruzzi atenuează prin personalitatea sa contradicțiile începutului. Literatura română va trebui să-l aștepte pe Eminescu pentru a înregistra deplina realizare a nuvelei romantice.

Liviu Rebreanu: „Răscoala"

Prof. ANA DUMITRESCU
Liceul de filologie-istorie
„Zoia Kosmodemianskaia", Bucureşti

În dezvoltarea epicii româneşti, Liviu Rebreanu este creatorul romanului modern, puternic ancorat în social, deosebit fundamental de ceea ce realizaseră pînă atunci N. Filimon şi Duiliu Zamfirescu, dar, mai ales, deosebit de viziunea sămănătoristă şi de proza sadoveniană avînd ca erou ţăranul. Romanul *Răscoala* (1932) este o demonstraţie de forţă epică evidenţiată magistral încă de la apariţia, în 1920, a lui *Ion*, urmat la scurt timp de *Pădurea spînzuraţilor* (1922).

Avînd la bază o documentare temeinică : mărturii ale timpului, literatura inspirată de evenimente, dar mai ales discuţii cu oameni ai satelor din Argeş şi Teleorman, *Răscoala* este rezultatul unei strădanii de înţelegere şi recreare artistică a universului rural din Muntenia, răscolit de evenimentele din 1907. „Realitatea pentru mine — mărturiseşte autorul — a fost numai un pretext pentru a-mi putea crea o altă lume nouă, cu legile ei, cu întîmplările ei", legată însă prin fire puternice de aspectul de viaţă care a generat-o, căci în primul rînd „artă înseamnă creaţiune de oameni adevăraţi şi de viaţă reală. Nu atît meşteşugul stilistic, cît mai ales pulsaţia de viaţă interesează". Aceste afirmaţii îl definesc pe Rebreanu ca un prozator realist, obiectiv, preocupat de o lume suferindă, risipind imaginea idilică, mitică a ţăranului din literatura anterioară. Un realism dur caracterizează romanul scriitorului ardelean, izvorît din profunda observaţie socială, amplificată prin notarea amănuntelor, care, învestite cu semnificaţii, devin reprezentative.

Imaginea grandioasă a răscoalei din 1907 creează sentimentul autenticităţii ; viziunea panoramică a romanului — plină de mişcare, dispusă pe planuri care alternează sau se întretaie — aduce înaintea cititorului o lume diferenţiată social, dezvăluind capacitatea de observaţie a scriitorului care fixează, în prim plan, drama unei colectivităţi măcinate de veşnic nerezolvata problemă a pămîntului.

Romanul se constituie din acumulări de episoade epice din lumea satului sau a oraşului între care circulă nestingherit Titu Herdelea. În acest fel, fiecare episod, oricît de mărunt, devine semnificativ, dezvăluind psihologia masei care nu mai poate suporta nici vechile învoieli boiereşti, nici asuprirea arendaşilor. Fără a urmări individualitatea caracterelor (Miron Iuga, Grigore Iuga, Nadina, arendaşii etc.), scriitorul le subliniază prin cîteva trăsături esenţiale.

Ritmul lent în prima parte a romanului (*Se mişcă ţara*) se accelerează în partea a doua (*Focurile*), sugerîndu-se astfel continua creştere a tensiunii ţăranilor, a nemulţumirii care izbucneşte violent. Liviu Rebreanu descrie realist mişcarea masei printr-o notaţie sobră, concisă. Eroii, în accepţia clasică a termenului, lipsesc. Ţăranii reprezintă forţa, puterea de care se înspăimîntă boierii, arendaşii şi guvernul. Momentul confruntării răsculaţilor cu armata este un moment de maximă tensiune dramatică, dovadă a artei scriitorului, evidenţiind, pe de o parte, psihologia masei şi, pe de altă parte, imaginea celor ce conduc represaliile. Ţăranii „se vînzoleau", în timp ce „coloana de soldaţi se tîra pe şosea ca o uriaşă rîmă neagră" ; „Mulţimea de ţărani începu deodată o mişcare pe loc ca o apă bătută de un vînt nehotărît. Era o legănare într-o parte şi într-alta căreia

clocotul de urlete îi împrumuta o înfățișare războinică". La comanda maiorului Tănăsescu soldații trag în aer. Oamenii își fac curaj, crezînd că armata va fi de partea lor. Într-o „tăcere mare și dureroasă" glasul puternic al lui Petre Petre cade „ca o ploaie fierbinte și asmuțitoare". „Frica" și „o furie mare" pun stăpînire pe prefectul Baloleanu, în timp ce Tănăsescu comandă trompetului să sune : „Buimăciți de glasul de alarmă, grupuri de țărani, cu bețe, furci și coase, ca și cînd s-ar fi apărat de lup se avîntau spre frontul trupelor". După comanda maiorului, gloanțele „se poticneau", „țîșneau stropi de sînge și urlete de durere", iar trupurile „se prăbușeau" „ca niște rîme zdrobite". Nesiguranța, frica pun stăpînire pe mulțimea „care se întoarse ca să fugă de gloanțe". Spaima este sugerată de aglomerarea de verbe la toate formele. Imperfectul, care creează sentimentul continuității acțiunii, conferă imaginii un aspect panoramic impresionant : „Țăranii fugeau mîncînd pămîntul, îmbulzindu-se, strivindu-se, urlînd. Se îngrămădeau mai ales pe șosea, dar mulți se împrăștiau și prin grădini, prin curțile caselor de margine, fiecare grăbit să dispară în fața gloanțelor".

Înfățișarea cîmpului presărat cu trupurile celor căzuți morți sau răniți exprimă o realitate tragică. Dramatismul reprimării răscoalei este amplificat de imaginea copilului care, în brațele moarte ale mamei, „vrăjea din mînuțele goale". Moartea lovește, fără alegere, copii, femei, bătrîni, pentru că au vrut să-și ia partea lor de viață omenească și presară pămîntul cu „pete albe" : „Pe cîmp rămîneau doar cîteva zeci de trupuri, unele zvîrcolindu-se și văitîndu-se, altele înțepenite cum le-a găsit moartea. Lîngă șanțul șoselei, Anghelina zăcea cu fața-n sus nemișcată, lovită de un glonte în frunte ; copilașul în brațele ei moarte plîngea și vrăjea din mînuțele goale, parcă ar fi căutat să se smulgă de la pieptul mamei. Aproape de ea, un bătrîn se zvîrcolea între un băiețel ucis, cu fața strîmbată de spaimă, și Chirilă Păun, care horcăia nemișcat, vărsînd la fiecare horcăit sînge negricios, năclăindu-i barba, gîtul, pieptul, închegîndu-se în dungi groase. Pete albe însemnau pe pămîntul gras de la marginea Amarei numai trupurile țăranilor reci sau agonizanți, căci cei loviți mai ușor goneau sau se tîrau printre ceilalți fugari, vrîstînd calea cu dîre de sînge".

În plan opus apar oamenii ordinii burghezo-moșierești : avocații Baloleanu și Boierescu, șeful de jandarmi Boiangiu, maiorul Tănăsescu, care conduc masacrul răscoalei. Demagogi în gînduri și cuvinte, ei vor să potolească setea de pămînt a oamenilor prin comunicarea manifestului guvernului. În realitate, Baloleanu „își simte inima sfîrîind", iar cînd îi are în față pe răsculați devine „șovăitor", „foarte galben". Cuprins de „o frică nătîngă", „i se împleticeau picioarele și-i clănțăneau dinții". Sîngele care începe să curgă în jur îi amplifică teama, dar îi dă și dovada destoiniciei lui Tănăsescu, care știe să-și facă datoria, ordonînd armatei să tragă fără milă. Enervarea maiorului traduce aceeași stare de teamă în fața răzvrătiților. Comenzile scurte, cuprinse în propoziții interogative și exclamative, sînt expresia unei stări psihice de surescitare. Cu sînge rece „urlă" comenzile care seceră vieți omenești și raportează sec, după ce a presărat pămîntul cu cadavre, că „în Amara s-a restabilit liniștea și ordinea". În această atmosferă pașnică, de revenire la vechile obișnuințe, cuvintele lui Lupu Chirițoiu privesc prin timp : „N-a sosit încă ceasul dreptății, cucoane Grigoriță, dar trebuie să sosească odată și-odată, că lume fără dreptate nu se poate !"

Cum însă îndeplinirea misiunii de înalt depozitar implică și păstrarea unui tron, tema „locțiitorului" se îmbină în piesă cu tema puterii. Tragedia conducătorului conștient că trebuie să sacrifice colectivității sentimentele personale este agravată de nepotrivirea dintre cruzimile necesare ale puterii și umanitarismul absolut, cu oroarea sa față de violență și compromis.

Situația dramatică centrală a dramei se va întemeia, așadar, pe dubla opoziție pe care Rareș — lansat în lupta cu forțele cotropirii — o întîmpină în cursul destinului său de conducător : pe de o parte grupul totalmente ostil și moralmente impur al boierilor individualiști (Mihu, Trotușan), pe de altă parte aliații vulnerabili, de o *puritate* rectilinie, organic străini de vicleniile și violențele pe care le impune situația politică (doamna Maria, și — mai ales — Ioniță, fiul natural al domnitorului). Eroul titular se vede astfel obligat nu numai să izbească în adversarii înfami (boierii corupți), dar și să provoace, indirect, dispariția tragică a celor pe care-i iubește și care-l iubesc, fără să-i înțeleagă drama :

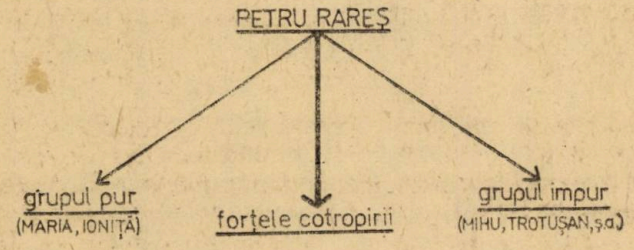

În această situație, Rareș se sprijină pe mitropolitul Roșca, adevărat alter-ego, care aduce pasionalității domnitorului un corectiv ponderator și o neabătută raționalitate, puse în slujba necesității istorice. Convorbirile dintre acești doi eroi alcătuiesc osatura dramei de idei dinlăuntrul *dramei de evocare istorică*.

Privind atent structura piesei vedem că scenele în care domină dialogul : Rareș-Roșca, Rareș-Soliman și Rareș-Ioniță intersectează mereu suita episoadelor de acțiune, prevestindu-le și esențializîndu-le prin comentariu generalizant. Iată, în această perspectivă, o schemă a succesiunii tablourilor (numerotate de noi în ordinea lor cronologică) :

I — Moment de deschidere a evocării *(Anul 1546 — Probota)*
II — *Dialog Rareș—Roșca* despre sensul misionar al puterii *(Anul 1527 — Putna)*
III — Episod de acțiune : uciderea pretendentului prezumtiv Bogdan și moartea Mariei *(Anul 1529 — Suceava)*
IV și V: Episoade de acțiune : războaie cu polonii, cu turcii și trădarea boierilor *(Anul 1536 — Putna* și *Anul 1538, Ștefănești)*
VI — *Dialog Rareș—Roșca* în jurul tentației de renunțare la luptă *(Anul 1538 — În munți)*
VII — Episod intermediar : Delirul și vindecarea lui Rareș în drumul său spre Ardeal *(În munți, I și II)*
VIII — *Dialog Rareș—Soliman* despre rostul puterii *(Anul 1540 — Constantinopol)*
IX — Acțiune și *dialog Rareș—Ioniță (Anul 1541 — Galați)*
X — Acțiune și moment de ritual *(Anul 1542 — Probota)*
XI — *Dialog conclusiv Rareș—Roșca (Anul 1546 — Probota).*

Dialogurile de idei (subliniate în schema de mai sus) se desprind, de cele mai multe ori, din acțiune (dominînd-o) fără a întrerupe nici un moment fluxul dramei. Un rol important în susținerea *atmosferei* necesare unei asemenea alternări între dialogurile de idei și cele epic-ilustrative ale piesei îl îndeplinesc jocurile rituale care intervin pe parcurs, subliniind conturul străvechi al spațiului național ca și sursele originare ale destinului colectiv. Sensul terapeutic al Călușului (prin care Rareș — bolnav — este redat vieții și luptei), „parola" magică a tagmei pescarilor și — mai cu seamă — ceremonialul „pentru mort tînăr" (din penultimul tablou) rememorează datele *eterne* ale pămîntului, sugerînd dimensiunea cosmică a universului românesc.

În drama sa istorică, Horia Lovinescu, punînd accentul pe dezbaterea de idei, determină, prin intermediul acesteia, *caracterizarea principalelor personaje*. Eroii participanți direcți la discuțiile despre putere, destin și responsabilitate capătă un relief individual mai adînc, relevîndu-se ca o primă *serie tipologică*, seria indivizilor captivați de idei. *Petru* (caracter pasional și activ, capabil să se jertfească pentru un principiu major), *Roșca* (cumpănit, dar tenace, desprins cu totul de dorințele individuale), *Ioniță* (spirit înflăcărat și patriot absolut, neînțelegînd necesitatea istorică a compromisului temporar față de turci).

Cea de *a doua serie tipologică* cuprinde personajele care, jucînd un rol important în viața lui Rareș, nu intervin nemijlocit în dezbatere. Caracterizarea lor este legată de ceea ce reprezintă fiecare dintre ei în experiența existențială a eroului-pivot. Astfel Maria, prima soție a domnitorului, se califică moral prin străduința de a-și înfrînge, din devotament față de Petru, ostilitatea față de actele sîngeroase, față de violențele puterii. Cea de a doua soție, Elena, nefericită, greu încercată de soartă, distinge cu greutate dimensiunea istorică a întîmplărilor la care ia parte, definindu-se caracterologic tocmai prin sentimentalitatea sa pedestră.

În seria caracterelor care se definesc exclusiv prin *ceea ce fac*, îi găsim și pe boierii trădători Mihu, Trotușanu, Jurj, care sînt reduși la spasmele egocentrice, incapabili să se ridice deasupra aspectului vizibil și rudimentar al evenimentelor. Alături de personajele din prima linie, care se afirmă prin *ceea ce gîndesc*, figurile secunde au rolul de a provoca și de a întreține cu noi fapte discuția de principii pe care se sprijină întreaga construcție dramatică.

În această accepție, teatrul istoric înlocuiește *tehnica oratorială* cu *dialogul concentrat* în care efectele scenice aparțin expresivității replicilor. Limbajul piesei renunță aproape cu totul la arhaismele colorate, elaborînd o îmbinare atentă a lexicului vechi cu neologismele necesare jocului de idei. În același timp, dozajul acestui amestec diferă de la un personaj la altul, de la situația dinamică la convorbirea substanțială.

Petru Rareș de Horia Lovinescu este o dramă în care ideea patriotică a responsabilității omului față de destinul propriului său popor ni se comunică prin forța cugetului omenesc. Tablourile autentic istorice nu lipsesc din piesă, dar ele capătă înțeles prin ridicarea faptelor la semnificațiile lor filozofice.

Anton Pann

(cca 1796—1854)

PAVEL RUXĂNDOIU
Universitatea din București

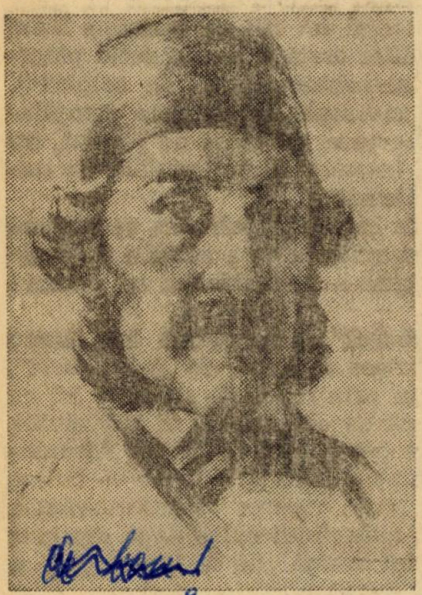

Într-un singur vers din *Epigonii*, Mihai Eminescu a relevat cu pregnanță semnificațiile de fond ale existenței și operei laborioase a lui Anton Pann. Pentru că, dacă interpretăm în contextul culturii populare tradiționale expresia „finul Pepelei, cel isteț ca un proverb", descifrăm în ea agerimea „năzdrăvană" a minții, umorul robust și înțelepciunea milenară concentrate în vorbele de duh, pe care Anton Pann le-a adunat cu sîrguință și le-a plămădit într-o operă izbitoare prin originalitatea ei, ilustrîndu-le cu istorioare savuroase și subliniindu-le cu tact și abilitate sensurile morale. Chiar dacă această scurtă caracterizare se referă îndeosebi la *Povestea vorbii*, foarte modest supraintitulată de autor *Culegere de proverburi*, trăsăturile care o fundamentează se regăsesc mai mult sau mai puțin substanțial în toate „scrierile" lui Anton Pann, și în cele care au aspectul unor simple culegeri *(Versuri sau cîntece de stea, Poezii deosebite sau cîntece de lume, Fabule și istorioare)*, dar mai ales în *O șezătoare la țară sau călătoria lui Moș Albu*, care, deși diferă structural de *Povestea vorbii*, se înscrie, alături de ea, în coordonatele aceluiași tip de inedită personalitate creatoare.

Versul lui Eminescu mai are însă și o altă semnificație. El atestă, într-o epocă de apogeu a dezvoltării literaturii române, recunoașterea deplină a valorii acestui rapsod popular, care s-a strecurat modest printre contemporanii săi, cerîndu-și scuze pentru „vreun cusur de stil", pentru că n-a învățat „nici o limbă din cele poleite".

Este cu atît mai importantă această recunoaștere, cu cît Anton Pann a avut, în propria sa epocă, un destin creator cu totul diferit de cel al scriitorilor „învățați", care, mai ales prin generația de la 1848, au scris prima mare filă a literaturii române moderne. El nu se situează în contextul evoluției unei literaturi „cărturărești", care leagă retrospectiv această generație de marii cronicari, apoi de Școala ardeleană și de poeții Văcărești, ci într-o zonă aparent periferică, în calitate de „scriitor, tipograf, editor și colportor", care îl leagă de tradițiile literaturii populare orale și scrise, în sensul definit de Gaster, și care îl apropie, printre contemporani, de preocupările lui Petre Ispirescu pentru adunarea și editarea

narațiunilor și proverbelor populare, sau de pasiunea cu care s-au dedicat unii cărturari ardeleni, printre care Aaron și Barac, editării de cărți populare.

Acest aparent „periferism" nu este însă decît rezultatul unui diacronism cultural. Anton Pann reprezintă climatul unei culturi de mentalitate medievală (analogiile frecvente cu un Rabelais nu sînt întîmplătoare), într-o epocă de ascensiune a burgheziei, de intensă dezvoltare a vieții de tîrg și, mai ales, în care trăsăturile unei culturi moderne se conturează puternic. Iar această situație nu poate fi interpretată drept anacronică de vreme ce constituia starea de cultură a unei mase largi de oameni, implicată substanțial în efervescența revoluționară care a culminat cu anul 1848. Sînt caracteristice acestui climat cultural un stil de tranziție între anonimatul organic al culturii de pură tradiție orală și sentimentul paternității asupra valorilor culturale create, autoritatea cărții de colportaj, care dublează circulația orală a valorilor culturale, și maniera compilatoare, spontană și senină, ce nu are nimic comun cu ideea de plagiat, iar pentru spațiul românesc, în mod deosebit, intersectarea direcțiilor de migrație și difuziune culturală între Orient și Occident.

În contextul acestui climat cultural, în care originalitatea se impune nu numai prin creație proprie, ci și prin capacitatea de a asimila și transforma valori de largă circulație, Anton Pann s-a manifestat cu puterea geniului.

S-a vorbit despre calitatea „folcloristică" a activității lui Anton Pann — culegător de cîntece de stea, de cîntece de lume, de „proverburi", fabule și istorioare. Nici prin intenție și nici prin rezultate scrierile lui nu reprezintă o asemenea calitate, în sensul cît de cît propriu al cuvîntului. El nu este nici un „descoperitor" de poezie populară în felul lui Alecsandri sau Russo. Folcloristul — al cărui statut s-a fixat mai tîrziu — culege sistematic, respectînd mai mult sau mai puțin riguros anumite criterii, operează o selecție obiectivă și ordonează materialul cules după anumite reguli de clasificare. Autorul *Poveștii vorbii* adună „de la lume" (dar și din cărți) fără sistem, operează o selecție pur subiectivă, căutînd, prin propria sa sensibilitate, rezonanțele cu lumea căreia „iarăși" îi oferă ceea ce a adunat, iar modul de ordonare nu reprezintă un efort de clasificare, ci o modalitate proprie de comunicare.

În intenția de a defini originalitatea lui Anton Pann, s-a vorbit, poate prea mult, de izvoarele îndepărtate ale proverbelor, narațiunilor și fabulelor din cărțile lui și s-a căutat, de asemenea, poate prea mult, această originalitate în cugetări și istorii create de el însuși. Sursele lui nemijlocite le aflăm însă în cultura orală a mediului social cu care s-a identificat (izvoarele îndepărtate constituind o problemă de circulație culturală ce depășește momentul Anton Pann), în cărțile populare pe care le-a devorat și în cîntecul de lume de iz lăutăresc, disprețuit de Alecsandri, dar foarte gustat de păturile medii, căruia îi asociază, în număr mic, și creații ale poeților cărturari.

Originalitatea lui Anton Pann se profilează nu atît la nivelul acestei materii prime, cu atît mai mult cu cît identificarea a ceea ce a creat el însuși, ca fabulă, proverb sau istorioară, este incertă. Aportul creator trebuie descifrat în cantitatea de personalitate pe care o imprimă fiecăreia din cărțile sale, indiferent dacă aceasta este o simplă culegere, o prelucrare și nu o traducere (conform opiniilor lui Paul Cornea), o repovestire sau o construcție particulară de felul *Poveștii vorbii*, în capacitatea de a reconstitui, cu spontaneitate și într-o manieră proprie, structurile specifice ale

unui anumit climat cultural, în „arta lui de moralist și de umorist, izvorîtă din frămîntarea vremurilor" (Tudor Vianu), în particularitățile „metodei lui literare" (Paul Cornea), în harul cu care a folosit „una din cele mai bune limbi românești ale secolului al XIX-lea" (Tudor Vianu).

În *Povestea vorbii*, această „comedie a cuvintelor pure și în același timp [...] comedie umană integrală" (George Călinescu), proverbele — care constituie aici substanța primară — sînt surprinse în manifestarea lor vie, cu rosturile lor și cu felul în care sînt necesare omului, rînduite „după un program ritmic" (George Călinescu), într-o organizare spontană fundamentată pe simțul analogiei, și întregite, în virtutea aceluiași simț, cu istorioare de dimensiuni variate, care pendulează între fabulosul basmului și anecdota cotidiană, relevînd, cu toată această diversitate, stilul unui narator consecvent cu el însuși.

Epopeea

N. Ș. TANAȘOCA
Institutul de studii sud-est europene

Asemenea marii majorități a conceptelor utilizate de critica și teoria literară, noțiunea de *epopee* provine din lumea antichității grecești. Inițial, grecii au numit *epopoiia* faptul de a compune un poem epic (gr. *epos* „cuvînt", „vers" și gr. *poiein* „a face") ; tot astfel a fost numit poemul elaborat. Conținutul antic al noțiunii de epopee a fost precizat prin raportarea la cele două mari capodopere ale genului epic grecesc antic : *Iliada* și *Odiseea* atribuite lui Homer. Astfel, pentru grecii antichității, epopeea era un poem compus în hexametri, care povestea fapte eroice săvîrșite, într-o ambianță mitică, supranaturală, de oameni, zei și eroi sau semi-zei.

Cele două poeme homerice istoriseau cel dintîi, *Iliada*, războiul grecilor cu troienii și cucerirea Troiei sau Ilionului, iar cel de al doilea, *Odiseea*, fabuloasele aventuri prin care a trecut pînă la întoarcerea sa în patrie, în insula Ithaca, unul din conducătorii grecilor în acest război, Odiseu sau Ulise. Ele reflectă în chip artistic o lume întreagă, lumea Greciei arhaice, civilizația ei, credințele ei, viața de toate zilele, universul moral și, sub forma legendei, episoade însemnate din istoria ei. Cele două epopei exaltă însușirile spirituale superioare ale omului, inteligența și inventivitatea, atașamentul față de semenii săi și față de patrie, vitejia și tenacitatea, spiritul de dreptate, cinstea, demnitatea. Zeii participă la acțiune, se înfruntă cu oamenii și între ei, uneori îi ajută, alteori îi persecută. Acțiunea epică este rezultatul unei permanente împletiri între cele ce se petrec în planul divin, în lumea zeilor și în planul uman. Epopeile homerice sînt scrise într-un stil solemn, adecvat conținutului lor, cuprind anumite procedee specifice (repetiția, epitetul), se disting printr-un limbaj caracteristic — limbajul epic.

Originile epopeii grecești nu sînt încă lămurite definitiv. Pare, totuși, dovedit faptul că la baza lor stă o vastă producție epică populară, orală. Aezi sau rapsozi populari, circulînd pe teritoriul lumii grecești, rosteau cu prilejuri festive, în versuri, episoade istorico-legendare grupate pe diferite cicluri tematice. Se bănuiește că prin sec. IX—VIII î.e.n. Homer a dat o formă închegată, unitară, definitivă unor asemenea cicluri de poeme, grupate în cele două epopei ale sale, care poartă pecetea personalității

marelui lor creator. Ele sînt, deci, opere culte, cu rădăcinile adînc înfipte în sufletul poporului, în folclorul antic grecesc. În forme artistice superioare, ele exprimă universul spiritual al vremii lor, fiind totodată, prin larga lor circulație, un element de unificare spirituală a lumii grecești antice.

Ulterior, epopeea a evoluat pe măsura dezvoltării culturii grecești și a difuziunii ei în lume, unde a fost imitată de creatori aparținînd altor popoare, altor epoci. Astfel, epopeea s-a diversificat. Conținutul noțiunii de epopee s-a lărgit și îmbogățit.

În lumea greacă au apărut, cu timpul, două noi variante de epopee : epopeea eroi-comică, parodie a epopeii clasice, eroice, de tip homeric și care are un pronunțat caracter satiric, pe de o parte și epopeea de tip erudit și artificial a epocii elenistice (de după Alexandru cel Mare), pe de alta. Un exemplu de epopee eroi-comică antică este *Batrahomiomahia*, adică lupta broaștelor cu șoarecii, atribuită și ea, fără suficient temei, chiar lui Homer. Tipică pentru epopeea erudită, artificială a elenismului este opera lui Apollonios din Rhodos (sec. al III-lea î.e.n.) numită *Argonauticele*. Poetul evocă aici, în stilul homeric, dar al unui Homer de imitație tardivă, în chip livresc, cu nenumărate aluzii erudite, cu o evidentă tendință spre artificial, spre pretențios și rafinat, episoade mitice legate de călătoria vasului Argo mînat de corăbierii săi spre tărîmurile Colchidei unde se afla lîna de aur. Un loc deosebit de important acordă epopeea lui Apollonios sentimentului dragostei între bărbat și femeie, zugrăvit cu mult simț psihologic, cu nesfîrșită gingășie și acurateță. O trăsătură caracteristică a acestor epopei mai tîrzii este măsura mai mare în care ele reflectă temperamentul, personalitatea autorului ca atare. Homer se confunda cu un întreg popor, era mai impersonal, mai general-reprezentativ pentru lumea greacă decît Apollonios care-și exprimă mai individualizat personalitatea și sensibilitatea artistică în poemul său.

În lumea romană, în literatura latină, epopeea este reprezentată de două creații majore : *Eneida* lui Vergilius și *Războiul civil* al lui Lucan, cunoscut, acesta din urmă și ca *Pharsalia*, titlu nu tocmai potrivit. În *Eneida*, Vergilius (70—19 î.e.n.) evocă peripețiile troianului Aeneas care, salvîndu-se din cetatea distrusă de greci, își găsește după lungi peregrinări o nouă patrie în Italia, devenind părintele mitic al romanilor. *Eneida* este o epopee națională care glorifică originile romanilor și civilizația arhaică romană, tradiția specifică lor, în spiritul politicii culturale a împăratului Octavian Augustus în vremea căruia a trăit poetul. Lucan (39—65 e.n.) a creat prin poema sa despre războiul civil între partizanii lui Cezar și Pompei o epopee istorică și politică, puternic angajată în contemporaneitatea scriitorului. Adversar al tendinței spre monarhie ilustrată de Cezar, Lucan exprimă în opera sa opțiunile politice republicane ale aristocrației senatoriale din Roma. Războiul civil dintre Cezar și Pompei e pentru poet, care trăiește un veac mai tîrziu, un pretext istoric pentru exprimarea opoziției sale față de forma de guvernămînt imperială, biruitoare la data cînd el scria.

Evul Mediu nu a cunoscut o înflorire a epopeii propriu-zise. Totuși, mai ales sub impulsul romanticilor, sînt asimilate epopeii producțiunile epice orale ale diferitelor popoare europene (*Cîntecul Nibelungilor*, *Saga despre Njăl*, *Kalewala*, *Dighenis Akritas* și tot ciclul de cîntece epice bizantine despre acest erou al granitei orientale a Imperiului bizantin, așa-numitele „chansons de geste" franceze în frunte cu *Chanson de Roland*). Aceste „epopei" țin însă mai mult de spiritul baladei epice și le-am

apropia de presupusul folclor epic prehomeric din care s-au născut *Iliada* și *Odiseea*.

În schimb, mai ales de la Renaștere încoace — în Imperiul bizantin chiar mai devreme — diferiți creatori europeni au încercat să producă după modelul antic grecesc și roman epopei originale, vizînd fie țeluri filozofico-religioase (încercarea de a elabora, după modelul antic, păgîn, o epopee creștină, în care fabulosul mitologic să fie înlocuit cu miraculosul creștin), fie țeluri naționale. Așa sînt *Divina Comedie* a lui Dante, *Paradisul pierdut* al lui Milton, *Orlando Furioso* al lui Ariosto, *Lusiadele* lui Camoëns sau *Ierusalimul eliberat* de Torquato Tasso. Toate aceste produse literare, strălucite în felul lor, sînt totuși departe de spiritul adevăratei epopei antice, pe care o iau drept model.

Prin aceeași extensiune a noțiunii au ajuns să fie înglobate epopeii și producțiuni epice aparținînd altor popoare din antichitate și care nu au o legătură directă cu epopeea clasică greacă, dar vădesc similitudini explicabile cu ea prin împrejurările și țelurile asemănătoare ale elaborării lor. Așa sînt poemele indiene *Mahabharata* și *Ramayana* sau *Ghilgameș* al babilonienilor.

Și în literatura română au existat încercări și chiar reușite remarcabile de elaborare a unor epopei. Cea mai strălucită este fără îndoială *Țiganiada* lui Ion Budai-Deleanu, epopee eroi-comică, pătrunsă de un fierbinte patriotism și, în egală măsură, de spiritul luminismului european al secolului al XVIII-lea, promovînd drepturile rațiunii și idealuri sociale progresiste, de libertate civică și națională, de egalitate socială și înfrățire între oameni. Au existat însă și încercări de epopee istorică cum ar fi *Mihaiada* lui Ion Heliade Rădulescu închinată figurii lui Mihai Viteazul sau *Ștefaniada* lui C. Negruzzi, închinată lui Ștefan cel Mare, dar neterminată. Mihai Eminescu însuși proiecta o vastă epopee națională din care n-a realizat decît cîteva episoade (fragmentele despre *Dacia* din *Memento mori*). Toate aceste încercări trebuie apropiate mai curînd de modele europene romantice sau clasice (*Henriada* lui Voltaire, *Legenda secolelor* a lui Hugo) decît de epopeea antică.

În cultura modernă spiritul epopeii pare să fi căpătat o viață nouă, în forma prozei, prin roman.

Vasile Voiculescu — elev

Prof. MARIUS POP
Liceul industrial Mizil

Născut în pitoreasca localitate Pîrscov, județul Buzău, Vasile Voiculescu (1884—1963) își petrece primii ani în satul natal, într-un decor în care realitatea înconjurătoare capătă dimensiunile fabulosului, iar fantezia copilului este lăsată să colinde în voie. Scriitorul va evoca mai tîrziu diminețile senine ale copilăriei, chipurile dragi ale părinților, lumea fermecătoare a poveștilor, pe bătrînul Nicolae, care l-a învățat „basme, ghicitori, snoave și alte năzdrăvănii“ [1]. Urmează clasa I primară la școala din satul Pleșcoi, fiind declarat, la sfîrșitul anului școlar „premiat cu coro-

[1] N. Crevedia, *Interviu cu D-l Vasile Voiculescu*, în *Universul literar*, nr. 21, 18 mai 1930, p. 335.

niță“ [2], după care frecventează cursurile pensionului particular de băieți din Buzău.

Din această perioadă datează interesul viitorului scriitor față de poezia lui Vasile Alecsandri și Anton Pann : „În clasele primare știam poeziile populare ale lui Alecsandri pe de rost. Tot așa pe Anton Pann care era foarte mult citit în satul nostru. Era un cizmar care îl știa tot pe dinafară“ [3]. Lecturile din Alecsandri și Pann vor pune asupra întregii sale opere amprenta sensibilității folclorice.

După absolvirea cursului primar (1890—1894), Voiculescu urmează primele două clase gimnaziale la Liceul „B. P. Hasdeu“ din Buzău.

Începînd cu anul școlar 1897—1898, își continuă studiile gimnaziale la Liceul „Gh. Lazăr“ din București, unde îl are director și profesor de limba română pe Vasile Păun, „un om sever“, cîteodată chiar ciudat, dar bine pregătit, spre deosebire de profesorul de latină, Georgian, în genere, simpatizat de elevi [4].

Vasile Voiculescu continuă să citească opera lui Eminescu, precum și „toate volumele din editurile Șaraga, Samitca, și, mai ales, Biblioteca pentru toți. Nu citeam reviste și gazete. Preferam volumele. În cursul superior am trecut la cărți franțuzești, la Bourget, și Sienkiewicz, care erau în vogă pe vremea aceea“ [5].

Înzestrat cu o inteligență ageră, tînărul licean este adeptul cultivării libere a spiritului, făcîndu-și din lectură principalul instrument de cunoaștere. În gimnaziu și în liceu își însușește o solidă cultură umanistă, îmbrățișînd domeniile vaste ale psihologiei, sociologiei și moralei, nefiindu-i străine nici cele mai noi orientări filozofice ale veacului : filozofia materialistă, pozitivismul, evoluționismul. Colegii săi din această perioadă sînt Dem Demetrescu-Buzău (Urmuz), viitorul actor și dramaturg Gh. Ciprian, memorialistul și prietenul de o viață N. M. Condeescu, pictorul Nicolae Constantinescu ș.a.

Amintirile lui Voiculescu referitoare la anii studiilor liceale reînvie atmosfera creatoare în care s-a afirmat tinerețea sa entuziastă și a colegilor săi Ciprian și Urmuz. Voiculescu îi închină lui Urmuz un emoționant portret, din care desprindem originalitatea și talentul artistic al viitorului prozator : „La paisprezece-cincisprezece ani ni-l împărtășea pe Beethoven, aducîndu-l, despicîndu-l, explicîndu-l. N-am să uit cum ne făcea sensibilă, ne cobora și ne concretiza bucata „Claire de lune“ cu imagini din lumea vizuală. El avea cu adevărat audiția colorată. Urmuz a lăsat după el un interesant material de compoziții muzicale. Dar în același timp Urmuz a și pictat. Admirația noastră copilărească nu avea margini în fața picturilor lui Buzău.

Dar curînd s-a lăsat de pictură ; muzica l-a însoțit toată viața și cred că a fost marea lui vocație. Prin clasa a IV-a ni s-a descoperit și ca scriitor“ [6].

Între primele încercări poetice ale lui Voiculescu se află oda *Lui Eminescu*, scrisă la 16 iulie 1901, pe ultima filă a ediției a VII-a, din 1895, a volumului de *Poezii* al lui Mihai Eminescu, îngrijită de Titu Maiorescu,

[2] I. Apetroaie, *V. Voiculescu. Studiu monografic*, București, Editura Minerva, 1975, p. 10.
[3] N. Crevedia, *art. cit.*
[4] *Ibidem.*
[5] *Ibidem.*
[6] V. Voiculescu, *Despre scriitorul Urmuz*, conferință radiofonică, 2 ianuarie 1932, publicată de I. Apetroaie în *Ateneu*, Bacău, an. X, oct. 1973, p. 6.

modestă versificare a unor sentimente de sinceră admirație față de opera ilustrului înaintaș [7].

Este semnificativ faptul că, deși a urmat strălucite studii medicale, Vasile Voiculescu s-a ilustrat, ca și Molière în cultura franceză, ori A. P. Cehov în cultura rusă, ca un mare scriitor, în variate genuri literare (*Destin, Urcuș, Întrezăriri, Ultimele sonete... Zahei orbul, Capul de zimbru, Ultimul Berevoi, Fata ursului, Umbra, Demiurgul*).

Studiile liceale atestă intensele preocupări intelectuale ale viitorului scriitor, setea nemărginită de cunoaștere, independența spiritului, voința, modestia, buna cuviință, entuziasmul frumoasei vîrste a tinereții.

Cugetări antice și moderne

„Mai presus de neștiutori sînt cei care citesc ; mai presus de cei care citesc sînt cei care rețin ; mai presus de cei care rețin sînt cei care înțeleg ; mai presus de cei care înțeleg sînt cei activi." MANU.

„Mulți au avut aptitudini extraordinare ; însă fiindcă n-au avut curaj, ei au trăit ca niște morți și au sfîrșit prin a fi îngropați în inactivitatea lor." GRACIÁN.

„Drumul adevărului e anevoios ; căci Ares (zeul războiului) iubește minciuna." EURIPIDES.

„Cînd sîntem pătrunși de un adevăr mare și-l simțim puternic, nu trebuie să ne temem de a-l spune, chiar dacă l-au mai spus și alții. Orice cugetare este nouă, dacă autorul o exprimă într-un mod care-i este propriu." VAUVENARGUES.

„Zgîrcenia, aroganța și mîndria, frica și neliniștea ; înțelepții știu că ele sînt rele omenești care provin din bogăție." MAHABHARATA.

(Din Th. Simenschy, *Un dicționar al înțelepciunii*, Iași, 1979)

Figuri de scriitori în filatelie

LUCIAN BELCEA

Filatelia — activitatea de colecționare și studiere a unor mărci poștale — a fost denumită cronicar conștiincios al tuturor timpurilor. Ea consemnează realizările prezentului, momente și personalități din istoria culturii umane, readucîndu-le în actualitate în cadrul aniversărilor și comemorărilor pe plan național și universal.

Printre reprezentanții literaturii noastre clasice, Mihai Eminescu și I. Creangă ocupă un loc de frunte în filatelia românească. Astfel, în 1937,

[7] Vezi N. V. Capsali, *Autographes inédits Vasile Voiculescu*, în vol. *Bibliophilie au Pont Euxin*, Constanța, MCMLXXIII, p. 124.

cu prilejul sărbătoririi a 100 de ani de la nașterea autorului *Amintirilor din copilărie*, apare prima serie de mărci poștale formată din patru valori, două reprezentînd portretul scriitorului și două, casa natală din Humulești. După doi ani, în 1939, împlinindu-se 50 de ani de la trecerea în eternitate a *Luceafărului* poeziei românești, se emit, pentru prima dată, două mărci poștale, una cu portretul din tinerețe, iar cealaltă din maturitate (fig. 1 și 2).

La 26 februarie 1950 apare o nouă serie formată din cinci valori, de o înaltă concepție artistică, dedicată lui Mihai Eminescu. Prima marcă reprezintă portretul scriitorului (fig. 3), iar celelalte patru, ilustrarea grafică a poeziilor : *Împărat și proletar*, *Înger și demon*, *Viața* și *Scrisoarea III*. În cadrul unei serii emise în 1958 cu tema *Scriitori români*, îi regăsim pe Creangă și Eminescu alături de N. Bălcescu, Alexandru Vlahuță, Vasile Alecsandri, Barbu Ștefănescu-Delavrancea.

Enumerarea tuturor mărcilor cu portretele lui Creangă și Eminescu nefiind posibilă, vom aminti cartea poștală cu portretul lui Ion Creangă (fig. 4) și plicul reprezentînd Casa poetului din Ipotești, emis în 1964, cu prilejul comemorării a 75 de ani de la moarte (fig. 5).

Poate că nu ar fi lipsit de interes să menționez faptul că Eminescu este prezent și pe numeroase medalii și plachete. Printre primele se situează medalia realizată în anul 1909 de cetățenii orașului Galați, admiratori ai operei sale. Este demn de reținut că această medalie reprezintă pe avers bustul poetului, iar pe revers, într-un montaj, strofa a III-a din poezia *La steaua*.

Sugerez tinerilor filateliști să colecționeze și să studieze mărci poștale și alte materiale documentare susceptibile de a fi confecționate, legate de viața și opera scriitorilor români sau străini. Aceasta ne ajută la îmbogățirea nivelului de cunoștințe, la organizarea unor manifestări științifice, colțuri muzeistice, cabinete de literatură, expoziții ocazionale.

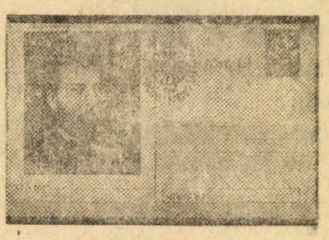
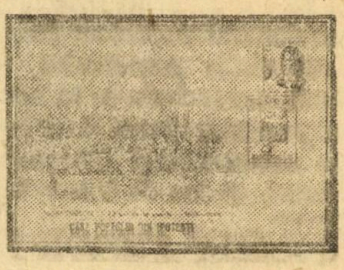

Activități în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României". Rezultatele concursurilor : Limba și literatura română pentru clasele V—VIII, „Tinere condeie", „Reviste școlare". Concursul „Mihai Eminescu", Ediția a XXIII-a, 1979—1980.

Concursul de limba și literatura română pentru clasele V—VIII

În conformitate cu *Programul republican al acțiunilor politico-ideologice, cultural-educative și sportive*, în anul școlar 1978—1979 s-au organizat pentru elevii din învățămîntul gimnazial (clasele V—VIII) concursuri de limba și literatura română și limba și literatura maternă. La etapa județeană a Concursului de limba și literatura română „M. Eminescu", Comisia centrală a fixat pentru fiecare clasă un subiect potrivit cerințelor programei școlare și ale programei orientative de concurs publicată în nr. 4/1978 al revistei noastre. Lucrările au fost apreciate cu note de la 10 la 1, avîndu-se în vedere următoarele criterii : încadrarea în subiectul propus, capacitatea de analiză și de sinteză, claritatea și corectitudinea exprimării, bogăția și precizia vocabularului, folosirea corectă a normelor ortografice și de punctuație, aspectul îngrijit al lucrării.

Publicăm, în continuare, subiectele date la această etapă, precum și numele elevilor care au obținut premiul I *.

Clasa a V-a : Povestiți conținutul unei opere literare care v-a plăcut mai mult.

Clasa a VI-a : Caracterizați un personaj literar îndrăgit.

Clasa a VII-a : Reproduceți o poezie din literatura română și motivați într-o compunere această alegere.

Clasa a VIII-a : 1. Alcătuiți o compunere liberă pornind de la o strofă sau de la un grup de versuri dintr-o poezie cunoscută. 2. V-a plăcut balada populară *Miorița* ? Alcătuiți o compunere încercînd să răspundeți la această întrebare (un subiect la alegere).

ARAD : *Romeo Colf*, Școala generală, Covăsinți ; *Diana Lucaci*, Școala generală nr. 11, Arad ; *Adriana Roxin*, Școala generală nr. 13, Arad ; *Nicoleta Cociu*, Liceul „I. Slavici", Arad ; *Cristian Nemeș*, Școala generală nr. 2, Arad ; *Gelu Ionescu*, Liceul industrial Ineu ; *Dana Tomuș*, Liceul „Miron Constantinescu", Arad ; *Corina Vasile*, Liceul „I. Slavici", Arad ; *Lavinia Lalescu*, Liceul „I. Slavici", Arad ; *Maria Macarie*, Școala generală nr. 8, Arad ; *Nelida Vasile*, Școala generală nr. 7, Arad.

ARGEȘ : *Simona Angelescu*, Școala generală nr. 4, Pitești ; *Codruța Pronovici*, Școala generală nr. 10, Pitești ; *Mirela Hizor*, Școala generală nr. 15, Pitești ; *Claudia Tița*, Școala generală Stănești-Corbi ; *Ramona* Nițulescu, Școala generală nr. 13, Pitești ; *Ionela Paltin*, Școala generală nr. 1, Cîmpulung ; *Delia Potcovaru*, Școala generală Șuici ; *Alina Teodorescu*, Școala generală nr. 4, Pitești.

BACĂU : *Olgu a Dinu*, Liceul de filologie-istorie, Gh. Gheorghiu-Dej ; *Felicia Cioinea*, Școala generală nr. 3, Bacău ; *Laura Tenț*, Școala generală nr. 5, Bacău ; *Anca Androne*, Școala generală nr. 1, Moinești.

BIHOR : *Voichița Hulea*, Liceul „S. Vulcan", Beiuș ; *Liliana* Vîtcă, Liceul pedagogic Oradea ; *Dorina Bodea*, Școala generală Șuncuiuș ; *Cristina Teudan*, Școala generală Batăr ; *Sorina Bodea*, Școala generală Șuncuiuș ; *Sorin Buda*, Liceul de filologie-istorie, Oradea ; *Smaranda Laza*, Liceul de filologie-istorie, Oradea ; *Mirela Tira*, Școala generală nr. 15, Oradea.

* Rezultatele concursului se publică pe baza adreselor trimise de inspectoratele școlare județene. Redacția nu a primit listele de la inspectoratele școlare ale județelor Alba și Constanța.

BISTRIȚA NASĂUD : *Liliana Bentea*, Școala generală Sîngeorz Băi ; *Santa Cubleșan*, Școala generală nr. 4, Bistrița ; *Cristina Djighit*, Școala generală nr. 3, Bistrița ; *Liliana Simona Pojar*, Școala generală nr. 1, Bistrița ; *Mihaela Crețu*, Școala generală Beclean ; *Marius Zavoian*, Școala generală nr. 3, Bistrița.

BOTOȘANI : *Mihaela Ilie*, Școala generală nr. 7, Botoșani ; *Gabriela Țintă*, Școala generală nr. 11, Botoșani ; *Silvia Dăscălescu*, Școala generală nr. 5, Dorohoi ; *Daniela Moroșanu*, Școala generală nr. 11, Botoșani.

BRAȘOV : *Carmen Niculescu*, Școala generală nr. 3, Brașov, *Mihaela Bucă*, Școala generală nr. 7, Brașov ; *Caius Dobrescu*, Școala generală nr. 6, Brașov ; *Mihaela Funariu*, Școala generală nr. 6, Făgăraș ; *Georgeta Stoica*, Școala generală nr. 7, Brașov ; *Cristina Coru*, Școala generală nr. 15, Brașov ; *Mihaela Marin*, Școala generală nr. 6, Făgăraș ; *Ana Olteanu*, Școala generală nr. 10, Brașov.

BRĂILA : *Delia Barbu*, Școala generală nr. 23, Brăila ; *Mioara Gherasimovici*, Școala generală nr. 16, Brăila ; *Cornelia Apostu*, Școala generală Racoviță ; *Nazely Ștefănescu*, Școala generală nr. 3, Brăila.

BUZĂU : *Mihaela Enache*, Școala generală nr. 15, Buzău ; *Claudia Vlădoiu*, Școala generală Pătîrlagele ; *Niculina Croitoru*, Școala generală nr. 4, Buzău ; *Eduard Peneș*, Liceul „B. P. Hasdeu", Buzău ; *Elena Bucur*, Școala generală, Blăjani.

CARAȘ SEVERIN : *Daniel Hurduzan*, Liceul pedagogic, Caransebeș ; *Corina Balintoni*, Școala generală nr. 8, Reșița ; *Liliana Bordeianu*, Școala generală nr. 1, Oravița ; *Diana Szanto*, Școala generală nr. 8, Reșița ; *Brigitte Lauritz*, Liceul de matematică-fizică, Reșița ; *Cerasela Todor*, Școala generală nr. 8, Reșița.

CLUJ : *Ariadna Rebreanu*, Liceul „E. Racoviță", Cluj-Napoca ; *Dan Bindea*, Liceul „G. Coșbuc", Cluj-Napoca ; *Simona Iorga*, Școala generală nr. 18, Cluj-Napoca ; *Corina Zamfir*, Școala generală nr. 21, Cluj-Napoca ; *Claudia Elges*, Liceul „E. Racoviță", Cluj-Napoca ; *Liviu Macarie*, Școala generală nr. 1, Cluj-Napoca.

COVASNA : *Dana Gheorghiu*, Școala generală nr. 2, Sfîntu Gheorghe ; *Adrian Laurențiu*, Școala generală nr. 2, Sfîntu Gheorghe ; *Réka Szilagyi*, Liceul de filologie-istorie, Sfîntu Gheorghe ; *Daniela Cioc*, Liceul de filologie-istorie, Sfîntu Gheorghe ; *Liliana Iacob*, Liceul economic, Sfîntu Gheorghe ; *Daniela Bularca*, Școala generală Întorsura Buzăului ; *Judith Tirnăcop*, Liceul de filologie-istorie, Sfîntu Gheorghe.

DÎMBOVIȚA : *Ioana Pavel*, *Anca Platcu*, Școala generală nr. 8, Tîrgoviște ; *Valentina Tudorache*, Școala generală nr. 1, Buciumeni ; *Daniela Drăgan*, Școala generală nr. 1, Moreni ; *Alina Adochiței*, Școala generală nr. 5, Tîrgoviște ; *Mirela Dumitru*, Școala generală nr. 1, Moreni.

DOLJ : *Oana Firescu*, *Alina Mateescu*, *Cristina Tohăneanu*, Liceul „N. Bălcescu", Craiova ; *Mădălina Ciocan*, *Daniela Dumitrescu*, Liceul „N. Bălcescu", Craiova ; *Cristian Ștefănescu*, Școala generală nr. 2, Craiova ; *Mihaela Voica*, Școala generală nr. 21, Craiova ; *Denisa Gherghina*, Școala generală nr. 11, Craiova ; *Alin Girniță*, Liceul „N. Bălcescu", Craiova ; *Ramona Cimpeanu*, Școala generală nr. 22, Craiova ; *Corina Popescu*, Liceul „N. Bălcescu", Craiova.

GALAȚI : *Mădălina Gruia*, Școala generală nr. 21, Galați ; *Terezina Docan*, Școala generală nr. 10, Galați ; *Anda Girleanu*, Școala generală nr. 6, Galați ; *Dana Racariu*, Școala generală nr. 26, Galați ; *Steriana Trifan*, Școala generală nr. 10, Galați.

GORJ : *Cristian Popescu*, Școala generală Novaci.

HARGHITA : *Eva Gavriluș*, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc.

HUNEDOARA : *Luminița Cimpeanu*, Liceul industrial nr. 2, Hunedoara ; *Lidia Stan*, Școala generală nr. 3, Deva.

IALOMIȚA : *Liliana Moraru*, Școala generală nr. 3, Slobozia ; *Iulian Năstăsache*, Școala generală Amara ; *Chivuța Petcaus*, Școala generală nr. 4, Țăndărei ; *Cristina Zamfir*, Școala generală nr. 7, Fetești ; *Daniela Ghiță*, Școala generală nr. 1, Țăndărei ; *Vasilica Ogrăzeanu*, Școala generală nr. 4, Țăndărei.

IAȘI : *Adriana Alexandru*, Școala generală nr. 22, Iași ; *Daniela Darie*, Liceul „Național", Iași ; *Loredana Ciocoiu*, Liceul „Garabet Ibrăileanu", Iași ; *Cristina Tudor*, *Victor Turceanu*, Școala generală nr. 22, Iași ; *Cătălin Alexa*, Școala generală nr. 23, Iași ; *Mălina Anitoaie*, Liceul de muzică, Iași ; *Cătălina Catar*, Liceul „C. Negruzzi", Iași ; *Nicoleta Florea*, Liceul „Național", Iași ; *Livia Munteanu*, Școala generală nr. 24, Iași ; *Irina Vitaluni*, Liceul „E. Racoviță", Iași.

ILFOV : *Marina Ranga*, Școala generală nr. 2, Oltenița ; *Maria Dinu*, Școala generală nr. 2, Budești-Aprozi.

MARAMUREŞ : *Adriana Ilieş*, Şcoala generală nr. 12, Baia Mare ; *Laura Man*, Şcoala generală nr. 6, Baia Mare ; *Codruţa Silaghi*, Şcoala de artă, Baia Mare ; *Rodica Filip*, Şcoala generală, Rogoz.

MEHEDINŢI : *Luminiţa Gîrbea*, Liceul „Traian", Drobeta Turnu Severin ; *Iulia Frumosu*, Liceul „Traian", Drobeta Turnu Severin ; *Anke Dumitrescu*, Şcoala generală nr. 9, Drobeta Turnu Severin ; *Codruţa Barbu*, Liceul „Traian", Drobeta Turnu Severin.

MUREŞ : *Sorana Hila*, Şcoala generală nr. 10, Tîrgu Mureş ; *Corina Ureche*, Liceul „Unirea", Tîrgu Mureş ; *Mihai Tolciu*, Şcoala generală nr. 4, Sighişoara ; *Mihaela Rîşniţă*, Şcoala generală nr. 1, Tîrnăveni.

NEAMŢ : *Lucian Năsoi*, Şcoala generală nr. 3, Piatra Neamţ ; *Marlena Niculiţă*, Şcoala generală nr. 5, Piatra Neamţ, *Mirela Zvîncă*, Şcoala generală nr. 3, Piatra Neamţ ; *Anca Bute*, Şcoala generală nr. 3, Piatra Neamţ ; *Ilie Murăraşu*, Şcoala generală nr. 1, Roman ; *Liana Tofan*, Şcoala generală nr. 11, Roman.

OLT : *Ana Bărbulescu*, Liceul „I. Minulescu", Slatina ; *Aurora Niculescu*, Şcoala generală nr. 8, Slatina ; *Mirela Căpăţînă*, *Crina Popescu*, Şcoala generală nr. 3, Corabia ; *Violeta Zaharia*, Liceul „I. Minulescu", Slatina.

PRAHOVA : *Mihaela Apostolescu*, Şcoala generală nr. 21, Ploieşti ; *Anca Dedu*, Şcoala generală nr. 3, Ploieşti ; *Camelia Predescu*, Şcoala generală nr. 23, Ploieşti ; *Manuela Stănescu*, Şcoala generală nr. 6, Ploieşti ; *Ileana Pănescu*, Şcoala generală nr. 21, Ploieşti ; *Lumini,a Elena Radu*, Şcoala generală nr. 6, Ploieşti ; *Rosemarie Manea*, Liceul „I. L. Caragiale", Ploieşti ; *Mihaela Radu*, Şcoala generală, Măgurele ; *Carmen Savu*, Şcoala generală nr. 2, Cîmpina.

SATU MARE : *Dorin Prunila*, Liceul industrial nr. 6, Satu Mare ; *Maria Ster*, Şcoala generală nr. 13, Satu Mare ; *Călina Boşca*, Şcoala generală nr. 1, Satu Mare ; *Daniela Borbei*, Liceul industrial nr. 6, Satu Mare ; *Virgil Mateşan*, Şcoala generală de artă, Satu Mare.

SĂLAJ : *Ioana Costelaş*, Şcoala generală, nr. 2, Şimleul Silvaniei ; *Manuela Neamţu*, Şcoala generală Surduc ; *A ela Mihalcea*, Şcoala generală nr. 1, Zalău ; *Aurelia Ortelecan*, Şcoala generală nr. 2, Jibou ; *Maria Vilmani*, Liceul pedagogic Zalău ; *Paula Stejerean*, Şcoala generală nr. 1, Jibou ; *Otilia Moldovan*, Şcoala generală nr. 1, Zalău ; *Viorica Mureşan*, Şcoala generală nr. 2, Jibou.

SIBIU : *Diana Ghişe*, Şcoala generală nr. 4, Sibiu ; *Cristina Stoica*, Şcoala generală nr. 16, Sibiu ; *Gabriela Lapadat*, Şcoala generală nr. 7, Mediaş ; *Violeta Bufu*, Şcoala generală nr. 4, Mediaş.

SUCEAVA : *Angelica Cîrdei*, Şcoala generală nr. 3, Rădăuţi ; *Mirela Corleciuc*, Şcoala generală nr. 3, Rădăuţi ; *Otilia Cocîrlă*, Şcoala generală nr. 3, Suceava.

TELEORMAN : *Mihaela Cap de fier*, Şcoala generală nr. 3, Zimnicea ; *Iuliana Iatan*, Şcoala generală nr. 4, Turnu Măgurele ; *Eugenia Rădulescu*, Şcoala generală nr. 4, Turnu Măgurele ; *Lucica Rizea*, Şcoala generală nr. 5, Alexandria ; *George Bărăgan*, Şcoala generală nr. 4, Roşiorii de Vede ; *Adrian Ionescu*, Şcoala generală nr. 1, Roşiorii de Vede ; *Cornelia Nicula*, Şcoala generală nr. 4, Roşiorii de Vede ; *Luminiţa Zaharia*, Şcoala generală nr. 1, Turnu Măgurele.

TIMIŞ : *Irinel Craşoveanu*, Liceul de filologie-istorie ; *Simona Crîstea*, Şcoala generală nr. 13, Lugoj ; *Mihaela Ştefan*, Liceul „C. D. Loga", Timişoara.

TULCEA : *Antonela Botoi*, Liceul pedagogic, Tulcea ; *Marian Ioan*, Liceul „Spiru Haret", Tulcea ; *Mihaela Ştefan*, Liceul industrial Babadag.

VASLUI : *Beatrice Dorobăţ*, Şcoala generală nr. 8, Bîrlad ; *Cătălina Ignat*, Şcoala generală nr. 2, Vaslui ; *Magdalena Berlea*, *Anca Bleaju*, *Carmen Buhuş*, Şcoala generală nr. 8, Bîrlad ; *Mioara Duliga*, Şcoala generală nr. 1, Huşi ; *Oana Iurăşcu*, *Adriana Moraru*, Şcoala generală nr. 4, Vaslui ; *Andu Oatu*, Şcoala generală nr. 9, Bîrlad ; *Diana Sava*, Şcoala generală nr. 4, Vaslui ; *Gabriela Enciu*, *Mihaela Miron*, Şcoala generală nr. 6, Bîrlad ; *Dana Roman*, Şcoala generală Negreşti ; *Cătălina Sîrghie*, Şcoala generală nr. 1, Bîrlad ; *Carmen Stafie*, Şcoala generală nr. 4, Bîrlad ; *Anca Trifan*, Şcoala generală nr. 4, Vaslui ; *Carmen Acasandrei*, Şcoala generală nr. 4, Bîrlad ; *Romeo Albescu*, Şcoala generală nr. 4, Vaslui ; *Violeta Bularda*, Şcoala generală nr. 8, Bîrlad ; *Doina Chiţu*, Şcoala generală nr. 4, Vaslui ; *Irina Drăghici*, Şcoala generală nr. 8, Bîrlad ; *Octavian Filon*, Şcoala generală nr. 5, Vaslui ; *Janina Lupu*, Şcoala generală nr. 8, Bîrlad ; *Vasilica Păduraru*, Şcoala generală nr. 5, Vaslui ; *Lucian Popa*, Şcoala generală nr. 8, Bîrlad ; *Dan Preda*, Şcoala generală nr. 5, Vaslui ; *Florin Purice*, Şcoala generală nr. 4, Vaslui ; *Mugurica Rotariu*, Şcoala generală nr. 8, Bîrlad ; *Mihaela Sima*, Şcoala generală nr. 4, Vaslui ;

Carmen Spinu, Şcoala generală nr. 5, Vaslui ; *Violeta Vieru*, Şcoala generală nr. 2, Vaslui ; *Ion Woiezechovschi*, Şcoala generală nr. 5, Vaslui.

VÎLCEA : *Mihaela Tomulescu*, Şcoala generală nr. 2, Rîmnicu Vîlcea ; *Claudia Tănasie*, Şcoala generală nr. 2, Drăgăşani ; *Daciana Pavel*, Şcoala generală nr. 2, Drăgăşani ; *Daniela Antonie*, *Ileana Antonie* ; *Bujor Butănescu*, *Florentina Duţu*, Şcoala generală nr. 2, Drăgăşani ; *Monica Păun*, Şcoala nr. 5, Rîmnicu Vîlcea.

VRANCEA : *Delia Ciupercă*, Şcoala generală nr. 10, Focşani ; *Anica Neculau*, Şcoala generală nr. 10, Focşani ; *Maricica Calciu*, Şcoala generală nr. 1, Goleşti ; *Delia Dăescu*, Şcoala generală nr. 10, Focşani ; *Lăcrămioara Pavelescu*, Şcoala generală nr. 1, Mărăşeşti ; *Magda Pălimaru*, Liceul pedagogic, Focşani.

BUCUREŞTI : *Daniela Cojocea*, Şcoala generală nr. 56 ; *Mircea Dumitru*, Şcoala generală nr. 186 ; *Maria Gherasim*, Şcoala generală nr. 201 ; *Luminiţa Moraru*, Şcoala generală nr. 150 ; *Cristina Niţă*, Şcoala generală nr. 201 ; *Mihai Rădulescu*, Liceul de matematică-fizică nr. 6 ; *Carmen Constantinescu*, Şcoala generală nr. 66 ; *Cristina Ionescu*, Şcoala generală nr. 189 ; *Irina Buzilă*, Şcoala generală nr. 204 ; *Veronica Livia Drăghia*, Şcoala generală nr. 173 ; *Sandu Nely Müller*, Şcoala generală nr. 191 ; *Roxana Pătraşcu*, Şcoala generală nr. 191 ; *Rodica Sfarghie*, Şcoala generală nr. 175.

Concursul „Reviste şcolare"

— Pionieri —

POEZIE

Premiul I : Sanda Andronescu, Cluj-Napoca ; *Irina Căruntu*, Iaşi ; *Elke Graef*, Sighişoara ; *Izabella Gyöngyössy*, Sfîntu Gheorghe — Covasna ; *Carmen Macovei*, Suceava ; *Corina Marcu*, Timişoara ; *Alina Diana Marinca*, Bucureşti ; *Paula Melinte*, Bucureşti ; *Alexandru Muscalu*, Bucureşti ; *Daniela Păun*, Independenţa — Ialomiţa ; *Carmen Ştefcu*, Borşa — Maramureş ; *Alice Stoica*, Bucureşti ; *Manuela Stoicescu*, Oradea ; *Cristina Ştefănescu*, Bucureşti ; *Ştefan Vodă*, Bucureşti ; *Izabella Veress*, Fîntînele — Mureş.

Premiul II : Florian Bodea, Borşa — Maramureş ; *Lotte Butykay*, Satu Mare ; *Zoiţa Curta*, Sîntimbru — Alba ; *Aniţa Dragomirescu*, Bucureşti ; *Octavian Dressler*, Timişoara ; *Laura Farkaş*, Arad ; *Erzsebet Gal*, Salonta — Bihor ; *Esmeralda Iamandi*, Galaţi ; *Livia Iftode*, Şipote — Iaşi ; *Daniela Matei*, Radu-Vodă — Ialomiţa ; *Lavinia Miloş*, Timişoara ; *Mădălina Năstase*, Tîrgovişte ; *Daniel Romila*, Timişoara ; *Felicia Serbeszki*, Timişoara ; *Ovidiu Timiş*, Borşa — Maramureş ; *Emesse Ványi*, Satu Mare ; *Antoanela Iulia Voina*, Bucureşti ; *Karlotte Watz*, Aradul Nou — Arad.

Premiul III : Liliana Acatrinei, Bucureşti ; *Miklós Bonezidai*, Şimleul Silvaniei — Sălaj ; *Claudiu Brînzan*, Galaţi ; *Radu Cristian Constantin*, Bucureşti ; *Angela Cristea*, Bîrlad ; *Simona Encuţ*, Bucureşti ; *Éva Fórika*, Timişoara ; *Daniela Gros*, Lupeni — Hunedoara ; *Vasile Iacoboaie*, Piatra Neamţ ; *Anca Mizunschi*, Constanţa ; *Melinda Molnar*, Sărăţeni — Mureş ; *Dorin Murariu*, Timişoara ; *Codruţa Obrad*, Timişoara ; *Claudia Olteanu*, Cluj-Napoca ; *Ana Popescu*, Bucureşti ; *Mihaela Rovenţa*, Bucureşti ; *Karin Sadowski*, Mediaş ; *Mihaela Stănescu*, Bucureşti ; *Enikö Szász*, Dămăcuşeni — Maramureş ; *Paul Şinculescu*, Rîmnicu-Vîlcea ; *Svetozar Zaivanov*, Timişoara.

PROZĂ

Premiul I : Vasile Andone, Mediaş ; *Luciana Ariton*, Mediaş ; *Csába Balla*, Dămăcuşeni — Maramureş ; *Éva Baricz*, Gheorghieni — Harghita ; *Andrei Beldiman*, Iaşi ; *Aurel Ciontea*, Rîmeşti — Vîlcea ; *Adrian Dobrin*, Piatra Neamţ ; *Oswald Heinz*, Timişoara ; *László Kállai*, Oradea ; *Horaţiu Papiu*, Arad ; *Daniela Rîtea*, Mediaş.

Premiul II : Dimitrie Agafiţei, Piatra Neamţ ; *Gabriela Bălan*, Bistriţa ; *Bianca Bercea*, Cluj-Napoca ; *Daniela Bezergheanu*, Cerneşti-Mehedinţi ; *Ulrike Bonfert*,

Sibiu ; *Adriana Cotîrlea*, Sibiu ; *Ștefania Daia*, Timișoara ; *Evá Daragics*, Sfîntu Gheorghe — Covasna ; *Constantin David*, Craiova ; *Laura Duda*, Reșița ; *Carmen Florea*, Teiuș — Alba ; *Ana Frunză*, Constanța ; *Constanța Frunză*, Fintînele — Gorj ; *Piroska Incze*, Aita Medie — Covasna ; *Renate Lukas*, Mediaș ; *Marika Németh*, Cluj-Napoca ; *Corina Nicola*, Craiova ; *Daniela Opriș*, Slatina ; *Enikö Osvath*, Geoagiu — Hunedoara ; *Éva Sogor*, Cluj-Napoca ; *Eleodor Șotropa*, Rădăuți.

Premiul III : Erika Ambrus, Miercurea-Ciuc ; *Cristiana Anca*, Cluj-Napoca ; *Andreea Babicsák*, Timișoara ; *Leonid Barbu*, Rîmnicu-Vîlcea ; *Mihai Berinde*, Negrești — Satu Mare ; *Cătălin Borcea*, Piatra Neamț ; *Ioan Dan Brînduşan*, Brazi — Hunedoara ; *Corina Bunea*, Tîrgu Mureș ; *Delia Cioltea*, Satu Mare ; *Sorina Dan*, Cluj-Napoca ; *Mihaela Davidescu*, Drobeta Turnu Severin ; *Klara Dimény*, Brașov ; *Diana Doby*, Cluj-Napoca ; *Mariana Drăgoescu*, Craiova ; *Paula Fekete*, Arad ; *Gelu Florea*, Cluj-Napoca ; *Utte Haffner*, Mediaș ; *Andras Hatházi*, Sfîntu Gheorghe — Covasna ; *Gheorghe Iacob*, Cordăreni — Botoșani ; *Miorița Isache*, Stolniceni — Iași ; *Ovid Valeriu Jacotă*, Galați ; *Ana Jidvan*, Blaj-Tiur-Alba ; *Hedwig Kalafus*, Sacu, Caraș-Severin ; *Maria Kovács*, Sînzieni — Covasna ; *Renate Lukas*, Mediaș ; *Cristian Micu*, Cluj-Napoca ; *Nectara Mureșan*, Turda — Cluj ; *Maria Nica*, Făgăraș ; *Monica Orza*, Drăgășani — Vîlcea ; *Julia Patócs*, Salonta — Bihor ; *Niculina Pilești eanu*, Mangalia — Constanța ; *Dana Sandu*, Drăgășani-Vîlcea ; *Aurelia Scutelnicu*, Poiana Vorona — Iași ; *Ildikó Sebestyén*, Cluj-Napoca ; *Agnes Szakács*, Sfîntu Gheorghe — Covasna ; *Iulia Tătaru*, Galați.

TEATRU ȘI TEXTE BRIGĂZI

Premiul III : Daniela Alexandru, Brăila ; *Camelia Suică*, București ; Cenaclul „Albatros", Buzău.

— Liceeni —

POEZIE

Premiul I : Gabriel Cheroiu, București ; *Camelia Lobonțiu*, Timișoara ; *Carmen Negulei*, Sibiu ; *Ion Postumia*, București ; *Daniel Suciu*, Sibiu.

Premiul II : Gheorghe Achim, Cluj-Napoca ; *Irina Airinei*, București ; *Petru Băloni*, Reșița ; *Dan Bodnar*, Suceava ; *Sorin Dumitrescu*, București ; *Monica Fodor*, Hunedoara ; *Domnița Palii*, Ploiești ; *Cristina Petre*, București ; *Dana Savu*, Iași ; *János Soos*, Gherla — Cluj ; *Liliana Stoicescu*, București ; *Edith Szábo*, Gheorghieni — Harghita ; *Ion Vieru*, Piatra Neamț.

Premiul III : Dana Armașu, București; *Liliana Barbu*, Constanța; *Anca-Florina Bogîlea*; București ; *Carmen Chițimia*, Focșani ; *Viorel Danci*, Borșa — Maramureș ; *Katalin Eigel*, Odorheiul Secuiesc — Harghita ; *Mihaela Ionașc*, București ; *Ovidiu Mircea*, Mediaș ; *Laura Moldovan*, Hunedoara ; *Mirela Pricop*, Iași ; *Anca-Andreea Răzuș*, București.

PROZĂ

Premiul I : Salvina Adam, București ; *Laura Sájter*, Brașov ; *Doru Slăvoacă*, Baia Mare ; *Tiberiu Toth*, Timișoara.

Premiul II : Marcela Buga, București ; *Adina Chivulescu*, București ; *Ion Cristian*, Moreni — Dîmbovița ; *Alina Mugiu*, Iași ; *Nicolae Nistor*, București.

Premiul III : Gherghina Dumitrescu, Rîmnicu Vîlcea, *Alina Deaconu*, București ; *Ileana Florescu*, București ; *Maria Mara*, Tîrnăveni — Mureș ; *Lucia Peia*, Caransebeș ; *Mioara Șoalcă*, București ; *Cristina Trifu*, Satu Mare ; *Carmen Ungureanu*, Iași ; *Lăcrămioara Vora*, Gh. Gheorghiu-Dej — Bacău.

DRAMATURGIE

Premiul III : Mihai Ionescu, Baia de Aramă — Mehedinți.

Concursul „Reviste școlare"

— ediția 1979 —

Licee

Premiul special al juriului : *Revista noastră*, Liceul industrial „Unirea", Focșani.

Premiul I : *Speranțe*, Liceul de matematică-fizică „Gh. Lazăr", București ; *Revista noastră*, Liceul de filologie-istorie, Craiova ; *2000*, Liceul de matematică-fizică nr. 6, București ; *Sînziana*, Liceul de științe ale naturii „Zinca Golescu", Pitești ; *Licăriri*, Liceul de matematică-fizică „N. Bălcescu", Craiova.

Premiul II : *Spații*, Liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia", București ; *Adolescența*, Liceul de matematică-fizică „N. Bălcescu", București ; *Gînduri tinere*, Liceul industrial „N. Titulescu", Craiova ; *Muguri*, Liceul de matematică-fizică „A. Șaguna", Brașov ; *Astronautica*, Liceul de matematică-fizică „I. Văcărescu", Tîrgoviște ; *Foaie pentru minte, inimă și calculator*, Liceul de matematică-fizică nr. 1, București ; *Tribuna elevilor*, Liceul pedagogic, Arad ; *Văpaia*, Liceul pedagogic, Sibiu ; *Revista matematică*, Timișoara ; *Diákzó*, Liceul de matematică-fizică „Al. Moghioroș", Oradea.

Premiul III : *Gînduri*, Liceul de filologie-istorie „I. Creangă", București ; *Orizonturi*, Liceul industrial nr. 1, București ; *Pași spre viitor*, Liceul industrial „D. Bolintineanu", București ; *Năzuințe*, Liceul de matematică-fizică „M. Basarab", București ; *Coordonate sibiene*, Liceul de filologie-istorie „O. Goga", Sibiu ; *A. B. C.*, Liceul pedagogic Oradea ; *Ritmuri incandescente*, Liceul de filologie-istorie, Oradea ; *Lyceum*, Liceul industrial „M. Eminescu", Constanța ; *Muza someșană*, Liceul de matematică-fizică „G. Coșbuc", Năsăud ; *Automatic condei*, Liceul de informatică, Cluj-Napoca ; *Vlăstarul*, Liceul de matematică-fizică, „I. Văcărescu", Tîrgoviște ; *Viitorul*, Liceul industrial nr. 2, Tîrgoviște ; *Lumini în retortă*, Liceul sanitar, Galați ; *Muguri*, Liceul industrial „E. Hurmuzachi", Rădăuți ; *Sinteze*, Liceul de matematică-fizică „Ștefan cel Mare", Cîmpulung-Moldovenesc ; *Lyceum*, Liceul de matematică-fizică „Gh. Lazăr", Sibiu.

Mențiuni : *Aspirații*, Liceul de matematică-fizică nr. 2, București ; *Aurul florilor*, Liceul agro-industrial Băneasa-București ; *Mugurul*, Liceul de matematică-fizică „M. Viteazul", București ; *Pagini noi*, Liceul pedagogic, Timișoara ; *Valențe*, Liceul industrial nr. 2, Gh. Gheorghiu-Dej ; *Încercări*, Liceul de matematică-fizică „S. Vulcan", Beiuș ; *Răsunetul*, Liceul industrial „A. Mureșanu", Dej ; *Fire de tort*, Liceul industrial „M. Viteazul", Turda ; *Năzuințe*, Liceul pedagogic, Craiova ; *Orizonturi*, Liceul de filologie-istorie „Unirea", Brașov ; *Arborada*, Liceul industrial „Navrom", Galați ; *Orizont*, Liceul industrial nr. 1, Galați ; *Mercur*, Liceul economic și de drept administrativ, Constanța ; *Jungenecho*, Liceul industrial nr. 1, Sibiu ; *Die Lenauschule*, Timișoara ; *Hajnal*, Liceul de matematică-fizică nr. 3, Cluj-Napoca ; *Revista noastră*, Liceul industrial „Nicu Gane", Fălticeni ; *Revista de matematică*, București.

Școli generale, case ale pionierilor și șoimilor patriei

Premiul I : *Caiet 32*, Școala generală nr. 32, Craiova ; *Ani de ucenicie*, Școala generală nr. 1, Suceava ; *Idealuri*, Școala generală nr. 7, București.

Premiul II : *Petale de lumină*, Școala generală nr. 29, Galați ; *Catarge*, Școala generală nr. 9, Arad.

Premiul III: *Solie*, Școala generală nr. 10, Brăila ; *Mugur alb și roș și pur*, Școala generală, Bibirești, comuna Ungureanu, jud. Bacău ; *Începuturi*, Școala generală nr. 5, Gh. Gheorghiu-Dej ; *Slava*, Școala generală nr. 1, Balș-Olt.

Mențiuni : *Trepte spre viitor*, Școala generală nr. 5, Galați ; *Ev aprins*, Școala generală nr. 31, Galați : *Excelsior*, Casa pionierilor și șoimilor patriei, Motru — Gorj ; *Sclipiri de vară*, Casa pionierilor și șoimilor patriei, Tg. Jiu ; *Gymnasium*, Școala generală nr. 22, Brăila ; *Aripi românești*, Casa pionierilor și șoimilor patriei, București, sectorul IV ; *Ramuri*, Casa pionierilor și șoimilor patriei, București, sectorul V.

Concursul „Mihai Eminescu"

Ediția a XXIII-a, 1979—1980

Concursurile de limba română, de limbi materne și limbi moderne se vor desfășura potrivit *Programului republican al acțiunilor politico-ideologice, cultural-educative și sportive pentru anul școlar 1979—1980* și în conformitate cu *Regulamentul concursurilor pe obiecte (olimpiadelor) pentru elevi* (vezi *Buletinul S.S.F. pe anul 1977*, p. 115—122), după cum urmează :

a. Limba și literatura română, respectiv *limba și literatura maternă pentru elevii din școlile cu predarea în limbile naționalităților conlocuitoare*, inclusiv concursul de creație literară „Tinere condeie" :

clasele V—VIII și IX—XII

— etapa pe școală, comună, oraș, municipiu (pe sectoare, în București) : 27 ianuarie 1980 ;

— etapa pe județ (municipiul București) : 24 februarie 1980 ;

— etapa pe țară : 7—13 aprilie (vacanța de primăvară) — Satu Mare ;

b. Limbi moderne (engleză, franceză, germană, italiană, rusă, spaniolă) :

clasele V—VIII

— etapa pe școală, comună, oraș, municipiu (pe sectoare, în București) : 3 februarie 1980 ;

clasele IX—XII

— etapa pe școală, comună, oraș, municipiu (pe sectoare, în București) : 3 februarie 1980 ;

— etapa pe județ (municipiul București) : 4 mai 1980.

Programa orientativă a concursului

CLASELE V—VIII

Etapa județeană

Subiectele de concurs vor fi stabilite de comisiile județene pe baza conținutului programelor școlare, în funcție de stadiul parcurgerii acestora, urmărindu-se valorificarea lecturii și aplicarea practică a cunoștințelor referitoare la vocabular, gramatică, ortografie, punctuație, compoziție.

Etapa județeană

Subiectele de concurs pentru această etapă vor fi stabilite de Comisia centrală și vor cuprinde cunoștințe predate în primele două trimestre ale anului școlar în curs. În pregătire, elevii vor pune accent pe exerciții aplicative în domeniul vocabularului și al gramaticii, pe compuneri (narațiuni, rezumate, descrieri, portrete, caracterizări de personaje), comentarii de texte literare, comentarii ale unor maxime, proverbe, aforisme sau cugetări.

CLASELE IX—XII

Pornind de la scriitorii și operele prevăzute în programa școlară parcursă, se recomandă : cunoașterea și comentarea operelor literare ; comentarea unui text literar la prima vedere ; efectuarea de sinteze asupra dezvoltării literaturii române în diferite perioade ; studierea principalelor curente, direcții și tendințe în dezvoltarea literaturii române ; redactarea unor compuneri pornind de la citate, maxime, aforisme sau cugetări.

Rezultatele obligă

Prof. dr. CONSTANȚA BÂRBOI
Inspector general în Ministerul Educației și Învățământului

Nu se poate să nu ne gîndim că, în această perioadă, în care țara întreagă, prin tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român și președintele Republicii, este chemată la o contribuție de și mai mare calitate în toate domeniile de activitate, inclusiv al învățămîntului, elevii să nu răspundă cu un „prezent" activ în ceea ce privește pregătirea profesională, îndeplinind, cu bune rezultate, prevederile celui de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român.

În contextul general al modernizării învățămîntului, limba și literatura română se aliniază celorlalte discipline fundamentale : matematica, fizica, chimia, biologia, marcînd o etapă nouă, care se cere susținută și de eforturile elevilor, nu numai de cele ale cadrelor didactice. În acest sens, venind în întîmpinarea a numeroase propuneri ale celor mai mici sau mai mari, chemați să se instruiască, Ministerul Educației și Învățămîntului a oferit, în acest an școlar, pe baza proiectelor planurilor de învățămînt, programe și manuale îmbunătățite, care să permită aprofundarea studiului literaturii române, a celor mai valoroase opere literare, în contextul literaturii universale, în care se dezvoltă și literatura română, prin curentele și reprezentanții ei de seamă.

O preocupare deosebită o constituie grija pentru însușirea corectă a limbii române, prin efectuarea obligatorie a orelor de compunere, în care să se realizeze redactarea corectă a unor acte (cerere, memoriu, caracterizare, dare de seamă, raport de activitate, referat, autobiografie, proces-verbal etc.), a unor compuneri după texte literare, paralele, sinteze, rezumate etc. Se va avea în vedere ca elevii din clasele

terminale (mai ales a XII-a și a XIII-a seral) să se familiarizeze și cu alte tipuri de compuneri, absolut necesare, cum sînt : intervenția, alocuțiunea, expunerea, conferința, disertația, dezbaterea și, bineînțeles, susținerea unei lucrări.

Nu vor fi neglijate nici exercițiile de gramatică, acestea integrîndu-se obligatoriu, mai ales la clasele IX—X, în lecțiile de compunere și literatură română, urmărindu-se consolidarea cunoștințelor pe care elevii și le-au însușit în clasele gimnaziale.

În cadrul predării limbii și literaturii române se va urmări realizarea de către fiecare elev a unei „dicții" corespunzătoare, corecte și frumoase, elevii fiind obligați să se întreacă în exprimarea clară, cursivă și aleasă. Un lucru extrem de important ce trebuie să stea în atenția fiecărui elev este cunoașterea regulilor de ortografie și de punctuație, care fac parte integrantă din scrierea corectă, din exprimarea clară, îngrijită, ce atestă anii de școală, eforturile comune ale profesorului de limba română, ale elevului și, bineînțeles, ale părinților. Grija pentru stăpînirea unei scrieri corecte și clare ușurează însușirea valorilor spirituale, atît ale literaturii române și universale, cît și ale bogatului tezaur de cunoștințe din domeniul științei, tehnicii, al profesiei alese.

Pentru realizarea acestor deziderate, elevii din clasa a XI-a sînt în acest an beneficiarii unui manual nou de limba și literatura română. Manualul prezintă, potrivit sarcinilor stabilite de partid, literatura română în contextul literaturii universale, evidențiind scriitori și opere care se încadrează în curentele epocii. Astfel, pornind de la „Mituri", elevii vor cunoaște principalele curente literare : *umanismul și iluminismul, clasicismul și romantismul, realismul și simbolismul.* Contribuțiile românești la marile valori universale sînt prezentate și prin unele scheme care oferă elevilor posibilitatea reținerii atît a unor date necesare interpretării fenomenului literar, cît mai ales a unor idei importante, ceea ce este util pentru un învățămînt activ și modern. Sînt ilustrative în acest sens schemele introductive privind operele lui Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Mihail Sadoveanu, Ion Creangă, Ion Luca Caragiale, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, George Călinescu, Marin Preda, George Bacovia etc.

Manualul se încheie cu un capitol referitor la *compunerea școlară* și cu unele sugestii privind realizarea unor *exerciții de consolidare și de sistematizare a noțiunilor de limbă,* existînd, bineînțeles, obligația ca acestea să fie amplificate de către fiecare elev la recapitularea cunoștințelor practice de vocabular, fonetică, morfologie și sintaxă, de ortoepie, ortografie și punctuație. Conceput astfel, manualul, în ansamblu, îi va ajuta, sperăm, mai mult pe elevi în însușirea activă și modernă a limbii și literaturii române, fiind un instrument util, o reușită didactică la care, în afara forurilor răspunzătoare — Ministerul Educației și Învățămîntului, Editura didactică și pedagogică — o contribuție deosebită a adus-o Comisia centrală de limba și literatura română de pe lîngă minister, al cărui președinte este acad. Ion Coteanu și, desigur, în primul rînd autorii, Maria Pavnotescu, profesor la Liceul „Nicolae Bălcescu" și A. Gh. Olteanu, profesor la Liceul „Dimitrie Cantemir" din București, autorul capitolului de compunere dr. Vasile Teodorescu, coordonatorul lucrării, prof. univ. dr. Dumitru Micu, referenții : Cristina Ionescu, profesor la Liceul „Ion Creangă", Marin Toma, profesor la Liceul „Gheorghe Lazăr" din București, cunoscutul critic literar Valeriu Râpeanu și, firește, redactorul de carte Magdalena Panaitiu.

Și elevii din clasa a XII-a, pe lîngă îmbunătățirile aduse manualului revizuit în acest an școlar, se bucură de introducerea unor poezii lirice, cu caracter patriotic, aparținînd poeților : Ana Blandiana, Constanța Buzea, Ioan Alexandru și Adrian Păunescu.

Manualele pentru clasele a IX-a și a X-a vor fi revizuite pentru anul școlar 1980—1981, an în care și clasa a XII-a va beneficia de un manual nou — premieră didactică, care, fără discuție, va fi la fel de bun ca acela pentru clasa a XI-a.

Așteptăm, în continuare, observații și propuneri pentru toate manualele școlare, avînd în vedere că se dorește o îmbunătățire continuă a predării limbii și literaturii române.

Și, pentru că în anul acesta elevii vor participa la cea de-a XXIII-a ediție a Concursului de limbă și literatură română „Mihai Eminescu", concurs care an de an a înregistrat rezultate bune, este bine ca această ediție să marcheze un plus de pregătire, care să dovedească preocuparea sporită pentru studiul limbii și literaturii române. Astfel, parcurgînd capitolele din programa școlară, nu trebuie să neglijăm literatura contemporană, și, firește, realizarea unor lucrări fără greșeli de ortografie și punctuație, pe care, din păcate, le mai întîlnim în lucrările unor elevi selecționați pentru faza republicană.

Pentru acest an, la toate etapele concursului, accentul îl vom pune, poate, în primul rînd, pe *exprimarea* și *scrierea* corectă, nefiind bineînțeles neglijată informația pe care elevul o deține. Se recomandă, așadar, o mai bună corelare a cunoștințelor de literatură cu cele de limbă română, exerciții aprofundate de efectuare a compunerilor literare pentru a putea realiza lucrări de calitate din toate punctele de vedere.

Folosirea manualului, a literaturii beletristice, a studiilor literare se cere făcută sub îndrumarea profesorilor de limba și literatura română, pentru ca temeinicia cunoștințelor să fie într-adevăr o dovadă a bunei, profundei și corectei pregătiri, și nu a unor speculații așezate în tipare bombastice și, uneori, deformate.

Îndrumarea și controlul studiului individual, dezbaterea în cercuri, în cenacluri sau în ora de clasă a unor probleme cuprinse în programa școlară, dau siguranță, temei, oferind cea mai deplină manifestare a originalității creatoare.

Nemaiindicînd programa — de concurs — aceasta fiind programa școlară parcursă, în funcție de etapa concursului (pe școală, județeană, sau republicană) — credem că nu este lipsit de interes ca profesorii să aibă în vedere o participare cît mai largă a elevilor la Concursul de limbă și literatură română „Mihai Eminescu", organizat de Ministerul Educației și Învățămîntului, Societatea de științe filologice și Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist.

CENACLURI, REVISTE

Tradiții locale în activitatea cercului literar

Prof. CORNELIU VASILE
Școala generală Hotărani, jud. Olt

Cercul literar reprezintă forma cea mai potrivită de stimulare a interesului elevilor pentru cunoașterea tradițiilor locale ale județului : scriitori, opere, muzee, folclor și etnografie, case memoriale, monumente istorice și de artă etc. În acest scop, am inclus în planul de activitate al cercului literar acțiuni posibile de realizat. La orele de îndrumare a lecturii suplimentare am prezentat elevilor volumul de povestiri *Arcașul lui Ștefan* (Editura Ion Creangă, 1976) de Virgil Carianopol, scriitor născut la Caracal în 1908. Creația scriitorului le era cunoscută elevilor din manualele de limba

română pentru clasa a IV-a : poezia *Ștergar românesc* și din povestirea *Arcașul lui Ștefan*. Lectura povestirilor *Puiul de căprioară* și *Ajutorul cantonierului* a stîrnit curiozitatea elevilor de a citi întregul volum. Pe baza lecturii am stabilit, în cercul literar, următoarele trăsături fundamentale : devotamentul față de patrie, încrederea copiilor (eroilor) în forțele proprii, curajul de a acționa, spiritul de sacrificiu, vitejia înaintașilor, mîndria de a aparține acestui popor.

Din *România pitorească* a lui Alexandru Vlahuță le-am citit elevilor un fragment în care este vorba de „drumul lui Traian", ce se păstrează parțial în comuna Fărcașele și în satul Reșca, precum și legenda Craiului de Rouă, care circulă și azi. Aproape toți elevii au citit cu un interes sporit această operă descriptivă a lui Vlahuță.

Pentru cunoașterea literaturii populare și aprecierea ei, i-am îndrumat pe elevi să culeagă folclor : doine, cîntece, balade, descîntece, colinde, ghicitori, strigături etc. Am stabilit mai întîi principii de culegere, după care am descoperit variante locale ale unor balade ca : *Iancu Jianu, Balada Sultanei, Miu Haiducul* etc.

O activitate apreciată de elevi a fost seara literară dedicată scriitorilor născuți în județul nostru : Ion Potopin, Virgil Carianopol, Tudor Măinescu, Haralamb Lecca, Anghel Dumbrăveanu, Mihail Celarianu ș.a. Tema a fost instructivă și pentru formarea deprinderii de a consulta un dicționar literar, în cazul nostru *Dicționarul de literatură română contemporană* de Marian Popa și *De la Macedonski la Arghezi* de Florea Firan. La deschiderea celei de-a doua ediții a Festivalului național „Cîntarea României", multe poezii pentru recitare au fost alese din creația scriitorilor menționați.

De un real folos pentru activitatea cercurilor literare din gimnazii și licee este consultarea *Dicționarului cronologic de literatură română* (coordonatori I. C. Chițimia — Al. Dima), apărut la Editura științifică și enciclopedică (1979). Ne propunem să vizităm, în cadrul unor excursii organizate de cercul literar, unele obiective culturale și literare din zonă (de exemplu, casele memoriale Traian Demetrescu și Elena Farago, Muzeul de artă din Craiova, casa memorială Anton Pann din Rîmnicu-Vîlcea, Muzeul sătesc din Celaru, unde a apărut una dintre primele reviste sătești din țară etc.).

Contactul cu tradițiile literare locale contribuie la creșterea interesului elevilor pentru literatură.

Cronica revistelor școlare

Prof. GEORGE ȘOVU
Inspectoratul școlar București

Multe dintre publicațiile pe care le menționăm în această cronică au participat la Concursul revistelor școlare, ediția 1979, desfășurat în luna iunie. Le-am cercetat atunci cu plăcere și atenție, în calitate de membru al juriului, și pe unele dintre ele le-am distins cu diferite premii și mențiuni.

În fruntea tuturor am așezat, atunci, în iunie, făcînd același gest și acum, *Revista noastră*, binecunoscuta și unanim apreciata publicație a Liceului „Unirea" din Focșani, coordonată de prof. Petrache Dima. Fiecare nou număr constituie o adevărată, o rară delectare intelectuală pentru oricare dintre cititorii-prieteni ai acestei reviste, și sper că afirmația poate fi valabilă și pentru întîmplătorii ei cititori. Colaborări de cel mai ales prestigiu, valorificarea unor bogate și frumoase tradiții literare, culturale, științifice, situate în actualitatea frămîntărilor, aspirațiilor și împliniriilor tinerelor generații, ca și în aceea mai largă și foarte diversă, cu dimensiuni naționale și universale, încurajarea începuturilor și promovarea talentelor autentice, lite-

rare și științifice, toate acestea, ca și multe altele, într-un spațiu cu structuri publicistice variate și de tehnoredactare de mare efect — consituie elemente caracteristice oricărui număr al acestei publicații focșenene, distinsă, la recenta ediție a concursului amintit, cu *Premiul special al juriului pentru cea mai bună revistă școlară din țară.*

Printre revistele distinse cu premiul I, alături de publicațiile bucureștene : *Speranțe*, a Liceului „Gh. Lazăr" și *2000*, a Liceului de matematică-fizică nr. 6 și de cele din Craiova — *Revista noastră*, a Liceului de filologie-istorie și *Licăriri*, a Liceului de matematică-fizică „N. Bălcescu", se află publicația Liceului de științe ale naturii „Zinca Golescu" din Pitești — *Sînziana*, coordonată de prof. Augustin D. Stoenescu. La vorbele de sinceră prețuire pe care le-am rostit de-atîtea ori la adresa reușitelor acestei reviste, adăugăm astăzi calde felicitări pentru izbînda ultimului număr cercetat de noi (26, din martie-aprilie 1979).

Revistele : *Muguri*, a elevilor de la Liceul „Andrei Șaguna" din Brașov și *ABC*, elaborată de elevii de la Liceul pedagogic din Oradea, publicații valoroase, cu un bogat conținut, tehnoredactate îngrijit, atrăgător se înscriu în categoriile celor care au fost încununate, la concursul din iunie a.c., cu premiul al II-lea și, respectiv, premiul al III-lea.

Mai amintim, printre revistele premiate, pe care le avem în vedere în această cronică, publicația *Petale de lumină* (nr. 3/1979), editată de organizația pionierilor de la Școala generală nr. 29 din Galați, revistă care a primit premiul al II-lea, detașîndu-se ca una dintre cele mai bune expresii publicistice pe care le datorăm unor școli generale din țară.

Spre părerea noastră de rău, au lipsit de pe masa juriului, din cauza apariției întîrziate, unele reviste cu personalitate distinctă, menționate adesea în cronicile noastre, reviste premiate, unele dintre ele, la edițiile anterioare ale concursului. Printre acestea, remarcăm, pentru noile numere apărute în 1979, care completează cu elemente interesante imaginea unor valori impuse deja : *Pe-un picior de plai*, revista Liceului industrial nr. 26 din București, *Zări senine*, publicație literar-științifică a elevilor Liceului „Liviu Rebreanu" din Bistrița, *Năzuințe*, purtînd semnătura elevilor și dascălilor de la Liceul pedagogic din Craiova, *Laboremus*, scoasă de elevii Liceului „Ioan Slavici" din Arad, *Cutezanțe*, revista Liceului industrial nr. 1 din Iași.

Menționăm cu bucurie și alte publicații, cu mai vechi sau mai noi dovezi de existență, care se străduiesc să fie expresii, tot mai complexe și mai adecvate, ale preocupărilor celor ce trudesc la înălțarea propriei lor ființe sau care orînduiesc și sprijină, prin suflet, gînd și faptă, această înălțare : *Poteci*, revista Liceului de filologie-istorie din Satu Mare (numerele 14 și 15), *Luminile chimiei*, aparținînd Liceului industrial nr. 4 din Rîmnicu Vîlcea, *Universul tehnic*, editată de Comitetul U.T.C. al Liceului industrial nr. 1 din Timișoara (nr. 33/1979), *Azur*, frumoasa și valoroasa revistă a Școlii generale nr. 11 din Botoșani (care, din păcate, nu ne-a sosit la timp pentru a putea fi distinsă cu un premiu, așa după cum merită), *Vîrsta fericită*, un nou și interesant număr al revistei scoase de pionierii de la Școala generală nr. 11 din Galați, *Educatorul* (Arad, mai, 1979), foaie editată de Inspectoratul școlar al județului Arad, Sindicatul învățămînt și Casa corpului didactic. *Ziua învățătorului*, foaie volantă editată de ziarul „Viața nouă" în colaborare cu Inspectoratul școlar al județului Galați, Casa corpului didactic și Sindicatul învățămînt.

Salutăm, cu căldură, reapariția, după o întrerupere de cîtva timp, a revistei *Hronica*, editată de Liceul de matematică-fizică „Gh. Șincai" din București, ca și primul număr al revistei *Luminile Oltului*, elaborată de elevii și profesorii Liceului industrial nr. 3 din Rîmnicu Vîlcea.

Tuturor publicațiilor menționate, de data aceasta, și în atîtea alte dăți, revista noastră — *Limba și literatura română* — le urează succese deosebite în noul an școlar ! Vă așteptăm cu noi dovezi ale frumoaselor dumneavoastră împliniri.

ȘTEFAN BOGDAN TEODORESCU

S-a născut la București în anul 1963. Este elev la Liceul de matematică-fizică „Gheorghe Lazăr" din capitală și membru al cenaclului literar „Săgetătorul". A debutat recent în *România literară* (an. XII, nr. 31, din 2 august 1979).

LILIANA STOICESCU

S-a născut în anul 1963 în București. Este elevă a Liceului de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia" din capitală și membră a cenaclului „Săgetătorul". A fost laureată a concursului național de creație literară pentru pionieri (1977) și a obținut premiul al II-lea pe țară la ediția 1979 a concursului „Tinere condeie".

A publicat în antologiile: *Fîntîna Blanduziei* (1977) și *Săgetătorul* (1978, 1979).

De-ai ști

De-ai ști cîți au murit pentru tine,
De-ai ști cîți au plîns pentru tine,
De-ai ști cîți au luptat pentru tine,

Nu i-ai numi patrioți
Pe cei care nu știu
Decît să mănînce din pîinea ta.

Septembrie

Orașul de metal
căpătase o tentă aurie și prelungă,
îmi învăluia trupul...
Lumina lui septembrie
sfîrîia cu delicatețe din frunze...
Tijele fragede ale crizantemelor
se topeau spre înlăuntru...
În mine țipau
aripile unor păsări frumoase și lungi
care plecaseră...

În apus

AIDA MOGA
Liceul industrial Vatra Dornei

Portocala — zemoasă se desface în
felii pe un talger de aur.
Pe drumul de țară
Se aude mugetul vacilor
Întoarse de la păşune şi împinse
Din urmă cu veselie de un cîrd
de copii.
Doar unul din ei ar dori
Să aibă o felie de zi din portocală.

Acasă

GABRIELA PAŞA
Liceul „A. T. Laurian", Botoşani

Pădurea năştea un sărut în adînc,
Simţeam cum se-adună din spice
şi vin
Cristale — purtîndu-mi doar visul
se strîng
În retorte ce ard pe cer carpatin.
În piatră memorii, nestinse izvoare
Făclia ce arde, simbolul libertăţii
Spunea voievodul cu oastea călare
Că soarele răsare din inima cetăţii.

Eminescu

IULIA PÎNZARU
Liceul „A. T. Laurian", Botoşani

Lacul tremura în umbră,
Teii albaştri adormeau sub
dealuri.
Plîngea în alb luceafărul pe
cîmpuri,
Suflarea timpului acoperea tăcerea
unei ierni la margine de codru.
Lumea devenea transparentă.
Şi Eminescu trecea
Prin străzile obosite din Iaşi
prin noaptea Moldovei
prin România trecea.
De atunci se tot face ziuă.

DE LA CORESPONDENŢII NOŞTRI

BUCUREŞTI

Doresc să exprim cîteva gînduri la consfătuirea din toamnă a profesorilor de limba română.

Mai stăruie în priviri culorile calde ale vacanţei şi sînt încă vii emoţiile examenelor. Oricît de multe împliniri am fi avut în anul şcolar trecut, rămîne prezentă permanenta dorinţă de a face mai bine în anul şcolar viitor. Şi în voinţa noastră sîntem doritori de înnoiri.

Oricît de multe înnoiri şi prefaceri ar fi în viaţa economică, să nu uităm că succesul în şcoală stă în puterile noastre, în priceperea şi în hotărîrea de a munci. Trăim într-un timp dens şi un ev aprins, care te obligă să discerni, să optezi, să decizi. Şi ce poate fi mai dăunător pentru om decît nemunca şi pierderea zadarnică a timpului, din păcate măsurabil şi ireversibil.

La început de an şcolar se impune să reflectăm mai mult la *ce* şi *cum* să facem, să-i educăm pe elevii noştri în aşa fel încît să preţuiască timpul, să înveţe ce este munca cinstită şi demnă. Şi cum omul însuşi a definit munca fizică sau intelectuală, avem datoria să-i deprindem pe elevii noştri de azi cu munca, oricare ar fi ea.

Fiind profesori de limba română, avem datoria de a forma la elevi solide deprinderi de muncă intelectuală, ce se vor transfera implicit de la obiectul nostru

la celelalte obiecte de studiu, în practica productivă și în activitatea zilnică. Nu informația haotică și exhaustivă ne interesează, ci formarea capacității de a selecta și de a reține ce este necesar și util viitorului om al muncii.

Avem nevoie de un tineret cu știință de carte, nu de posesori de certificate cu „n" clase. Să-i deprindem pe elevii noștri să citească o carte de literatură, un studiu de fizică, biologie, matematică ori chimie, să facă însemnări, să pună întrebări, să verifice în practică cele aflate. În contextul actual al dezvoltării societății, al integrării învățămîntului cu cercetarea științifică și producția, noi sîntem cei chemați să educăm și să formăm muncitori, intelectuali, oameni de știință ai viitorului, cu o temeinică cultură, capabili de a fi purtătorii unor înalte sentimente umane.

Avînd nobila menire de dascăli, să ne mărturisim în lecțiile de literatură credința în victoria deplină a adevărului și a dreptății. Numai astfel ne facem datoria de comuniști, de oameni cu o conștiință revoluționară, de cetățeni ai patriei socialiste.

Prof. IOANA DUCA
Școala generală, nr. 204

BUCIUMENI

În splendidul decor împădurit al Văii Siretului, la Buciumeni, jud. Galați, nu departe de Tecuci, s-a organizat între 8 și 15 august a.c. tradiționala tabără națională pionierească, la care au participat laureații concursului „Tinere condeie" și ai concursului de arte plastice. Cei mai tineri reprezentanți ai creației poetice și plastice și-au încercat talentul în mijlocul naturii, s-au întîlnit în cîteva ședințe de cenaclu. Mica expoziție finală, cu care prilej s-au decernat premii celor mai bune lucrări, ca și focul de tabără, au încheiat activitatea tinerelor talente pionierești.

În mijlocul elevilor s-a aflat profesorul universitar și pictorul Al. Tohăneanu, prietenul de ani de zile al pionierilor plasticieni, iar iubitorii de poezie s-au întîlnit cu Iuliu Rațiu, redactorul șef al revistei *Luminița*, scriitor binecunoscut și mult îndrăgit de cei mici.

Tabăra a prilejuit și un schimb de experiență între profesori conducători de cenaclu din țară.

Prof. KATIA NANU
Galați

CÎMPULUNG-MUSCEL

La Cîmpulung-Muscel ni s-a oferit surpriza unei noi formule de tabără literară, în care redactorii revistelor premiate, laureații concursului „Tinere condeie" și reprezentanții unor colective artistice (folk, brigăzi, echipe de dans), participante la Festivalul național „Cîntarea României", au fost reuniți în scopul unui mai larg schimb de experiență. Ne-a surprins faptul că organizatorii i-au uitat pe laureații Concursului de literatură „M. Eminescu", participanți la taberele anterioare (Năsăud, Costinești, Ciric).

Am venit la Cîmpulung plini de entuziasm, cu speranța realizării efective a acestei forme de activitate, a cunoașterii frumuseților acestui oraș de munte și m-am întors cu regretul că ediția actuală n-a depășit nivelul celor anterioare. S-a realizat, într-adevăr, pe detașamente, un fel de gazete de perete sau reviste „desfășurate". Unele gazete au fost mai interesante, deși nu exprimau imaginea „reală" a unor reviste școlare, ci mai de grabă sugerau un „semafor" de tip pionieresc. Erau necesare discuții mai ample pe marginea speciilor ziaristice : reportaj, anchetă, masă rotundă, interviu. Am fi dorit o întîlnire cu profesorii revistelor care au obținut premiul special și premiul I. După întoarcerea din tabără, am citit cu surprindere, în *România literară*, că scriitorul Nicolae Dragoș, redactorul șef al revistei *Luceafărul*, a avut o întîlnire fructuoasă cu redactorii revistelor școlare, prezenți la tabăra de la Cîmpulung. Ce bine ar fi fost ca această știre să corespundă realității !

Activitatea cenaclului a fost mai intensă în primele zile ale taberei sub impulsul prezenței televiziunii. Punctul de atracție l-au constituit excursiile la hidrocentrala de la Vidraru și la castelul Bran.

Un spectacol prezentat la Casa de cultură orășenească de echipele artistice (prea puțin pentru punerea în valoare a unor formații laureate la Festivalul național „Cîntarea României"), un mic spectacol de adio și multe, foarte multe plimbări, vizite la obiective industriale, locuri pitorești și case memoriale au completat programul activităților care ni s-au oferit într-o tabără — ultima din perioada școlară a multora din noi.

CRISTINA PETRE

CRAIOVA

În perioada 27 august—5 septembrie a. c. a avut loc la Craiova ediția a VIII-a a Sesiunii științifice a elevilor.

Programul bogat și variat a cuprins dezbaterea unor teme ca *Educația materialist-științifică și umanist-revoluționară, componentă fundamentală în formarea și pregătirea tinerei generații pentru muncă și viață, Stimularea tineretului pentru activitatea de cunoaștere și cercetare, de creație științifică și tehnică*, urmate de seri cultural-educative, drumeții și excursii în zonele turistice ale Olteniei, concerte simfonice, întîlniri cu reprezentanți ai presei din Craiova.

Lucrările sesiunii au fost conduse de prof. univ. dr. Tiberiu Nicolae, rectorul Universității din Craiova.

Subsecția de limbă și literatură română din cadrul Secției de științe filologice, avînd conducător de lucrări pe prof. univ. dr. Pavel Țugui, a desfășurat o bogată activitate. Au fost prezentate 47 de referate din domeniul folclorului, lingvisticii și istoriei literare. Alături de subiecte tratînd scriitori clasici (Eminescu, Rebreanu, Bacovia, Blaga, Arghezi, Sadoveanu), în programul sesiunii au figurat scriitori contemporani îndrăgiți (N. Labiș, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Al. Ivasiuc, Fănuș Neagu). Între elevii care au prezentat comunicări îi menționăm pe Elena Borta — Piatra Neamț, Zenaida Damian — Slatina.

ADINA CHIVULESCU

TG. MUREȘ

La sfîrșitul anului școlar, bilanțul activității cercului de literatură de la Liceul de matematică-fizică „Al. Papiu Ilarian" a fost rodnic. Ședințele de cerc s-au ținut cu regularitate, au avut loc schimburi de experiență și manifestări primite cu interes de către elevii matematicieni și fizicieni.

Creatori ca Alina Nelega, Eugenia Marinescu, Silvia Tolcer, Rozalia Vaida, Mihail Gliga, Anda Hosu au făcut cunoscute colegilor unele dintre poeziile lor, care s-au alăturat armonios dezbaterilor pe tema „Poezia română contemporană".

Pentru a populariza activitatea cercului s-a realizat *Orizontul literar*, gazetă de perete în care poeziilor noastre li s-au adăugat cele ale unor colegi din țară și de peste hotare, poezii premiate la concursul „Tinere condeie" sau concursuri internaționale. Un număr special a fost rezervat aniversării Luceafărului poeziei românești.

SILVIA TOLCER

ZALĂU

Printr-o scrisoare sîntem informați că la 4 octombrie s-au împlinit 75 de ani de la moartea lui Ioniță Scipione Bădescu, născut în comuna Buciumi, jud. Sălaj (1847) și mort la Botoșani (1904). Ziarist, poet, director al Școlii normale din Galați, I. S. Bădescu este autorul marșului mobilizării din timpul războiului pentru cucerirea independenței de stat a României „Trompetele răsună", ale cărui versuri au fost puse pe muzică de compozitorul Gavriil Muzicescu.

GRAȚIAN C. MĂRCUȘ

ALEXANDRU GRAUR

Limba literară

București, Editura științifică și enciclopedică, Colecția „Știința pentru toți", 1979, 71 p.

La definirea obiectului, autorul ia în discuție limba literară ca formă de exprimare în scris, apoi ca „mod de exprimare îngrijit". În continuare sînt prezentate ramificațiile limbii : teritoriale (dialecte) și sociale (stiluri). Un spațiu larg se acordă folosirii greșite a arhaismelor de origine livrescă de către cei care nu le cunosc bine. Este evidențiat rolul limbii literaturii populare în păstrarea expresiilor ieșite din uz și, prin circulația ei intensă, în unificarea graiurilor. Se discută în continuare despre dialect, limbă, argou. Criteriul propus de autor pentru a stabili dacă un idiom este limbă sau dialect este adoptarea ca limbă literară de către populația respectivă a unor norme existente în alt idiom apropiat, înrudit (pentru dialect), sau stabilirea unor norme mai apropiate de felul de a conversa (pentru limbă, p. 12).

În § 10, *Neologismele*, acad. Al. Graur aduce în discuție cuvinte ca : *incendiu, tanti*, apoi : *restaurant, bodegă, hotel* (care au înlocuit cuvintele cu colorit oriental : *birt, cîrciumă, han*). Introducerea cuvintelor „străine" chiar și în textele populare este un fapt constatat și cu alt prilej [1]. Oamenii mai puțin instruiți elimină vocabularul de bază, tradițional, în favoarea unor cuvinte noi, care sînt fie stîlcite, fie folosite în contexte nepotrivite : *servesc, consumă, solicită, preferă*. Alteori arhaismele sînt utilizate în mod greșit : *aidoma, molcom*.

Printre greșelile de limbă analizate sînt notate unele care s-au impus : *amănunt* (lat. *minutus*) și *Zalău (Zălau)*. În mod greșit se scrie : *etajul doi, deschis 8—12* sau *între 8—12, sesiza* (în loc de *sezisa), regiza (regisa), cîrdășie (cărdășie), delicvent (delincvent), mușchetar (muschetar)*. Scrierea cu minuscule a titlurilor de cărți este condamnabilă, deoarece se încalcă norma în vigoare. În legătură cu aceste abateri, se menționează că este în curs de elaborare un *Dicționar ortografic*.

În afara cerințelor formulate, a numeroaselor exemple oferite, stilul autorului, fluent și accesibil, constituie un model de exprimare. Pentru menținerea interesului publicului față de modul de exprimare, autorul subliniază rolul discuțiilor publice, „care trebuie să adopte un stil accesibil pentru toți membrii societății". Lucrarea se încheie cu un indice de cuvinte.

CORNELIU VASILE

M. EMINESCU

Literatura populară

Ediție îngrijită și prefață de
D. MURĂRAȘU
Tabel cronologic de ION CREȚU
București, Editura Minerva, 1979, vol. I, 262 p., vol. II, 334 p.

Una din trăsăturile fundamentale ale romantismului european — cu urmări dintre cele mai spectaculoase și mai originale — a fost prețuirea folclorului, inspirația din bogatele și variatele lui resurse.

Romantic întîi de toate prin temperamentul înnăscut („Eu rămîn ce-am fost — romantic"), Eminescu a prețuit ca și Alecsandri inspirația din folclorul și trecutul istoric al poporului român. „Adevărata literatură trainică — preciza poetul într-un articol din *Timpul* (8 mai 1880) — care să ne placă nouă și să fie originală și pentru alții, nu se poate întemeia decît pe graiul viu al poporului nostru, pe tradițiile, obiceiurile și istoria lui, pe geniul lui".

După opinia lui Eminescu, operele literare cu valoare universală își au punctul de plecare în resursele naționale. *Luceafărul*, inspirat din basmul popular românesc *Fata din grădina de aur*, este un exemplu. Goethe s-a inspirat în făurirea lui *Faust* din cartea

[1] Al. Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*, București, Editura științifică, 1963, p. 285.

populară germană medievală *Urfaust*, iar Lermontov, în *Demonul*, dintr-o legendă populară caucaziană.

Pentru Eminescu folclorul avea, în primul rînd, rol de „laborator de creație", de aceea l-a cules și l-a valorificat în opera sa.

Cine citește și mai ales recitește cu atenție folclorul cules de Eminescu constată că „ori de cîte ori poetul a prelucrat un motiv ori o temă populară, a depășit de fiecare dată modelul de la care a pornit". Vom aminti, în cele ce urmează, numai cîteva din exemplele ce se pot aduce în sprijinul acestei afirmații (exemple, în genere, arhicunoscute). Astfel în *Ce te legeni...*, pornind de la versurile din mss. nr. 2262 : *„Ce te legeni, plopule, / Fără ploaie, fără vînt / Cu crengile la pămînt ?"* — prin înlocuirea substantivului *plop* prin *codru*, Eminescu face ca muzicalitatea versurilor de mai sus să sune mai melancolic : *„Ce te legeni, codrule, / Fără ploaie, fără vînt / Cu crengile la pămînt ?"*

Tot în *Ce te legeni...*, următoarele patru versuri (preluate din același mss. nr. 2262): *„Bate vîntul frunza-n dungă / Jalea-i mare, calea-i lungă. / Bate vîntul dintr-o parte, / Departe-i draga, departe"* — prin modificările aduse sună, la rîndul lor, mult mai melancolic : *„Bate vîntul frunza-n dungă / Cîntăreții mi-i alungă ; / Bate vîntul dintr-o parte / Iarna-i ici, vara-i departe"*.

Odată cu accentuarea muzicalității versurilor crește și profunzimea ideilor filozofice exprimate prin ele : *„Peste vîrf de rămurele / Trec în stoluri rîndunele / Ducînd gîndurile mele / Și norocul meu cu ele..."*.

Exemplele s-ar putea înmulți. Preferăm să citățm concluzia la care ajunge D. Murărașu în prefața amintită mai înainte : „...Eminescu, în strădania lui de a se ridica tot mai sus pe culmile artei, s-a adresat tot mai statornic vieții spirituale a poporului, pe care a căutat s-o cunoască îndeosebi în literatura populară. A reușit să fie original și totuși a rămas cel mai legat de limba «veche și înțeleaptă»" (p. XV).

VLADIMIR DOGARU

DINU FLĂMÎND,
Introducere în opera lui G. Bacovia
București, Editura Minerva, 1979, 145 p.

O interpretare a poeziei lui Bacovia, venită din partea unui poet tînăr încă, merită să fie citită cu interes. Din acest punct de vedere, nu ne poate fi indiferentă optica generației tinere asupra unuia dintre marii noștri poeți din epoca interbelică. O înviorare a studiilor despre Bacovia este o realitate acum, mai cu seamă după apariția unei ediții aproape complete și a studiului poetului Ion Caraion, *Sfîrșitul continuu* (1977), un eseu original, cu implicații filozofice, dar nu suficient de limpede în argumentări și concluzii. Dinu Flămînd, autor a mai multor volume de versuri, dintre care unele înclină spre o viziune bacoviană a existenței, ne oferă o *Introducere în poezia lui G. Bacovia*, după modelul celorlalte apărute în Editura Minerva.

Dinu Flămînd nu renunță la încadrarea poetului în epocă, de aceea reține contactul simbolist și plăcerea lui Bacovia de a se simți că face parte dintr-o generație a inovatorilor în poezie, dar și depășind elementele comune curentului prin individualizare : „Poezia lui Bacovia își dezvăluie treptat individualitatea tocmai prin capacitatea ei de *a se lăsa raportată* la cele mai diverse poetici" (p. 25). Afirmația este valabilă în măsura în care orice mare poet este un creator greu de incorporat într-o estetică anumită. Mult mai interesantă ni se pare ideea după care Bacovia este un poet al însingurării, terorizat de mizeria existențială, cu ecouri din Verlaine, aduse însă la starea contemporaneității lui prin ceea ce Dinu Flămînd numește „degradarea tragicului", acumulînd elemente și situații din multipla gamă a stărilor mediocre ale vieții în desfășurarea ei. Deprimantele stări bacoviene țin de o structură psihologică aparte, complexă, de substratul interior al „geniului", care, în contrast cu vicisitudinile timpului, reacționează în viziuni artistice elevate, depășind atmosfera de monotonie în înțelesul ei curent.

Introducere în poezia lui Bacovia este o cercetare modernă, în sensul că aplică, în unele părți ale ei, noile metode ale criticii. Dinu Flămînd oferă un Bacovia posibil. În acest caz, metodele așa-zis moderne de cercetare prezintă pericolul falsificării mesajului estetic al unui scriitor. Se întîmplă aceasta și cu poezia lui Bacovia, și chiar Dinu Flămînd în textul lui constată că aplicarea statisticii nu dă mereu aceleași rezultate. Dacă în studiul lui Ion Caraion, *Sfîrșitul continuu*, se ușurează abundența verbelor, factor esențial în construcția poemelor și cu rezultate specifice în domeniul valorii, Sanda Golopenția-Eretescu în studiul *Reliefarea motivului în poezia lui Bacovia* observă o predominare a substantivului, evidențiat pe baze riguros statistice. Reținem că asemenea metode și procedee sînt dificil de aplicat, cu avantaje exterioare, dar și cu multe improprietăți de care și studiul lui Dinu Flămînd suferă de multe ori.

NAE ANTONESCU

AL. PIRU

Valori clasice

București, Editura Albatros, 1973, 278 p.

Studiile reunite în volumul *Valori clasice* de Al. Piru „tratează probleme de istorie literară sau prezintă cvasimonografic aspecte ale operei clasicilor români", aproape toate acoperind exact teme din programa analitică școlară.

În primul studiu al volumului : *Umanismul cronicarilor*, Al. Piru analizează cu minuțiozitate și cu fine disocieri înfiripărea ideilor și tendințelor umaniste în operele cronicarilor români medievali care adaptează ideile umanismului european la nevoile social-politice și culturale locale. Astfel : Nicolae Olahus, Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Milescu, Stolnicul Constantin Cantacuzino și Dimitrie Cantemir, cronicari și savanți de formație umanistă, argumentează științific în operele lor originea comună, romană a românilor, continuitatea elementului roman în Dacia și originea latină a limbii române. Aceste idei, ca și caracterul militant al umanismului lui Dimitrie Cantemir, constituie aspectul particular al contribuției umanismului românesc la ideologia și creația umanistă universală.

Cele mai multe studii au în vedere aspecte ale operei lui Eminescu. Despre *Satira eminesciană*, Al. Piru elaborează primul studiu critic fundamental, relevînd latura romantismului activ, protestatar a poetului. Comentariile poeziilor: *Junii corupți*, *Epigonii*, *Ai noștri tineri*, *Versuri cu unghii*, *Criticilor mei*, *Icoană și privaz*, *Scrisorile* etc. dezvăluie adîncimea sarcasmului eminescian la adresa societății timpului său. „Satira eminesciană, notează criticul, completează cu marele ei sarcasm romantic, mai ales în cele cinci *Scrisori*, critica de acecași virulență ironică a societății de pe la 1880, din *O scrisoare pierdută*." Remarcabil este studiul consacrat poemului *Luceafărul*.

Studiile despre Ion Creangă și I. L. Caragiale analizează, în întregime sintetic, opera. Ambele debutează cu cîte o biografie de o maximă concentrare. Basmele lui Creangă sînt ale unui creator genial. Temele, eroii, schemele sînt luate din folclor, localizările însă, evocarea plastică a realității, portretele morale, povestirea însăși sînt așa de originale, încît folclorul rămîne doar punctul de plecare, ca realitatea obișnuită pentru orice creator. Perenitatea valorică a operei lui Creangă este evidențiată pe tot parcursul analizei desfășurată în versete și definiții memorabile.

Clasicismul lui Caragiale provine, ca și la Creangă, din observarea umanității pe latura morală, caracterologică, el fiind „cel mai mare creator de tipuri din literatura română, un Molière al nostru". Personajele se definesc prin intermediul acțiunii, prin limbajul specific („tot ce spun dezvăluie structura lor sufletească, caracterul sau tipul"), prin numele lor („există o corespondență perfectă între caracterele acestora și rezonanța fonetică și semantică a numelui lor") și prin faptul că sînt, „ca în teatrul clasic, exponente ale unei singure pasiuni".

Personalitate proteică, creator pretutindeni, G. Călinescu este pentru Al. Piru în primul rînd critic, istoric literar și eseist. *Viața lui M. Eminescu, Opera lui Mihai Eminescu, Viața lui Ion Creangă* sînt monografii excepționale, neegalate încă, devenite clasice. Documentarea este ireproșabilă. Evocarea evenimentelor și a figurilor dispărute este făcută cu mijloacele celor mai mari romancieri. Monumentala *Istorie a literaturii române...* este considerată „operă care apare o dată pe secol și poate că o singură dată într-o cultură". La aceeași înălțime a informației și a interpretării se mențin studiile : *Teatrul lui V. Alecsandri* și *O sută de ani de roman.*

De o originalitate evidentă, studiile din volumul *Valori clasice* marchează o treaptă nouă, notabilă, în interpretarea clasicilor români.

PETRE ANGHEL

GEORGE ȘOVU

Jarul din palmă

București, Editura Ion Creangă, 1979, 144 p.

N-am citit demult o carte despre copilărie, acest paradis al ingenuității sufletești, al amestecului visului în viața reală, al voioșiei jocului, dar și al năzuințelor cutezătoare, al pregătirii pentru viitoarele împliniri ale maturității.

George Șovu este un profesor înzestrat cu certe calități de scriitor, are darul povestirii, prospețimea limbii, are patos și umor și o înclinație deosebită față de sentimentele delicate. El observă cu finețe stările sufletești, uneori mai limpezi, alteori mai tulburi, ale adolescenței, vîrsta hotarului nestatornic, cum o numea Ionel Teodoreanu.

Cartea lui George Șovu — *Jarul din palmă* — începe cu amintiri din copilărie. Faptele sînt selectate în funcție de personalitatea povestitorului. George Șovu are o undă de umor, dar întîmplările povestite sînt ale unui copil care cunoaște de timpuriu greutățile vieții, obligîndu-l să privească lucrurile cu o seriozitate prematură. Contextul istoric al războiului dă și mai mare gravitate modului de a privi viața. Totuși paginile au căldură lirică, pentru că autorul (pentru Școala normală de la Cîmpulung e „cetatea emoțiilor"), are o mare sensibilitate.

Cartea are două părți : „Flăcări mocnind" și „Florile gîndului tău", titluri metaforice sugerînd tot ce e generos și proaspăt în vîrstele copilăriei și primei tinereți.

Lupta dintre rău și bine din lumea celor maturi se reflectă adesea și în universul mai senin al copilăriei. Un copil ajunge „fiu de onoare al satului", pentru că descoperă tainele unui castel, într-o aventură a cunoașterii.

A doua parte a cărții, intitulată adecvat „Florile gîndului tău", cuprinde un ciclu de povestiri — flori într-adevăr ale gîndului și simțirii unor elevi, clipe de lumină, de înălțare din viața lor sufletească, așa de intensă, săgetată de zboruri. Victoria asupra indiferenței sau a infatuării, înțelegerea muncii și sacrificiilor părinților pentru copiii lor, prietenia sinceră dintre elevi sînt tot atîtea flori ale gîndului, simțirii și vieții copiilor.

Unii elevi sînt talentați, participă cu succes la un concurs de povestitori, alții sînt tinere speranțe ale poeziei și debutează la revista liceului, uimind pe cei mari.

Copilăria e zguduită, uneori, de dramatice întîmplări. Povestirea „Flori pentru mama" înfățișează momente sfîșietoare din viața unui elev, a cărui mamă s-a stins la 37 de ani.

Florile gîndului unui copil trebuie păstrate. Acesta e mesajul cărții: „scrie ca să păstrezi florile gîndului tău".

Cartea profesorului George Șovu se recomandă de la sine copiilor, pentru că e suflet din sufletul lor și la fel cititorilor maturi ca să-și regăsească sufletul de copil.

G. G. URSU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Curier

Trebuie să remarcăm încă de la bun început că scrisorile sosite în vacanță, la redacție (în număr de optzeci) demonstrează un real progres. Mulți dintre autorii scrisorilor propun universuri lirice și modalități de scriere aproape originale și de-a dreptul interesante, cu excepția, totuși, a poeziilor trimise de *Marieta Petrescu* — Bucinișu, Olt, *Mariana Alexandrescu* — Brebina, Teleorman, *Elena Rus* — Șandra, Timiș, *Constantin Florescu* — Tîrgoviște, *Maria Munteanu* — județul Mureș, *Inocențiu Posea* — Tismana, Gorj, *Maria Culcean* — Satu Mare, „O anonimă din Giurgiu", *Elena Ircoliuc* — Suceava, *Emilian Mirea* — Craiova, *Lucia Capi* — Craiova, *Ioana Crestuș* — Lunca Corbului, Argeș (intenția de a scrie o poezie închinată fostului diriginte este, desigur, lăudabilă ; „poezia" însă, vă asigurăm, nu se poate publica), care rareori atrag atenția printr-o îmbinare mai fericită de cuvinte.

Parțial realizate, reminiscențe de lecturi și imagini, idei proprii promițătoare, dar dovedind că autorii textelor trimise nu stăpînesc limba și expresia artistică, sînt poeziile trimise de *S. M.* — Cluj-Napoca, *Viorica Pop* — Cluj-Napoca, *Ioana Ion* — Găești, *Aurelia Ursan* — Slobozia, Ialomița, *Corneliu Săndulescu* — Botoșani, *Linda Marilena Petre* — Slobozia, Ialomița, M. M. — Vaslui, *Linda Pârvănescu* — Drobeta Turnu Severin, *Ionel Voicu* — Plenița, Dolj (toate versurile dumneavoastră sînt scrise după modelul poeziilor populare ; încercați să scrieți folosind și alte scheme prozodice), *A.S.* — Roznov, Neamț, *Liliana Scărlătescu* — Galați, *Marian Giurea* — Slatina, *Emilia Nela Pufu* — Ciurari, Teleorman, *Aurelia Sorin* — Piatra Neamț, *Manuela Sandu* — Botoșani (citățm : *Și ierburile suferă în mine, ofilite de atîtea gînduri...), Irina Cantemir* — Botoșani, *Maria Rusu* — Botoșani, *Grațiela Buru* — București, *C. Mareș* — Călinești-Cîrstieni, Argeș, *Carmen Băran* — București, *Adrian Ionescu* — Bocșa, Caraș-Severin, *Ileana Cone* — Pietroșani, Teleorman, *Otilia Clapon* — Iași, *Mioara Ababei* — Iași, *Florea Opriș* — Malu Mare, Dolj, *Alegna Aeto* — Constanța, *Septimiu Suciu* — Sărmașu, Mureș (citățm : *Pe țărmul / cerului soarele / se naltă / proptindu-se-n / lungile-i / gene), Viorel Buga* — Cîmpulung Moldovenesc, Suceava, *Monica Bogdan* — Piatra-Neamț (citățm : *Tu ești copacul de ploaie / în tremurul serii de toamnă / Cînd frunzele mele te-așteaptă — răspuns întrebărilor mele), Luminița Potîrniche* — Galați, *Angela Corinba* — Oradea (citățm : *Uneori gîndesc în alb de parcă ființa / Mi-ar fi ninsă cu flori de crin), Carmen Urucu* — Cîmpina.

Ioana Anghel — Cîmpina, *Gabriela Cimpoer* — Drobeta Turnu Severin, *Aida Moga* — Vatra Dornei, Suceava, *Adrian Sorin Andrei* — Brăila, *Liliana Humenciuc* — București (citățm : *Exercițiul acesta se repetă / Pe fiecare filă / A universului), George Senic* — Botoșani, *Gabriela Pașa* — Botoșani, *Brîndușa Miron* — Botoșani, *Iulia Pinzaru* — Botoșani, *Marinel Dan Căpraru* — Tîrgu Jiu, *Adriana Wolf* — Arad, *Gabriela Ciobanu* — Botoșani, *Elisabeta Deak* — Jibou, *L. B.* — Piatra Neamț, *Victoria Condeescu* — Turnu Măgurele, *Valentin Laurențiu Gheorghiu* — Galați, *Mihaela Cioclea* — Rădăuți, Suceava, *Paul Oscar* — Blaj, Alba, *Crina Olteanu* — Botoșani : fiecare dintre dumneavoastră a trimis cel puțin o poezie închegată, valoroasă. Unele dintre ele se vor publica în revistă. Experimentați noi forme de poezie și scrieți-ne din nou.

Gheorghe Frîncu — Corhana, Neamț : scrisoarea merită o mențiune : are haz. Poeziile n-au. *Dana-Maria Popescu* — București, *Ioana Anghel* — Cîmpina, *Emilia Tismănaru* — Lunca, Teleorman, *Niculina Turcanu* — Botoșani, *Daniela Lăzăroi* — Botoșani, *Dan Bighia* — Iași, *Mihaela Nicolaescu* — Cîmpulung-Muscel ne-au trimis bucăți în proză interesante, pe alocuri naive, totuși *aproape* de condițiile de publicare.

Am dori ca următoarele scrisori să semene cu acestea la care am răspuns acum: cu un conținut ce depășește marginile obișnuitului.

VASILE POENARU

Aniversări și comemorări în anul 1980

1 ianuarie — 125 de ani de la apariția revistei *România literară*, la Iași, sub redacția lui V. Alecsandri, continuatoare a programului *Daciei literare* din 1840.

15 ianuarie — 130 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu (m. 1889), poetul național al românilor, a cărui operă va dăinui peste veacuri.

20 ianuarie — 100 de ani de la apariția revistei *Literatorul*, condusă de Al. Macedonski, tribună a modernismului românesc.

2 februarie — 75 de ani de la apariția revistei *Viața nouă*, sub conducerea lui Ov. Densusianu.

februarie — 175 de ani de la nașterea lui Timotei Cipariu (m. 1887), profesor la școlile din Blaj, erudit filolog și sincer patriot.

5 martie — 25 de ani de la moartea Hortensiei Papadat-Bengescu (n. 1876), romancieră care a făcut parte din cenaclul condus de Eugen Lovinescu.

21 mai — 125 de ani de la nașterea lui C. Dobrogeanu-Gherea (m. 1920), reprezentant de seamă al criticii științifice.

23 mai — 100 de ani de la nașterea lui Tudor Arghezi (m. 1967), unul dintre cei mai mari poeți după Eminescu și prozator de valoare.

iunie — 150 de ani de la nașterea lui Petre Ispirescu (m. 1887), autorul vol. *Legendele sau Basmele românilor adunate din gura poporului.*

1 octombrie — 125 de ani de la apariția ziarului *Steaua Dunării* condus de M. Kogălniceanu, în care a publicat V. Alecsandri *Hora Unirii.*

5 noiembrie — 100 de ani de la nașterea lui M. Sadoveanu (m. 1961), nuvelist și romancier în descendența lui Ion Neculce și I. Creangă.

5 decembrie — 75 de ani de la apariția revistei *Ramuri*, condusă de C.S. Făgețel și D. Tomescu, urmașă a *Sămănătorului.*

15 decembrie — 25 de ani de la apariția primului volum al culegerii *Limbă și literatură*, editată de Societatea de științe filologice din R.S. România.

Lei 4